

Gülten Dayioğlu

Yurdumu

Özledim

7. Basım

ISBN 975 - 405 - 297 - 2

ÇOCUKLAR! İşte kitaplığınızın güvenilir dostları

2009754052974

altın çocuk kitapları

KDV dahil

ISBN 975 - 405 - 297 - 2
91-34-y-0131-98

Yayın Hakları © GÜLTEN DAYIOĞLU
ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ
Kapak Resmi ASLAN
Dizgi - Baskı ALTIN KİTAPLAR BASIMEVİ
7. BASIM / 1991

Bu kitabın her türlü yayın hakkı
Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince
Altın Kitaplar Yayınevi'ne aittir.

Celâl Ferdi Gökçay Sk. Nebioğlu İşhanı
Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 522 40 45 - 526 80 12

Gülten Dayıoğlu

Altın Kitap Ödülü

**YURDUMU
ÖZLEDİM**

MİLLİ EĞİTİM, GENÇLİK VE SPOR
BAKANLIĞI TALİM VE TERBİYE KUPULU-
NUN 27.5.1986 TARİH VE 4429 NUMARA-
LI YAZISIYLA, 1739 SAYILI KANUN GERE-
Ğİ, İLK VE ORTAOKULLARA TAVSİYE
EDİLMİŞTİR.

GÜLTEN DAYIOĞLU ÜZERİNE

1935 yılında Kütahya'nın Emet ilçesinde dünyaya gelen Gülten Dayioğlu, ilk ve orta öğrenimini Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaptıktan sonra İstanbul Atatürk Lisesini bitirdi. Bir süre İstanbul Hukuk Fakültesine devam etti. Dışardan sınavlara girerek ilkokul öğretmeni oldu. On beş yıllık hizmetten sonra, 1976 yılında istifa ederek öğretmenlikten ayrıldı.

On beş yaşlarında yazı denemelerine başlayan Dayioğlu, ilk kez 1963 yılında **Döl** adlı öyküleriyle yazı hayatına atıldı ve 1964-65 Cumhuriyet Gazetesi Yunus Nadi Öykü Ödülünü aldı.

Yine öykülerden oluşan **Geride Kalanlar**, Almanca, Hollandaca, Macarca ve İsviççeye çevrilerek bu ülkelerde yayınlandı. Ayrıca kitaptan bir öykü televizyon oyunu olarak TRT'ce seyircilere sunuldu.

Yazarın **Yeşil Kiraz** adlı romanı ise, 1977 yılında Milliyet gazetesinde yayınlandı.

Çocuk romanlarının ilki olan ve 1971 yılından bu yana on beş kez basılan **Fadiş**'le onu izleyen **Dört Kardeşiler** (8. Basım) radyoda dizi oyun olarak dinleyicilere sunuldu. Öykülerden oluşan **Suna'nın Serçeleri** de radyoda oyunlaştırılmış ve yedi baskı yapmıştır.

Uzun öyküleri arasında 1965'te Milli Eğitim Bakanlığınca basılan **Kırmızı Bisiklet** ve 1979'da Kültür Bakanlığınca basılan **Leylek Karda Kaldı** sayılabilir. Dayioğlu ayrıca Arkın Çocuk Edebiyatı Yarışmasında «Güzel Hanım» adlı masalıyla birincilik, «Leylek Karda Kaldı» öyküsüyle ikincilik almıştır.

Çocuk romanlarından 4. basımı gerçekleştirilen **Ben Büyüyünce**

ve 1985'te Berlin'de Almanca olarak basılan **Yurdumu Özledim** (7. basım) yazarın ulusal düzeyde köy sorunlarına eğildiği yapıtlardır. Bunları izleyen dört yapıtı yazarın Türkiye'de ilk kez bilimkurgu türünün örneklerini verdiği ve evrensel çocuk dünyasını yansıttığı romanlardır: **Dünya Çocukların Olsa** (3. basım; 1984'te Berlin'de Almanca basıldı), **Akıllı Pireler** (2. basım), **Işın Çağı İnsanları** (1987'de Almanya'da basıldı), **Ölümsüz Ece**.

Dünya Çocukların Olsa adlı çocuk romanı, 1986'da Alman Yayıncılar Birliği'nce «Gençliğe yarın umudu veren» diye tanımlanan, dünyaca ünlü üç yüz çocuk kitabı dizisine seçilmiştir. Aralarında Jules Verne, R. Kipling, D. Defoe gibi klasik çocuk romanı yazarlarının yapıtlarının yer aldığı diziden bir katalog oluşturularak özel sergilerle halka tanıtıldı.

Yazarın **Tomurcuk Dizisi** (1984-85) adıyla yayınlanan uzun öyküleri şunlardır: **Azat Kuşu**, **Şenlik Günü**, **Kır Gezisi**, **Uçan Motor**, **Deli Bey**, **Sıcak Ekmek**, **Uçurtma**, **Kumluktaki Yavru Martı**. **Gülten Dayıoğlu** ayrıca **Ayşegül** (Caroline) adlı çocuk kitapları dizisinin on altı kitabını Türkçeye uyarlamıştır.

Yazarın roman, öykü, radyo ve televizyon oyunları yanında, yurtdışındaki işçi çocuklarının eğitim ve öğrenimlerine ilişkin sorunları içeren incelemeye yazıları Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinde yayınlanmıştır. Çalışmalarını yoğun biçimde sürdüren Dayıoğlu'nun son olarak, yurtdışında kesin dönüş yapan işçi ailelerinin köy, kent, kasaba ve gecekondu kesimlerinde topluma uyum sorunlarını konu edinen öykü kitabı **Geriye Dönerler** yayınlanmıştır.

Köydeki Son Gün

Çocuklar ayaza aldırmadan, okul bahçesinde koşuşup duruyorlardı. Yanakları al al olmuş, burunları kızarıp dudakları morarmıştı. Soğuk yel dikenli çalı gibi bedenlerini dalayıp geçiyordu. Bahçedeki yağmur birikintileri donmuştu. Çocuklar çukurların üstünü kaplayan ince buz katmanlarını kırma yarışına girişmişlerdi. Buzlar ayaklarının altında çıtır çıtır çatlayıp dağıldıkça, sevinçten uçuyorlardı. Böylece bahçede kuş gözü kadar çukurlarda bile buz komadılar, ezdiler, dağıttılar. Deri çukurlardaki donmuş yüzeylerin altında su doluydu. Bunları kırarken, dizlerine dek sulara battılar. Lastik ayakkabıları, el örmesi nakışlı yün çorapları, pantolon paçaları sırlıslıkam oldu.

Buz kırma oyunu zil çalınca dek sürdü. Öğrenciler sınıfa girer girmez, titreyerek sobanın çevresine üşüştüler. Her yanları sızım sızım sızılıyordu. Ellerini hohlayarak koltuk altlarına sokuyor, soğuktan keçelesen ayaklarını tepinerek ısıtmaya çalışıyorlardı. Öğretmenler sınıfa girince, tümü de istemeye istemeye yerlerine oturdular.

III - A sınıfında yoklama yapılırken kapı vuruldu. Öğretmen gözünü defterden ayırmadan, «Gel,» dedi yüksek sesle.

Atıl soluk soluğa sınıfa girdi. Öğretmen sertçe çıkıştı.

«Neden geciktin, oğlum? Eviniz okula çok yakın.»

Atıl eliyle göğsünü bastırarak soluğunu yatıştırılmaya çalışıyordu.

«Şey, öğretmenim, biz gidiyoruz da... ondan, şey oldu...»

«Nereye gidiyorsunuz?»

«Anam, babam var ya...»

«Eeee! Onlarla mı gidiyorsun yoksa?»

«He, öğretmenim. Onlarla Almanya'ya gidiyorum.»

Öğretmen bu haberden pek hoşlanmamıştı.

«Seni neden götürüyorlar?»

«Pek iyi bilmiyorum, emme anladığım şu ki, işin ucunda para varmış. Ben yanlarında olursam, Almanlar babama daha çok para vereceklermiş. Bir de ninem istiyor gitmemi. 'Ayşan kızla zor uğraşıyorum. Atıl oğlanı alın götürün başımdan!' diyor anamgile.»

«Eh, haklı nine. Yaşlı bir kadın iki çocuğa nasıl baksın? Ama keşke kardeşini götürselerdi de, sen kalsaydın köyde. Ders yılının ortasında çekip gitmek iyi olmayacak.»

«Ayşan kızı anam istemedi. 'Yaşı küçük, orada yük olur bize!' diyor. Ben kendi kendimi kollayabilirmişim. Onlara yardımım bile doku-nurmuş... Öyle söylüyorlar, öğretmenim. Üstelik Almanya çok güzelmiş. Benim yerime kardeşimi götürselerdi doğrusu razı gelmezdim.»

Atıl sırasına otururken, öğretmen daldı gitti. Çocuklar fiskos ederek aralarında Atıl'ın Almanya yolculuğunu söyleşmeye giriştiler.

Neden sonra, «Susun bakalım!» diyerek masaya vurdu öğretmen. Sesler kesilince, Atıl'a döndü. «Yola ne zaman çıkacaksınız?»

«İkinci sıralarında gidecekmışiz, öğretmenim. Halil emmim kasabaya kaptıkaçtı kiralamaya gitti. Babamla anarndan başka izinleri biten beş kişi daha var. Almanya'ya birlikte gidecekmışiz.»

Bekir, Atıl'ın yaştıydı. Evleri birbirine pek yakındı. Çokluk birlikte oynarlardı. Atıl'ın Almanya'ya gitme haberi herkesten çok onu tedirgin etti. Arkadaşından ayrılacağı için hem üzülüyor, hem de ona özeniyordu. Atıl yolculuğunu ayrıntılarıyla anlatırken, «Keşke benim babam da Almanya'da çalışsaydı. Beni alıp oralara götürseydi,» diye içini çekmekten kendini alamadı. Sonra birden boş bulunup söze karıştı.

«Almanya'ya kaptıkaçtıyla mı gideceksiniz?»

«Yooo,» dedi Atıl. «Kaptıkaçtı bizi kente götürecek. İstanbul treni oradan gece yarısı geçermiş. İstasyonda bekleyecekmişiz...»

Öğretmen, «İstanbul'dan öteye de trenle mi gideceksiniz?» diye sordu.

«Hayır, öğretmenim. Oradan uçağa binilecekmiş. Tren anamla babamın çalıştığı yere çok geç gidiyormuş.»

Çocuklar Atıl'ın uçağa bineceğini öğrenince, yeniden fiskos etmeye başladılar.

Öğretmen, «Susun, çocuklar, birbirinizle konuşmayın!» dedi. «Öğrenmek istediğiniz bir şey varsa, bana ya da Atıl'a sorun.»

Sınıfa sessizlik çöktü.

Atıl ana babasıyla yurt dışına gideceği için çok sevinçliydi. Üç yıldır boynu bükük kalmıştı köy yerinde. Ninesi ona iyi bakıyordu, ama anasının babasının yerini hiç kimse alamazdı. Kardeşinden, arkadaşlarından, öğretmeninden, okulundan, köyünden ve yurdundan ayrılmak, içindeki sevinci biraz gölgeliyordu. Ama yine de «Gitmem!» diyemiyordu ana babasına. İçini kemiren tedirginliği, Almanya düşleriyle çabucak savuşturuyordu.

Dinlenme zili çalınca, arkadaşları çevresine toplandılar. Atıl da Almanya yolculuğunu ballandıra ballandıra anlatmaya girişti. Sanki Almanya'yı görmüş gibi konuşuyordu. Ana babasının yolladığı kartlardan, mektuplardan, köye izine gelenlerin anlattıklarından, belleğinde ne kaldıysa, birbirine ekliyor, biraz da uydurarak durmadan anlatıyordu...

Önceleri arkadaşları onu özenle, istekle ve imrenerek dinlediler. Atıl tren ve uçak yolculuğundan başka, Almanya'daki akıl almaz büyüklükte yapılardan, köyü içine alacak denli kocaman dükkânlardan ve bu dükkânlardaki oyuncaklardan, yiyeceklerden, giyeceklerden de söz ediyordu. Anlatırken, düş görür gibiydi. Gözlerini bir noktaya dikip kendinden geçiyor, sorulanları duymuyor, söylenenleri anlamıyordu o sırada. Tüm kaygıları silinip gidiyor, içi sevinç ve coşkuyla dolup taşıyordu...

Gitgide arkadaşları Atıl'ın coşkusundan sıkılmaya başladılar. Onu dinlerken köy gözlerinde küçülüyor, yıkık dökük bir küllüğe dönüşüyordu. Soluk ve yamalı giysiler bedenlerine batıyor, söğütten yapılma düdüklüleri, paslı tellerden bükülme çemberleri, meşe ağacından yontulma topaçları, çaput bebekleri, kırmızı çamurdan çanak çömlekleri, kısıcası, kırık dökük ve uyduruk oyuncaklarının tümü gözlerinden düşüyordu. Yoksullukları kapkara bir duman gibi çöküyordu üstlerine... Bu nedenle son teneffüste Atıl'ın çevresindeki kalabalık iyiden iyiye seyrelmişti. Onun mutluluğunu içtenlikle paylaşan birkaç çocuktan başka kimse kalmadı yanında.

Atıl arkadaşlarının davranışlarını yadırgamıştı.

«Anlatacaklarım bitmedi daha,» diye seslendi kümeden ayrılanlara.

Fakat çağrısına kulak veren olmadı. Onu gözden çıkarmıştı arkadaşları. Gitsindi artık, güle güle gitsindi... Anlata anlata bitiremediği düşler ülkesinde gönlünce yaşasındı. Dinlediklerinin bir yararı yoktu ki... Tersine duydukları akıl almaz şeyler hepsini mutsuz ediyordu. Köydeki yaşamlarının tadı kaçıyor, yaşama sevinçleri köreliyor, coşkuları sönükleşiyor... Çevresinden kaçıp giden arkadaşları, işte böyle düşünüyorlardı.

Atıl ayrılmadan önce onları yeniden çevresine toplayabilmek için arkalarından seslendi.

«Anamla babamın getirdiği tüm Almanya oyuncaklarını size armağan edeceğim. Nasıl olsa bana oradan yenilerini alırlar. İsteyen okuldan çıkar çıkmaz bize gelsin. Bir sepet oyuncağım var evde. Taksiler, trenler, tüfekler, askerler, bir torba da çiçekli üfürgeç... Her biri, nah, bu kadar şişiyor! Kolay kolay da patlamıyor!...»

Bu sırada son derse girme zili çaldı. Çocuklar sınıfa koştular. Öğretmen önce bulaşıcı hastalıklarla ilgili bir ders anlattı, sonra ev ödevlerini yazdı tahtaya. Atıl ertesi günün ödevini yazmaya gerek duymadı. Nasıl olsa öğretmene yaptıklarını gösterme olanağı bulamayacaktı. Bu durum da onun sevincini körüklüyordu. Arkadaşları gaz lambasının kör ışığında ödev yaparken, o, kuşlar gibi düşler ülkesine uçmakta olacaktı... Sevinçle ellerini ovuşturarak ayağa kalktı. Defterlerini, kitaplarını çantasına gelişigüzel tıktırıp sıradan çıktı. Bir solukta arkadaşlarıyla kucaklaşıp vedalaştı. Sonra öğretmenin yanına sokuldu. Elini öpecekti.

Öğretmen onu karşısına oturttu. «Bak oğlum, beni iyi dinle,» dedi. «Yabancı bir ülkeye gidiyorsun. Bu, köyden kalkıp yurt içinde bir büyük kente gitmeye benzer. Öz yurdunda olmayacağın için sana belki tepeden bakarlardı. Horlayıp aşağılarlar. Üzülme sakın! Sen binlerce yıllık şanlı geçmiş olan yüce ve soylu bir ulusun çocuğusun. Türk olmakla övünmeli, onların karşısında ezik durmamalısın! Orada, ülkeni ve ulusunu küçük düşürecek davranışlarda bulunmaktan sakın! Çevrendekiler ne yaparlarsa yapsınlar, ne söylerlerse söylesinler. Türk olduğunu hiçbir zaman unutma! Senin vatanın burası; ergeç geri döneceksin bu topraklara. Onun için geleneklerimizi, inançlarımızı aklından çıkarma! Oradaki ulusların birçok konuda bizden daha uygar, daha varlıklı, daha güçlü olduklarını anlayacaksın. Ama gördüklerin gözlerini kamaştırma-

sın. Ülken, ulusun küçülmesin gözünde. Oradaki tüm iyi ve güzel şeyleri ülkende nasıl gerçekleştirebileceğini düşün. Her şeye hep o gözle bak! Birlikte yaşayacağın insanların da kendilerine özgü gelenekleri, töreleri ve inançları vardır. Bunlara saygı göster! Ama sakın hiçbirini benimseme! Kendi töre ve inançlarından sapıp soysuzlaşma! Bu sözlemlerle neler demek istediğimi anlayabiliyorsun, değil mi, oğlum?»

Atıl öğretmenini can kulağıyla dinliyordu. Büyük adam gibi başını sallayarak, «Anlıyorum öğretmenim,» diye yanıtladı. «'Almanya'da bozulma, hep Türk olarak kal!' demeye getiriyorsun, değil mi?»

Öğretmen sevgiyle onun başını okşadı.

«Evet, yavrum! Anlatmak istediklerimi çok iyi kavramışsın. Bu öğütleri aklından çıkarma! Şu bayrakla Atatürk resmini sana armağan ediyorum. Bunları başucuna asar, yurdunu anarsın. Ara sıra bize mektup yazarsan çok seviniriz.»

Atıl bayrakla Atatürk'ün resmini eline alınca bir hoş oldu. Gözleri donuklaştı, yüreği burkuldu... Ama tez topladı kendini. İçinde dolup taşan yolculuk coşkusuyla bir solukta derdi, kaygısı silindi gitti. Öğretmeninini elini öptükten sonra, hopyaya zıplaya sınıftan çıktı. Evine doğru koşarken, sevinçten uçar gibiydi.

Arkadaşlarının bir bölümü kapı önünde bekliyorlardı. Onlara verdiği sözü anımsadı. Hemen eve girip oyuncak sepetini aldı. Birkaç iyi parçayı kardeşi Ayşan'a ayırdı, ötekileri götürüp bir bir dağıttı. Çocuklar sevinç çığlıkları atarak boynuna sarılıyorlardı Atıl'ın. O da böbürlenerek yeni yeni öyküler anlatıyordu çevresindekilere.

«Alın alın, çekinmeden alın verdiklerimi. Ben bunların yapıldığı yere gidiyorum. Nasıl olsa, babam bana daha güzellerini alacaktır. Kimbilir daha nice yeni oyuncaklar çıkmıştır. Babam Almanya'daki oyuncak fabrikalarının, çocukları sevindirmek için birbirleriyle yarışıklarını söylerdi. Dünyada gördüğümüz, bildiğimiz her şeyi oyuncak olarak yapılabiliyorlarmış. Uçaklar varmış, gerçek uçak gibi uçarmış evin içinde... Köpekler varmış, gerçek köpek gibi havlayarak yürür, gezermiş odada... Bebekler varmış, türkü söyler, 'Ana bana süt ver!' diye seslenirmiş. Nasıl söyleyeyim, daha neler varmış neler!...»

Çocuklar Atıl'ın armağan ettiği oyuncakları bağırlarına bastırmış,

ağızları yarı açık, dalgın dalgın dinliyorlardı onu. Veli boş bulundu.

«Neler varmış daha? De bakalım onları da?..»

İlgi görmek Atıl'ın hoşuna gitmişti. Ciğerlerini şişirerek yeniden söze başladı.

«Bizim köy büyüklüğünde bahçeler varmış, kentin göbeğinde. Her yarı yeşil çimenlerle, renk renk çiçeklerle bezeliymiş. O çiçekler ellenmez, çimenlere basılmazmış. Emme ötede çocuklar için yapılan oyun yerlerinde istediğin gibi koşup oynayabilirmişsin. Salıncaklar, kayıklar, tahterevalliler, çocuk trenleri bile varmış... Havuzlar olurmuş orta yerde, içleri balık doluymuş. 'Pulları al al,' diyor anam. Tümü de açgözlü balıklarımış. Bir kez ekmek atmış da kapış kapış etmişler. Emme bahçenin korucusu bağırılmış anam. Meğer balıklara yiyecek vermek yasakmış. Onları sabah akşam, tavuk yemleri gibi bakıcıları yemlermiş...»

Çocuklar ağızlarından sızan salyaları yalayarak, «Yaaa!...» dediler yalnızca. «Yaaaa!...»

Atıl daha pek çok şey anlatacaktı. Ama annesinin çağırısıyla irkildi. Elindeki boş sepeti avlunun kıyısına fırlatıp odaya girdi.

Anası öfkeliydi. «Len, geveze oğlan, kapı önünde kimlerle çene çalıp duruyorsun? Emmin kaptıkaçtıyı getirmiş bile. 'Hazır olun!' diye haber salmış. Adamlar ikindi namazından çıkar çıkmaz, yola düzüleceğiz. Davran gayri, içeriye gir de karnını doyr!»

Atıl odaya girerken sevinçle ellerini çırpı. «Yaşasın, demek hemen gidiyoruz! Bohçam hazır mı?»

«Ne bohçası?»

«Giysi miysi götürmeyecek miyiz?»

«Yok oğul, yok, ne giysisi? Bu partalları yük etmeye gerek yok. Orada yenilerini alacağız sana.»

«Gerçek mi, ana? Her bir şeyi yeniden mi alacaksınız? Pantol, gömlek, ayakkabı, şapka, ceket, çamaşır mamaşır?..»

«Elbette oğlum, elbette! Her şeyin yenisini alacağız! Şimdi çabucak karnını doyr. Halangile, Emmingile git, helallaş. Dudu Ninenin elini öp, duasını al. Sonra çarşıya uzan. Adamlar namazdan çıkar çıkmaz, uçarak gel, haber ver bana. İnsanları bekletmeyelim Günler iyice kısaldı. İkindiden sonra arkanı dönmeden hava kararıyor. Bir an önce yola çıkarsak, belki gece bastırmadan kente ulaşırız.»

Atıl ağzına el kadar bir parça gözleme tıkip ağzı dolu dolu sordu.
«Babam nerelerde ki?»

«Camide olmalı. 'Son bir kez, camide namaz kılayım,' deyip duruyordu.»

«Almanya'da cami yok mu ki?»

«N'arasın cami, adım başı kilise dikmişler, ikide bir çanları çalar durur. Emme cami arama. Dinleri bizim dine benzemez. Hıristiyan diyorlar kendilerine.»

«Gâvur mu yani?»

«Yok oğul, yok! 'Gâvur' dedin mi, çok kızıyorlar.»

«Neden? Biz burada, Türk olmayanların tümüne de gâvur deriz ya!»

«Yanlışmış dediğimiz söz, gâvur demek, dinsiz demekmiş. Oysa Almanların ve öteki yabancıların da dinleri var. Sakın hiçbir Alman'a gâvur mavur demeye kalkma emi! Öfkelenirler sonra. Oraya varınca, sana daha pek çok şey öğütleyeceğim. Gâvurların kuyruğuna basmaya gelmez.»

«Neden be ana? Onlardan mı korkacağız?»

«Bak hele, bu kabadayılığını köyde ko gayri! Neden dersen, orada dayılık mayılık sökmez. Elin memleketinde dalaşmaya değil, para kazanmaya gidiyoruz. Suyuna gideceksin adamların.»

Atıl'ın aklı ermemişti anasının sözlerine, Almanya'ya dek de ermeyecekti... «Bana ne!» gibilerden omuz silkerek sofraya bezini dürüp kaldırdı. Gözleme kırıntılarını avludaki kümesin önüne silkip gelecekti. Oda kapısından çıkarken, kardeşi Ayşan kız içeri giriyordu. Hızla itilen kapı burnuna çarpınca, Atıl acıyla avunarak geri çekildi. Ayşan tıpiş tıpiş yürüdü, gelip, «Ağa.n!» diyerek coşkuyla ağabeyinin bacaklarına sarıldı. Atıl önce ona ters ters baktı, ama biraz sonra ayrılacaklarını anımsayınca, kızgınlığı geçti. Ayşan üç yaşlarında, iri kara gözlü, kıvrıkcık saçlı, tombul ve sevimli bir kızdı. Ağabeyinin kendisine kaş çattığını görünce, dudaklarını büzdü. Tam ağlamaya başlayacaktı ki, Atıl onu kucakladı. «Kara kız, burnumu kırıyordun! Kapının ağzında ne işin var?» diyerek kardeşini öptü, öptü, öptü...

Ayşan da ağabeyini öpüyordu durmadan. Atıl onu koltuk altlarından kavrayıp havaya kaldırdı. Kardeşini bebekliğinden beri böyle hop-

latmayı pek severdi. Kızcağız tavana doğru yükselirken, kıkır kıkır gülmeye başladı. Bu oyundan çok hoşlanırdı. Bir ara yalancılıktan bağırdı. «Duy ağam, duy! Düşüyom, duyyyy! Koyvey beni, yeye indiy!»

Atıl birkaç kez art arda hoplattı kardeşini. Sonunda kolları kesildi.

«Kız, sen pek ağırlaşmışsın. Kollarımın gücünü tükettin. Bak, ellerimi başıma bile götüremiyorum,» diyerek Aysan kızını yeniden öptü, öptü... Sonra götürüp kendilerini sevecenlikle izlemekte olan anasının kucağına oturttu.

Anası koklayıp öperek bağrına bastı kızını. Yavrusundan ayrılmak zoruna gidiyordu. Ama başka çıkar yol yoktu. Ana kız sarmaş dolaşken, kapı çalındı. Nine girdi içeriye. Sızılı dizlerini ovarak kızına yaklaştı.

«Koyver gayri yavruyu! Giderayak kendine ısındırma, sonra çok huysuzlaşacak,» diyerek almak istedi Aysan'ı. Ananın yüzü bulutlandı. Dişlerini sıkarak, dertli dertli, içini çekti. Nine, onu güçlendirmek için bir güzel çıkıştı. «N'oluyorsun? Ne demeye dişlerini sıkarak ahlanıyorsun! Gurbette gönlünü eğlendirmeye gitmiyorsun ya! Para kazanarak yoksulluğu yenmek için gidiyorsun. Çocuklarını ileride daha iyi yaşatmak uğruna kopuyorsun yurttan, yuvadan. İkide bir sızlanıp göğüs geçirme, dert bağlar için. Ölür gidersin, kim bakar yavrularına? Hadi toparla kendini. Gözün arkada kalmamasın, torunuma iyi bakarım, yemem yedirir, giyemem giydiririm.

Ana acıyla dudaklarını ısırarak yutkundu.

«Gerçek söylersin ana. Emme kolay değil yavrumdan ayrılmak. Oralarda kokusu burnumda tütüyor, görüntüsü gözlerimin önünden gitmiyor. Bir türlü unutup avunamıyorum. Alanya'ya ilk gittiğim sıralarda, bir gün fabrikada çalışırken, kendi kendime konuşmaya başlamışım. Başımızdaki kadın yanıma gelip öfkeli öfkeli söylendi. Dediklerini anlamadım, emme kızdığı belli oluyordu. Onların dilini bilen adamı ünlüdiler. Meğer Alaman kadın benden yakınmış. 'İkide bir düşünceye dalar, kendi kendine konuşursa, işten kovarım!' demiş bizim Türke. Aklım gitti. Gurbet elde işsiz kalır da sokaklarda sürünürüm diye gözümü dört açtım o günden sonra. Gerçekten çocuklarımı anımsadım o saat. Atıl oğlanla Aysan kız geldiği gözümün önüne. İçten içe yavrularıyla konuşuyordum... Senin anlayacağın, Alamanlar insanın içini oku-

yorlar. Tümü de taş yürekli işçi arıyorlar. Hangi milletten olursa olsun, işbaşında gözyaşı döken birini gördüler mi, al görmüş boğa gibi öfkele-
miyorlar. İçimiz yanıp dururken bağrımıza taş basıp ağlamamayı öğretti-
ler bize.»

Nine yüzünü tiksintiyle buruşturarak kızının sözünü kesti. «Ah, gözü kör olası yoksulluk, ah! Bağrımıza taş basmayı elin Alamanı değil, yoksulluk öğretiyor bize!..»

«Her neyse,» dedi ana. «Kısacası kolay değil dayanmak. Bazı gün-
ler yavrularımın özlemi bir tutam çıra oluyor, yüreğimi yakıp tutuşturuyor.
Kanatlanıp uçmak geliyor içimden. Para, pul, yoksulluk moksulluk
silinip gidiyor gözümden. Emme bura nere, Alamanya nere? Yollar bir
uzak, bir uzak ki, sanırsın Kaf Dağının ardındasın. Yüreğim özlemle
sızım sızım sızlayıp dururken, hık demeden yürütüyorum elimdeki işi...
giderek makine gibi oluyor insan...»

Yuvadan Kopuş

Ananın içi acı anılarla dopdoluydu. Nineye Almanya'yla ilgili daha
pek çok şey anlatacaktı. Ama Atıl'ın sevinç dolu çağrısıyla söyleşiyi kes-
mek zorunda kaldı.

«Aaaaa! Adamlar namazdan çıkıyorlar. Davran gayri!»

Ana Ayşan kızın kollarını boynundan sıyırıp onu ninesinin kucağına
vermek istedi. Kızcağız ayrılacaklarını sezinlemişti. Hızla anasının saç
örgülerine yapışarak direndi. Kadının canı yanmıştı.

«Koyver saçlarımı, yavrum! Var git, biraz da ninenin boynuna
sarıl.»

«İh ih,» diyordu Ayşan. «Sen gitme, hiç gitme buydan. Otu, otu
buyda...»

Atıl kapının önüne dikilmiş, vargücüyle bağıırıyordu.

«Hadi gayri, ana! Yüklerimizi ver de götürüyüm...»

Ana ne yapacağını şaşırılmıştı. Ayşan'ın başını okşayarak ona yalan
söyledi.

«Ben bir yere gitmiyorum, kızım. Babanla ağın gidecekler. Saçlarını koyver de bohçalarını vereyim. İşim bitince, seni yine alırım kucağıma. Kollarını yeniden dolarsın boynuma. O zaman hiç ayrılmayız. Hadi benim güzel kızım, can kızım!. Hadi, ninenin kucağına git!..»

Ayşan inatla başını kaldırdı.

«İ, ih!.. Ditemem niyem! Dideysem koyup kaçaysın beni.»

Nine de Ayşan'ı kandırmak için dil döküyordu.

«Çarşıya götürüp yemiş alıvereceğim sana. Boyalı şeker, leblebi, üzüm... İstersen sakız da alırsın. Emme 'curk!' edip yutmak yok sakız!.. Hadi sürmeli kuzum, hadi gel kucağıma!..»

«İ, ih,» diyordu Ayşan. Suratı asılmış, alt dudağı sarkmıştı. Ağladı, ağlayacak...

Nine kızına çıkıştı.

«Giderayak ettin edeceğini. Kucağına alma dedim sana. Böyle olacağını biliyordum ve korktuğum başıma geldi. Arkandan kıyamet kopacak; onu nasıl avutacağım?..»

Ana dertli dertli içini çekti.

«Ben almadım, ana! Atıl oğlan getirip oturttu kucağıma.»

«Allah bana sabır versin...»

İki kadın Ayşan'ın gönlünü etmeye uğraşırken, Atıl odaya girdi. Anasıyla ninesi göz kaş ederek ona, yolculuktan söz ettirmediler. Atıl durumu anlayınca, dertlendi. Kardeşim burada anasız babasız, ağabeysiz ne yapar? Ninem de iyice kocadı. Ayşan'a gereği gibi bakabilir mi, diye geçirdi içinden. Kollarını sevgiyle kardeşine uzattı.

«Gel bana, seni yine hoplatayım. Taaa tavana dek hoplatırım. Hadi gel kucağıma...»

«İ, ih,» dedi Ayşan. Anasının saçlarını kavrayan parmaklarını daha bir sıktı...

Bu sırada baba çıkageldi. Anayı Ayşan'la sarmaş dolaş görünce o da öfkelenildi.

«Acıma yok mu sende? Koyver yavruyu. Birazdan çekip gideceksin. O zaman çocuğun acısı iki kat olacak. Köye izine gelirken, Ayşan'ı ısındırma kendine diye kaç kez öğütledim, yine kulak vermedin sözlerime...»

Baba bunları söylerken, Ayşan'ı belinden kavradı, çekip almak istedi anasının kucağından. Fakat çocuk anasının saç örgülerine öyle bir yapışmıştı ki... Baba çekiştirirken, ana can acısıyla bağırmaya başladı.

«Amanın, amanın! Saçlarım kökünden yolundu!.. Dur çekme!.. Koyver çocuğu!..»

Ayşan yine de bırakmıyordu örgüleri.

Baba, «İş mi bu ettiğiniz? Herkes bizi bekliyor. Bir an önce yola çıkmamız gerek,» diyerek öfkeyle çekip anasından kopardı kızı.

Ana acısından ikibüklüm olmuştu. Başını ellerinin arasına alıp avunmaya başladı. Ayşan olanca sesiyle bağıırıp ağlıyordu.

Nine onu babanın kucağından kapıp odadan çıktı, sokağa fırladı. Ayşan ağlarken, bir yandan da ninenin saçlarını yolup yüzünü tırmalıyordu. Kendi diliyle hiç durmadan homurdanıyor, «Anama ditcam! Anama dötüy beni! Anama ditcam...» diye tepinerek ninesinin kucağından kurtulmaya çabalıyordu. Soğuktan elleri, ayakları morarmıştı. Burnundan sümükler fışkırıyordu Tombul yanaklarında gözyaşıyla salya ve sümük birbirine karışmıştı. Kıvırcık saçları darmadağın olmuştu. Bir ara ağlamayı kesti.

«Çişim vay ninem! Koyver beni yeye!..»

«Olmaz,» dedi nine. «Kaçarsın elimden...»

«Öyleyse ben de çişimi üstüme salıveyiyim...»

«Etme güzel kızım, n'olursun etme! Üstün başın ıslanır. Ayazda bedenin buz kesilir, hasta olursun.»

«Öyleyse indiy kucağından...»

Nine şöyle bir düşündü. Yere koyverirsem, fırlar gider yanımdan. Sızılı dizlerimle, sokak aralarında onun peşinden koşamam. Köylü güler halime. Belki de çişin mişin aslı yok. Kucağımdan kurtulup kaçmak için uydurdu. Şimdiki çocukların akli bir başka türlü işliyor...

O içinden böyle geçirirken, birden göğsünden karnına doğru bir sıcaklık yayıldı. Ayşan kız dediğini yapmıştı.

Nineyle torun Almanya yolcularını götüren araba köyden uzaklaşınca dek ıslak giysileriyle sokaklarda dolaşacaklardı...

Kaptıkaçtının çevresi oldukça kalabalıktı. Almanya'ya çalışmaya gidenleri, yakınları uğurlamaya gelmişlerdi. Yolcuların tümü de neşesiz-

di. Atıl'ın anasından başka bir kadın yolcu daha vardı arabada. Onun da ağlamaktan gözleri kızarıp şişmişti. İki kadın cam kenarında oturmuş, boyunlarını bükerek boş gözlerle uşurlayıcılara bakıyorlardı...

Yolcuların içinde Atıl'dan başka çocuk yoktu. O, pek dertli görünmüyordu. Hatta sevinçli bile denebilirdi. Bir küme çocuk da Atıl'ın gidişini görmeye gelmişlerdi Doğrusu ya, tümü de onun yerinde olmaya can atıyordu. Atıl bunu sezinliyor, için için böbürlenmekten kendini alamıyordu...

Kaptıkaçtı sarsılarak harekete geçti. İşte o anda Atıl'ın içi cız etti. Ama bir an yüreğini yakıp geçen iç sızısına hiçbir anlam veremedi. Araba hızlanıp yola koyulunca, arkadaşlarına içtenlikle el salladı. Sonra birkaç kez dönüp doğup büyüdüğü yerlere baktı. Köyünün son görüntüsü belleğinden hiç silinmeyecekti. Almanya'da yaşadığı sürece çeşmeyi, çınarı, çarşiyı, camiyi, daracık sokakları ve sokaklardaki tavukları, köpekleri, kısacası tüm köyünü, hep özlemle ve içi burkularak anımsayacaktı.

Bir süre sonra kaptıkaçtı dik bir yamaca tırmanmaya başladı. Yolun iki yanı karla örtülüydü. Çamların iğneyaprakları çingil çingil buz tutmuştu. Karşidan bakınca, ağaçlar bahar çiçekleriyle donanmış gibi görünürdü. Atıl burnunu cama dayamış dikkatle çevresini gözlerken, kar serpiştirmeye başladı. Araba dağın doruğuna yaklaşınca da, yağış tipiye dönüştü. Ön cam kısa sürede karla örtüldü. Gidegide silecekler işlemez oldu. Şoför homurdanarak arabayı durdurdu.

«Canını sevdiğim Kurt Tepesi. Yazın havasının, suyunun tadına doyum olmaz. Ama kış geldi mi, geçit vermez. Yirmi yıldır bu yollarda araba sürerim. Hiçbir kış Kurt Tepesinin yolculara gülyüz gösterdiğini görmedim. Burada çakılır kalırsak, aç kurtlar bayram ederler.»

«Eee, şimdi ne yapacağız?»

«Telaşlanmayın,» dedi şoför. «Çevreyi avucumun içi gibi bilirim. Ama önümü görmeden araba sürmeyi göze alamam. Sol yanımızda uçurum var. Hemen inip ön camdaki kar birikintilerini süpürmem gerek. Donarsa işimiz daha da zorlaşır.»

Şoför kapıyı açınca, arabanın içine buz gibi rüzgârla birlikte kar doldu. Yolcular birbirlerine sokularak büzüldüler. Şoför karları temizleyip

hemen yerine geçti ve arabayı çalıştırdı. Ancak birkaç yüz metre gitmeden camın önü yine kapandı.

Şoför, «Hay Allah kahretsin!» diyerek arabayı yeniden durdurdu. Yolculara döndü, «Tipi bu hızla giderse yolu, izi örtecek. O zaman işimiz zor. Bu uğursuz doruktan kurtulmak için elbirliğiyle bir şeyler yapmalıyız.»

Erkeklerden biri, «İnelim de sana yol gösterelim.» dedi.

Şoför bu öneriyi bekliyordu. Çoğunlukla kışın Kurt Tepesini aşarken, kendisine yolcular yardım ederlerdi.

Atıl'ın babasıyla birlikte dört erkek arabadan indiler. Şoför yan camdan başını çıkardı. Adamlar yol üstünde geri geri giderek, «Gel gel, gel!..» diye bağırmaya başladılar. Bir süre böylece yol aldılar. Ama dışardakiler soğuğa ve yüzlerini bıçak gibi keserek savrulan tipiye uzun süre dayanamadılar. Titreşerek arabaya girdiler. Onların yerine üç erkek daha indi arabadan. Aynı yöntemle şoföre yol göstermeye giriştiler. Kısa bir süre sonra, birden kurt ulumaları duyuldu. Şoför dışardakilere telaşla bağırды.

«Heyy, arabaya koşun! Aç kurtlar kokuyu aldılar.»

Adamlar korkuyla kendilerini içeri attılar.

Aralarından biri, «Gördüm,» diye soludu. «Nah, şu yarın ardındaydılar!.. Gözleri kor gibi parlıyordu. Allahtan uludular da uyandık! Yoksa sessizce yanaşsalardı, bir solukta parçalarlardı bizi...»

Kadınlar korkuyla, titreşirken, erkekler çıkar yol bulmaya çalışıyorlardı.

«Silah var mı birinizde?» dedi şoför.

Yolculardan biri, «Bende tabanca var,» diye atıldı.

«İyi,» dedi şoför. «Bende de var bir tane. Bir iki silahla, iki kişi yol üstüne çıksın. Arabadan fazla uzaklaşmadan bana yol göstereyim. Kurtlar aydınlıktan ürker. Arabanın uzun ışıklarını yakarım. Eğer ışığa falan aldırılmadan size saldırmaya kalkarlarsa, çeker vurursunuz. Zaten biri geberince, ötekiler kan kokusuna onun başına üşüşürler. Onlar karınlarını doyururken de, biz belki tepeyi aşmayı başarırız. İnişe geçsek iş kolaylaşacak. Dağın öteki yamacı güneye bakar, tipi mipi tutmaz

orayı. Göreceksiniz, yollarda kar bile yoktur. Ama iş buradan kurtulmakta.»

Atıl'ın babası Osman yürekli bir adamdı.

«İnşallah kurtuluruz,» diyerek ileri atıldı. Şoförün silahını aldı. Öteki adamla birlikte arabadan atladılar. Hava kararmak üzereydi. Tipiden göz gözü görmüyordu. Rüzgâr korkunç uğultular çıkararak yeri göğü birbirine katıyor, yakınlardan gelen kurt ulumaları yolcuların içini ürpertiyordu. Hele Atıl korkudan başını anasının koltuk altına sokmuş, titreyip duruyordu. Kadınlar iki yana sallana sallana okudukları duaları arabanın çevresinde üfleyerek korkuyu yenmeye çalışıyorlardı.

Şoföre yol gösterenler ikide bir arabaya girip ısınıyor, sonra yenden dışarı çıkıyorlardı. İki saat böylece yol aldılar. İnişe geçtiklerinde hava iyice kararmıştı. Tipi giderek yavaşladı. Dağın eteklerinde yağış iyice durdu. Şoförün dediği gibi, çevre karla kaplıydı, ama yol üstü kupkuruydu. Düzlüğe çıktıklarında şoför yolculara dönüp, «Sağolun. arkadaşlar,» dedi. «Hepiniz de yürekli adamlarsınız. Elbirliğiyle zorlu bir yolculuğun üstesinden geldik.»

Yolcular, «Sen de sağol,» dediler. «Saatlerce başını camdan çıkarak araba sürdün. Tipi yüzünü kamçılıdı. Yanaklarında yara açılırsa şaşma.»

«Doğru dediniz, arkadaşlar. Yanaklarım, alnım, burnum, bıçakla kesilmiş gibi acıyor. Ama o kadar olacak artık. Canımız kurtuldu ya, şükür! Ben her kış birkaç kez aynı tehlikeyi atlatırım. Ama bugünkü gerçekten zorluydu. Arabada sizler gibi gözüpek yolcular olmasaydı, zor kurtulurduk Kurt Tepesinden. Bir keresinde...»

Şoför keyifli keyifli konuşmaya başlayıp eski serüvenlerini anlatmaya girişmişti. Bu arada yolcular da söze karıştılar. Anılar birbirine eklendi. Atıl, bir gün bu korkunç yolculuğu ben de arkadaşlarıma anlatırım, diye düşündü. Sonra tehlikeyi atlatmanın verdiği gevşeklikle anasının omzuna yaslanıp uyuyakaldı.

Uyandığında, ileride kentin ışıkları görünüyordu. Boynunu sağa sola uzatarak çevresini iyice görmeye çalıştı.

Anası, «Allaha şükür, kazasız belasız gelebildik,» diyordu yanındaki kadınlara.

Atıl sevinçle ellerini çıırttı.

«Gerçekten geldik mi kente?»

«He,» dedi anası.

«Ne çok ışık var orada! Dağdaki, bayırdaki tüm ateşböcekleri biraya gelmiş gibi...»

Araba kentin sokaklarına dalınca, Atıl söyleyiş kesip burnunu yeniden cama dayadı. Caddenin iki yanındaki evler, dükkânlar ışı ılıdı. Dağ yolunda içini kaplayan korku dağıldı gitti. Coşkuyla ayağa kalkıp herkesten önce yere atladı. İstasyon ana baba günüydü. İzinleri sona eren işçiler yollara dökülmüşlerdi.

Atıl'lar da arabadan iner inmez kalabalığa karıştılar. Babası orada birkaç tanıdık buldu ve onlarla ayaküstü söyleşiye girişti. Kadınlarsa bekleme salonunun bir köşesine toplanmışlardı. Anası Atıl'ın elini sımsıkı kavrayarak onu kendi yanlarına doğru çekti. Kadınlardan kimi tahta sıralara ya da bavulların üstüne oturmuş, kimi ortada dikilmiş, kimisi de sırtlarını duvara dayayarak yere çömelmişti. Aralarında irili ufaklı çocuklar da vardı. Atıl onları bir bir süzdü. Hiçbirine ısınmadı. Anası iki kadınla tanış çıkmış, hemen onlarla konuşmaya dalmıştı. Atıl yavaşça oradan sıyrılıp kalabalığı yararak babasını buldu, varıp onun eline yapıştı. Babası yüz vermedi.

«Ne diye geldin?»

«Anamgilin yanında canım sıkıldı. Ne zaman bineceğiz trene?»

Baba onu bir güzel payladı.

«Bir daha ananın dizi dibinden ayrılma! Yoksa başına olmadık işler gelir. Yiter gidersen. Trenin şimdilik bir saatlik gecikmesi varmış. Var git, bir köşeye büzül de uyumaya çalış.»

Atıl omuz silkerek dudağını sarkıttı.

«Uykum yok! Hem büzülüp yatacak yer nerde?»

«Git be, oğlum! Uyumasan bile bir kenara çekil, ayak altında dolaşip durma. İtip kakan olur da başım derde girer.»

Baba bunları söylerken, kalabalığı aralayarak Atıl'ı anasının yanına doğru iteledi. Bu arada anayı da payladı.

«Oğluna sahip ol! Bir yere koyverme!..»

Atıl'ın özgürlüğü ilk kez kısıtlanıyordu. Oysa köyde dilediği yerde

gezer, dilediği yerde otururdu. Bu nedenle babasının sert tutumunu iyiden iyiye yadırgadı. Anası yanındaki kadınlarla çene yarıştıyordu. Kendisiye can sıkıntısından patlayacak gibiydi. Bir süre dişini sıkıp uslu uslu bekledi. Sonra anasının eteğini çekiştirerek bu sıkıntıdan kurtulmayı denedi.

«Ayakyolu yok mu burada?»

Anası hoşnutsuzlukla yüzünü buruşturdu.

«Sıkıştın mı?»

«He ya! Deminden beri, kendimi tutuyorum. Emme...»

Anası sabırsızlıkla sözünü kesti.

«Anladım. Anladım ya, baban nerelerde?»

«Babamı n'ideceksin? Yerini biliyorsan söyle, kendim giderim.»

«Olur mu? Kalabalıkta kaybolursun?»

Atıl öfkeleni.

«Böyle deme be ana! Kocaman oğlanım ben. Ne demeye kaybolacakmışım?»

Anası kesip attı.

«Olmaz, tek başına gidemezsin!»

Ana oğul kalabalığa karıştılar. Baba salonun öteki köşesindeydi. Çevresindekilerle yüksek sesle tartışıyordu.

Anası, «Git,» dedi Atıl'a. «Babamı çağır!»

Atıl adamları iteleyerek babasına ulaştı. Babası kaşlarını çattı.

«Ne var yine? Neden geldin? Anandan ayrılma demedim mi sana?»

Atıl süklüm büklüm başını önüne eğdi.

«Ayakyolunu soracaktık.»

Baba bıkkınlık belirten bir el hareketiyle Atıl'ın yanına geldi. Çocuğun elinden tutup giderken, anası önlerine çıktı.

«Ben de geleyim mi sizinle? Tren kalabalık olur. Orada sıkışırsak zora düşeriz...»

«Olur,» dedi baba.

Bu sırada Atıl, anamla babam bu işi nasıl da dert edindiler, diye içinden geçirirken kıs kıs gülüyordu. Aslında gerçekten gereksinim duy-

mamış, ayakyoluna gitme bahanesini can sıkıntısını gidermek için ortaya atmıştı.

Geri dönerlerken baba, «Trenin gelmesine bir saat kaldı.» demişti. O bir saat Atıl'a bir yıl gibi uzun geldi. Öteki çocukların kimi analarının kucağında, kimi de yerlerde mışıl mışıl uyuyorlardı. Atıl cin gibi gözlerini açarak çevresini gözlüyor, konuşulanları can kulağıyla dinliyor, gördüklerini, duyduklarını, kendince yorumlamaya çalışıyordu. Aklına en çok takılan şey, bekleme salonunun sobasız ısınmasıydı. Bir ara anasını dürtükleyerek, «Dışarda çatır çatır ayaz var, burası sıcacık. Ortada soba moba da yok, bu nasıl oluyor?» diye sordu. Anası pencerenin önünü işaret ederek, «Aha, şu dizi dizi demir borular ısıtıyor burayı. Almanya'da her yer böyle ısıtılıyor.»

Atıl hemen gidip demirleri elledi. Gerçekten ateş gibiydi. Bir süre düşünüp taşındı, sonra yine dürtükledi anasını.

«Haydi burayı bu demirler ısıtıyor deyelim. Ya bu demirler nasıl ısıtıyor? Soba gibi ağız yok, borusu yok. Bacası yok...»

Anası sabırsızlıkla kesip attı.

«Ne bileyim ben. Elbette içlerine bir yerlerden sıcaklık salıyorlardır.»

«Haaa!» dedi Atıl. «Demek bir yerde soba yakıyorlar. Sobanın sıcaklığını da demir boruların içine salıp burayı ısıtıyorlar. Öyleyse o kocaman soba nerede?»

Anası öfkeyle soluyarak soruyu Atıl'ın ağzına tıktı.

«Bilmiyorum, anladın mı? Koca sobanın yerini bilmiyorum. Sesini kes gayrı, 'O ne? Bu nerede?' diyerek didikleyip durma beni.»

Atıl bu kez bekleme salonunu pırl pırl aydınlatan ampullere dikti gözlerini. Yine aklına bir sürü soru takıldı. Ama anasını kızdırmamak için sustu. Uygun bir ortam bulunca babasına soracaktı.

Saat gece yarısını çoktan geçmişti. Salondaki gürültü giderek mırıltıya dönüşmüştü, ortalığa suskunluk çökmüştü. Bu durum, uzaklardan gelen tren sesi kulaklara doluncaya dek sürdü. Tren istasyona yaklaşıncan, bekleyenler hep birden ayaklanıp dışarıya uğradılar. Atıl'lar da kalabalığa karışmışlardı. Gecenin ayazı Atıl'ın bacaklarından bedenine

doğru yayıldı. Dişleri birbirine vurmaya, burnu, kulakları, bıçakla kesilmişçesine sızlamaya başladı.

Yolcular demiryolunun kenarına dizilmişlerdi. Atıl anasının eline sımsıkı yapışmış, karanlığı burğu gibi delen gözlerini kendilerine yaklaşmakta olan ışık dizisine dikmişti. İlk kez tren görecekti. Yanık yanık öten düdüğü içine ürküntü saldı. Korkulu bir düşü içindeydi sanki. Tren yaklaşırken, anasına daha bir sokuldu. Lokomotifin önündeki gür ışık demetiyle gözleri kamaştı. Sonra bacaklarını nemli bir sıcaklık sardı. Genzi isli, yağlı ve sıcak dumanla dağlandı. Kulakları tekerlek gürültüsüyle, düdüğü sesinden başka bir şey duymaz oldu.

Tren giderek yavaşladı, zınk! edip durdu. Yolcular telaşla saldırdılar. Atıl'ın hiç rastlamadığı bir itiş kakış başladı. İnsanlar kapılarda düđümленip kalmışlardı. Gelenler inemiyor, gidecek olanlar binemiyorlardı. Ağız dalası bazı yerde kavgaya dönüşüyordu. «Bebekli kadına yol açın!» «Amanın, boğuluyorum!», Durun yahu, çekiştirmeyin! Ceketimin düğmeleri koptu!», «İtmesene hemşerim, ben de bineceğim trene! Saatlerdir boşuna mı bekledik?», «Heyy, açılın, yaşlı kadın yere kapaklandı! Ezeceksiniz garibi!» diye bağırışanların yanında, birbirlerine kıyasıya sövenler de vardı...

Atıl şaşkına dönmüştü. Kendini bildi bileli hiç böylesine itilip kakılmamıştı. Babası binbir zorlukla kalabalığı yarıp anasını trene bindirmişti. Arkadan Atıl'ı kucaklayıp bohça gibi pencereden içeriye tıktı. Bir tek bavulla azık çıkınları vardı; onları da uzattı. Ana bavulu aldı; azık çıkınına uzanırken, üç kez üst üste düdüğü çalındı. N'oluyor demeye kalmadan tren sarsıldı, tekerlekler dönmeye başladı. Atıl'ın aklı gitti, bağırmaktan kendini alamadı.

«Ana, babam trene binemedi mi?»

«Binmiştir,» dedi anası. Ama yine de kuşkuluydu. Bu nedenle vagonun öteki başına doğru bağırdı.

«Osman, Osman!.. Binebildin mi?»

Baba vagonun sahanlığından ses verdi.

Tren hızlanmıştı. Kısa sürede kent geride kaldı. Atıl'la anası oturacak yer bulamadıkları için geçitte dikiliyorlardı. Orası da tıklım tıklım doluydu. İnsanlar omuz omza, sırt sırta, dirsek dirseğeydiler. Gece iler-

ledikçe, Atıl gevşedi. Yorgun dizlerini dinlendirmek için çömeldi. Daha sonra yanındaki yolcuların yaptığı gibi, olduğu yere oturuverdi. Anası çoktan çökmüştü. Oğlunun başını göğsüne bastırarak, «Haydi,» dedi. «Uyu artık. Bu yolculuk sabaha dek sürecek.»

«Açım,» diye sızlandı Atıl.

Anası ister istemez tersledi onu.

«Azık torbası babanda kaldı. Çevrene baksana. İnsancıklar yerlerde kıvrılıp mışıl mışıl uykuya geçmiş. Babana ulaşmak için onları ezip geçmemiz gerek. Allah etmesin, canlarını yakarsak uyku sersemliğiyle döverler bizi. En iyisi sık dişini.»

Atıl şaşırıldı kaldı. Başka zaman olsa, açım dediğinde, iki eli kanda olsa anası onu doyururdu...

Yemekten umudunu kesince, olduğu yere büzüldü. Giderek gözkapakları ağırlaştı. Kısa bir süre sonra uyuyakaldı. İstasyonlarda inenler, binenler oluyordu. Gelip geçenler yerlerde uyuyanların ayaklarına basıyor ya da dengelerini yitirip üstlerine yıkılıyorlardı. Ama uyku baldan tatlıydı. Yerdekiler ayılıp kendilerini savunamıyorlardı bir türlü. Hele Atıl öyle derin uyuyordu ki!.. Karmakarışık düşlere dalmıştı. Karanlık kuyulara inip çıkıyor, kaçıyor, kovalanıyor, kavrayamadığı dertlerden ötürü içini çeke çeke ağlayıp bağıırıyordu. Anası da onun gibi olduğu yerde sızıp gitmişti...

Babanın bulunduğu yer hela kapısının önüydü. Adamcağız öylesine sıkışık durumdaydı ki, oturmak şöyle dursun, ayakta duracak yeri bile zor bulmuştu. Sigaranın birini yakıp ötekini söndürüyordu. Trenin sıcaklığıyla birleşerek genzini dağılayan hela kokusuyla tütün dumanı içini allak bullak ediyordu. Bir ara koluna takılı duran azık torbasından bir lokma ekmek çıkararak içini bastırmak istedi. Oğluyla karısının da aç olduklarını düşünerek birkaç kez, «Atıl, Atıl!» diye bağırdı. Azık çıkını elden ele geçirerek onlara yollayacaktı. Ses veren olmadı. Ana oğlun uyuduklarını anlayarak sustu.

Yolculuk sabaha dek böyle sürdü. Gün ışığınca, yerlerde uyuyanlar birer birer ayaklandılar. Atıl gözlerini açınca, «Nerdeyim?» diye mırıldanarak çevresine şöyle bir bakındı. Almanya yolcusu olduğunu anımsayınca, sevinçle silkinip ayağa kalktı. Anası ondan önce uyanmış,

başucunda dikiliyordu. Yorgun ve bitkin durumdaydı. Gözkapakları şişmiş, rengi solmuştu.

Atıl, «Uyumuş kalmışım, sen de uyudun mu?» dedi.

«Hem de nasıl?» diye yanıtladı oğlunu.

«Babam hâlâ kapı ağzındaki yerinde mi?»

«He,» dedi anası. «Demin seslendi. O hiç uyuyamamış.»

Atıl gerinerek esnedi.

«Ayakyolu var mıdır burada?»

«Vardır ya, oraya nasıl gideceğiz? Taaa babanın bulunduğu yere dek bu kalabalığı yarmamız gerek. Hele bir seslenelim ona. ne diyecek bakalım?»

Atıl boğuk bir sesle bağırdı.

«Baba, babaa!..»

Babası hemen ses verdi.

«Uyandın mı, oğul?»

«Uyandım, baba. Ayakyolu var mı orada? Anamla gelmek istiyorum da...»

«Ayakyolu var ama buraya nasıl geleceksiniz?»

Ana sabırsızlıkla atıldı.

«Akşamdan beri kimseyi tedirgin etmeyelim diye aç susuz dışimizi sıkıp duruyoruz. Emme çocuk daha fazla dayanamaz gayri.»

Ana o hızla ileriye atıldı. Atıl eteğine yapışmış, adım adım izliyordu kendisini. Yolculardan özür dileye dileye, vagonun öteki ucuna ulaştılar. Babanın durumu da hiç iyi değildi, gözleri kanlanmış, rengi kül gibi olmuştu. Ana telaşlandı.

«N'oldu? Hasta mısın yoksa?..»

«Yoo,» dedi baba. «Uyumadım hiç. Üstelik gece boyunca hep ayaküstü durdum. Bedenim sızım sızım sızıyor, içim bulanıyor.»

Tuvalete girip ellerini yüzlerini yıkadılar.

Ana, «Burası çok pis kokuyor,» dedi.

Eski yerlerine dönerken babayı da yanlarına aldılar. Cam kenarına dikilerek ayaküstü karınlarını doyurdular. Yorgunluktan lokmalar ağızlarında büyüyordu.

Tren «çuf çuf!» ederek hızla gidiyordu. Yol boyunca, büyük yapı-

lar, fabrikalar vardı. Hava bulanıktı, hafiften yağmur çiseliyordu.

Atıl, «Buralar İstanbul mu?» diye sordu.

«İ, ih,» dedi baba. «İstanbul'un köyleri denebilir.»

«Böyle köy mü olur, baba? Koca koca evlere bak. Yollarında vızır vızır arabalar işliyor.»

Baba gülümseyerek oğlunu okşadı.

«Köy dedimse, bizim köy gibi sanma, oğul. Henüz İstanbul'un içine girmedığımızı anlatmak için köy dedim buralara.»

Ana söze karıştı. «Eğer yanılmıyorsam, İstanbul'un istasyonu göründü. İleri bakın hele.»

Baba, «Aferin sana,» dedi. «İyi bellemişsin Haydarpaşa'yı.»

Gerçekten tren Haydarpaşa Garına girmek üzereydi. Yolcular telaşla kaynaşip duruyorlardı. Tren durunca, baba bavulu eline alıp öne düştü.

«Haydiñ, tez tez yürüyün de bir an önce vapura ulaşalım.»

İtişe kakışa sahanlığa doğru ilerlemeye başladılar. Atıl o sırada boşalan kompartmanları gördü. Oturulacak yerleri ve eşya konacak raflarıyla rahat bir görünüşü vardı buraların. Kompartmanlardan birine dalıp kanapenin cam kenarındaki ucuna ilişti. Sırtını dayayıp rahatladığını sinayacaktı. Ama anası öyle bir bağırdı ki, korkuyla koridora fırladı. Adamların bacakları arasından kedi gibi geçerek çıktı geldi. Ana onun omzuna güçlü bir yumruk indirdi.

«Aklını mı yitirdin sen? Tazı gibi burnunu oraya buraya sokup durma! Elin gurbetinde yiter gidersin de, haberimiz olmaz. Buraları büyük yerler, izini kolay kolay bulamayız. Sakın daha yanımdan ayrılma!»

Onlar didişirken, baba trenden inmişti bile.

«Atıl, Zehra! Davransanıza!..» diye bağıırıp duruyordu. Ana oğul, babanın peşine takıldılar. Atıl Haydarpaşa Garını sindire sindire görebilmek için ikide bir duraklayıp çevresine bakınıyordu. Anası çekişirmese oralarda takılıp kalacaktı...

Üzücü Bir Olay

Atıl denizi görünce, bir an olduğu yerde durdu. Mavi suyun üstü mısırsı patlaklarıyla bezenmiş gibi geldi ona. Deniz durmadan çalkalanıyor, dalgalar öfkeyle gelip kıyıya çarpıyordu. Atıl'ın aklı almadı bunca suyu. Köydeki dere belleğinde küçülüp ip gibi inceldi. Merdivenlerden iskeleye doğru inerken, babasına sokuldu. İçinden geçenleri dışa dökmeyen edemedi.

«Bu kadar su nereden geliyor, baba?»

«Denizin kökü, kaynağı nerede bilmem. Emme dediklerine göre, suyu hiç tükenmemiş. Birçok kıyıda, dağdan, bayırdan gelen akar sular denize karışmış. Denizler bundan ötürü kurumuyor anlaşılır.»

«Suyu neden gömgök? İçine boya mı katıyorlar ki?»

«Almanya'ya giderken, denizi ilk görüşümde bunu ben de merak etmiştim. Akı eren bir arkadaşına sordum. Boya moya değilmiş. Göğün rengi vuruyormuş suya. Deniz bu yüzden mavi görünüyormuş. Yazın gökyüzü açık maviyken, daha güzel olur rengi. Şimdi üstüne kara kara bulutlar çökmüş...»

«Demek öyle ha?»

«Öğrendiklerin hoşuna gitti anlaşılır. Daha neler göreceksin neler!.. Bu suyun tuzlu olduğunu biliyor musun?»

«Nereden bileyim, babam!»

«Dediklerine göre, iyice tuzluymuş. Ben de fırsat bulup tadamadım. Emme arkadaşlar tatmışlar...»

«Eeee? O nasıl oluyor?»

Ana da söze karıştı. «Çorbaya tuz eker gibi avuç avuç tuz serpmiyorlardır herhalde?..»

«Yok canım,» dedi baba. «Sular dipteki tuzlu kayaları eritiyormuş.»

Atıl, «Nasıl?» diyecekti ki, baba onları vapur bileti satılan yerdeki kalabalığa doğru çekti. Yeni bir itiş kakış başladı. Atıl bir ara bu karıştıktan boğulacak gibi oldu, çevresindekileri gelişigüzel dirseklemeye başladı. Süslü bir kadın elindeki parlak çantayı göğsüne bastırarak Atıl'ı tersledi.

«Doğru dursana, çabuk! Sağındaki solundaki insanları ne demeye dürtükleyip duruyorsun?»

Bir başka kadın söze karıştı.

«Aman, dikkatli olun, hanımefendi! Çocuk yankesici olabilir. Çingene-
neler bu yaştaki çocuklarını bile hırsızlığa sürüyorlarmış.»

Hayriye Hanım süslü hanımın arkasında duruyordu. Kulakları ağır işittiği için kadınların konuşmasını tam anlayamamış, yalnızca «yankesici» sözcüğünü kavrayabilmişti. Bu sözcük onu bozguna uğrattı. Çantasında yedi bin lira vardı; vergi dairesine, borcunu ödemeye gidiyordu. Çantasına sımsıkı sarılarak olanca gücüyle bağırıyordu.

«Yankesici mi var? Amanın, vergi paramı çalacaklar! Allah rızası için yetişin! Yakalayın onu!..»

Çevre tıklım tıklımdı. Vapur bekleyen yolcular yankesici sözünü duyunca, ürküntüye uğradılar.

«Kimmiş.»

«Nerdeymiş?»

«Kimi soymuş?»

«Çocuk muymuş?»

«Haydi, kısıvrak yakalayıp polise verelim!..»

Göz açıp kapayıncaya dek kalabalığın arasına iri yarı bir polis karıştı. Göbeğini kaykılarak gür sesiyle bağırırdı.

«Nerede o sıçan? Kaçmaya kalkışmasın, kafasını ezerim!»

Atıl'ın dirseklediği kadınlar işaret parmaklarıyla polise onu gösterdiler. Hayriye Hanım da, «İşte, burada memur bey,» diyerek ciyak ciyak bağırıyordu.

Atıl olanları henüz kavrayamamıştı. İki yanında bağırışıp duran kadınların davranışlarını şaşkınlık içinde izliyordu. Ana babası da ortada dolaşan, «yankesici çocuk» sözüyle ilgilenmiyorlardı bile. Ancak polis gelip Atıl'ın kulağına yapışınca, neye uğradıklarını şaşırıyorlardı. Polis çocuğu sürükleyerek kalabalığın arasından sıyrıp çıkardı. Ana babası onların peşine takılmışlardı. Baba aklını başına toplayınca, polise çıktı.

«Hey, polis efendi! Koyver onu. Bizim çocuğumuz!»

Kalabalıktan homurtular yükseldi.

«Bakın hele, ailece çıkmışlar yankesiciliğe! Bunların kökünü kazımalı! Tümünü de sürmeli İstanbul'dan!..»

Bu sırada Hayriye Hanım hemen çantasını açtı, paralarını saydı. El sürülmediğini görünce, Allaha şükrederek, herhalde bir başkasını soydular, diye düşündü. Oysa boş yere bağırıp çağırarak ortalığı karıştıran kendisiydi. Derken vapur geldi. Kapılar açıldı. Yolcular itişe kakışa koşuşarak vapura doluştular.

Atıl'la ana babası polisin önünde dikilekaldılar.

Baba, «Biz,» dedi. «Bu vapura yetişsek iyi olacak.»

Polik kabardı.

«Deli misin be adam? Önce karakola gidip ifade vereceksiniz. Şimdi kadından çaldığınız parayı çıkarın bakalım.»

Hırsızlıkla suçlandıklarını anlayınca, üçünün de beti benzi kül gibi oldu. Baba suçsuzluğun ve dürüstlüğün verdiği güçle polise karşı durdu.

«Sen ne diyorsun, polis efendi? Biz kimsenin bir şeyini çalmadık. Aha, buradayız. Baştan ayağa dek arayın üstümüzü. Yurt dışında işçiyim ben. Köye izine gelmiştim. Karım ve çocuğumla Almanya'ya dönüyoruz. Hırsız olsak elin gurbetine çile çekmeye gider miyiz? Namuslu insanlarız biz. Boş yere suçluyorsunuz. İnanmazsanız pasaportumu göstereyim.»

Polis onu dinlerken, çevresine bakınarak kendi kendine, «Çocuktan şikayetçi olan kadın da nereye gitti yahu?» diye söylendi.

Olayı izlemekte olan iskele memurlarından biri, polisin kulağına yanaştı.

«Abi, bu adam gerçeği söylüyor galiba. İftira ettiler çocuğa. Köylü bunlar. Çingene falan değil. Baksana oğlana! Her haliyle katıksız Anadolulu çocuğu. Adamla kadın da öyle!»

Polis, bıyıklarını ısırarak içini çekti.

«Üstelik şikâyetçi kadın da yok ortalarda.»

«O kadının gerçekten parası çalınsaydı, şimdi ortalığı birbirine katardı. İğrenç bir iş bu. Çocuğu yalan yere suçladı. Sonra da hiçbir şey yapmamış gibi vapura binerek çekip gitti.»

Polis yanıltıldığını anlamıştı. İşçi Osman'ın, Zehra kadının ve oğulları Atıl'ın yüzüne bakarken, utancından ezilip büzüldü. Suçunu bağışlatarak yüreğindeki pişmanlık sızısını gidermek için elini Atıl'ın omzuna koydu.

«Kusura bakma, delikanlı. Şımarık ve yaygaracı kadınların sözlerine kandım da kulağına yapıştım...»

Atıl dişlerini sıkarak başını önüne eğdi.

«Varsın olsun emmi, telim mi dökülecek? Gerekiyse daha da çek kulağımı, emme benim hırsız olmadığımı iyice bil!»

Baba acı acı gülümseyerek polise döndü.

«Demek, yakamızı bırakıyorsun?»

«Elbette, kardeşim, elbette serbestsiniz. Dilediğiniz yere gidebilirsiniz.»

«Vapura binecektik, kaçırdık,» diye içini çekti baba.

Polisle vedalaşarak döner demirlerden geçtiler ve bekleme salonuna girdiler. Salon boştu. Görünürlerde vapur da yoktu. Tahta sıralardan birine yan yana oturdular. Üçü de suskundular. Kısa bir süre sonra salonun denize bakan yanındaki camlı kapı aralandı. Çaycı içeriye girip doğruca Atıl'ların önünde durdu.

«Buyurun, çaylarınızı alın. Simitler de sıcak sıcak!»

Baba şaşırıldı. «Bir yanlışlık oldu anlaşılmalı! Biz kimseye çay ve simit söylemedik.»

«Yanlışlık yok,» dedi çaycı. «Şükrü Ağabey yolladı bunları.»

Baba kuşkuyla direndi.

«Şükrü diye birini tanımıyorum ki.»

«Uzatmayın canım. Çaylarla simitler, Polis Şükrü Ağabeyden. O yolladı bunları. Baksanıza, sizden başka kimse var mı burada?»

Baba durumu öğrenince, önce bir kararsızlık geçirdi. Sonra yüzü gevşedi, bakışları yumuşadı, öfkesi dağıldı gitti. Çaylardan birine uzanırken, Atıl'la anasına, «Siz de alın» gibilerden işaret etti.

Sıcak çayı yudumlarken, «İnsan adammış polis,» diye mırıldandı.

Ana, «Hı,» dedi. «Utandı ettiğinden.»

Baba sabırsızlıkla anaya çıkıştı.

«Uzatma gayrı. Utanmak da iyi bir huy. Bunları yollamakla özür dilemiş oldu bizden.»

Ana üstelemedi.

«İyi dedin. Özür dileyeni bağışlamalı, derdi babam. Doğrusu ya, çaylarla simitler hora geçti.»

Karı koca sevgiyle Atıl'a baktılar. Çocuk ilk kez simit yiyordu. Susamlarını önce bite benzetti. Birkaçını koparıp tırnaklarının arasında ezdi. Eline bulaşan yağlı sıvıyı kokladı. Sonra birden, «Hart!» diye iri bir lokma kopardı simitten. Tez tez çiğnedi. Susamların dişlerinin arasında çıtır çıtır ezilmesi çok hoşuna gitti. Hele simidin genzine dolan iştah kabartıcı kokusu!.. Atıl yaşamı süresince, Haydarpaşa iskelesinde yediği bu ilk simidin tadını anımsayacaktı... Bir solukta, çaylarla simitleri yalayıp yuttular.

Atıl, «Daha yok mu?» diyecekti ki, sözler ağzında kaldı. İstasyon binasından bir sürü insan fırlamış, koşarak kendilerine doğru geliyorlardı. Tümü de telaşlı, aceleci ve gürültücüydü...

Baba elçabukluğuyla çay bardaklarını alıp camlı kapıya doğru koştu. «Çaycı!» diye bağıracakken. adam kapıda belirdi.

«Telaşlanma, abi!»

«Şey, kalabalık geliyor da... Bardaklar kırılır diye.»

«Korkma, abi, işimizi biliriz. Ben geliyordum zaten...»

«Polis efendiye bizden selam söyle. Çaylarla simitlere teşekkür ettiler, de.»

«Şükrü Ağabey az önce nöbetini bitirip evine gitti. Selamınızı akşam söyleyirim. Aman, gözünü aç hemşerim. Karınla oğlunu al da camlı kapının önüne dikil. Kalabalıkta birbirinizi kaybedersiniz, yolculuk burnunuzdan gelir. İşte, vapur da yaklaşıyor.»

«Sağol, hemşerim.»

«Sen de sağol. Uğurlar olsun...»

Koşuşan insanlar bir anda gişelerin önünü arı kovanına döndürdüler. Biletini alan döner demirden geçip salona giriyordu. Atıl lar camlı kapının önünde vapurun boşalmasını izliyorlardı. Çocuk telaşlı insanlara şaşkın şaşkın bakarak söylendi.

«Acaba korkulu bir şey mi oldu buralarda? İnsanlar yangından kaçır gibi koşuyorlar...»

Baba oğlunu gülümseyerek yanıtladı.

«Burası büyük kent oğlum. Koşmazsan, işini yürütemezsin. Baksana, gelenin de acelesi var, gidenin de... Aslında yangın mangın yok... Göreceksin, Almanya buradan da beter. Orada yaşayanlar yürürken bile koşar gibidirler.»

Ana elini alnına götürdü.

«İnsanlara bakamayacağım gayrı. Başım döndü. Gözlerim karar-
dı...»

Kısa bir süre sonra canlı kapı açıldı. Bekleme salonundaki yolcular dışarıya uğradılar. Atıl'lar en önde olduklarından, göz açıp kapayıncaya dek kendilerini vapurda buldular. Yolcuların aceleciliği onlara da geçmişti. Baba hızla atılıp üç kişilik bir yer kaptı. Ellerini iki yana açarak tuttuğu yeri güven altına aldı. Sonra orta yerde oradan oraya itilip durmakta olan karısıyla oğluna seslendi.

«Hey, Allahın avanak kulları, gelsenize buraya! Yer kaptım size...»

Ana oğul hemen o yana koşular. Vapur bir anda doluvermişti. Yaşlı bir kadın soluk soluğa gelip Atıl'ı iteleyerek yanına oturdu. Çocuk sıkıntıyla iki yanına bakındı. Babası elini dudaklarına götürmüş, «Sus!» diyordu oğluna. Atıl olduğu yere büzülerek sustu. Taa Köprü'ye dek sesi soluğu çıkmadı. Vapur Karaköy iskelesine yanaşırken, yolcular ayaklandılar. Karşılarındaki kanepeler boşalınca, Atıl sevinçle yerinden fırladı. Şöyle bir yayıla yayıla oturacaktı...

Babası, «Kalkın,» dedi. «Biz de iniyoruz.»

Atıl iyi bir yer kaptığı için sevinip dururken, babasının çağrısıyla irkil-
di. İstemeye istemeye ayağa kalktı. El ele tutuşarak vapurdan çıktılar.

Atıl iskeleye ayak basar basmaz, «Abooo!» diye bağırmaktan kendini alamadı.

Anası, «N'oldun len?» diyerek koluna yapıştı. «Ayağına mı bastılar yoksa?»

«Yok anam, yok! Ayağıma basan olmadı. Şaşırdım, tüm kent ayaklanmış, baksana, bala üşüşen arılar gibi vıngır vıngır insan kaynaşiyor burada...»

«İyi dedin,» dedi ana. «Emme Almanya buradan da kalabalık. Bir görsen!..»

Atıl bir an köyün boş sokaklarını anımsadı. Orada yalnızca erkekler cuma namazından çıkarken çarşı biraz kalabalıklaşmıştı. Bir de bayramlarda halk sokaklara dökülürdü. Atıl bu denli çok insanı ilk kez birarada görüyordu.

Baba, «Aman,» dedi. «Birbirimizden ayrılmayalım. Kaybolursak köpekler güler halimize!..»

E.öylece kalabalığa karışıp caddeye çıktılar. Baba şöyle bir dikilip çevresine bakındı. Gitmeleri gereken yönü kestirmeye çalışıyordu, başaramıyordu. Biraz daha yürüyüp habire düdük öttürerek el kol sallayan polise yaklaştılar. Baba, Atıl'ın hiç görmediği biçimde saygılı ve ezik bir sesle «Polis efendi,» dedi. «Yeşilköy Havaalanına gidecektik. Otobüslerin kalktığı yeri bilemedim. Hangi yöne gideceğimizi soracaktım.»

Polis el kol hareketini sürdürerek gözüyle kaşıyla işaret etti.

«Şu yana git. Yolun dönemecindeki yokuşu tırman. Sağda havayolları terminalini göreceksin.»

«Hah, bildim şimdi,» dedi baba. Polise teşekkür edip karısıyla oğluna döndü, «Yokuşu biliyorum da, oraya giden yolu şaşırıydım. Aklıma geldi çayırı. Şimdi adımlarınızı sıklaştırın da, tezden varalım terminale.»

Atıl: «Terminal nedir?» diyecekti ki, babası ok gibi ileriye atıldı. Ana oğul peşinden koşmaya başladılar. Yokuşun başında durup şöyle bir soluklandılar. Atıl gözlerini iri iri açmış, çevresindeki otobüslere, otomobillere, dükkânlara, kadınlara, adamlara, çocuklara, yükçülere, ayak satıcılarına, dolmuş çığırkanlarına... bakıyordu. Biraksalar, olduğu yerde saatlerce dikilip kalacaktı.

«Yürüyün,» dedi baba. «Bu kadar dinlenmek yeter de artar bile. Yolcu yolunda gerek..»

Yeniden yürümeye koyuldular. Havaalanı otobüslerinin kalktığı yere vardıklarında, soluk soluğa kalmışlardı. Baba onları kapının önüne bırakıp içeri girdi. O zaman Atıl kapının üst yanındaki «Türk Havayolları Otobüs Terminali» yazısını okudu.

«Ne demeye geldik buraya?» diye sordu anasına

Anası kem küm ederek yanıtlamaya çalıştı.

«Köye gelirken uçaktan inince, bindiğimiz otobüs bizi buraya getirdiydi. Şimdi de havaalanına gitmek için buradan otobüse bineceğiz.»

Onlar konuşurken, baba telaşla yanlarına geldi.

«Şu yandan binanın arkasına geçeceğiz. Otobüs hazırmış orada. Bir saat sonra kalkacakmış.»

Ana, «Varıp oturalım,» dedi.

Babanın peşine takıldılar. Atıl hemen anasının eteğine yapıştı.

«Aman anam, beni unutup da babamın peşine takılı takılıverirsen, halim nice olur? Sizi yitirirsem, korkudan ölürüm.»

Ana yarı şaka çıkıştı.

«Öyleyse ağzını açarak sağa sola bakınıp durma! Hep bizi kolla. Yürüdük mü yürü, durduk mu dur!»

«Olur,» dedi Atıl. «Dediğin gibi yaparım.»

Otobüse yerleşince, üçü de sırtlarını koltuklara dayayıp rahatça soluklandılar. Ana, babaya döndü.

«Osman, kentteki tren istasyonunda konuştuğumuz Almanya yolcuları ortalarda görünmüyorlar. N'oldular ki?»

«N'olacaklar,» dedi baba. «Bizim kaçırdığımız vapurla geçtiler. Bundan önceki otobüsle de havaalanına gittiler anlaşılın. Başımıza o iş gelmeseydi, biz de şimdiye dek havaalanına varmış olacaktık.»

Ana kayıtsızlıkla omuz silkti.

«Aman, çok şükür! Temize çıktık ya, sen ona bak! Havaalanına bir saat geç varsak zarar eder mi?»

«Etmez. Zaten uçağımız akşam saat beşte kalkacak.»

Ana dudak bükerek başını iki yana salladı.

«Aha buna inanmam! Akşam beşte dedilerse, uçağın kalkışı gece yarısını bulur. Gelirken...»

Baba kaşlarını çatarak ananın sözünü kesti.

«Gelirken çektiklerimizi anımsatma bana. Yolculuk gözümde büyüyor. Uykusuz ve yorgunum. Üstelik yarından sonra işbaşı yapmak zorundayım. Allahın izniyle yarın yerimize ulaşırsak...»

Ana dertli dertli içini çekti.

«İşbaşı yapmadan önce bir iki gün dinlenebilseydin.»

«Köyden birkaç gün önce çikalım dedim, dinlemedim.»

«Dinlemedim değil... Aysan kıza, eve, yurda, eşe, dosta iyice doyalım, diye düşündümdü.»

«Öyleyse yakınıp durma!»

Ana tartışmayı tatlıya bağlamak için sözü değiştirdi.

«Bakalım, oğlan Almanya'yı sevecek mi?»

Atıl hiç düşünmeden söze karıştı.

«Severim, hem de çok severim.»

Anası sevecenlikle çocuğunun başını okşadı.

«Aman oğlum, elin gurbetinde bizi üzme, e mi? Ne dersek, eh, de. Başının dikine gitme.»

«Olur,» dedi Atıl.

Sonra üçü de suskunluğa gömüldüler. Ana, Almanya'daki işyerinde kendisini bekleyen zor günleri düşünüyor; Atıl coşkulu düşler kuruyor, baba kendini koyvermiş, derin derin uyuyordu. Otobüs yola koyulunca, üçü de irkildiler. Sonra baba yeniden uykuya geçti. O sırada ana başını arkaya dayayıp gözlerini kapadı. Uyuyor mu, düşünüyor mu, belli değildi... Atıl, burnunu cama yapıştırıp yol boyunca geçtikleri caddele-re, sokaklara, insanlara, taşıtlara, camilere, anıtlara, dağ gibi yapılar, duvarlardaki afişlere, dükkânların camekânlarında hiç kıpırdamadan dikilip duran mankenlere daldı gitti. Almanya'ya varır varmaz, köye mektup yazıp gördüklerinin tümünü bir bir anlatmaya karar verdi. Mektubu şöyle bir tasarlamaya girişti, ama zora düştü. Gördüklerini anlatacak sözcükleri bulamıyordu bir türlü. Bu duruma canı sıkıldı.

Bakışlarını bu kez otobüstekilere çevirdi. Sıcak bir bakış, dostça bir gülümseme aradı. Yolcular düşünceli ve dalgındılar. Hemen hepsinin dudakları sımsıkı kapalı, gözleri düşünceli ve dalgındı. İçten içe birleriyle dövüşüyor gibiydiler. Ak saçlı, ak bıyıklı bir yolcuyu değirmenci Musa Dayıya benzetti, içi bir hoş oldu. Adama dikkatle bakınca, ürktü. Kalıbı Musa Dayıyı andırıyordu, ama bakışları tilkininkilere benziyordu. Oysa Musa Dayının gözlerinin içi gülerdi hep; yüzü apaydınlıktı... Atıl öteki yolculara da ısınamadı bir türlü. Sağa sola dönüp dururken anası uyandı.

«N'oldun, oğul? Canın mı sıkıldı yoksa? Neden kıpırdanıp duruyorsun? Yorgunluktan uyuyakalmışım, sana arkadaşlık edemedim.»

Atıl bu sözleri Almanya'da pek sık duyacaktı. Anasını üzmemek için gülümseyerek yanıtladı.

«Çevre çok güzel. Canım falan sıkılmadı.»

Ana üstelemedi.

«Geçtiğimiz yerlere bak, bak da, gözün gönlün açılsın. Gerçekten pek güzel buraları. Almanya da böyle. Oraya vardığımızda daha da şaşıracaksın.»

Atıl anasının sözleriyle sıkıntıdan sıyrılıp yeniden Almanya düşlerine daldı...

Havaalanı anababa günüydü. Atıl'la anası bekleme salonunun bir köşesine çekildiler. Baba bilet işiyle uğraşmak üzere kalabalığa karıştı. Bu arada uçağın kesin kalkış saatini de öğrenmeye çalışacaktı. Oturulacak yerler tıklım tıklım doluydu. Adamlar, kadınlar, çocuklar kucak kucağa oturuyorlardı. Taş döşemenin üstü de öyleydi. Boy boy bavullar, çantalar, paketler, torbalar... Bunların üzerinde yine kadınlar, adamlar, çocuklar, gelişigüzel atılmış eşyalar gibi bekleşip duruyorlardı.

Atıl'la anası dikilmekten yorulunca, bavulu yana devirip üstüne oturdular. Ananın oturmasıyla kalkması bir oldu.

«Oğul, bavulun içinde tarhana var. Üstüne oturmak günah. N'etsek mi?»

Yanlarındaki kadın Atıl'ın bir şey söylemesine fırsat vermedi.

«Aldırma kardeş, dert edinme bunları! Bizim bavulda da ev ekmeği var. Aha bak, çocuğum yatıyor üstünde! İnsan bu durumlara düşünce, sevabı, günahı birbirine karıştırıyor. Dün gecedden beri bu taşların üstünde sürünüyoruz. Çoluk çocuk perişan olduk. Uçağımız hâlâ gelmedi. Tüm günahlarımız, bizi bu sıkıntıya düşürenlerin boynuna olsun diyorum...»

Ana bavulun kenarına ilişirken, kadına döndü.

«Haklısın, kardeş. Biz de ilk gidişimizde böyle perişan olduktu. Bakalım şimdi neler gelecek başımıza. Dediklerine göre, bizim uçak akşamüstü beşte kalkacakmış.»

«İnşallah dedikleri doğru çıkar. Siz de izine mi gelmiştiniz?»

«He,» dedi ana. «İzine gelmiştik.»

«Çocuğu da mı götürüyorsunuz?»

«Bu kez öyle edelim, dedi babası. Hem çocuk parasından yana kârımız olur, hem de gözümüz arkada kalmaz. Köydeki anam kocadı gayrı; iki çocuğa bakmak zor geliyor ona. Küçük kızın bakımı daha kolay olur, diye düşündük. Onu anama bıraktık.»

Kadın dertli dertli içini çekti.

«Çocuk derdi bizde de var. Geride üç kuzum kaldı. Anamın bir gözü kör, emme gurk tavuk gibi kollar yavrularımı. Gücünün yettiğince yedirip giydirir. Bunu Alamanya'da doğurdum, orada çocuk yuvasına verdim. Yüzünü gecedен geceye görüyorum. Doğru dürüst emziremedim bile. Çünkü çalıştığım fabrikada işim çok ağır.»

Bu sırada, bavulun üstünde mışıl mışıl uyumakta olan çocuk gözlerini açtı. Yüzü kir içindeydi; saçları topak topak olmuş, ağız çatır çatır kurumuştu. Ağlamaklı bir sesle anasına bir şeyler söyledi. Anası, «Yok!» dedi. Çocuk bu kez, «Wase, wase!..» diyerek ağlamaya başladı.

Atıl'ın anası, «Çocuk su istiyor, versene!» dedi kadına.

Atıl şaşkınlık içinde, «Wase, su demek mi?» diye sordu.

Atıl'ı küçüğün anası yanıtladı.

«İnşallah Almanya'ya varınca, Almanca öğreniyorum diyerek ana dilini unutmazsın! Böylesi çok zor oluyor. Kızım bebekliğinden beri yuvada. Orada hep Almanca konuşuluyor. Akşamları kendisine öğretmeye çalıştığım Türkçeyi, ertesi gün unutuyor. Hatta Türkçe 'su' demeyi bile bilmiyor. Hele beni, 'Mutti, mutti!' diye çağırması yok mu, çileden çıkıyorum. Kaç kez, 'ana' demeyi öğrettim. Ama inadından söylemiyor. Bazen 'mutti' dedikçe kendimi tutamayıp, ağızına vuruyorum...»

Atıl'ın anası, «Vah, yavrucak!» dedi. «Bir de dayak yiyor demek. Oysa ne suçu var zavallının?»

İki kadın suçluyu suçsuzu tartışırken, Atıl varıp üç yaşındaki Figen'i kucağına aldı. Kardeşi Ayşan'a yaptığı gibi hoplatıp zıplatarak avutacaktı onu. Fakat çocuk Almanca bir şeyler mırıldanarak Atıl'ın kucağından sıyrılıp indi. Uyuşuk ayaklarıyla paytak paytak yürüyerek anasına sokuldu. «Mutti, wase wase!» diyerek yeniden vızıldamaya başladı.

Atıl'ın anası azık torbasındaki su şişesini çıkarıp küçüğün ağızına yanaştırdı. Çocuk kana kana içti, sonra çevresindekilere sıcak sıcak gülümsedi.

Atıl'ın küçük kafası henüz Almanya'ya varmadan, birtakım çelişkilerle karışmaya başlamıştı.

«Sıkıldım,» diyerek ayağa kalktı. Yerlerde oturanları tedirgin etmeye çalışarak pencereye doğru yürüdü. Orada ilk kez uçakları gördü. Şaşırıp kaldı. Demirden koca koca kuşlar... Kanatları, kuyrukları, ayakları var, diye geçirdi içinden. Hele inişlerini, kalkışlarını görünce, bu şaşkınlık hayranlığa dönüştü.

Bir ara babası yanına geldi.

«Ne o, kendinden geçmiş gibisin? Deminden beri kaç kez seslendim, duymadın. Sevdin mi uçakları?»

Atıl gözlerini alandan ayırmadan başını salladı.

«He babam, he! Hem de çok sevdim... Biraz önce gelecektin; koca bir demir kuş konup kalktı. Hem de aha şuraya kadar yanaştı. Onu gökyüzündeyken başladım gözlemeye... Al görmüş çaylak gibi alçaldı. Gök gürültüsüne benzer sesler salarak üstümüze doğru geliyor. Demir kanatlarıyla camı çerçeveyi indirip içeriye girecek sandım. Korkudan gözlerimi yumup ellerimle kulaklarımı tıkadım. Öldük ölüyoruz, diyerek bildiğim duaları okuya okuya beklemeye başladım. Giderrek gümbürtüsü azaldı. Bir de baktım ki, demir kuş yere konmuş. Öylesine kocaman ve göz alıcıydı ki, ardıma dönüp, 'Anaa!.. Gel, gel de gözün uçak görsün!' diye bağırasım geldi. Emme dilim tutuldu. Demir kuştan gözlerimi ayıramıyordum...»

«Haklısın,» dedi babası. «Uçaklar her zaman bu denli yakına yanaşmazlar. İyi ki, fırsatı kaçırmamışsın. Sonra ne oldu? Yolcuların inişini de gördün mü?»

«Elbette, babam. Uçak durunca, şuradaki tekerlekli merdiveni yanına yanaştırdılar. Önden ve arkadan iki kapı açıldı. İnsanlar eğlenceden gelir gibi, güle söyleye çıktılar dışarıya. Sonra uçağın karnı açıldı, oradan çıkan yükü görecektin!.. Bu işler bitince, çevresindeki adamlar uçağın orasını burasını kurcaladılar. Bu arada, demir kuşun böğrüne kalın bir boru soktular. Bunu neden yaptıklarını anlayamadım...»

«Borunun öteki ucu neredeydi?»

Atıl burnunu kaşıyarak şöyle bir düşündü.

«Öteki ucu, kamyon gibi bir şeye bağlıydı.»

«Oldu şimdi.»

«Ne oldu?»

«Öğrenmek istediğin şeyi anladım. Uçaklar neyle işler biliyor musun?»

«Yooo!»

«Bu koca kuşlar benzin yakarak uçarlar.»

«Eee?»

«Eee'si kaldı mı? Uçağın böğrüne sokulan boruyla benzin tankerinden yakıt vermişlerdir.»

«Şimdi anladım,» dedi Atıl. «Demir kuşun karnını doyurdular dese-ne. Peki, bizim bineceğimiz uçak da böyle kocaman mı?»

Baba dalgın dalgın başını salladı.

«Bineceğimiz uçak kocaman. Ama ne zaman geleceği belli değil. Akşamı bulur diyorlar...»

Atıl kayıtsızlıkla omuz silkti.

«Bulsun varsın. Bak bak, gökte yeni bir uçak belirdi. Az sonra iner yere. Belki de deminki gibi önümüze konar...»

Baba uçağın inişini izlemeye istekli değildi.

«Dizlerimde dikilecek güç kalmadı. Uykusuz ve yorgunum. Ananın yanına gidip oturacağım.»

Atıl gözünü gökten ayırmadan, «Git, git, dedi. Ben hep buradayım. Anama söyle de tasalanmasın.»

Baba esneye esneye uzaklaşırken, sessiz bir oda, yumuşak bir yatakla yorgan olsa, diye geçiriyordu içinden.

Bekleme salonunda alandan gelen motor gürültüsüyle insan sesleri birbirine karışıyordu. Baba ananın yanına varınca, boş çuval gibi yere yığıldı. Ana, telaşla onun üzerine eğildi.

«N'oldun, hasta mısın yoksa?»

«Hasta masta değilim. Yorgunum. Üstelik çevremdeki bu uğultu, dikenli tel gibi beynimi acıtıyor. Kirpiklerim tutkalla birbirine yapışmış gibi, gözlerimi açamıyorum.»

Baba karısına yaslanarak sızdı gitti. Ana ikide bir bakışlarını Atıl'dan yana kaydırarak oğlunun yerinde olup olmadığını denetliyordu. Kocasını uyandırmaktan korktuğu için yanındaki kadınla söyleşemiyor-

du. Çünkü anlaşabilmek için yüksek sesle konuşması gerekiyordu. Bir süre sonra onun da üstüne ağırlık çöktü, gözlerini kapayarak uyuklamaya başladı.

Atıl başka bir dünyada gibiydi. Anasını, babasını, köyünü ve köydekileri çıkarmıştı aklından. Kendini alana inip kalkan uçaklara kaptırmıştı. Bu gözlem, akşam üstüne dek sürdü. Babası, «Haydi oğul, gidiyoruz!» diye seslendiği sırada, Atıl alana inmekte olan yeni bir uçağa dikmişti gözlerini.

Babasının çağrısına inanamadı.

«Gerçekten geldi mi uçağımız?»

«Gelmek üzereymiş,» dedi baba. Atıl anasının eline yapışıp sevinçle babasının peşine takıldı. Birlikte bekleme salonunun alt katına indiler. Orası da tıklım tıklım doluydu. İnsanları aralayarak öne doğru ilerlediler. Baba uzun bir masanın önünde durdu. Görevlilerden biri bavulu açtı. İçindekileri bir bir elden geçirdi. Sonra biletlerine bakıldı. Oradan daha ilerideki bölüme geçmeleri gerekiyordu. Baba yine öne düştü. Üç beş adım ilerlemişlerdi ki, Atıl telaşla bağırdı.

«Baba, bavulumuzu unuttuk!»

Baba öfkeyle geriye döndü; kaşlarını çatıp dudaklarını büzerek, «Sus!» dedi oğluna. Sonra yeniden yürümeye başladı. Atıl babasının davranışından hiçbir şey anlayamamıştı. Bu kez anasına döndü.

«Bavulu demin durduğumuz yerde masanın üstünde bıraktık...»

Anası sıkıntıyla oflayarak sözünü kesti.

«Bavulu çıkar aklından. Onu taa Almanya'da verecekler elimize. Birazdan herkesin yüküyle birlikte uçağa koyacaklar.»

Atıl dudağını sarkıtarak sustu. Binbir zorlukla kalabalığı yararak alana açılan kapıya ulaştılar. Baba karısına döndü, «Al şu pasaportunu, hemen yoklama sırasına gir. Oğlan benimle kalsın. Dışarda buluşuruz.»

Ana yurt dışına çıkış belgesini alarak yan tarafta bekleşmekte olan kadınların arasına sokuldu.

Atıl meraklanmıştı.

«N' oluyor, anam neden ayrıldı?»

«Üstünü arayacaklar.»

«Kim arayacak üstünü?»

«Kadın polisler var içerde.»

«Abovv!» dedi Atıl. «Neden böyle ediyorlar?»

«Tabanca, bıçak gibi şeylerle uçağa binmek yasak. Bu nedenle yolların üstünü birer birer arıyorlar.»

«Bizi de arayacaklar mı?»

«Elbette arayacaklar.»

Atıl korkuyla elini cebine soktu. Bursa işi, kara saplı güzel bir çakısı vardı. Okulda kalem yonttuğu bu çakıyla baharda söğüt dallarından düdük yapardı. Bazen de bir köşeye çekilir, eline geçirdiği çomak ya da tahta parçalarını onunla yontup çentikleyerek can sıkıntısını gidermeye çalışırdı. Çakısını çok seviyordu. Uçağa binmek uğruna da olsa, ondan ayrılmak istemiyordu. Bu nedenle yoklama yerine yaklaştıkça, yürek çarpıntısı artıyordu.

Önce babayı çağırdılar. Sonra genç bir polis Atıl'ı omzundan tutarak içeriye çekti. Atıl korkudan tir tir titriyordu. Genç polis ona şöyle bir baktı.

«Ne o, delikanlı, yüzün sapsarı olmuş. Uçağa binmekten korkuyor musun?»

Atıl kekeleyerek yanıtladı.

«He, biraz korkuyorum.»

«Uçağa ilk binişin mi?»

«He...»

«Korkacak bir şey yok, oğlum. Ben de ilk binişimde biraz ürktüm, ama sonra hoşlandım uçaktan. Korkuyu at içinden. Seveceksin uçmayı, hem de çok seveceksin...»

Öteki polis babayı tepeden tırnağa yoklamış, üzerinde sakıncalı bir şey bulamamıştı.

«Geçebilirsin,» dedi.

Baba Atıl'ın elinden tutarak çıkış kapısına yöneldi. O sırada genç polis, Atıl'ın omzuna elini koydu.

«Seni yoklamadım daha. Kimbilir ne silahlar var üstünde?»

Atıl'ın başından aşağıya doğru soğuk terler boşandı. Çakıyı çıkarmak için elini cebine sokarken, polis gülererek sırtını okşadı.

«Haydi bakalım, sen de çık!»

Atıl uçar gibi çıktı yoklama yerinden. O anda çakısı dünyaya değeri. Ana koşarak yanlarına geldi.

«Çok şükür çıkabildiniz. Deminden beri sizi bekliyorum.»

Baba, anayı dinlemiyordu. Elindeki biniş kartına bakarak alana hangi kapıdan geçebileceklerini saptamaya çalışıyordu. Bir süre tel örgüle-re doğru ilerlediler. Baba, «İşte,» dedi. «Bu kapıdan çıkacağız.»

Gerçekten kapı hemen açıldı. Almanya yolcuları alan otobüsüne alındılar. Uçak alanın taa öteki ucuna konmuştu. Otobüsle kısa sürede oraya vardılar. Atıl sevinçle merdivenlere tırmanırken birden durdu.

«Baba, bak hele, bu uçak iyi değil!»

Babası kenara çekilerek oğlunun kulağına eğildi.

«Abuk sabuk sözler edip de yolcuları güldürme kendine. Uçağın iyi olmadığını nereden çıkardın?»

Atıl işaret parmağıyla gövdeyi gösterdi.

«Şuraya bak, her yanı yama yama!..»

Baba gözlerini kırıştırarak dikkatle uçağın gövdesine baktı.

«Gerçekten yamalı gibi görünüyor. Ama hepsi böyle uçakların, ilk binişimde benim aklım da takılmıştı. İyiden iyiye kuşkulanmışım. Sonra-dan yanıldığımı anladım. Yama mama değil bunlar. Uçağın üstünü tek parçayla değil de, küçük küçük parçalarla kapladıkları için, yama gibi görünüyor. Böylesi daha sağlam oluyor anlaşılır.»

Alt basamakta onların ilerlemesini bekleyen ana sabırsızlanmaya başlamıştı.

«Koyverin gayrı boş boş laflaşmayı. Bir an önce uçağa girip yerimi-ze yerleşelim.»

Baba oğul hızla merdivenleri çıkıp uçağın kapısına vardılar. Ana soluk soluğa yetişti.

«Hey oğul içeriye girerken ilk kez sağ ayağını at. Besmele çekmeyi de unutma!»

Atıl'ların kapı önündeki bir anlık duraklamaları, yolcuları sabırsızlan-dırılmıştı. Arkadan, «Yürüsenize, ne demeye dikiliyorsunuz kapının ağzın-da?..» «Hey, yolu tıkamayalım!..» diye homurdanmalar başladı.

Baba, «Davranın!» diye iteledi Atıl'la anasını.

Uçağa girdiklerinde Atıl çevresine şöyle bir bakındı. Burası alana gelirken bindikleri otobüsün içine benziyordu. Ortada dar bir geçit, iki yanda sıra sıra koltuklar vardı. Ama pencereler pek küçüktü. Babası elindeki numaralara bakarak oturacakları yeri buldu. Uçağın sağ kanadına yakın bir yerdirdi burası. Atıl hemen cam kenarına geçip oturdu. Ortaya anası, onun yanına da babası yerleşti.

Kısa bir süre sonra kapılar kapandı. Atıl'ın yüreği kuş kanadı gibi pır pır ediyordu. İki elini göğsüne bastırarak bu olağanüstü çarpıntıyı yatıştırmaya çalışıyordu. Birden nereden geldiğini kestiremediği bir sesle irkildi.

«Bayanlar, baylar! Uçağımıza hoşgeldiniz,» diyordu bir hanım. Sonra daha başka şeyler de söyledi. Fakat Atıl şaşkınlıktan duyduklarını kavrayamıyordu. Çevresine bakınarak sesin geldiği yeri saptamaya çalıştı, başaramadı. Bu sırada anası telaşla üstüne doğru abandı.

«Kalkıyormuş uçak. Kemerlerinizi bağlayın, diyorlar.»

Bunları söylerken bir yandan da Atıl'ın oturduğu koltuğun iki yanında sarkan kemer uçlarını demir tokayla birleştirmeye çalışıyordu. Atıl'ın içi daraldı. Sıkıntıya gelmezdi hiç.

«N'apıyorsun, beni neden bağlıyorsun?» diye çıkıştı anasına. Bu soruyu oradan geçmekte olan güler yüzlü bir genç kız yanıtladı.

«Uçağımız kalkışa hazırlanıyor. Uçuşa geçebilmesi için hızla ileriye atılması gerek. Bu sırada yolcuların öne doğru fırlamaması için onları koltuklara bağlıyoruz.»

Genç kız eğilip Atıl'ın kemerini yokladı.

«İyi bağlamışsınız,» dedi anaya. Sonra gülümseyerek geçip gitti.

Atıl hiç tanımadığı birinin kendisiyle neden ilgilendiğini anlayamamıştı. Genç kız uzaklaşırken, anasına döndü.

«Bu kızı tanıyor musun?»

«Yooo,» dedi anası.

«Öyleyse ne demeye konuştu bizimle?»

Baba söze karıştı.

«Hostestir o. Her yolcuyla konuşur.»

«Hostes ne ki?» dedi Atıl.

Baba bu soruyu yanıtlamadan önce bir düşündü.

«Şey, nasıl anlatsam bilmem ki?»

Ana sabırsızlıkla kesip attı.

«Emme de kekeledin ha! Uçakta evsahibi, diyebilirsin. Hani köyde komşuya gittiğimizde evsahibi bizleri nasıl ağırlar!..»

Baba, «Doğru,» diye atıldı. «Anan çok iyi anlattı. Hostesler uçakta evsahibidirler. Biz de konuklarıyız onların. Yolcuları hoşnut etmek için ellerinden geleni yaparlar. Birazdan görürsün...»

Baba sözlerinin sonunu getiremedi. Birden uçağın motorları çalışmaya başladı. Atıl camdan dışarıya bakarken, uçağın yürüyüşe geçtiğini gördü. Yavaşça elini uzatarak anasının elini buldu. Vargücüyle sıkarak içinde dalga dalga kabarmakta olan korkuyu yenmeye çalıştı... Gözucuyla anasına baktı. Ağlıyordu kadın. Gözyaşlarını Atıl'a göstermek için başını çevirdiğinde, kocasıyla göz göze geldiler.

Baba, «N'oluyorsun! Ağlayacak ne var şimdi?..» diye çıkıştı anaya.

Ana burnunu çekerek yanıtladı.

«Kolay mı? Yavrumdan, yurdumdan, yuvamdan kopup gurbete gidiyorum. Gidip de gelmemek, gelip de bulamamak var. İçim yanıyor, ağlamayayım da n'edeyim?»

Baba dişlerini sıkarak içini çekti. Ona hak veriyor ve avutmak için birkaç güzel söz söylemesi gerektiğini biliyordu. Ama dili dönmüyordu bir türlü. Çünkü kendi içi de yanıyor.

Atıl hiçbir şey düşüncecek durumda değildi. Ölçsüz bir korku ve tedirginlikle diken üstünde durur gibiydi. Kimildarsa uçak devrileviyecekmiş gibi geliyordu ona!.. Uçak vınlıyarak havalandı birden. Atıl'ın içi boşalır gibi oldu.

«Uçuyoruz, ana, uçuyoruz!» diye bağırımdan kendini alamadı. Anası telaşla uzanıp onun ağzını kapadı.

«Bağırma, oğul, kınarlar bizi...»

Gerçekten de çevredeki yolcular başlarını Atıl'lardan yana çevirerek bağırmanın kim olduğunu görmeye çalışıyorlardı. Atıl utanarak pence-reden yana döndü. Uçağı saran bulutları görünce şaşırıp kaldı. Küme küme pamuk yığınları gibiydi bunlar. Kendini bir an kuş yerine koydu. Yumuşacık bulutların arasında kanat çırpmakta olduğunu düşledi. Uçtu, uçtu, uçtu...

Bir süre sonra hosteslerden biri koca bir kutuyla gelip Atıl'a seslendi.

«Buradan istediğin oyuncağı ve kitabı seçebilirsin. Haydi, beğen bakalım!»

Atıl cam kenarında oturduğu için kutunun içindekileri pek iyi görmiyordu.

Anası, «Kalksana oğul, yerine yapıştın mı? Ablayı bekletme,» diye dürtükledi onu. Atıl kutuya doğru uzanmak için ayağa kalkmak istedi. Fakat kalkamadı. İleriye doğru abanmışken, birden «hık!» edip yerine çöktü. Ana babasıyla hostes gülmeye başladılar. Atıl öfkeyle yeniden doğrulmak isteyince, hostes, «Dur,» dedi. «Senin kemerin çözülmüş.»

Uzanıp tokayı açtı. Bu sırada anayla babayı da uyardı.

«Siz de çözün kemerlerinizi. Bakın, tepede ne yazıyor?»

Baba tavandaki ışıklı yazıyı yüksek sesle okudu: «**Kemerlerinizi çözünüz!**» Aynı tümceyi bir kez de Atıl mırıldandı. Baba, «Unutmuşuz,» diyerek konuyu kapadı. Atıl'sa oyuncak kutusuna eğildi. Birkaç kez karıştırdı, ama gönlüne göre bir şey bulamadı. Daha doğrusu, eline aldığı oyuncakların ne olduğunu, nasıl oynanacağını bilemiyordu. Hemen hepsini ilk kez görüyordu. Hostes bunu sezinlemişti.

«İstersen sana yardım edeyim,» dedi.

Atıl bu öneriyi sevinçle karşıladı. Hostes sarı bir kutu uzattı.

«Bak, bu tam senin yaşına göre.»

Atıl sarı kutuyu eline alıp evirdi, çevirdi. Bir şeye benzetemedi.

«Bununla nasıl oynanır?»

«Oyuncak değil o.»

«Ya nedir?»

«Dikkat bileyen bir düzenek...»

Atıl yine hiçbir şey anlamamıştı. Hostesin yüzüne boş boş baktı. Onun bu durumu genç kıza çok dokundu. Sevgiyle saçlarını okşayarak daha bir sokuldu Atıl'a.

«Sen çok akıllı bir çocuğa benziyorsun. Beni iyi dinlersen, ne olduğunu çabucak öğreneceksin...»

Atıl gözlerini iri iri açmış hostese bakıyordu. Genç kız sarı kutuyu göstererek, «Şu minik kara topu görüyor musun?» diye sordu.

«Hı,» dedi Atıl. «Görüyorum.»

«Bu topu şu çapraşık yollardan geçirecek, karşı köşedeki oyuk yere sokmaya çalışacaksın. Kolay bir iş değil. Öğrendin mi?»

«Öğrendim,» dedi Atıl ve hemen kutuyu eline alıp işe girişti. Hostes uzaklaşınca, yavaşça babasına sordu.

«Neden dağıtıyorlar bu oyuncakları?»

«Çocukların canı sıkılmasın diye.»

«Uçaktan inerken geri verecek miyiz?»

«Hayır,» dedi baba. «Sarı kutu sende kalacak.»

Hostesler yolcu çocuklara oyuncak dağıtma işini bitirince hemen mavi önlüklerini giyerek yemek hazırlığına giriştiler. Atıl arada bir başını sarı kutudan kaldırarak çevresine bakınıyordu. Pencere kenarında olduğu için pek fazla bir şey göremiyordu. Anası onun boynunu sağa sola uzatıp durduğunu görünce, «Gel!» dedi. «Babanla yer değişsin.»

Atıl önündeki koltuğa tutuna tutuna babasının yerine geçti. Buradan uçağın içi çok güzel görünüyordu, hostesler önden arkaya doğru ilerleyerek yolculara bir şeyler dağıtıyorlardı. Atıl sarı kutuyu cebine koyup onları izlemeye başladı. Sıra kendisine gelince, hostes parlak bir kutudan minicik bir maşayla kırmızı bir şey çıkardı, Atıl'ın eline tutuşturdu. Yumuşak, ıslak ve sıcaktı bu şey. Atıl önce burnuna götürüp kokladı. Çok hoş kokuyordu. Sonra bir ucunu ağzına sokup tadına bakmak istedi. Babası telaşla atıldı.

«Ne yapıyorsun oğul? Yenmez o, ellerini silmen için verdiler.»

«Ne? Bez mi bu?»

«Elbette, bak!» diyerek elbezinin katını açtı.

Atıl utançla başını önüne eğdi.

«Ne bileyim bez olduğunu. Parlak kutudan çıkarırken, üstü buğuluydu. Sıcaklığı elimi yakıyordu. Gözleme ya da katmer sandım. Ne demeye dağıtıyorlar bunları?»

«Biraz sonra yemek verecekler. Evimizde yemekten önce ellerimizi yıkamaz mıyız?»

«Yıkarsız elbet.»

«Burada bir tek musluk var. Bunca yolcunun oraya gidip el yıkaması olacak iş değil!..»

«Anladım,» dedi Atıl. «Anladım...»

Sonra ellerini, bura bura sildi kırmızı beze... Hostes, bezleri toplayıp, arkadan yemekleri getirdi. Önlerindeki masaları açıp tepsileri üstüne koydu. Atıl yemeklerden yalnızca ekmeği tanıyabili. Tabaklarda soğuk et, patates, yeşil salata ve tatlı vardı. Bodur şişenin içi vişneli gazozla doluydu. Plastik çatal, bıçak ve kaşıklar çok hoşuna gitmişti Atıl'ın. Birer birer eline alarak evire çevire inceledi. Ama yiyeceklerden hiçbirine elini uzatmıyordu. Oysa anasıyla babası hemen yemeye girişmişlerdi. Atıl'ın yiyeceklere dokunmadığını görünce, anası onu uyardı.

«Ne duruyorsun oğul? Yesene. Hepsi de pek lezzetli. Bak, şu et, şu patates, şu salata, şu çukur tabaktaki pelte gibi şey de tatlı. Bu minik paketlerden birinde tuz, ötekinde biber var. Şu da diş karıştırıcak kıymık. Şişedeki gazozdur, iç bak, çok seveceksin. İstersen çay da veriyorlar. Bu da bir çay içimlik kesmeşeker... Korkma, hepsinden ye, iç.»

Atıl önündeki yiyeceklere bakarak derin derin içini çekti. Ayşan kızı, ninesini ve arkadaşlarını anımsadı bir bir... Resim gibi yiyeceklerle dolu olan bu tepsiyi görselerdi, kimbilir n'aparlardı, diye düşündü. Besmele çekerek ekmeğe uzandı. Tabaklardaki yiyeceklerden birer lokma aldı. Ama hiçbirinin tadına varamadı. Bodur şişedeki vişneli gazozun kekremsi tadını da sevmedi ve ilk yudumda bıraktı. İçerken diline binlerce iğne batıyor sandı.

Anasıyla babası tepsidekileri bir solukta yalayıp yutmuşlardı. Ana kâğıt peçeteyle ağzını silerken, «Hadi,» dedi Atıl'a, «Tez ye! Hostes gelip tepsiyi alacak...»

Atıl ağzına bir lokma eklemek tıkıştırarak kayıtsızlıkla omuz silkti.

«Alsın varsın. Zaten hiçbirini yiyişim yok.»

Anası telaşlandı.

«Deme oğul, böyle edersen elin gurbetinde aç kalırsın. Her çeşit yiyeceğe alışmalısın!»

Atıl inatla başını iki yana salladı.

«Açlıktan ölsem yiyemem bunları! Zorlarsam öğürmek geliyor içimden. Aha şu ekmeikle doyar karnım. Tasalanma sen.»

Az sonra hostes geldi, el çabukluğuyla tepsileri alıp gitti. Atıl avucuna sakladığı ekmeğin son lokmasını da ağzına atıp arkasına yaslandı. Bir süre tavandaki deliklere, düğmelere, işaretlerle, yazılara baktı. Akı ermedi hiçbirine. Canı sıkılmaya başlamıştı. Cebinden sarı kutuyu çıkarıp minik topu yuvaya sokmak için epey uğraştı. Olmuyordu bir türlü. Top tam oyuk yere yaklaşırken, başka bir yola sapıyordu. Oflayıp puflayarak kutuyu cebine soktu.

Babası, «Helaya gidiyorum. Gelir misin?» diye sorunca, Atıl sevinçle ayaklandı.

«Uçakta ayakyolu var mıdır?»

«Elbette oğlum.»

«Ben de deminden beri bunu düşünüyordum. Ama kızsarsın diye sormadım sana. Uçakta ayakyolu yoktur, diye kesip attım kendi kendime.»

Babası gülererek onun elini tuttu.

«Haydi gel, gidelim!»

Atıl anasına döndü.

«Sen gelmiyor musun?»

«Yok,» dedi ana. «Ben sonra giderim.»

Baba oğul koltukların arasındaki dar geçitten yürüyerek uçağın kuyruk tarafına doğru ilerlediler. Baba yolun sonunda durdu. Eliyle tuvaletin kapısını gösterdi.

«İşte burası hela. Üstündeki yazıyı iyi belle. Almanya'nın her yerinde, helaları bu işaretle belirtirler.»

Atıl «WC» yazısına dikkatle bakıp, «Hıı,» dedi. «İki V'yi yan yana getirip uçlarını birbirine geçirmişler. Sonra da alfabenin üçüncü harfi olan C'yi eklemişler. ABC'den aklıma gelir, unutmam gayri!»

Babası gülererek onun sırtını sıvazladı. Atıl sabırsızlıkla kapı tokmağına uzandı.

«Gireyim mi?»

Babası telaşla atıldı.

«Hey, dur bakalım, içerde birisi var!»

Atıl ürküntüyle geri çekildi.

«Nereden bildin?»

«Helanın boş olup olmadığını anlamak için tokmağın üstündeki göz gibi yere bakacaksın. Orada kırmızı yazı görürsen, dolu demektir; kenara çekilir, beklersin. Beyaz yazı varsa korkmadan girebilirsin içeriye.»

«Bundan sonra ben de öyle yaparım.»

Baba oğul konuşurken, kapı açıldı. İçeriden iriyarı bir adam çıktı, uçağın ön tarafına doğru uzaklaşıp gitti. Atıl hemen içeriye daldı. Kapıyı kapatırken babası, «Bak,» dedi. «Şu kolu yukarıya doğru çevirirsen, kapı kilitlemiş olur. Kimse seni rahatsız edemez.»

Atıl kapıyı kilitledikten sonra çevresine şöyle bir bakındı. Burası bir kişinin sığabileceği küçücük bir yerd.

Atıl babasının öğütlerine uyarak işini bitirdi. Ellerini yıkamak için musluğa yanaşınca gözü aynadaki görüntüsüne ilişti. Kendine sıcak sıcak gülümsedi. Köydeyken de evin kırık aynasına bakıp bakıp gülümserdi. Bir an yoksul odalarıyla ak sıvalı, kerpiç duvarda asılı duran kırık ayna geldi gözünün önüne... Sonra, oradan çok uzaklarda, bulutların arasında olduğunu düşündü; içi bir hoş oldu. Sevinçli ya da kaygılı mıydı? Bunu bir türlü kestiremiyor, içinde kaynaşıp duran duyguları yorumlayamıyordu. Böylece dalmışken, aynanın yanındaki yuvada duran kolonya şişesi çarpıtı gözüne. Koku şişesi, diye geçirdi içinden. Anası da buna benzer bir şişe getirmişti Almanya'dan. Atıl çok hoşlandığı o kokulu sudan ikide bir başına serpince, anası, «Tüketeceksin!» diyerek sandığa saklamıştı şişeyi...

Atıl istekle şişeye uzandı. Köydeyken yaptığı gibi içindeki kokulu sudan saçlarına serpiştirmek istedi. Fakat şişenin ağzı çok genişti. Baş aşağı eder etmez, limon kolonyası şarr! diye başına boşaldı; bir anda alnından süzülerek gözlerine sızdı. Ve gözleri cayır cayır yanmaya başladı. Atıl acıdan kıvranarak şişeyi yerine koydu. Bu sırada musluğu açıp gözlerine su çarpmayı akıl etti. Fakat bu musluk kentteki istasyonda ve havaalanında kullandığı musluklara benzemiyordu. Suyu akıtmak için burgulu bir yer arıyordu Atıl. Oysa görünürde böyle bir şey yoktu. Acı-

dan kurtulmak için çevreyi gelişigüzel kurcalamaya başladı. Bu sırada demir bir dil geçti eline. İtti, çekti, sağa sola oynattı, olmadı. Vargücüyle bastırınca, foşşş!.. Sular fışkırdı musluktan. Eli, yüzü, üstü başı sırılsıklam oldu. Soğuk suyun etkisiyle, «Hiii!» ederek geriye çekildi. Derken, dengesini yitirip arkasındaki oturağın içine düştü. Oraya öyle bir oturdu ki, bacakları havada kaldı. Bu durumdan kurtulmak için yan duvarda tutunacak bir şeyler aradı. Eline demir bir çıkıntı takıldı. Onu kavrayıp kendini yukarı çekmek istedi. Birden oturağın içine sular boşaldı. Bu kez pantolonunun arkası, beline dek ıslandı.

Atıl korkudan ne yapacağını şaşırmişti. Oturaktan kurtulmak için yeniden deminki demire tutundu. Öteki kolunun dirseğiyle de gerideki duvarı itiyordu. Ancak dirseğinin altında imdat zili bulunduğunu bilmiyordu.

Oturaktan sıyrılıp çıktığı sırada, kapının önünden telaşlı sesler gelmekte olduğunu duydu. Babası, «Atıl, Atıl!» diyordu durmadan.

Sonra yumuşak bir kadın sesi duyuldu.

«Oğlum, hiç korkma, sana yardıma geldik. Kapıyı kilitlemek için çevirdiğin kolu sağa sola oynat. Göreceksin kolayca açılacak kapı!»

Atıl, bunlar kapının önüne ne demeye doluştular ki, diye düşündü. Sonra kuşkuyla çevresine bakındı. Kendisini gizli bir yerden gözleyip başına gelenleri gören mi olmuştu? Bunları düşünürken, korkunun ve ıslak giysilerinin etkisiyle tir tir titriyordu. Babası kapıyı yumruklamaya başlayınca, aklını başına topladı. Utana sıkıla kilidi açıp dışarıya çıktı. Babası onu görünce, öfkeyle üstüne atıldı. Bir güzel pataklayacaktı ki, hostes araya girdi.

«Çocuğun suçu yok. İlk kez biniyor uçağa. Asıl suçlu sizsiniz. Onu yalnız bırakmayacaksınız. Tuvalete birlikte girip neyi nasıl yapmasını gerektiğini öğretmeliydiniz. Zavallıyı başıboş bıraktınız. Baksanıza haline, tepeden tırnağa ıslanmış.»

Baba dişlerini sıkarak hostese çıktı.

«Kazık kadar oğlanı çişe tutamam ya! İçeriye girmeden önce, helayı nasıl kullanacağını öğrettim. Zaten onunla birlikte içeriye girmek isteseydim erkeklik taslar, sokmazdı beni...»

Hostes Atıl'a döndü.

«Musluk...» diye kekeledi Atıl. «Açmasını bilemedim.»

Hostes babaya döndü.

«Hani her şeyi öğrettim diyordunuz? Musluğun nasıl açıldığını bilmiyormuş çocuk... Bir de, basılarak açıldığını neden anlatmadınız, oğlunuzuza?»

Baba utanarak başını önüne eğdi.

«Onu ben de biliyordum...»

Hostes tartışmayı tatlıya bağlamak için, «Eh,» dedi. «Şimdi öğrenmiş oldunuz.»

Sonra Atıl'a döndü.

«Haydi düşün ölüme! Giysilerini kurutmaya çalışalım.»

Atıl oturdukları yere gelince, şöyle bir durakladı. Anası cam kenarına geçmiş, elini şakağına dayamış, düşünceye dalmıştı. Oğlunu görünce, telaşla yerinden fırladı.

«Ne bu halin? Ayakyolunda suyla mı oynadın yoksa? Tüh sana!» diye payladı.

Atıl anasını tersledi.

«Ne bağıırıyorsun? Suyla oynamadım. Musluktan fışkırdı üstüme...»

Hostes yine araya girdi.

«Telaşlanacak bir şey yok. Siz burada bekleyin. Çocuğu biraz sonra getiririm,» diyerek Atıl'ı aldı gitti. Hosteslerin bölmesine varınca, giysilerini çıkarıp büyükçe bir havluya büründü Atıl. Hostes ıslak giysileri sıcak hava musluğuna tutarak kısa sürede kuruttu. Dışarıya çıkarak Atıl'ın giyinmesini bekledi. Sonra, «Oldu mu?» diye seslendi. Atıl'ın orada da bir yerleri kurcalamasından korkuyordu.

Atıl, «Giyindim,» deyince, hemen içeriye girdi. O sırada birkaç hostes daha geldi yanlarına. Tuvalette başına gelenleri sorduklarında, Atıl her şeyi bir bir anlattı. Öylesine içten ve katıksız konuşuyordu ki; genç kızlar onu okşayıp öpmekten kendilerini alamadılar. Hele oturağın içine düşüşünü anlatırken, tümü de kahkahadan kırılıyordu.

İkinci pilot kahkahaları duyunca, yanlarına geldi.

«N'oluyor burada? Gülmenizin nedenini söyleyin biz de gülelim!..»

Hostesler Atıl'ın başına gelenleri özetlerken, ikinci pilotun da kahkahalarına katılacağını sanmışlardı. Tersine pilotun suratı asıldı.

«Ne var bunda gülecek? Zavallı yavrucak size çok eğlenceli gelen bu olayı yaşarken, kimbilir ne denli korkmuştur.»

Hostesler suspus oldular. Pilot, Atıl'a döndü.

«Almanya'ya ne yapmaya gidiyorsun?»

Atıl şaşkın şaşkın baktı. «Bilmem. Oraya ne yapmaya gittiğimi demedi babam. Herhalde hiçbir şey yapmayacağım.»

«Besbelli,» dedi pilot. «Köyünde okula gidiyor muydun?»

«Elbette gidiyordum. Hem de üçüncü sınıftaydım.»

Atıl bu soruyu göğsünü şişirerek yanıtladı.

«Bu gidişle hep üçüncü sınıfta olacaksın,» diyerek içini çekti pilot.

Atıl onun sözlerinden hiçbir şey anlamamıştı. Hostes ablalarla ne güzel gülüp konuşuyordu. Bu asık yüzlü adam da nereden çıktı, diye içinden geçiriyordu ki, ikinci pilot elini uzattı.

«Uçağın nasıl işlediğini görmek istersen, benimle gel...»

Atıl böyle bir çağrıyı düşünce görse hayıra yoramazdı. Genç kızların arasından sıyrılarak hızla varıp pilotun elini tuttu.

Uçağın yönetim bölümü çok ilginçti. Orada üç pilot daha vardı. Atıl'a sıcak sıcak gülümsediler. İkinci pilot uçuşu sağlayan göstergeleri, kolları, düğmeleri, telsizi bir bir anlattı. Atıl sevinçten uçuyordu, ama içini kemirip duran bir şey vardı. Cebindeki çakı tedirgin ediyordu onu. Yasak olan bir şeyi üstünde taşıdığı için utanıyordu. Hele ikinci pilotun gösterdiği yakınlıktan sonra utancı büsbütün arttı. Birdenbire elini cebine sokarak çakıyı çıkardı.

«Bununla uçağa binmek yasak mı?»

Pilotlar çocuğun elindeki çakıyı görünce, şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar. İkinci pilot kendini çabuk topladı. Hemen çakıyı Atıl'ın elinden aldı.

«Evet, bununla uçağa binmek yasak. Alanda üstünü aramadılar mı?»

«Aramadılar. Yalnızca, 'Üstünde silah, bıçak var mı?' diye sordular.»

«Neden çakıyı çıkarıp vermedin?»

«Onu çok seviyordum. Ayrılmak istemiyordum çakımdan.»

«Şimdi neden ortaya çıkardın?»

«İçim rahat değildi. Yaptığım işin iyi olmadığını anlamıştım. Sizin iyiliğinizi beni utandırdı. Alın sizin olsun.»

«Aferin sana, dürüst çocukmuşsun. Hep böyle kal, sakın bozulma emi?»

Atıl utanarak başını önüne eğdi.

Pilotlardan biri, «İnişe hazırlanıyorum,» deyince, ikinci pilot elindeki çakıyı cebine attı. Sonra kırmızı bir düğmeye bastı. Hemen bir hostes geldi. İkinci pilot dostça Atıl'ın elini sıktı.

«Yerine oturman gerek. Kemerini bağlamayı da unutma. Birazdan inişe geçeceğiz...» Sonra hostese döndü. «Çocuğu ana babasına teslim et.»

Anası onu özlemlerle karşıladı.

«Nerede kaldın oğul? Münih'e geldik bile. Üstünü nasıl kuruttular?»

«Bunları sonra sorarsınız. Çocuğun kemerini bağlayıp gitmek zorundayım... İnişe geçiyoruz...»

Ana telaşla Atıl'ı oturttu; Hostes onun kemerini bağladı. Anayla babanın kemerlerini de yokladıktan sonra, öne doğru koşarak gözden kayboldu.

Uçak iyiden iyiye alçalmıştı. Altta kocaman bir havaalanı vardı. Atıl boynunu sağa sola uzatarak aşağısını görmeye çalışıyordu... Kısa bir süre sonra hafif bir sarsıntı oldu. Ardından tekerlek sesleri duyuldu.

Ana, «Çok şükür yere indik,» dedi.

Uçak alanda birkaç kez dönerek hızını kesti. İyice yavaşladıktan sonra durdu. Kapılar açıldı, yolcular ayaklandılar. Baba telaşla anaya döndü.

«Oğlanın elini sıkı tut. Gece vakti burada da bir iş açmasın başımıza!»

Babasının bu sözleri Atıl'a çok dokundu. Demek ki, babam bana güvenmiyor, diye içini çekti. Oysa başına gelenler hep rastlantıydı. Hiçbiri isteyerek yapmamıştı. Bundan sonra daha dikkatli olmalıyım, dedi kendi kendine. Anamla babamı üzecek işler etmemeliyim...

Atıl Almanya'ya adım atarken, böylesine iyi niyetliydi. Ama elinde olmayarak kararlarını uygulayamayacaktı. İstemeye istemeye de olsa, üzecekti anasıyla babasını...

Havaalanı gündüz gibi ışıl ışıldı. Uçağın merdivenlerinden iner inmez, yolcular orada beklemekte olan otobüse bindiler. Otobüsün kapıları kapanmak üzereydi, uçaktaki hosteslerden biri, soluk soluğa koşarak gelip içeriye girdi.

«Atıl adlı yolcu çocuk burada mı?» diye bağırdı. Atıl'ın aklı gitti, yine ne yapmıştı acaba? Yüreği küt küt atıyordu. Hostese görünmemek için şişman bir hanımın arkasına sindi. Hostes çağrısını yineleyince baba korka korka ayağa kalktı.

«Atıl, oğlumdur. Onu neden arıyorsunuz?»

Hostes, «Çocuğu buraya getirebilir misiniz?» dedi. Baba öfkeyle çekiştirerek Atıl'ı hostesin yanına götürdü. Hostes avucundakini uzatarak, «Al,» dedi Atıl'a. «Bunu ikinci pilot yolladı, seninmiş.»

Atıl coşkuyla bağırdı.

«Çakım! Çakımı geri verdi demek! Yaşasın!..»

Otobüsün Alman sürücüsü homurdanmaya başlamıştı. Hostes ona teşekkür ederek otobüsten indi, bir solukta gözden kayboldu...

Baba çakının öyküsünü öğrenince oğlunun başını sevgiyle göğsüne bastırdı.

Baba oğul otobüsün arka tarafına ulaşmak için yolcuların arasına daldılar.

Ana Atıl'la babasını merakla bekliyordu. Çocuğunun aranış nedenini öğrenince, derin bir soluk aldı. Atıl çakı olayını ayrıntılarıyla anlatmaya girişmişti. Ama sözcükler ağzında kaldı; çünkü otobüs alanın öbür başına varmıştı. Atıl'lar otobüsten iner inmez, öteki yolcularla birlikte bekleme salonuna girdiler. Burası apaydınlık ve sıcakık bir yerdi.

Baba şöyle bir çevresine bakındı. Sonra eliyle ileriye göstererek, «şu yana gideceğiz, peşimi bırakmayın,» diyerek kalabalığa karıştı. Atıl'la anası onu gözden kaçırmamak için yolcuları iteleyerek ilerliyorlardı. Çevredekiler yüzlerine ters ters bakıp arkalarından homurdanıyorlardı.

Ana bir ara babayı gözünden yitirdi. Korku ve telaşla, «Osman, Osman!» diye bağırmaya başladı. Çağrısına dört beş yönden yanıt geldi.

«Buradayım...»

«Beni kim ünlüyor?..»

«Hangi Osman aranıyor?..»

«Bu yandayım, doğruca ilerleyin!..»

Ana şaşkınlaşmıştı. Ama kocasının sesini tanıyınca, hemen o yana yöneldi. Babaya ulaştınca, elini yüreğinin üstüne bastırarak çıkıştı.

«Tazı gibisin. Bir solukta görünmez oldun. Ne demeye arkana bakmıyorsun? İnsan bir yol tasa eder de, karım, kızanım geliyor mu diye arada bir dönüp ardına bakar! Salondaki tüm Türk yolcuların önünde küçük düştüm. 'Osman' diye bağırdığımda, dört bir yandan ses geldi.»

Babanın canı burnundaydı.

«Ağzını açıp sağa sola bakınacağına, gözünü benden ayırmasaydın. Yolcular arasında başka Osman'lar olabileceğini düşünemedin mi? Adımı çağırırken, yanına soyadımızı da eklemeyi akıl etseydin, kimsenin yanında küçük düşmezdin...»

Ana, «Gerçek,» dedi. «Salonda, Alaman yolcudan çok, Türk yolcu var. İzin dönüşü, tüm Osman'lar, Hasan'lar, Mahmut'lar yollara düşmüşler. Bunu akıl edemedim.»

Baba uzayıp giden söyleşiyi sabırsızlıkla kesip attı.

«Bunca sıkıntı arasında boşuna tartışmayalım. Artık böyle kalabalık yerlerde beni ünlemen gerekirse, adımla birlikte soyadımızı da de... Haydi yürüyün de, hemen bavulumuzu bulalım...»

Ana suçlu suçlu başını önüne eğdi. Babanın arkasından ilerlerken, kendine söyleniyordu.

«Bunca yıllık eşimi, el gibi 'Osman Yılmaz!' diye ünleyecektim! Osman Yılmaz!.. Osman Yılmaz!.. Olacak iş mi bu?»

Atıl anasıyla babasının tartışmasını hiç sesini çıkarmadan dinliyordu. Duyarlı bir alıcı gibiydi. Çevresinde olup bitenleri ayrıntılarıyla algılayıp gücünün yettiğince yorumlamaya çalışıyordu.

Bir süre sonra, salonun çok kalabalık bir yerinde durdular.

«İşte.» dedi baba. «Bavulumuzu buradan alacağız. Atıl hemen boy-nunu uzatıp babasının parmağıyla gösterdiği yere baktı. Ortada kocaman, yuvarlak bir masa vardı. Üzerine renk renk, biçim biçim bavullar

dizilmişti. Yuvarlak masa dev bir değirmen taşı gibi durmadan dönüyordu. Çevresine sıralanan yolcular, bavulları önlerine gelince uzanıp alıyorlar, kalabalıktan çözümlüp gidiyorlardı.

Atıl yolcuları aralayarak en öne geçti. Anasıyla babası da onun gibi yaptılar. Atıl, «Bu ne, baba? Bavullar neden öyle dönüp duruyorlar?» diye sordu.

Babası gözünü bavullardan ayırmadan yanıtladı.

«Uçaktan indirilen bavullar, şu gördüğün kapıdan, döner masanın üstüne kaydırılıyor. Yolcular onları alabilmek için masanın çevresinde bekliyorlar... Gözünü ayırma, bavulumuz görünür görünmez alıp gidelim.»

Bir süre böylece beklediler. Sonra baba, «İşte geliyor bizimki,» diye bağırdı.

Atıl, sevinçle ellerini çırpı.

«Bak, bak! Gittikçe yaklaşıyor. Onu ben alayım mı?»

«Yok,» dedi baba. «Ağırdır, kaldıramazsın. Bir kez kaçırdın mı yeniden önümüze gelinceye dek beklemek gerek.»

Üçü de susarak gözlerini eski bavula diktiler. Baba döner masaya daha bir sokuldu. Bavul tam önüne gelince de, elini uzatarak çekip aldı. Üçü birden büyük bir iş başarmışçasına «Oh!..» çektiler.

Çıkış kapısına yakın bir yerde, Alman görevli bavulu açıp içine şöyle bir baktı. Üzerine tebeşirle çarpı işareti koyduktan sonra, «Geçiniz,» dedi.

Oradan çıkınca, önlerine dik bir merdiven geldi.

Atıl, «Bakın hele,» dedi. «Bu merdiven yukarıya doğru çekiliyor mu? Yoksa başım döndü de bana mı öyle geliyor?»

Anası güldü. «Yürüyen merdiven bu. Basamaklardan birine dikilirsen, merdiven yavaş yavaş yükselerek seni tepeye ulaştırır. Hiç yorulmazsın...»

Merdivenin önüne gelmişlerdi. Baba, «Atıl,» dedi. «Elini ver. Bak, şuradaki ikinci basamağa dikileceğiz. Ürkme sakın! Sıkı dur! Sendeler-sen düşersin!»

«Peki,» dedi Atıl ve hemen babasının bastığı yere adımını attı. Ama

merdivenin ayağının altından kayıp gitmekte olduğunu sandı. Bir an dengesini yitirdi. Babası kolunu sımsıkı kavramamış olsaydı, koyvercekti kendini.

«Düşeyazdım,» diye yakınarak sımsıkı sarıldı babasına. Bir solukta tepeye vardılar.

Baba, «Dikkat et, inerken ayağın basamağın yivine takılmasın,» diye uyardı oğlunu. Atıl dereden atlar gibi «Hooop!» edip attı kendini... Gülüşerek el ele tutuştular.

Dışarıya çıktıklarında, buz gibi bir hava bedenlerini baştan ayağa dek sardı. Atıl'ın giysileri inceydi. Titreyerek anasına sokuldu.

«Emme de soğuk haal!..»

Baba, «Doğru,» dedi. «Buranın kışı zorlu geçiyor.»

«Bizim oralardan daha mı soğuk Alamanya?»

«Evet,» dedi baba. Bizim oralarda soğuklar tez gelir geçer. Oysa burası öyle değil. Kuru ayazı uzun sürüyor, yağmuru da öyle... Bir başladı mı, günlerce yağıyor... Yaz ortasında bile bizdeki gibi yakıcı güneş görünmüyor buralarda.»

Atıl'ın dişleri birbirine vuruyordu. Ana onu mantosunun arasına soktu.

«Koşalım,» dedi baba. Soluk soluğa varıp, kalkmak üzere olan otobüse bindiler. Terminal otobüsü Münih kentine doğru yola çıktı. Kent ışık demetlerinden örülmüş, düşsel bir yer gibi görünüyordu karşıdan.

Atıl ikide bir, «Daha gidecek miyiz?» diye soruyordu. Uykusuzluktan ve yorgunluktan bitkin durumdaydı... Rengi solmuş, gözleri ufalmış, omuzları çökmüştü.

Otobüs büyük bir yapının önünde durunca, Atıl hemen ayağa kalktı.

«Evimize mi geldik?»

Bu soruyu baba yanıtladı.

«Terminale geldik. Eve gitmek için başka bir arabaya binmemiz gerek. Bavulla tramvaya, otobüse almazlar.»

Yolun karşı sırasında, dizi dizi otomobiller duruyordu. Tümü de pırl pırl, göz alıcıydı. Otobüsten iner inmez, babası oraya yönelince, Atıl şaşırıdı.

«Yoksa onlardan birine mi bineceğiz?»

Babası evet gibisinden başını sallayarak kırmızı bir arabanın kapısını açtı. Onlar arabaya yerleşirken, şoför bavulu yük yerine koydu. Tezden yola koyuldular. Atıl çevresine bakacak durumda değildi. Anasına yaslanarak sızdı gitti.

Gözlerini açtığı anda, evin kapısı önünde idiler. Babası şoföre para ödüyor, anası, «Haydi oğlum, uyan! Topla kendini,» diyerek Atıl'ı arabadan indirmeye çalışıyordu. Atıl uyku arasında mırıldanıyordu.

«Geldik mi? Burası mı evimiz?»

«He,» dedi anası. «Evimize geldik. Emme sakın ola sesini çıkarma. Gürültü edersek içerdekiler uyanır. Terslik ederler.»

Atıl esneyerek, «Olur anam,» dedi. «Olur... Hiç tasalanma. Sesimi soluğumu çıkarmam...»

Almanya'ya adım attığı bu ilk günün anısını hiç unutmuyacaktı Atıl. Yarı karanlık merdivenlerden anasının yardımıyla çıkışı, giysileriyle küf kokulu yatağa girişi, nemli yorganı üstüne çekişi... Ayrıntılarıyla kazanmıştı belleğine.

Defolun Evimden!

Atıl'ların oturduğu ev kentin kenar semtlerinden birinde, yıkık dökük eski bir yapıydı. Türk, Yugoslav, Yunanlı, İtalyan, İspanyol işçiler oda oda kiralamışlardı evi. Atıl'ların odası büyük bir fabrikanın arka bahçesine bakıyordu. Hurda demir yığınlarıyla tahta sandıklardan başka bir şey görünmüyordu pencereden. Çevredeki yapılar da Atıl'larınkine benziyordu. Hepsinin isli kara duvarları, boyası dökük kapıları, kırık camlı pencereleriyle iç karartan bir görünümüleri vardı. Ötelerde, gökyüzüne doğru yeni yeni yapılar yükseliyordu. Ama oldukça uzaktaydılar. Sanki buradaki göçük, kara yüzlü, çirkin yapılardan kaçmak için taa ötelere gidip konmuşlardı...

Atıl öğleye doğru uyandı. Yataktan kalkmadan, odanın içine şöyle bir göz gezdirdi. Köşede bir tahta masa vardı. Üstünde kap kacaklarla

birlikte küçük bir ocak duruyordu. Orta yerde muşambası kel kel olmuş, yuvarlak bir masa yer almıştı. Çevresine iki iskemle konmuş, orta yerine elektrik sobası oturtulmuştu. Yerde kirli ve soluk bir yaygı seriliydi. Tavandan yirmi beş mumluk bir ampul sarkıyordu. Odanın duvarları yer yer çatlamış, nemden boyları pul pul kabarmıştı. Yatak olarak kullanılan iki divandan birinde Atıl, ötekinde babası yatıyordu. Atıl, anam nerde yatıyor, diye düşündü. Başını kaldırıp babasının yattığı yatağa iyice baktı. Görünürde yoktu anası. Telaşla yorganı üstünden atıp yataktan kalktı. İlk iş olarak pencerenin önüne gitti. Demir yığınlarını görünce, içi buz gibi oldu. Oradan kapıya yöneldi. Anası kapının önünde bir kadınla konuşuyordu. Atıl'ı görünce gözlerinin içi güldü.

«Uyandın mı, oğul?»

Atıl anasını yanıtlamaya hazırlanırken, komşu kadın, «Çocuğun bu mu?» diye sordu anaya.

«Bu,» dedi ana. «Atıl'ım işte bu. Hani sana özleminden yakını dururdum ya!.. Bunu getirdik, emme şimdi de köydeki küçük kızın özlemi yüreğimi dağlıyor.»

Komşu kadın kayıtsızlıkla omuz silkerek, «Onu da aldır yanına,» diye kesip attı. Sonra odasına girip kapısını kapadı.

Atıl karnını doyurduktan sonra, «Canım sıkılıyor» diye sızlanmaya başladı.

Anası, «Kapının önüne çık istersen,» dedi. «Emme merdivenlerden inerken gürültü çıkarma sakın. Sokakta kimseye sataşma. Uzaklara gitme, sonra evi bulamaz, ortalarda kalırsın, başın derde girer...»

Atıl, olur gibisinden başını salladı. Merdivenlerden yavaşça inip sokağa çıktı. Görünürde kimseler yoktu. Gökyüzü kapkaranlık, hava buz gibiydi. Evin çevresinde şöyle bir dolandı. Sonra gelip yeniden kapının önüne dikildi. Bir süre ellerini ceplerine sokarak çevresine bakındı. Hiç sevmedi gördüklerini. Titreyerek odaya döndü. Elektrik sobasına sarılırcasına sokuldu.

Baba, «Oof, of, of!.. Başım kazan, bedenim külçe gibi. Uyku yorgunluğumu hiç gidermedi,» diye inleyerek uyandı. Atıl'ı ayakta görünce şaşırdı.

«Ne tez uyandın, oğul? Yorgunluğun geçti mi?»

«Geçti,» dedi Atıl. «Sokağa bile çıktım.»

Baba telaşla atıldı.

«Aman, uzaklara gitme, kaybolursun da...»

Ana, babanın sözünü kesti.

«Ben her şeyi öğütledim. Sen yorulma. Haydi, yüzünü yıka da karnını doyur...»

Atıl'ın Almanya'daki ilk günü, elektrik sobasının başında pineklemele geçti. Ertesi gün ana babası erkenden kalkıp işe gittiler. Anası kapıdan çıkarken, Atıl'ı uyandırdı. Ona gün boyunca yapması gereken şeyleri bir kez daha öğütledi.

«Biz gidiyoruz, oğul. Karnın acıkınca, fasulyeyi ısıt. İşin bitince ocağı söndürmeyi unutma. Sobayı hiç elleme. Baban onu orta dereceye ayarladı. Öğleye doğru oda sıcacık olur. Canın sıkılırsa, kapının önüne çıkarsın. Uzaklara gidersen, ne olacağını biliyorsun...»

Atıl uykulu gözlerini kırıştırarak, «Ne zaman döneceksiniz?» diye sordu.

«İşten ikindiye doğru çıkıyoruz,» dedi ana. «Başın dara gelirse, karşındaki hanımın kapısını tıklat. O sana yardım edecek.»

Atıl dilinin ucuna gelen soruyu sormadan edemedi.

«Komşu hanım işe gitmiyor mu?»

Ana bu soruyu sabırsızlıkla yanıtladı.

«Doğum yaptı, iznini kullanıyor. On beş gün daha evde kalacak.»

Ana işe geç kalmaktan korktuğu için tümcesini merdivenlerde tamamladı. Baba onu sokak kapısının önünde bekliyordu.

«Geciktin,» diye çıkıştı karısına. Sonra koşarcasına yola koyuldular.

Atıl o gün öğleye dek evde kaldı. Sıkıntıdan patlayacak gibiydi. Pencereden dışarıya bakarak oyalanmayı denedi, ama demir yığınları içini kararttı. Küçük radyoyu açıp konuşulanlara kulak verdi, hiçbir şey anlamadı. Müzik de sarmadı onu. Yemeği ısıtıp karnını doyurmaya karar verdi. Tahta masanın üstündeki ocağı yaktı. Kuru fasulye tenceresini mavi alevlerin üzerine koydu. Ekmek kabında yarım ekmek vardı,

iki dilim kesip aldı. O sırada, acı acı ağlayan bir çocuk sesi doldu kulaklarına. Hemen dışarı fırladı. Merdivenlerin en alt basamağında duran, beş yaşlarında bir oğlan, ulur gibi ağzını göğe dikmiş, ağlıyordu...

Atıl'ın içi cız etti. Kardeşi Ayşan kız geldi aklına. Öfkelenince, o da böyle ağlardı. Merdivenleri koşarcasına inip çocuğun yanına vardı.

«Neden ağlıyorsun?»

Çocuk bir an susup dik dik Atıl'ın yüzüne baktı. Sonra yeniden ağlamasını sürdürdü.

Atıl, «Sus,» dedi. «Ağlama. Anan sana merdivenlerde gürültü etme demedi mi?»

Çocuk umursamıyordu. Atıl yavaşça onun elinden tuttu.

«Gel, istersen kapının önüne çıkalım.»

Çocuk bu öneriden hoşlanmıştı. Sıcak sıcak gülümseyerek Atıl'a baktı. Kirli yüzünde salya, sümük ve gözyaşı birbirine karışmıştı... Atıl içini çekerek, tıpkı Ayşan kız gibi, diye düşündü.

Kapının önü soğuktu. Ama temiz hava ikisine de iyi geldi. Üç beş adım yürüdükten sonra durdular. Söze ilk başlayan atıl oldu.

«Adın ne?»

«Yusuf.»

«Senin anan da işe mi gitti?»

«Yok, izinli anam.»

«Neden?»

«Kardeşimi doğurdu diye izin vermiş Almanlar.»

«Anladım,» dedi Atıl. «Ananı dün anamla söyleşirken görmüştüm.»

İki çocuk bir süre havadan sudan konuştular. Sonra Atıl, «'Elim sende' oyununu bilir misin?» diye sordu.

«İ, İh,» dedi Yusuf. Atıl oyunu anlattı. Güle söyleye birbirlerini kovalamaya başladılar...

Atıl hep dört duvar arasında kalacağını sanmıştı. Ama şimdi kendine bir arkadaş bulduğu için çok sevinçliydi. Yusuf'un yaşına, boyuna bosuna aldırıldığı yoktu. Köyde olsa, beş yaşında bir çocukla oyun kurup arkadaşlık etmeyi aklından bile geçirmezdi. Böyle bir şey yapmaya kalkışsa, arkadaşlarının dilinden kurtulamazdı. Yaşlıları eğlenir, ala-

ya alırlardı onu. Ancak Atıl bunları düşünmemeye çalışıyordu. Kendisini oyunun coşkusuna kaptırmış, ocaktaki yemek tenceresini unutmuştu.

Yemek bir güzel ısındı, ardından fokur fokur kaynamaya başlamıştı. Daha sonra kaynaya kaynaya suyu tükendi, fasulyeler kömür haline geldi. Tencere çatır çatır yanmaya başlayınca, odanın içi dumanla doldu ve «Elim sende» oyununun en coşkulu yerinde, evden karmakarışık sesler gelmeye başladı.

Atıl kulağına dolan Türkçe sözcükleri önce yorumlayamadı. Sonra, «Yetişin, yangın var!» tümcesiyle akli başına geldi.

«Eyvah, fasulye yemeği yandı,» diyerek ok gibi yerinden fırladı. Telaşla eve girdi. Merdivenler duman içindeydi. Dört beş kadınla iki erkek, Atıl'ların oda kapısının önünde bağıriyorlardı. Atıl'ı görünce hepsi birden üstüne yürüdüler. Anlaşılmaz sözcüklerle bir güzel azarladılar onu. Yusuf'un anası da kendisini paylayanlar arasındaydı.

«Yemek tenceresini ocağa koyup da hangi cehenneme gittin? Ev tutuşayazdı. Kovduracaksın hepimizi. Ev sahibi olayı duyunca kim bilir nasıl öfkelenecek!..»

Atıl'ın yüzü sapsarı oldu. Tüm bedeni tir tir titriyordu. Dokunsalar hüngür hüngür ağlayacaktı.

Bu sırada merdivenlerde Yusuf belirdi. Soluk soluğa gelip, «N'oldu abi, n'oldu?» diyerek kollarını Atıl'ın beline doladı.

Anası onu öfkeyle çekip kopardı Atıl'dan. Çocuk direnince, yüzüne bir tokat patlattı. Sonra kolundan tutup sürükleyerek odaya soktu. Bu olaya kendi çocuğunun adının karışmasını istemiyordu...

Öfkeli insanlar çekilip gidince, Atıl odaya girdi. Komşular ocağı ve sobayı söndürmüş, pencereyi ardına dek açmışlardı. Odanın içi buz gibiydi. Atıl pencereyi kapadı, sobayı yakmak istedi. Ama korkudan elle yemedi. Karnı da iyice acıkmıştı. İki dilim ekmeği kuru kuruya yiyip içindeki ezikliği bastırdı. Ama soğuktan donuyordu. Yusuf'un anasına gidip sobayı yakivermesini söyleyecekti. Ama kovulmaktan korktuğu için caydı. Dişleri takır takır birbirine vuruyordu. Ellerini hohladı, olduğu yerde zıpladı. Isınamadı bir türlü. Sonunda yatağa girdi. Kirpi gibi büzülerek yorganı başından aşırıldı. Bir süre sonra bedenine tatlı bir sıcaklık yayıldı. Daldı gitti...

Köydeki ev girdi düşüne. Kuru çam yarmalarıyla kalın meşe odunları çitirtilar çıkararak yanıyordu saç sobada. Atıl ellerini sobaya doğru uzattı. Tatlı tatlı ısınırken, birden alevler fıskırmaya başladı sobadan.

«Anaaa! Yangın var!» diye bağırarak yerinden fırladı. Uyku sersemliğiyle dengesini yitirip divandan yere düştü. Başı ve dirseği fena halde acımişti. İnleyerek ovunurken, olanları anımsamaya çalışıyordu. Oda kapısı açıldı, anasıyla babası içeriye girdiler. Atıl hemen ayağa kalktı. Başına gelenleri bir bir anlatacaktı. Ama ana babası yüzüne bile bakmadılar. İkisinin de suratlarından düşen bir parçaydı.

Atıl, «Hoşgeldiniz?» dedi.

Babası terslendi.

«Gelemez olaydık. Ne işler karıştırmışsın bugün? Ev halkı merdivenlerde yolumuzu kesti. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Yerin dibine geçtim. Anladığım kadarıyla, yangından söz ediyorlardı. Neler oldu anlat!..»

Bu sırada ana fasulye tenceresini görmüş ve yaygarayı basmıştı.

«Amanın, bize söylenenler doğruymuş! Şuraya bak bir yol! Güzelim tencere çatır çatır yanıp kömür olmuş...»

Atıl korkudan yatağa girip yorganın altına sinmişti.

Baba hemen uzanıp tencereyi eline aldı ve köylü diliyle söverek oğlunun üstüne yürüdü. Onu bir güzel pataklayacaktı. Ama ana engel oldu. Ortalık biraz yatışınca da, Atıl yorganın altından başını çıkardı. Olanları ayrıntılarıyla anlatacaktı. Ana babasının gözünde küçük düşmek ağrına gitmişti. Konuşup kendini savunacaktı. Bu uğurda dayak yemeyi bile göze almıştı. Ana babası da olayı öğrenmek istiyorlardı. Bu nedenle onu susturmadılar. Ancak Atıl tam konuşmaya başlamıştı ki, kapı tıkladı.

«Girin!» dedi baba.

Gelen evsahibiydi. Ateş püskürüyordu. Art arda bir sürü söz etti ve konuşmasını, «Sizi evimden kovuyorum!» tümcesiyle bitirdi.

Baba yarım yamalak Almancasıyla, «Hemen mi?» diye sordu.

«Hemen bu gece değil. Üç gün izin veriyorum. Çıkmazsanız, çocuğunuzla aynı odada yattığınızı ve evde yangın çıkardığınızı polise bildire-

ceğim. Olay duyulursa, bu semtte size kimse ev vermez. Üstelik polis-ten ceza da alırsınız...»

Baba da öfkelenmişti. Ama aşağıdan alması gerektiğini biliyordu. Dişini sıkarak, «Peki, bayım,» dedi. «Üç gün içinde kendimize uygun bir oda bulmaya çalışacağım.»

Evsahibi kapıdan çıkarken homurdandı.

«Ne kaba insanlarsınız! Az kaldı evimi yakıp kül edecektiniz. Ben- den özür bile dilemediniz!..»

Atıl'ın babası Türkçe, «Allah cezanı versin,» dedi. Sonra Almanca, «Özür dilerim, bayım, bin kez özür dilerim sizden,» diye mırıldandı.

Evsahibi yüzünü ekşiterek çekip gitti. Ana dertli dertli içini çekerek divanın üstüne çöktü.

«Şimdi ne yapacağız?»

Baba ellerini ceplerine sokmuş, odanın içinde dolaşıyordu.

«Varıp öteki mahalleye gidelim. Arkadaşlar yatmadan, yardım iste- yelim. Belki oralarda bir yer buluruz.»

Bu söyleşiler sürerken, Atıl yeniden yorganın altına büzülmüştü. Üçü de açtılar. Ama evsiz kalma korkusu açlığı ve yorgunluğu bastır- mıştı.

Ana babası çıkıp gidince, Atıl yüzünü yastığa gömüp hıçkıra hıçkı- ra ağlamaya başladı. Oda biraz ısınmıştı. Yalnız karnı açtı. Üstelik hava kararmış, içini dayanılmaz bir korku kaplamıştı...

İki gün sonra öteki semte, göğe yükselen yeni yapılardan birinde- ki, iki odalı küçük bir kata taşındılar. Odaları giriş katındaydı, pencerele- ri çevredeki yeşilliklere açılıyordu. Yapının tümünde, İtalyan, Yugoslav, Yunanlı, İspanyol işçiler oturuyorlardı. Burayı pek güzel buldu Atıl. Çev- redeki yeşilliklerin arasında çocuklar için oyun yerleri vardı. Birkaç kez oralara gitti. Kimseler yoktu; kayaklar, salıncaklar, kum havuzu bom- boştu. Atıl bunun nedenini sorunca, babası açıkladı.

«Okul zamanı çocuklar evlerinde ders çalışıyorlar. Hava açık olur- sa, cumartesi, pazar günleri parka çıkarlar. Okullar kapanınca, buralar çocuklarla dolar sanırım.»

Atıl Almanya'ya geleli beri aklından geçirdiği soruyu sordu babası- na.

«Ben okula gitmeyecek miyim?»

Babasının yüzü bulutlandı.

«Gitmesine gideceksin. Ama bu yıl almazlar.»

«Neden?»

«Ders yılının yarısı geçti diye... Burada okullar ağustos ayında açılır, sen de o zaman başlarsın.»

Atıl okulla ilgili daha pek çok soru sormak istiyordu. Ama babası hemen konuyu değiştirdi.

Atıl birkaç gün soğuğa aldırılmadan oyun yerlerinde tek başına kaydı, salıncaklarda sallandı, dolambaçlı sırtlara asılarak tepelere tırmandı. Ne var ki, yalnız oynamanın tadı yoktu. Orası işçi semti olduğu için küçük çocuklar anaokullarında, bebekler işyerlerine bağlı bakımevlerinde barınıyorlardı. Okul çağındakiler de çevredeki okullara gidiyorlardı. Atıl bu nedenle arkadaş bulamıyordu. Bir gün anasına içini döktü, yalnızlıktan bunaldığını söyledi. Eski semtlerine gidip Yusuf'la oynamak istediğini bildirdi.

Anası, «Derdini anlıyorum,» dedi. «Senin yaşında bir çocuğun sabahtan akşama dek bir başına kalması doğru değil. Arkadaşın olsa, bunca sıkılmazdın. Ama ne edeyim? Elimden bir şey gelmez ki! Bizim gibi dışını sık. Üç beş kuruş biriktirince, bağlasalar durmayız, uçar gideriz köyümüze. Çektiklerimizi unuttur, bolluk içinde yaşarız... Yusuf'a gitmek istediğini söyledin. Emme babası onu anaokuluna vermiş. Geçen gün anasını gördüm, övünüp duruyordu.

Atıl anasını dinlerken gözlerini bir noktaya dikerek dalıp gitti...

Böylece Almanya yaşamının dışlıleri arasında ezilmeye başlamıştı Atıl. Ana babası işteyken, sık sık yatağa kapanıp ağlıyordu. Bunca yalnızlığa ve gurbet acısına dayanamıyordu minik yüreği... Köye ve köydekilere duyduğu özlem, kurt gibi kemiriyordu içini. Giderek rengi solmaya, kasları arıklaşmaya, bakışları ölgünleşmeye başladı. Çoğu kez sabahtan akşama dek pencerenin önünde oturup köyü düşünüyordu. Bu tür düşlere daldığında, öğle yemeğini bile unutuyordu. Anası sabahleyin hazırladığı yiyeceklerin olduğu gibi durduğunu görünce, öfkelenip bağırıyordu oğluna. Sonra pişman olup yanaklarını öperek başını bağıri-

na basıyordu. Atıl'ın gözlerinden boşanan ılık gözyaşları, göğsünü yakıyordu ananın. Oğlunun böylesine bunalıp dertlenmesine dayanamıyordu. Bir gün, «İstersen seni köye yollayalım,» dedi.

Atıl bunu çok düşünmüştü. Ama köye geri dönmeyi yediremiyordu kendine. Yola çıkarken gösterdiği onca coşku, sevinç ve övünmeden sonra, bir ay bile geçmeden geri dönerse ne derdi arkadaşları?.. Hepsi birden başına üşüşür, «Hani sözünü ettiğin akıl almaz oyuncaklar? Nerede gözalıcı giysiler?» diye soru yağmuruna tutarlardı...

Atıl birden bakışlarını anasının gözlerine dikerek, «Hani,» dedi. «Bana güzel güzel oyuncaklar, yepyeni giysiler alacaktınız? Köydeyken söz vermiştiniz?»

Anası, «Gerçek,» dedi. «Sözümüzde duramadık. İzin dönüşü ağır işler yüklediler üstümüze. Yorgunluktan göz açamadık. Yarın cumartesi, işe gitmeyeceğiz. Babana söyleyeyim, bizi çarşıya götürsün. Gideceğimiz yerler çok güzel; gözün gönlün açılır, sıkıntın dağılır.»

Ana bir an sustu. Sonra kuşkulu bakışlarını oğluna çevirdi.

«Köye dönme işine ne diyorsun?»

Atıl söyleşiyi yaşından umulmayan bir kararlılıkla kesip attı.

«Köye dönme sözünü etme, ana. Madem geldim, sizinle birlikte döneceğim. Biraz sıkılıp bunaldım diye, hemen kaçıp gidemem. Sizin gibi ben de dışımı sıkıcağım...»

Ana derin bir soluk aldı.

«Öyleyse hemen yat uyu. Yarın çarşıda gezerken çok yorulacaksın.»

Atıl o gece rahat bir uyku uyudu. Zorluklara karşı aldığı direnme kararı onu güçlendirmişti. Ertesi gün çarşıya çıkacakları için de çok sevinçliydi. Almanya'ya geleli beri ilk kez oyuncaklarla dolu aydınlık düşler gördü.

Sabahleyin erkenden kalktılar. Kahvaltılarını edip evden çıktılar. Bir süre dümdüz yol boyunca yürüdüler. Dörtüol kavşağına geldiklerinde, ışıklı geçitten karşıya geçtiler.

Baba, «23-A numaralı tramvaya bineceğiz,» dedi.

Durağa varıp beklemeye başladılar. Yarım saat kadar sonra, 23-A

numaralı tramvay geldi. Atıl ilk kez biniyordu tramvaya. Sevinç içinde koşup pencere kenarında bir yer buldu kendisine. Ana babası da yanına oturdular. Yolculuk kırk beş dakika kadar sürdü. Yollar giderek kalabalıklaşıyor, yapılar sıklaşıyordu. Münih tren istasyonunun bulunduğu alana gelince tramvaydan indiler. Işıklı geçitten karşıya geçtiler. Dükkânlar yeni yeni açılıyordu. Önce yol boyunca yürüyerek vitrinlere baktılar. Camların ardı çeşit çeşit giysiler, oyuncaklar, bisikletler, otomobiller, tatlılar, etler, ekmeklerle doluydu.

Atıl köydeyken düşleyip durduğu Almanya'yla karşılaşmanın coşkusu içindeydi. Sevinçten içi içine sığmıyordu. İki de bir anasını ya da babasını dürtükleyerek, «O ne? Bu neye yarar?» diyerek soru yağmuru na tutuyordu.

Ana büyük dükkânlardan birinin önünde durdu.

«Buranın malları ucuz oluyor. Haydi girelim de alışverişimizi edelim,» dedi. Kapıdan girerken Atıl'ın kulağına eğilip ona bir güzel öğütledi.

«Sakin ola, dükkânda elini hiçbir şeye sürme. Sonra hırsız diye polise verip hapise atarlar.»

«Korkma,» dedi Atıl. «Hiçbir şeyi ellemem.»

Dükkânın içi ana baba günüydü. Atıl yürüyen merdiveni görünce sevindi.

«Baba, bak hele, havaalanındaki merdivenden buraya da koymuşlar. Bineyim mi?»

«Az sonra,» dedi baba. «Üst kata çıkarken birlikte bineriz.» Ana ilk kattan Atıl'a birkaç çift çorap aldı. Sonra yürüyen merdivenle üst kata çıktılar. Oyuncak bölümünde Atıl dünyasını şaşırıldı. Çevresine baktıkça, kuş gibi çırpınıyordu. Birkaç küçük araba aldı babası. Bir de top istedi. Düşte gibiydi, bir ara anasının kulağına sokuldu.

«Ana, bunların tümü benim olsaydı, emme de iyi olurdu ha!»

Anası güldü, «Deli misin oğul? N'edeceksin bunca oyuncak?»

«Köye götürürdüm. Bebekleri kızlara, arabaları, uçakları, trenleri, silahları, bıçakları oğlanlara dağıtırdım. Alaman çocukları gibi bizim köyün çocukları da sevinir gönenirdi...»

Bunları söylerken, birden güzel bir tabanca ilişti gözüne. Yüreği hop etti. Anasından ayrılıp babasının önüne geçti.

«Baba, şuradaki tabancaya bak. Adam tabancası gibi, değil mi?»

Baba gözlerini kısarak Atıl'ın işaret ettiği yere baktı.

«Gerçekten güzel bir oyuncakmış. Hem de sahici gibi görünüyor.»

«Onu bana al, güzel babam. N'olursun al onu! İstersen aldığım arabaları ve topu geri verelim. Bu tabanca yeter bana, başka hiçbir şey istemem.»

«Olmaz,» dedi babası. «Üzerimde fazla para yok. Satın aldığımız oyuncakların parasını ödedim, geri almazlar... Direnirsek kovuluruz.»

Atıl dudağını sarkıtarak içini çekti.

«Keşke arabalardan ve toptan önce bu tabancayı görseydim,» dedi. Sonra yeniden babasına döndü. «Kaç para o tabanca?»

«Üstündeki etiketi oku.»

Atıl okudu. «10 DM. yazıyor. Kaç lira demektir?»

«Lira olarak düşünme, oğlum. Buradaki kazancımız mark ile hesaplanıyor. Paramızı harcarken de lira değil, mark olarak düşünmelisin.»

«DM. ne demek oluyor?»

«Lira gibi bir para birimi. Alman lirası diyebiliriz... Zamanla daha iyi öğreneceksin bunları.»

Atıl babasının sabırsızlığını sezinlemişti, boynunu bükerek sustu. Oyuncak bölümünden ayrılırken, son bir kez dönüp tabancaya baktı. Onun bu davranışı, babasının gözünden kaçmadı. İçinden, bir gün haberi olmadan bu tabancayı alıp eve götürüyüm, oğlumun sevindireyim, dedi.

O sırada Atıl da aynı şeyi düşünüyordu. Harçlığını biriktirip bir gün 23-A numaralı tramvaya binerek gizlice buraya geleyim, tabancayı alıp döneyim...

Günlerden cumartesi olduğu için işçiler sokaklara dökülmüşlerdi. Yollarda sık sık Türklere rastlıyorlardı. Kimisiyle durup konuşuyor, kimisiyle yalnızca selamlaşıyorlardı. Öğle yemeğinde ayaküstü sandviç yediler. Öğleden sonra kalabalık caddelerde amaçsız dolaşarak vitrinlere baktılar. Akşam olunca karınlarını yine sandviçle doyurdular.

Baba, «Gelin,» dedi. «Sizi tren istasyonuna götüreyim. Bu saatlerde Türk doludur orada. Belki memleketten yeni haberler alırsınız...»

Münih tren istasyonu ana baba günüydü. Trenlerin kimi geliyor, kimi gidiyordu. Yolcu karşılayanlar sevinçli, uğurayanlar üzgündüler. Açıktan açığa ağlayanlar bile vardı. Atıl'lar ısınmak için bekleme salonlarından birine girdiler. Kanapelerde ayak ayağa uzanmış uyuyan adamları görünce, Atıl Yeşilköy Havaalanını anımsadı. Babasına döndü.

«Almanya trenleri de gecikmeli işliyor anlaşılıyor.»

«Yooool!» dedi baba. «Burada tüm taşıtlar çok düzenli işler. Bunu nereden çıkardın?»

«Yolcular bekleye bekleye uyuyakalmışlar da...»

Baba dertli dertli içini çekti.

«Gördüğün bu adamlar yolcu değil. İşsiz ve yersiz yurtsuz insanlar. Üstelik pek çoğu da Türk.»

Atıl, «Hiii!» ederek alt dudağını ısırды. Yurttaşlarının istasyon köşelerinde geceleme işuruna dokunmuştu. Birbirleriyle bağırma çağırma söyleşmekte olan bir kümeye yaklaştılar. Hepsisi de Türk'tü bunların.

«Vaaay! Osman, gel bakalım,» diyerek açılıp babayı aralarına almak istediler.

Baba, «Yalnız değilim, oğlumla anası da var yanımda,» dedi.

Adamlar Atıl'la anasını üstünkörü selamlayıp söyleşmekte oldukları konuya döndüler. Atıl konuşmalara kulak kabartınca, onların da işsiz olduklarını anladı. Baba kısa bir süre hoşbeş edip onlardan ayrıldı. Biraz ötede kendisini beklemekte olan Atıl'la anasının yanına geldi. Daha sonra başka Türklerle karşılaştılar. Kadınlar, erkekler, hatta çocuklar pazar yerine döndürmüşlerdi istasyonu... Babasının konuştuğu adamların kimi Malatya'lı, kimi Samsun'lu, kimi Kütahya'lı, kimi Edirne'liydi. Zonguldak'tan, İzmir'den, Konya'dan gelenler de vardı. Ama, tümü de sanki aynı kentte, aynı kasabada ya da aynı köyde doğup birlikte büyümüşlerdi. Öylesine sıcak ve candan davranıyorlardı birbiri-
ne, Atıl bu candanlığa şaşırıp kalmıştı. İki-
de bir babasına soruyordu.

«Demin konuştuğün adam nereli? Bu adam bizim köyden mi? Ötekini nereden tanıyorsun?»

Sonunda babası bu sorulardan usandı.

«Nene gerek, oğlum! Kim nereli olursa olsun. Türk ya, ötesine aldırma,» diye çıkıştı.

Atıl o zaman yabancı bir ülkede başka başka kent, kasaba ya da köyden gelmenin önemsiz olduğunu anladı. Yurdun dört bir yanından gelen Türk işçilerini birbirine çeken güçlü bağın, «ulusal bağ» olduğunu sezindi.

İstasyondan çıktıklarında, saat gece yarısına yaklaşıyordu. Üçü de ölesiye yorulmuşlardı. Ama mutluydular. Kendilerine para kazandıran bir işleri, evimiz diyebilecekleri bir barınakları vardı... İçten içe Tanrıya teşekkür ederek, tramvay durağına doğru yola koyuldular. 23-A numaralı tramvay kısa bir süre sonra durağa geldi. Hemen atladılar. Işıl ışıl caddelerden geçip evlerinin bulunduğu semte ulaştılar. Ve eve varır varmaz, hemen yatıp uyudular...

Ertesi gün pazardı. Ana, erkenden kalkıp çamaşıra girişti. Baba oğul oturup köydekilere mektup yazdılar. Atıl geleli beri ilk kez yazıyordu. İlk günlerin sıkıntılarını köydekilere duyurmak istememiş, bu nedenle susmayı yeğ tutmuştu. Mektuba bir gün önceki yaşamını ayrıntılarıyla yazdı.

Öğle yemeklerini yedikten sonra baba oğul sokağa çıktılar.

Atıl, «Nereye gidiyoruz?» diye sordu.

Babası, «Önce mektupları atalım,» dedi. «Sonra da gezeriz.»

«Mektupları nereden atacağız?»

«Bizim semtten dört blok ötede, postane var. Oraya gideceğiz.»

Baba oğul konuşa konuşa yola koyuldular. Yarım saat yürüdüktan sonra güzel bir semte ulaştılar. Yapıları, dükkânları, hele parkıyla burası Atıl'ların semtinden çok değişikti. Postane kalabalıktı. Sıraya girip pul aldılar. Sonra mektupları kutuya atıp çıktılar.

Baba, «Buranın parkı büyük ve bakımlıdır, istersen girelim,» dedi.

Atıl sevinçle ellerini çırpı.

«Ben de bunu söyleyecektim!..»

Park gerçekten çok güzeldi. Kış olmasına karşın, her yer yemyeşildi. Hava bulanık, ama yağışsızdı. Yaşlılar tahta kanapelere oturmuş din-

leniyor, genç hanımlar arabalarla bebeklerini gezdiriyorlardı. Oyun yeri de oldukça kalabalıktı. Tertemiz giyinip taranmış Alman çocukları, salıncaklara biniyor, kayak kayıyor, gülüşüp koşuşarak neşe içinde oynuyorlardı. Atıl onlara bakarken, içini çekmekten kendini alamadı. Köydeyken arkadaşlarıyla çatlarcasına koşup oynadığı, tikanırcasına gülüp eğlendiği günleri anımsadı.

Babası, «Git,» dedi. «Sen de kay, salıncağa bin.»

Atıl olmaz gibilerden başını salladı. Sonra birden sordu.

«Baba, bu çocuklar yabancı işçi çocukları mı?»

Babası soruyu yanıtlarken oldukça tedirgindi.

«Bunlar Alman. Aralarında işçi çocuğu olduğunu sanmıyorum. Zaten bu semtte yabancı işçilere ev vermiyorlar.»

«Anladım,» dedi Atıl ve sustu.

Parkta biraz daha dolaştıktan sonra, evlerine döndüler.

Böylece birkaç ay geçti. Atıl bu süre içinde oturdukları semtten hiç ayrılmadı. Hafta sonları ana babası yorgun düşüyorlardı. Atıl birkaç kez tramvaya binip mağazaların bulunduğu semte gitmek istediğini söyledi. Ama babası, «Çok para gidiyor. Buraya gezmeye değil, para kazanmaya geldik. Üç beş kuruş biriktirip bir an önce yurdumuza dönelim,» diyerek tersledi onu.

Evlerine yakın bir tek dükkân vardı. Burada yalnızca yiyip içilecek şeyler satılıyordu. Evin alışverişini de Atıl yapıyordu. Gazoz içmeye alışmıştı, hele muza bayılıyordu. Çoğu kez öğlenleri karnını çok ucuz olan muzla doyuruyordu. Naylon torbalar içinde satılan sütlerden de çok hoşlanıyordu. Sevdiği şeylerin Almanca adını çabucak biliyordu. Bir gün bakkala gidip süt istedi.

«Yok,» dedi bakkal.

Atıl çayla ekmek alıp dükkândan çıkıyordu. Bakkalın kendisi yaşında bir çocuğa iki torba süt verdiğini gördü. Hemen geri döndü. Çocuğun elindeki süt torbalarını işaret ederek aynısından kendisine de vermesini belirtti.

Bakkal, «Yok... yok... yok!..» diye tersledi onu. Atıl direnerek yeni-

den çocuğun elindeki torbaları gösterdi. Bakkal bu kez daha çok öfkelen-di.

«Ona var, sana yok. Sütü önce Almanlar alacak. Artarsa işçi alıcılara satabilirim!» diye bağırdı. Atıl bakkalın sözlerini anlamamıştı. Ama Alman çocuğa uyguladığı ayrıcalığı hemen sezinlemişti. Çaresizlik içinde dişlerini sıkarak oradan uzaklaştı. Çevrede başka dükkân olsa, o bakkala bir daha adım atmayacaktı. Ama yoktu...

Atıl yerli komşuların kendilerini hiç sevmediklerini bilmiyordu. Alman komşulara rastladıkça, babasının öğrettiği şekilde, «Günaydın» ya da «İyi akşamlar!» diyordu. Ancak onlar suratlarını asıyor ve çoğu kez başlarını çeviriyordu. Bu durum Atıl'ın çok ağrına gidiyordu. Ama susmaktan ve dizini sıkmaktan başka bir şey gelmiyordu elinden.

Bir gün, bakkaldan dönüyordu. Ansızın arkasından bir çığlık duydu. Dönüp baktığında, yaşlı bir hanımın yere düşmüş olduğunu gördü. Hemen koşup kalkmasına yardım etti. Sağa sola fırlayan paketlerini toplayarak yeniden fileye doldurdu. Kadın yürümek istedi, ama topallıyordu. Atıl dayanması için omzunu gösterdi, kadının filesini koluna taktı ve birlikte yola koyuldular. Alman hanım sağ ayağını sürükleyerek ilerlerken, acı acı inliyordu. Bir süre yürüdükten sonra Atıl'ların evine yakın bir yerde durdular. Kadın eliyle göstererek, «Evim burası,» dedi.

Atıl onu evinin içine dek götürüp koltuğa oturttu. Kadın onun bu davranışından çok hoşnut olmuştu, çantasını açıp para vermek istedi. Atıl kıpkırmızı oldu. Parayı alamayacağını kesinlikle bildirdi. Sonra gitmeye davrandı. Alman hanım ona elini uzattı.

«Ben Frida. Sen kimsin? Adın ne?»

Atıl yine sezgi yoluyla soruları kavradı. Herhalde adımı soruyor. Türk olduğumu söylese mi acaba diye aklından geçirdi bir an. Sonra kararsızlığını yenip, uzatılan eli içtenlikle sıktı.

«Adım Atıl. Türküm,» dedi.

Bayan Frida şöyle bir durakladı. Sonra o da aynı içtenlikle çocuğun elini sıktı ve nerede oturduğunu sordu. Atıl öylesine az Almanca sözcük biliyordu ki, basit tümceler kurmanın bile üstesinden gelemiyordu. İki yaşında çocuklar gibi kem küm ediyor, el kol hareketlerinden

yararlanarak derdini anlatmaya çalışıyordu. Bu yolla evlerini tarif etti. Yaşlı hanım, Atıl'ın çok yakında oturduğunu öğrenince sevindi. Okula gidip gitmediğini sordu. Atıl gitmediğini belirtti. O zaman, Bayan Frida, «Sık sık bana gel, sana Almanca öğreteyim,» dedi.

Atıl bu öneriyi sevinçle karşıladı. Dil bilmemek onu bunaltıyordu. Ana babasından öğrendiği Almanca sözcükleri çoğu kez yanlış kullanıyordu. Bu yüzden bakkalda sık sık zor duruma düşüyordu. Yanlış konuşmak korkusuyla alışverişi hep parmak işaretiyle yürütüyordu. Alacağı şeyi önce gözleriyle arıyor, yerini saptadıktan sonra satıcıyı çağırıp gösteriyordu. Bu nedenle Bayan Frida'nın önerisi onu çok sevindirmişti.

Ana babası olayı duyunca, inanmak istemediler.

Ana, «Yanlış anlamışsındır. Bildiğim kadarıyla, Almanlar, işçileri evlerine sokmazlar,» dedi.

Baba da anaya katıldı.

«Bence de öyle. Hele yaşlı Almanlar daha tutucu oluyorlar. Yabancı işçilerin ülkelerinde çalışıp para kazanmasını hoş görmüyorlar. Sanki Almanya'nın taşını toprağını kökten yiyip bitirecekmişiz gibi bakıyorlar bize. Kısacası, ülkelerini paylaşmak istemiyorlar. Oysa yabancı işçiler, Alman işçilerin yapmak istemediği maden ve ağır yapı işçiliği, çöpçülük vb. gibi işleri yapıyorlar burada. Sokakta yürürken, karşılaştığım Almanlar öyle bir tiksintiyle bakıyorlar ki, elim ayağım dolaşüyor. Yabancı olduğumuzu bir bakışta nasıl anlıyorlar, bilemiyorum. Diyeceğim o ki, yaşlı komşumuz seni evine çağırmamıştır. Hele sık sık ve Almanca öğretmek üzere çağırması olacağını hiç sanmıyorum.»

Atıl ana babasının sözlerini duyunca, bir an kuşkuya kapıldı. Ama, Bayan Frida işaretlerle iyice kesinleştirmişti önerisini. Ayrılırken, kolundaki saati göstermiş, «Sabah saat onda,» diyerek birkaç kez pekiştirmişti çağrısını. Atıl inanmıştı ona. Bu nedenle ana babasıyla tartışmaya girmedi. İki gün bekledi, üçüncü gün saat onda varıp Bayan Frida'nın kapısını çaldı. Ses soluk çıkmadı. Zile bir kez daha basmanın doğru olup olmayacağını düşünürken, içerden ayak sesleri duyuldu. Bayan Frida Almanca bir şeyler mırıldanarak kapıyı açtı. Atıl o anda ana baba-

sının sözlerini anımsadı. Kovulmak korkusuyla bir adım geri çekildi. Yüreği kuş gibi çırpıyordu. Ancak Bayan Frida'nın buruş buruş yüzü aydınlandı birden. Çatık kaşları açıldı. Dudaklarında tatlı bir gülümseme belirdi.

«Gel dostum, gel,» dedi Atıl'a. «İçeriye gir.»

Atıl ürkek adımlarla eve girdi. Bayan Frida incinen bacağına göstererek, «Çok acıyor,» dedi.

Atıl Almanca «geçmiş olsun» demeyi bilmediği için acınmış gibi yüzünü buruşturdu. Elini yanağına koyarak alt dudağını ısırıp, «Vah vah!» etti. Bayan Frida onun başını okşadı. Sonra elini omzuna koydu. Birlikte masanın yanına dek yürüdüler.

Kadın iskemlelerden birini çekip, «Otur,» dedi Atıl'a.

Atıl oturunca, bu kez omzundan çekiştirerek, «Kalk,» dedi Almanca.

Atıl kalktı. Ama Bayan Frida «otur-kalk!» buyruklarını sürdürdü.

«Otur!»

«Kalk!»

«Otur!»

«Kalk!»

.....

.....

.....

Atıl buyruklara bıkmadan uydu. Böylece Almanca «otur» ve «kalk» sözcüklerini öğrenmiş oldu.

Bayan Frida kısa sürede, günlük yaşamda gereksindiği pek çok sözcük ve tümce belletti ona. Atıl da yavaş yavaş Almanya'ya ve Almanlara ısınmaya başlamıştı. Artık eskisi gibi bunalmıyordu. Bayan Frida'yla sık sık gezmeye çıkıyorlardı. Kadın Atıl'ın omzuna yaslanarak yavaş yavaş yürüyor, yeri geldikçe sokaklarda gördükleri ilginç şeylerin Almanca adlarını öğretiyordu.

Bahar gelmiş, havalar ısınmıştı. Atıl bir gün Bayan Frida'nın alışverişini yapmış, bakkaldan dönüyordu. Kapının önünde postacıyla karşılaşmıştı. Durmadan zile basıyordu adam. Bayan Frida telaşla kapıyı açtı, post-

tacıyı görünce şaşırıldı. Zarfı açıp yazıları yutarcasına okudu. Çok sevinçliydi. Atıl bunun nedenini sorunca, Bayan Frida onu coşkuyla yanıtladı.

«Hafta sonunda oğlum gelecek. Beni bir haftalığına evine götüreceğiz. Torunlarımı göreceğim.»

Atıl da onun sevincine katıldı. Ders için masa başına oturduklarında, Bayan Frida ona basit tümcelerle yaşam öyküsünü anlattı.

İki oğlu, bir kızı, yedi tane de torunu vardı. Kızı Amerika'da, oğulları Kuzey Almanya'da yaşıyordu. Onların yanında sürekli olarak kalamıyordu. Para yolluyordu oğulları. Arada bir de çok sevdiği torunlarını görmesi için birer hafta evlerine buyur ediyorlardı... Bunları anlatırken Bayan Frida'nın gözleri buğulandı. Atıl'ın elini tutarak, «Bu kış hiç sıkılmadım. Aramızdaki dostluk bana güç verdi. Ben dönünceye dek uslu uslu otur. Döndükten sonra bir gün seni hayvanat bahçesine götüreceğim,» dedi.

Atıl sevinçle ellerini çırpı. Sonra önlerindeki resimli kitaba eğilerek derse giriştiler.

Ah Şu Tabanca!

Bayan Frida'nın yokluğunda, Atıl yine yalnızlıktan bunalmaya başladı. İlk gün evden çıkmadı. Oyuncak arabalarını birbirleriyle yarıştırdı. Çakısı geçti eline, yontacak bir şeyler bulmak olanaksızdı. Tertemizdi her yer. Büyük bir karton kutu geçti eline. Onu kesip parçalara ayırdı. Çakısıyla özene bezene yontarak bebek, eşek, tren, otomobil, en büyük parçadan da güzel bir tabanca yaptı. Bunu yaparken, aylardır düşleyip durduğu tabancayı gözünün önüne getiriyordu. Oyunağın ayrıntılarını anımsadıkça, içindeki tutku kıvılcımları parlayıp aleve dönmüştü. Neden gidip almıyorum o tabancayı, diye sordu kendi kendine. Bu soru kafasına takıldı. Bir süre ölçtü biçti. Hem tabancayı çok istiyor, hem de girişeceği yolculuğu göze alamıyordu. Saate baktı, öğleden sonra üçtü. Bugün olmaz, diyerek kuruntularını kesip attı...

Yerdeki karton kırıntılarını topladı. Çakısıyla oyduğu oyuncakları pencerenin önüne dizdi. Tabancayı eline aldığı anda, çarşıda gördüğü tabancayı tüm tehlikeleri göze alacak ölçüde çok, pek çok istediğini anladı. Hemen dolabı açtı. Aylardır harçlıklarından biriktirdiği paraları çıkardı. Tam on sekiz markı vardı...

Yatağa sırtüstü uzanıp gözlerini tavana dikti. Evden çıktığını, tramvaya bindiğini, çarşıya vardığını, dükkâna girdiğini, tabancayı satın aldığı ve eve döndüğünü düşledi. Zor olmayacak diye düşündü.

Ana babası işten dönünce, akşam yemeklerini yediler.

Anası sokağa çıkıp çıkmadığını sordu.

Atıl, «Hep evdeydim,» dedi. Pencerenin önündeki oyuncakları gösterdi. Baba karton tabancayı görünce, birkaç ay önce oğluna verdiği sözü anımsadı. Kayıtsızlığından utandı. İlk fırsatta, birlikte gördükleri tabancayı alıp oğlunu sevindirmeye karar verdi. Ana babası her zaman ki gibi erkenden yattılar. Atıl uzun süre uyuyamadı. Gece yarısına dek ertesi gün girişeceği işi kurdu.

Ertesi sabah ana babası işe gider gitmez, sokağa çıktı. Hava güneşliydi. Bir süre kapının önünde gezindi. Sonra yol boyunca koşmaya başladı. Korkulu bir şeyden kaçıyormuşcasına olanca gücüyle koşuyor, koşuyor, koşuyordu... Yüreği yerinden fırlayacak gibiydi. Dört yol kavşağına vardığında, soluk soluğa kalmıştı. Babasının yaptığı gibi, hemen karşı kaldırıma geçti. Tramvay durağına varıp dikildi. Kendini kafesten kaçmış kuşa benzetti. Hem seviniyor, hem de korkuyordu.

Az sonra 23 numaralı tramvay geldi. Atıl biner binmez, bozguna uğradı. İçinde dalgalanan korku, bir anda sevinç ve coşkusunu yok etti. Titreyerek dönüp arkasına baktı. Bri daha oraya dönemeyecekmiş gibi ürkütücü bir duyguya kapıldı. Yola çıktığına pişman olmuştu. İlk durakta inip eve dönmek geldi içinden. Fakat yapamadı. Biletçi nereye gittiğini sorunca, suçüstü yakalanmış gibi yüzü kızardı. Yine de kendini tez topladı. Bayan Frida'nın öğrettiği sözcüklerden yararlanarak, «İstasyon alanına,» dedi.

Biletçi tamam gibilerinden başını sallayıp bileti ve paranın üstünü verdi. Çekti gitti. O zaman Atıl yaptığı işin pek de kötü bir şey olmadığı-

na karar verdi. Tek başıma istasyon alanına gidişim uygunsuz olsaydı, biletçi tepki gösterir, belki de yolculuğuma engel olmaya kalkıştırdı diye düşündü. Bu yargı onu rahatlattı.

Gözlerini dört açmış, yol boyunca sıralanan yapılara, anıtlara, koşuşup duran insanlara, art arda akıp giden taşıtlara bakıyordu. Tramvay istasyon alanına gelince, hemen yerinden fırladı. Taşıttan inince, olduğu yerde birkaç kez dönerek sağa sola bakındı. İlk gelişlerinde, babasının izlediği yolları anımsamaya çalıştı. Dönüşte 23 numaralı tramvaya binmek için bekleyeceği yeri saptadı. Ama yine de kuşkuluydu. Çünkü duraklar hep birbirine benziyordu. Cebinden bir tomar sicim çıkardı. Kaşla göz arasında, durağın demir parmaklarından birine bağladı. İçi rahatlamıştı. Işıklı geçitten, karşı kaldırıma geçti. Arkasına dönerek sicime bakıp gülümsedi. Sonra kalabalığa karıştı. Bir süre dümdüz yürüdü. Tabancanın bulunduğu büyük mağazayı aradı. Evde yatağa uzanıp izleyeceği yolları tasarlarken, mağaza durağa pek yakın gibi gelmişti ona. Oysa değildi. Gitti gitti, gitti... Vitrinler öylesine güzel ve göz alıcıydı ki, korkuları, kuşkuları iyice dağıldı. O sırada insan seli içinde bir damla su gibiydi. Akıntıya kapılmış, yuvarlanıp gidiyordu.

Neden sonra akli başına geldi. Anamlarla gelişimizde, bu denli çok yürümemiştik, diye geçirdi aklından. Hemen geri döndü. Aynı cadde üzerinde yürüdüğü için kaybolmaktan korkmuyordu. Kalabalık arasında, mağazayı gözünden kaçırmış olabileceğini düşünerek yeniden ve daha dikkatlice aramaya karar verdi. Yolunun üstünde pek çok mağaza vardı. Ama onlara girmeye korkuyordu. Dükkânlardan birinin önünde, sakallı bir adam kurgulu köpekler satıyordu. Bir süre durup onlara baktı. Köpeği kardeşi Ayşan kız için satın almayı düşündü. Fiyatını sormak için satıcıya yaklaştı. Ama sanki dili tutulmuştu. Ürküntüyle hemen oradan uzaklaştı. Daha ileride adamın biri, sarışın bir delikanlıyı önüne oturtmuş, tarak gibi bir araçla, saçlarını kesiyordu. Atıl elini başına götürdü, saçlarını yokladı. Oldukça uzamıştı. Babası berber parası vermemek için arada bir anasının dikiş makasıyla kırıpıyordu Atıl'ın saçlarını. Param çok olsa, bu aygıttan bir tane alırdım, diye düşündü. Bir başka tezgâhta soğan, patates, hıyar, havuç, domates vb. doğrayan bir

aygıtın reklamı yapılıyordu. Atıl ondan da çok hoşlandı. Uzun süre tezgâhın yanında dikilerek aygıtın işleyişini izledi. Bu sırada burnuna iştah kabartıcı kokular gelmeye başladı. Çevresine bakındı. Ötede küçük bir dükkân vardı. Vitriini nar gibi kızarmış piliçler, patatesler ve sosislerle doluydu. Atıl yutkunarak o yana yöneldi. Ama korkudan yine ağzını açıp, «Sandviç istiyorum,» diyemedi.

Aradığı büyük mağazayı bulamıyordu bir türlü. Birden aklına güzel bir fikir geldi. Anası sırtındaki gömleği o mağazadan almıştı. Giyip çıkarırken, birkaç kez yakasının içindeki etiket gözüne çarpmıştı Atıl'ın. Mağazanın adı yazılıydı etikette. Ama gömleği nasıl çıkaracaktı? Bir süre dikilip bunu düşündü. Sonra dükkânlardan birinin yan tarafına geçti, duvar dibinde gömleğini çıkardı. Etiket okudu. Çok kolay bir adı vardı mağazanın. Birkaç kez art arda söylenerek, sözcüğü belledi. Gömleğini giydi, yeniden yola koyulup mağaza adlarına baka baka ilerlemeye başladı. Kısa bir süre sonra yüreği hop etti. Mağazayı bulmuştu. Ürkek ürkek içeriye girdi. Yürüyen merdivenlerin önünde bir an durakladı. Paldır küldür düşer miyim acaba, diye düşündü. Yanından gelip geçenler onu iteleyip duruyorlardı. Gücünü toplayıp merdivene adımını attı. Korkuluğa sıkı sıkı tutundu. Kendini öylesine sıkıyordu ki, bedeni kaskatı kesilmişti.

Göz açıp kapayınca dek üçüncü kattaki oyuncak bölümüne çıkmıştı. İçi sevinçle doldu. Hemen aylardır düşlerine giren tabancayı aradı. Tam eski yerinde duruyordu tabanca. Uzanıp almamak için kendini güç tuttu. Mahalledeki bakkalda yaptığı gibi satıcı kızın yanına gitti. Eliyle işaret ederek kendisiyle gelmesini belirtti. Genç kız onu güleryüzle izledi. Atıl tabancayı gösterdi. Birlikte satış tezgâhının olduğu yere döndüler. Satıcı kız bir fiş yazıp Atıl'ın eline vererek, «Parayı kasaya öde,» dedi. Atıl bakkala her gidişinde bu tümceyle karşılaştığı için söyleneni hemen yaptı. Cebindeki bozuk paraların içinden on mark ayırdı, kasadaki hanıma uzattı. «Ödendi» fişini alınca, hemen satıcı kıza koştu. Tabancayı eline aldığı anda, sanki dünyalar onun olmuştu. Bir anda köyedeki arkadaşları gelip geçti gözünün önünden. Tümü de ona imrenerek bakıyor, hep bir ağızdan, «Elindeki tabanca ne güzel! Sahici gibi...»

diye bağışıyorlardı. Atıl şişinerek tabancayı pantolonunun arka cebine yerleştirdi. Köyde erkekler tabancalarını arka ceplerinde taşırlardı. Atıl oyuncak bölümünden ayrılmadan önce, şöyle bir çevresine bakındı. Raflar akla gelmedik oyuncaklarla doluydu. Ama tümü de onun gözünde pırlıtlarını yitirmişlerdi. «Tabancam buradaki oyuncakların en güzeli, en kralı!» diye mırıldandı.

Mağazadan çıkar çıkmaz, doğruca eve gitmeyi kurmuştu. Cebindeki paraları sayınca, caydı. Burnuna dolan kokuları izleyerek sandviç dkknını buldu. Fiyatları öğrenip art arda iki sandviç yedi. Doğgunluğun tadına vardı. Karnını ovalayarak adam gibi kasıla kasıla oradan uzaklaştı. Yürürken, ikide bir durup arka cebindeki tabancayı yoklamaktan kendini alamıyordu. Bir ayak önce eve varmalı ve minicik kurşunlarla tabancasını denemeliydi. Durağı kolaylıkla buldu. Bağladığı sicim orada duruyordu. Dönüş için, gelirken indiği yerin tam karşısına dikildi. Babası da öyle yapmıştı. Durak hiç boş kalmıyordu. Değişik numaralı tramvaylar gelip gidiyordu...

23 numaralı tramvay durağa yaklaşırken, Atıl sevinçle ne geçti. Kapılar açılır açılmaz, bir solukta içeriye daldı. Boş yerlerden birine oturdu. İçi rahattı artık. Eve varır varmaz, tabancayı birkaç kez patlatıp deneyecek, sonra akla gelmedik bir yere saklayacaktı. Ana babası yalnız başına buralara geldiğini duysalar, dverlerdi onu; hem de öldüresiye dverlerdi. Kendi kendine bu olaydan Bayan Frida'ya söz etmemeye karar verdi. Yaşlı hanımın kendisine iyi gözle bakmayacağını seziniyordu. Kısacası, tabancayı köye gidinceye dek hiç kimseye gstermeyecekti. Evde yalnızken ya da parka gittiğinde, doğuncaya dek oynayabilirdi onunla. Köye varınca, ana babasına olanları bir bir anlatacak, onları şaşırtacaktı...

Atıl içine dolan sevinç ve güvenle koltuğa yaslandı. Kaybolmadan, başıma bir kötülük gelmeden, bunca yolu aşmam, onca kalabalığın arasına dalıp koca mağazadan tabancayı satın alabilmem küçümsenecek iş değil, diyerek keyifleniyordu. Doğrusu ya, yola çıkarken işlerin böylesine pürüzsüz gideceğini ummamış, akla gelmedik tersliklerle karşılaşabileceğini sanmıştı. Bu nedenle zaman zaman korkular kaplamıştı içini.

Ödleklik ettim, dedi kendi kendine. Benim, babamdan eksik yanı mı var? O da çok az Almanca biliyor. Yalnızca yolları iyi bellemiş. O yüzden bizi rahatça getirip götürdü. İşte, ben de yaptım aynı işi...

Düşünürken, sık sık pencereden dışarıya bakıyor, tramvayın, oturdukları semte yaklaşıp yaklaşmadığını anlamaya çalışıyordu. Biletçiye gelirken ödediği kadar bilet parası vermişti. Biletçi biletini verirken bir şeyler söylemişti. Ama Atıl bu sözcüklerin anlamını kavrayamamıştı. Biletçiyi savmak için de anlamış gibi başını sallamıştı.

Tramvay bir saati aşkın bir süre yol aldı. Atıl sürenin uzunluğundan kuşkuya düştü. Bizim semte varış bu denli sürmüyordu, diye düşündü. Çevresine bakınca, boş yere kuşkuya kapıldığını anladı. Yol boyunca sağlı sollu sıralanan yapılar, gelirken gördüklerinin eşiydi. Bu düşünceyle biraz rahatladı.

Tramvay bir buçuk saat sonra büyük ve kalabalık bir durağa vardı. Orada yolcuların hepsi indiler. Atıl tek başına kaldı taşıtta. Biletçi kaşlarını çatarak yanına geldi.

«Burası son durak. İnmeniz gerek. Gezinizi sürdürecekseniz, aşağıda sıraya girin. Yeniden binin tramvaya.»

Atıl biletçinin bir solukta söylediği sözcüklerden hiçbir şey anlamamıştı. Boş gözlerle adamın yüzüne baktı. Biletçi daha bir öfkelendi. Biletini görmek istediğini söyledi. Atıl hemen uzattı.

«Ooo!» dedi biletçi. «Cezalısınız. Bu biletle, ancak geldiğimiz yolun yarısına dek yolculuk yapılabilir. Aradaki fazlalığı ödeyeceksiniz. Hem de cezalı olarak!..»

Atıl olanları kavrayamamıştı henüz. Tramvaydan inmeme için direndi. Bunun üzerine biletçi elinden tutarak onu taşıttan indirdi. Sonra sürüklercesine dört yanı camlı bir odaya soktu. Oradaki yaşlı görevliye, Atıl'ı göstererek bir şeyler anlattı. Atıl korkudan titremeye başladı. Yüzü kireç gibi olmuş, dizlerinin bağı çözülmüştü. Yaşlı görevli ona tek tek ve kısa tümcelerle sorular sordu.

«Nerede oturuyorsun, oğlum?»

Atıl yutkunarak, «Batı bloklarında oturuyorum,» diye kekeleydi.

Bayan Frida öğretmişti bunu. İyi ki, Bayan Frida'yı dikkatle dinlemişim, diye içinden geçiriyordu. Yeni bir soruyla irkildi.

«Hangi bölgedeki batı blokları?» dedi görevli.
Atıl omuzlarını kaldırdı.
«Bilmem ki!»
Görevli sıkılmaya başlamıştı.
«Ama,» dedi. «Bu kentte pek çok batı bloku var...»
Adlarını saymaya başladı.
Atıl şaşkın şaşkın bakarak, «Hangisi olduğunu bilemiyorum,» diye boynunu büktü.
Görevli sorularını sürdürdü.
«Nereden geliyorsun?»
«İstasyon alanındaki mağazalardan.»
«Adın ne? Hangi ulustansın?»
«Adım, Atıl Yılmaz. Türküm.»
«Ooo!» dedi görevli. «Türk ha! Tek başına oralarda ne işin vardı?»
Atıl sıkılarak önüne baktı. Görevli üstelemedi.
«Kaybolmaktan korkmadın mı?»
«!!!»
«Giderken neye bindin?»
«Tramvaya...»
«Numarası aklında mı?»
«23,» dedi Atıl.
«23 ne, A mı, B mi, C mi?...»
Atıl yine şaşkın şaşkın görevlinin yüzüne baktı.
«Bilmem. Yalnızca 23'üne baktım. Yanındaki harflerin önemli olduğunu bilmiyordum ki!»
Görevli, Atıl'ın sözleri karşısında gülümsemekten kendini alamadı.
«Önemli elbette. 23 numaralı tramvaylar kentten çıkınca, kavşaktaki makastan değişik semtelere ayrılırlar. Her biri başka bir yönde yolcu taşır. Örneğin, seni buraya getiren tramvay, 23-C'ydi. 23 genel bir hat-tın adıdır. Harflerle bu hat bölgelere ayrılır.»
Atıl görevlinin sözlerinin pek çoğunu anlamıyor, ikide bir «yaaa!» diyerek dertli dertli başını sallıyordu. Sonunda görevli sabırsızlıkla ellerini birbirine vurdu.
«İşimi gücümü bırakıp da bu yabancı çocukla mı uğraşacağım?»

Biletçi apaçık bir dalkavuklukla onayladı büyüğünü.

«Siz kendinizi yormayın, efendim. Çocuğu polise teslim edelim, onlar uğraşsınlar.»

Görevli şöyle bir düşündü. Sonra, «Olur,» diyerek telefonu eline aldı. Art arda birkaç numara çevirdi. Gerekli kişilerle konuştuktan sonra telefonu kapadı. Atıl'a döndü.

«Biraz sonra, polis gelecek. Karakoldakiler aileni bulmana yardım edecekler.»

Atıl kaybolduğunu o anda anladı. Kendini tutamadı, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Yaşlı görevli acıdı ona. Yerinden kalkıp yanına geldi. Sırtını sıvazlayarak, «Zordur yavrum,» dedi. «Seni anlıyorum. Yabancı bir ülkede kaybolmak gerçekten zordur. Ama korkma. Sen ilk değilsin. Her gün yüzlerce çocuk kaybolur kentte. Polis onlara sahip çıkar, ailelerini bulup teslim eder. Senin aileni de bulacaklardır. Buna inanıyorum.»

Sonra biletçiye döndü.

«Bu yabancı işçilere hem kızıyorum, hem de acıyorum. Kızıyorum, çünkü onların yüzünden ülkemizde rahat yaşayamıyoruz. Mağazalar, sokaklar, birahaneler, parklar, sinemalar yabancı dolu. Uyum göstermiyorlar bizim topluma, daha doğrusu göstermek istemiyorlar. Keyiflenince yaşamak istiyorlar hep. Sokaklarda kadınlarımızı tedirgin ediyorlar. Yaşadıkları evleri pis tutuyorlar...»

Biletçi atıldı.

«İşte bunlardan ötürü ben de sevmiyorum yabancı işçileri. Üstelik hiç de acımıyorum onlara.»

Görevli «yanlış düşünüyorsun» gibisinden başını iki yana salladı. «Ben acıyorum. İyi davranmıyoruz onlara. Pek çoğumuz üçüncü sınıf insan gözüyle bakıyoruz yabancı işçilere. Alabildiğine horlayıp aşağılıyoruz. Düşünüyorum da, biz onların yerinde olsak, yabancı bir ülkede, dilini, huyunu suyunu bilmediğimiz insanlara üç beş kuruş karşılığında hizmet etmek zorunda kalsak, yaşam çekilmez olurdu. Bak, şu çocuğun durumuna. Yuvasından düşmüş yavru kuş gibi titriyor karşımızda. O da senin, benim gibi insan. Yurdundan kopup gelmiş, yabancıların arasında sığıntı gibi yaşamanın ezikliği var üstünde. Şimdi bir de ailesin-

den uzak kalmanın korkusu sardı yavrucağı. Koskoca dünyada tek başına kalmış sanıyor kendini.»

Biletçi, görevlinin görüşlerine katılmadığını bir kez daha belirtmekten kendini alamadı.

«Yine de acımak gelmiyor içimden. Kendileri yetmiyormuş gibi bir de sürüyle çocuk saldılar sokaklarımıza. Tümü de başka dünyalardan gelmiş garip yaratıklar gibi ayak altında dolaşıp duruyorlar. İşte, en yakın örnek önümüzde! Babası bunu ne demeye getirdi sanki! Haydi, büyüklerin gücünden yararlanıyoruz diyelim, çocuklar niye? Bit pire gibi asalak bunlar, sırtımıza yük.»

Görevli dalgın dalgın konuştu.

«Orası öyle. Ama bunu başımızdakiler düşünmeli. Kanımca, yabancı işçilerin çocuklarını yanlarına almalarına engel olamaz yöneticiler. Diyorum ya, onlar da insan. Uzun süre yurtlarından, eşlerinden ve çocuklarından ayrı kalamazlar. Hem burada aileleriyle yaşayan işçiler, kazançlarının bir bölümünü bize geri veriyorlar sayılır. Öyle ya, kira ödüyor, yiyor, içiyor, geziyor, eğleniyorlar... Fena mı?»

Biletçi, «Ne olursa olsun, onlara hizmet etmekten hoşlanmıyorum,» diyerek kesip attı.

Atıl konuşmalardan hiçbir şey anlamamıştı. Ama görevlinin kendisine gösterdiği ilgi ve yakınlık ona güven vermişti.

Kısa bir süre sonra şişman, sarışın ve güleç yüzlü bir polis geldi. Atıl'ı polis arabasına bindirip semt karakoluna götürdü...

Baba yorgun argın işten çıkmıştı. Durakta karısını beklerken, sabırsızlanıyordu. Ana fabrikanın kapısından çıkınca, koşarak onun yanına geldi. İşyerleri birbirine yakındı, giriş çıkış saatleri de uyuyordu. Baba traktör, anaysa hazır giysi fabrikasında işçiydiler. İkisi de çok yoruluyorlardı. Kısa süreli yemek araları dışında, sabahtan akşama dek ayakta duruyorlardı. İş yerlerinde oturmak yasaktı. Bu nedenle atölyelerde tek bir iskemle bile bulunduruluyordu.

Ana, babanın yüzüne bakarak, «Yorgunsun yine,» dedi. «Hem de çok yorgunsun.»

Baba, «Öyle, ama aklıma bir şey takıldı,» diye yanıtladı. «Seni tramvaya bindireyim, eve git. Ben istasyon alanına gideceğim.»

«Neden?» dedi ana.

Baba, bezginlikle içini çekti.

«Atıl'ı getirip tutsak gibi dört duvar arasına kapadık. Tek bir arkadaşı yok. O Alman hanım da olmasa, yalnızlıktan delirecek. Acıyorum oğlancığa.»

«Eee! N'apalım?» dedi ana. «Biz de sabahtan akşama dek onlar için çalışıyoruz.»

«Öyle deme. O da çocuk. Bizim gibi dayanıklı ve sabırlı olamaz. Arada bir gönlünü alıp güçlendirmek zorundayız. Hani, çarşıya gittiğimiz gün, güzel bir tabanca görmüş, 'İlle de al!' diye tutturmuştu, biliyor musun?»

«Hıı,» dedi ana.

«Gidip onu alıvereyim diyorum.»

Ananın gözleri parladı.

«Sevinçten uçar gayrı. Doğrusu ya, bunu iyi düşünmüşsün, hem de çok iyi. İstersen ben de geleyim.»

«Yok, dedi baba. «Hemen döneceğim. Fazladan yol parası veremeyelim. Sen eve git. Bir tıkım yiyecek hazırla. Sakın ola, oğlana bir şey deme.»

Ayrı yönlere giden tramvaylara binerek birbirlerinden ayrıldılar.

Her gün dönüş saatlerinde Atıl kapının önünde beklerdi. Anası onu görmeyince yadırgadı. Eve girdiğinde, her şeyin sabah bıraktığı gibi durmakta olduğunu gördü. Fırladı çıktı, kapı önüne dikilip sağa sola bakındı. Köyde yaptığı gibi. «Atıl! Atıl!» diye bağırası geldi. Ama komşulardan çekindiği için ağzını açamadı. Gücsüz ayaklarını sürükleyerek Bayan Frida'nın evine yöneldi. Onun gezide olduğunu, kapısını çalarken anımsadı. Eve dönerken yüreği sızlamaya başladı. Oğlanın başına kötü bir şeyler gelmiş olabileceğini düşündükçe, korku ve kaygılar sarıyordu içini. Kapının önünde tedirginlikle dolaşıp dururken karşıdan babanın gelmekte olduğunu gördü. Hemen ona doğru koştu.

«Osman, Atıl evde yok!»

«Nasıl olur?» dedi baba. «Çevreyi iyice araştırdın mı? Uzaklara gidemez, korkar, buralardadır...»

Ana yaptığı aramaları bir solukta anlattı. Babanın kaşları çatıldı.

«Sakin başına kötü bir iş gelmiş olmasın?»

Ana, «Ben de ondan korkuyorum,» diye sızlandı. Sonra kocasının kara kara düşündüğünü görünce, ağlamaya başladı.

Baba, «Sus,» diye tersledi anayı. «Zaten ağlamaktan başka bir işe yaramazsın. Aklımı karıştıрма. Nerede olabilir düşünelim. Öteki bloklar-daki parka gitmiş olmasın?»

Ana gözyaşlarını silerek umutla baktı babaya.

«Olabilir, belki sıcakta evde otura otura bunalmıştır.»

Birlikte koşarcasına parka yollandılar. Bir ara ana duraklayıp babaya döndü.

«Tabancayı alabildin mi?»

«Aldım. Emme neye yarar? Çocuk yok ortada. Allah etmesin, başına...»

Ana tümcenin gerisini dinlemeye dayanamadı.

«Sus,» dedi. «Sus. Kötü şeyler geçirme içinden!»

Gidişte umudun verdiği güçle yolu bir solukta aştılar. Dönüşte kolları kanatları kırılmıştı. Ayaklarını sürüyerek yürüyorlardı.

Ana hiçkırarak sordu.

«Şimdi ne yapacağız? Elin gurbetinde, kime sorup nerede arayacağımız çocuğumuzu?»

Baba, «Son umut, poliste,» dedi. «Ama korkuyorum.»

«Neden?» dedi ana.

«Neden olacak? Polis her gün çocuğu evde yalnız bırakıp gittiğimizi öğrenirse, bize iyi gözle bakmaz.»

«Eee? Elimizi kolumuzu bağlayıp bekleyecek miyiz?»

«Bilmem ki,» dedi baba. «Olayı polise duyurmadan önce, iyice düşünmeliyim. Ters işler edersek, bakarsın işimizden bile oluruz. Önce eve girip bir iyi düşünelim.»

Böylece eve girdiler. Aç ve yorgundular. Ama aldıkları yoktu.

Ana, «Bak,» dedi, «Mutfak sabahki gibi duruyor. Bugün hiçbir şeye el sürmemiş.»

«Yemek de mi yememiş?»

«Yok,» dedi ana. «Yememiş. İşte ekmek, şu da kabak yemeği. Dolapta üç tane de domates vardı. Onlar bile duruyor.»

«Allah Allah,» dedi baba. «Öyleyse sabah çıktı evden.»

«Ben de öyle sanıyorum...»

«Sabah sabah nereye gidebilir?...»

Baba konuşurken, odanın içinde üç aşağı beş yukarı dolaşip duruyordu. Birden dizlerinin gücü tükendi. Başı döndü, gözleri karardı. Sen-deleyerek varıp kendini divanın üstüne attı. Ama oturmasıyla kalkması bir oldu. Can acısıyla inlemeye başladı.

«Of, of, of!..»

Ana telaşla yanına koştu.

«N'oldun? Bir yerin mi acıdı?»

«Yoo, başım dönmüştü. Divana çökeyim dedim. Pantolonumun arka cebine koyduğum tabanca kaba etime battı.»

Ana babanın elindeki oyuncak tabancayı görünce, «Ah, ah,» dedi. «Bunu görseydi, kimbilir nasıl sevinirdi! Öyle çok istiyordu ki! Anlatamam...»

Baba bir an gözlerini anaya dikti. Ana korkuyla irkildi.

«Neden böyle donuk donuk bakıyorsun?»

«Hiç,» dedi baba. «Hiç... Bak, aklıma ne geldi!»

«Eee? Tez söyle aklına geleni! Tasadan öleceğim.»

«Sakın ola bu oğlan çarşıya gitmeye kalkışmasın!»

Ana kayıtsızlıkla omuz silkti.

«Ne yapacak çarşıda? Hem hangi parayla gitsin? Ben de akla yakın bir çıkar yol buldun sanıp sevinmiştim. Kalk kalk, boş yere oturup söyleşmenin sırası değil. Sokağa çıkalım, oğlanı bulmak için ne gerekiyorsa yapalım. Yüreğimin başı ateş düşmüş gibi yanıyor. Korkuyorum, ben de çok korkuyorum!..»

Baba öfkelendi birden.

«Zaten senin aklın hiçbir şeye ermez. Çarşıya gitmiş olabilir, diyorum. Bu sözümü yabana atma. Eline her gün bakkaldan yapacağı alışveriş için para veriyoruz. Üç beş kuruş biriktirmiştir elbet. Ne yapmaya gidecek, diyorsun. Tabancayı almak için gitmiş olamaz mı? Demin,

tabancayı çok istediğini kendin söyledin. Çocuk bu; iyiyi kötüyü düşünmeden aklına eseni yapar. Eğer çarşıya gittiye, yolu kolayca bulmuştur. Birlikte gittiğimiz gün cin gibi çevresine bakınıyor, ikide bir olmadık sorular soruyordu. Aklın yattı mı dediklerime?»

«Hı,» dedi ana. Sonra ateşe basmış gibi fırladı yerinden. «Eğer çarşıya gittiye, yitirdik onu! Tümünden yitirdik!.. Ya taşıtların altında ezildi ya da yolu izi sapıttı. Evi bulup gelemiyor...»

Ana bunları söylerken, dizlerini döverek ağılıyordu. Baba, elindeki tabancayı öfkeyle divanın üstüne fırlatıp ayağa kalktı.

«Sus, diyorum sana! Sus da aklımı başıma toplayayım!»

Ana bu kez aşağıdan almadı. Tersine o da babaya çıktı.

«Senin aklın fikrin kalmamış. Elin gurbetinde yavrumuzu yitirdik, canını dişine takarak aramaya çıkacağın yerde, hâlâ düşünüp taşınmaktan söz ediyorsun. Aha, ben gidiyorum! Tramvaya binip çarşı yakasında adım adım dolaşarak, oğlumu arayacağım!..»

Baba dişlerini sıkarak, «Olamaz!» diye gürlledi. «Koca kentte, akşamın bu saatinde istasyon alanına gidip çocuk arayana, deli değil, zırdeli derler!..»

«Öyleyse ne yapalım?» diye hıçkırdı ana.

Baba sırtını sıvazlayarak onu yatıştırmaya çalıştı.

«Dur hele. Ne gerekiyorsa ederiz. Emme, birbirimizden ayrılmayalım. Bir de seni yitirsem, halim nice olur?»

Bir süre sustular. Sonra baba, «Haydi,» dedi. «Her şeyi göze alıp durumu polise bildirelim...»

Atıl şişman polisle karakola geldiğinde, onu aydınlık ve iyi döşenmiş bir odaya aldılar. On dakika sonra yanına genç bir polis geldi. Çocuğu baştan ayağa dek süzdükten sonra sorguya geçti.

«Adın ne?»

«Atıl.»

«Hangi ulustansın?»

«Türküm.»

«Babanın adı?..»

«.....»

«.....»

Atıl bu soruları Almanca sözcük dağarcığını elverdiği ölçüde yanıtlamaya çalışıyordu.

Genç polis, «Babanın ya da annenin çalıştığı işyerlerinin adlarını biliyor musun?» diye sorunca, Atıl şöyle bir düşündü. Ana babasının işyerlerinin adlarını bilmiyordu. Ama hangi işte çalıştıklarını biliyordu. Yarı işaret, yarı sözcüklerle bu bilgilerini polise aktardı.

«Anam hazır giysi dikilen bir yerde çalışıyor. Fabrikanın adını bilmiyorum.»

Polis umutsuzlukla başını iki yana salladı.

«Koca kentte, yüzlerce hazır giysi dikilen yer var. Hangi birinde araştırma yapalım?.. Peki, baban nerede çalışıyor?»

«Babamın çalıştığı yerde traktör yapılıyor,» dedi Atıl.

Polis ilgiyle sordu. «İyi biliyor musun?»

«Evet,» dedi Atıl. «Çok iyi biliyorum. Babam geçen gün çalıştığı fabrikada yapılan traktörlerin resimleriyle dolu bir kitap getirmişti.»

Polis sevinçle, «Şimdi oldu,» dedi. «Çevrede ünlü bir traktör fabrikası var.»

Hemen telefona uzandı...

Atıl gözlerini polise dikmiş, korku içinde bekliyordu. Adreslerin bulunması için Tanrı'ya dua ediyor, bir yandan da babasından yiyeceği dayacağı düşünerek dertleniyordu. Sonunda polis babanın çalıştığı fabrikayı bulmuş, oradaki nöbetçiden, Osman Yılmaz adlı Türk işçinin ev adresini öğrenmeye çalışıyordu. Bu çaba pek uzun sürmedi. Fabrikada babamın dosyasına bakıldı. Ev adresi saptandı. Genç polis bu bilgileri elde edince, «Tamam,» dedi. Atıl'a «Ev adresini öğrendim. Haydi, hemen gidiyorsunuz!»

Atıl duyduklarına inanamıyordu. Polisin peşinde yürürken, yanlış anladım galiba, koskoca Münih kentinde, adresimizin böylesine çabuk bulunması olacak şey değil, diye aklından geçirerek kuşkuya kapıldı. Genç polis Atıl'ı karakolun önünde beklemekte olan güleç yüzlü, şişman polise teslim etti.

Polis arabası evlerinin önünde durduğunda, Atıl, açlık, yorgunluk ve korkudan bitkin durumdaydı. Arabanın kapısı açılınca, sevinçle dışarıya fırladı.

Polis, «Hey dur bakalım,» dedi. «Seni anana babana teslim etmem gerek. Sıvışıp gitme önümden...»

Atıl durup polisi bekledi. Pencerede ışık yoktu. Ana babasının evde olmadığını anladı. Anahtarlarını çıkarıp kapıyı açtı, odaları yokladı.

Polis, «Boş yere bakınma,» dedi. «Anan baban seni aramaya çıkmışlardır. Otur ve uslu uslu bekle.»

Atıl divanın kenarına ilişirken, babasının aldığı tabancayı gördü. Telaşla kendisininkini yokladı, yerinde duruyordu. Yüreği cız etti... Babasının da kendisine aynı tabancadan almış olduğunu anladı. Utanç ve pişmanlıkla içini çekerek polisin yanına oturdu...

Anayla baba oğullarının kaybolduğunu polise bildirmek üzere evden çıkmış, durakta tramvay bekliyorlardı. Ana önlerinden hızla geçerek kendi sokaklarına doğru uzaklaşan polis arabasını görünce, kuşkuyla düştü.

«Bak hele,» dedi babaya. «Polis arabası bizim eve doğru gidiyor. Belki...»

Baba öfkeyle ananın sözünü kesti.

«Almanların işi yok da, senin haylaz oğlunu bulup polis arabasına bindirecek ve evine dek getirecekler ha! Polisler başka bir yere gidiyorlardır.»

Bir süre hiç konuşmadılar. Sonra ana yeniden üsteledi.

«İçimdeki sıkıntı dağıldı. Bana öyle geliyor ki, çocuğumuz eve döndü. Anayım ben. Duygularım yanıtlamaz beni... N'olursun gel, bir solukta eve gidip bakalım. Döndüyse, boş yere polise başvurup adımızı kirlitemeyelim. İstersen sen burada bekle, ben koşa koşa gidip geleyim eve...»

Baba zaten polise gitmeyi hiç istemiyordu.

«Olur,» dedi. «Akşamın bu saatinde gidip de Alman polisine, 'Çocuğumu yitirdim. Bulur musunuz?' demek ağrıma gidecek. Kimbilir, nasıl tepeden bakıp çıkışarak ders vermeye kalkışacaklar.»

Karı koca el ele tutuşup karşı kaldırıma geçtiler. Hızlı hızlı evlerine doğru yollandılar. Ana pencereden sızan ışığı görünce, sevinçle bağırarak koşmaya başladı.

«Gelmiş, oğlumuz dönmüş! Dedim sana! Duygularım aldatmaz, dedi. Anayım ben!.. Anayım!..»

Kapının önünde duran polis arabasını görünce, sözcükler ağzında eridi gitti. Baba da koşarak gelip ona yetişmişti. Soluk soluğa varıp eve girdiler. Atıl ana babasını görünce, ağlamaya başladı. Güleç yüzlü polis kaşlarını çattı.

«Çocuğunuz istasyon alanından dönerken yanlış tramvaya binmiş. Başka semtlere gitmiş. Adresini bulamayabilirdik. Sonra ne olurdu çocuğun durumu? Bu yaşta bir çocuğun böylesine başıboş gezmesi doğru değil. Daha kötü şeyler de gelebilirdi başına. Hakkınızda rapor düzenleyip ilgililere bildireceğiz.»

Atıl konuşulanları sezgi yoluyla kavramıştı. Babası kem küm ederek polisten özür dilerken, araya girdi. «Başıboş gezmiyorum. Komşumuz Bayan Frida'yla geziyoruz. Hem o bana Almanca öğretiyor. Ben de onun alışverişini yapıyorum. 'Küçük dostum' diyor bana.»

Polis, Atıl'ın kekeleye kekeleye anlattığı şeylere pek inanmamıştı.

«Kim bu Bayan Frida?» diye sordu.

Atıl soruyu yarı Türkçe, yarı Almanca konuşarak yanıtladı.

«Komşumuz, yaşlı bir hanım. Üç gün önce oğlu gelip kuzeyde bir kente götürdü onu. Torunlarını özlemiş de. Hafta başında dönecek. Döner dönmez de, beni hayvanat bahçesine götürmeye söz verdi.»

«Bayan Frida'nın adresini verebilir misin?»

Atıl hemen polisin elini tuttu, pencereye götürdü.

«İşte, şu evin ilk katında oturuyor...»

Polis defterine bir şeyler yazdı. Sonra babaya döndü.

«Çocuğu okula gönderiyor musunuz?»

«Ha... hayır...» diye kekeledi baba.

«Neden?»

«Türkiye'den geleli birkaç ay oldu. Bu ders yılı okul açılır açılmaz başlayacak.»

«Bunu da not ediyorum,» dedi polis. «Okul zamanı belki yine uğram evinize. Çocuğa iyi bakın, sokak köpekleri gibi başıboş bırakmayın. Bir daha polise düşerse, sizin için iyi olmaz!»

Sözleri sona erince, Atıl'ın başını okşayarak çıkıp gitti. Ayak sesleri uzaklaşınca, söze ilk başlayan baba oldu.

«Nedir senden çektiğimiz? Nerelere gittin? Neden uzaklaştın evden? Elin gurbetinde başımızı derde sokmak ya da Almanya'dan kovdurmak mı istiyorsun bizi?»

Atıl ağlamaklı bir sesle özür diledi.

«Nice bağırırsan, yerden göğe dek haklısın. Kötü bir iş ettim. Hem korktum, hem de pişman oldum.»

«İstasyon alanında ne işin vardı?» dedi baba.

Atıl kendisini böyle bir serüvene iten nedenleri açık yüreklilikle anlattı. Baba, «Gördün mü, dediğim çıktı,» gibilerinden anaya göz kırptı. Sonra Atıl'a döndü.

«Yazık, ben de bugün yorgun argın çarşıya inip istediğin tabancayı satın aldım. Sevine sevine eve geldim ki, ne göreyim?..»

Atıl suçlu suçlu, başını önüne eğdi.

«Sağol, babam. Demin divanın üstünde gördüm. Öyle bir sevindim ki... Aylardır bir tanesi için düş kurup dururken, Allah iki tane verdi.»

Baba yumuşar gibi oldu. Bu kez ana çıkıştı Atıl'a.

«Lafa gelince, adam gibi konuşuyorsun. Ben de oğlum pek akıllı diye güvenip duruyordum sana. Yanılmışım. Bura nere, çarşı nere? İnsan tek başına onca yolu göze alır mı? İyi ki, yanlış tramvaya bindin de, ettiğin iş ortaya çıktı! Öyle olmasaydı, biz isteyken ikide bir çarşı yakasına gitmeye kalkışırdın. Bir gün oralarda başına çok kötü işler gelebilirdi. Artık akıllanır da böyle bir iş yapmazsın herhalde.»

Atıl, «Yok anam, yok,» dedi. «Şimdiden sonra tek başıma hiçbir yere gitmem. Bugün çektiğim korkuyu Allah'la ben bilirim.»

Sonra kaygıyla kaşlarını çatarak babasına döndü.

«Polis, gerçekten gelip Bayan Frida'ya beni tanıyıp tanımadığını sorar mı ki?»

Bu soruyu anasıyla babası bir ağızdan yanıtladılar.

«Evet, kesinlikle evet. En iyisi, Bayan Frida gelir gelmez, hemen ona git. Başına gelenleri dürüstçe anlat. Polise kendisinin adresini verdiğimizi söyle ki, boş bulunmasın.»

Atıl, «Yaaa!» diye içini çekti. «Demek böyle... Bayan Frida yaptıklarıma çok kızacak. Emme polise karşı beni savunacağına inanıyorum.»

«İnşallah,» dedi ana.

Baba konuyu Atıl'ın hiç ummadığı biçimde tatlıya bağlayarak kapadı.

«Bu sana ders olsun. Bir daha çocukça işler etmeye kalkışma. Şuraya üç beş kuruş kazanmaya geldik. Kovulmadan, yüzümüzün akıyla dönelim memleketimize...»

Bayan Frida olayı öğrenince çok üzüldü. Atıl'ı bir güzel azarladı. Fakat polise Atıl'la dost olduklarını bildirmeye söz verdi. Birkaç gün ders yapmadılar. Bayan Frida torunlarının yeni resimlerini getirmişti. Atıl'a onları gösterdi. Birlikte evi temizlediler. Hafta ortasında, «Yarın aileden izin al. Seni hayvanat bahçesine götüreceğim,» dedi Bayan Frida.

Atıl bunu duyunca, sevinçten uçtu. Ana babası pek hoşnut oldular. Ertesi sabah babası evden çıkarken, yol ve öğle yemeği parası verdi. Atıl saat dokuzda Bayan Frida'nın kapısını çaldı. Kadın yola çıkmaya hazırdı. Başına kocaman bir güneş şapkası giymiş, ayaklarına ökçesiz kunduralar geçirmişti. Kavşağa dek yürüdüler. Oradan tramvaya bindiler. Hayvanat bahçesine varabilmek için iki kez tramvayı değiştirdiler...

Atıl hayvanat bahçesini ilk kez görüyordu. Kapıda Bayan Frida bilet alırken, hernen elini cebine soktu.

«Lütfen, Bayan Frida. Babam size yük olmamamı söyledi. İzin verirseniz, giriş paramı ödeyeyim...»

«Olmaz,» dedi Bayan Frida. «Bugün benim konuğumsun.»

Hayvanat bahçesi çok kalabalıktı. Bayan Frida, Atıl'ın elini tuttu.

«Gözünü dört aç, sakın benden ayrılma. Kaybolursan kolay kolay bulamam seni.»

Atıl, «Olur,» dedi. «Yanınızdan ayrılmamaya çok dikkat ederim.»

Hayvanat bahçesi başka bir dünya gibi geldi ona. Binlerce hayvan

türüyle karşılaşınca, şaşırıp kaldı. Boynuzları dallı budaklı geyikler, tek ve çift hörgüçlü develer, upuzun boyunlu, minicik başlı zürafalar, gergedanlar, çizgili derileriyle göz alan zebralar, dağ keçileri, karınları keseli kangurular ve koca hortumlarını sağa sola savurup duran filler... Bir ara seyircilerden biri fillere doğru yaklaştı. Tel örgülerin üstünden kolunu uzatarak elindeki ceketini savurmaya başladı. Aklınca, önündeki fili kızdırmaya çalışıyordu. Fil önce hiç oralı olmadı. Adam garip sesler çıkararak oyununu sürdürüyordu. Birden fil hortumunu uzatıp adamın ceketini kaptı. Göz açıp kapayınca dek ağzına tıktırdı ve bir solukta yutuverdi. Orada bulunanlar kahkahalarla gülüşmeye başladılar.

Adam, «Eyvah, ceketin cebinde param ve pasaportum vardı!..» diye dövünüyordu.

Bayan Frida belli belirsiz gülümseyerek adama baktı.

«Bu yabancı gezginler çok garip oluyorlar. Kocaman adam çocuk gibi ceketini uzatarak fillle oynamaya kalkıştı. Olacak şey mi?» diye söylenmekten kendini alamadı.

Bahçedeki tüm hayvanlar, geldikleri ülkelerin doğal ortamlarına benzetilen yuvalarda barınıyorlardı. Çevrelerinde demir parmaklıklar ya da tel örgüler vardı. Atıl bu parmaklık ve tel örgüler üstündeki yazıları okuyamıyordu. Bayan Frida arada bir durup bazı hayvanların ilginç özelliklerini yarı işaret, yarı sözcüklerle anlatmaya çalışıyordu Atıl'a...

Aslan, kaplan, panter, pars, kurt, sırtlan, vaşak gibi yırtıcı hayvanların bulunduğu bölüm ürkütücüydü. Aslanlar kükrerken Atıl'ın tüyleri diken diken oldu. Ellerine geçsem, beni iki pençe vuruşuyla parçalar, bir solukta yutarlar, diye düşündü.

Timsahlar yapay bir bataklıkta yaşıyorlardı. İki de bir dünyayı yutacakmışçasına ağızlarını açıyorlardı. Yavruları bile ürperti veriyordu insana.

Camekânların içinde boy boy, renk renk, cins cins yılan vardı. Atıl onları görünce, tiksintiyle yüzünü buruşturdu. Ayrılırken, tümünün çatalı dilleri, sivri dişleri ve kıvrım kıvrım gövdeleriyle düşlerine gireceğini biliyordu.

Fok balıkları, penguenler, beyaz kutup ayıları çok hoşuna gitti.

Hele maymunlar! Atıl o bölümden uzun süre ayrılmak istemedi. Tel örgülerle çevrili yuvalarda çeşitli türden maymunlar vardı. Birbirleriyle oynarken, akla gelmedik şaklabanlıklar yapıyorlardı. Kimi salıncakta sallanıyor, kimi ipe asılıp cambaz gibi kendini oradan oraya atıyor, kimi yuvadaki yapay ağaç dallarına tırmanıyor, el ense güreşe tutuşuyor, bir-biriyle tortop oluyor, sonra çözülp ayrılıyor, kimi kaçıyor, kimi kovalıyor... İçlerinden birinin elinde küçük bir ayna vardı. İkide bir onunla yüzüne bakıp gülümser gibi dişlerini gösteriyordu. Yavrulu maymunlar başka bir bölümdeydi. Ana maymunların kimi yavrusunu kucağına oturtmuş, pirelerini ayıklıyor, kimi yumuşak yumuşak pençe atarak, yavrusuna ön ve arka ayaklarını ustaca kullanmayı öğretiyor, kimi de bir köşeye çekilmiş, emzirme işiyle uğraşıyordu.

Sonra kuşlar bölümüne geçtiler. Atıl kartalı görünce hemen tanıdı. Köyelerine yakın bir tarihi kalıntı vardı. Oradaki taş yazıtların en başına boy boy kartal resmi oyulmuştu. Yazın arkadaşlarıyla birlikte giderlerdi kalıntılara. Çok eskilerden kalma göçük tapınağın duvarları arasında «savaşçılık» oyununun tadına doyum olmazdı. Bir an o eski günler geldi geçti gözünün önünden. Öte yandan, onun kartala aşırı ilgi göstermesi Bayan Frida'nın gözünden kaçmamıştı. Kartalın Almanca adını söyledi. Atıl birkaç kez yineleyerek belleğine yerleştirdi bu adı. Köye döndüğümde, bir gün kalıntılara gidersek, arkadaşlara kartalın Almanca adını öğretirim, diye geçirdi içinden.

Papağan da şaşırttı Atıl'ı. Kuşun söylediği sözcükler Almanca olduğu için pek bir şey anlamadı. Ama insan gibi konuştuğuna aklı yattı. Kuğular, cennet kuşları, telli turnalar, tavus kuşları, pelikanlar, deve kuşları... Hepsi de çok güzel ve göz alıcıydı.

Öğle sırasında gölgelik bir yere oturup sandviç ve meyva suyuyla karınlarını doyurdular. Sonra balıklar bölümünü gezdiler. Orada balina, köpekbalığı, yunus balıklarıyla yüzlerce tür tatlı su ve deniz balığı gördüler. Akvaryumlarda yaşayan minicik süs balıklarına bakmaya doyamadı Atıl.

Hayvanat bahçesinin çıkış kapısına yaklaşırken, Bayan Frida sırtını bir ağaca verip dinlenme gereğini duydu. Atıl da karşısındaki ağacın

dibine çömeldi. Ayakta duracak gücü kalmamıştı. Bayan Frida ona gülümseyerek baktı.

«Yoruldu mu?»

«Evet, oldukça...»

«Hayvanat bahçesini beğendin mi?»

«Çok beğendim. Bunca hayvanı nasıl biraraya getirdiler ki?»

«Ne çok tür var değil mi? Her biri dünyanın başka bir köşesinde yaşıyor.»

«Demek dünya çok kocaman.»

«Elbette,» dedi Bayan Frida. «Dünya büyük, üstelik üzerinde hepimize yer var. Canlılar birbirlerinin yaşam ortamlarına göz dikip savaşımlarsa, dünyada rahat rahat yaşanabilir. Ama barışa hayvanlara şöyle dursun, insanlar bile uymuyorlar. Hayvanlar çevrelerine acıktıkça saldırırlar. İnsanlar tersine, doydukça daha çok isterler. İstediklerini elde edemediler mi silaha sarılır, savaşır, savaşır, savaşır... Dünya kana bulanır. Yüz binlerce insan öldürülür, uygarlıklar yok edilir. Savaşı düşündükçe, hayvanlardan utanırım. Onlar bizim gibi birbirleriyle böylesine savşamazlar...»

Bayan Frida bunları söylerken, kendi kendine konuşur gibiydi. Hayvanat bahçesini gezerken geçmişini anımsamıştı. İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki mutlu günler... Sonra savaş yılları gelip geçmişti gözünün önünden. Ve savaşta yitirdikleri bir bir canlanmıştı belleğinde... Atıl onun yüzüne dikkatle baktığında, boncuk mavisi gözlerinden buruşuk yanaklarına yaşlar süzülmemekte olduğunu gördü.

Hayvanat bahçesinden çıktıklarında, bitkin durumdaydılar. Eve varır varmaz, Atıl kendini yatağa attı. Ana babası işten dönünce, onun mişil mişil uyumakta olduğunu gördüler.

Baba, «Bizim oğlan hayvanat bahçesinde adamakıllı yorulmuşu benzer,» diye gülümsedi.

Ana yemeği hazırladı. Birkaç kez, «Atıl, oğul, kalk karnını doyor,» diye seslendiyse de, Atıl gözlerini açmadı.

«Bırak,» dedi baba. «Uyku baldan tatlıdır, derler. Elleme uyusun. Önümüzdeki ay okullar açılıyor. Her sabah erkenden kalkıp yollara düşmesi gerek.»

Karı koca, sofraya oturup karınlarını doyurmaya giriştiler. Ana ağzındaki lokmayı geveleyip yuttuktan sonra, babaya dönerek, «Onu gerçekten yollayacak mısın okula?» diye sordu.

«Elbette,» dedi baba. «Cezası varmış. Yasalara göre on altı yaşına dek tüm çocuklar okula gitmek zorundaymış. Tercüman söyledi. Yollamazsak, polis peşimize düşermiş.»

«İyi hoş ya, bu oğlan daha doğru dürüst Almanca konuşmayı bilmiyor? Alman okulunda, Alman çocuklarının arasında hali nice olur?»

«Başka çıkar yol yok,» dedi baba. «Bazı semtlerde Türkiye'den gönderilen öğretmenler, Alman okullarının bir odasında kurs açıyorlarmış. Türk işçi çocukları orada birkaç saat bizim için yararlı olan bilgiler öğreniyor, sonra Alman çocuklarıyla birlikte Almanca derslere giriyorlarmış. Yakınlarda böyle bir kurs yok. İster istemez doğrudan Alman okulu vereceğiz. İyi mi olur, kötü mü bilmem gayrı...»

«Okullar ne zaman açılıyormuş?»

«Ağustosta, diyor çevirmen. O bize yol gösterecek.»

«İyi,» dedi ana. «Sen izine ne zaman çıkıyorsun?»

«Haftaya bırakacaklar sanırım. Bugünlerde işler sıkışık da... Senin ki belli oldu mu?»

«Yarın ustabaşına sorduracağım. İnşallah benimki de seninkine rastlar. Birlikte dinlenir, biraz da gezeriz.»

Baba başını iki yana salladı.

«Nerede gezeceğiz? Adım başı su gibi para gidiyor. Köyümüze gitmeyeceğimize göre, iznimizi parklarda hava alarak geçiririz.»

«Doğru,» dedi ana. «Atıl senin izine çıkmama çok sevinecek. Oğlan-cık, yalnızlıktan bunaldı.»

«İznim başlar başlamaz, her şeyden önce, Atıl'ın okul işini yoluna koyacağım...»

Karı koca söyleşe söyleşe yemeklerini yediler. Ana bulaşıkları yıkadı. Sonra hemen yattılar. Öylesine yorgundular ki, başlarını yastığa koyar koymaz, uykuya daldılar...

Atıl sabahleyin erkenden uyandı. Bir gün önce ikindi sıralarında yatağa girdiğini anımsayınca, kendi kendine, emme de uyumuşum ha, dedi. Çok geçmeden anasıyla babası da uyandılar. Onlara hayvanat

bañçesinde gördüklerini ballandıra ballandıra anlatacaktı. Ama dinleyen olmadı. İki de yataktan kalkar kalkmaz, ayaküstü bir şeyler atıştırıp sokağa fırladılar.

Atıl öğleye doğru Bayan Frida'ya gitti. Bakkaldan bir şeyler isteyip istemediğini sordu. Bayan Frida o gün hiçbir şey istemiyordu. Üstelik çok yorgun olduğundan ders de yapamayacaktı. Atıl bunu öğrenince, evine döndü. Bir süre boş boş oturdu. Köyü düşündü. Şimdi harman sırasındır. Arkadaşlarım harman yerinde döven sürerek kimbilir nasıl eğleniyorlardır diye aklından geçirdi bir ara. Öteki odaya geçti, yeniden eski yerine döndü. Öylesine sıkılıyordu ki, duvarlarla konuşası geliyordu. Öğle yemeğini yedikten sonra yatağına uzandı. Yorgunluğu çoktan geçmişti. Yatak sıktı onu. Fırlayıp kalktı, kunduralarını giyip sokağa çıktı.

Bir süre kapının önünde dolaştı. Oyun yerinden gelen çocuk seslerini duyunca, o yana yöneldi. Orada üç beş çocuk vardı. Atıl'ın yaklaştığını görünce, bir an oyunu bırakıp bakışlarını ona çevirdiler. Atıl kendisiyle ilgileneceklerini sanarak onlara gülümsedi. Fakat çocuklar sözbirliği etmişçesine hemen başlarını çevirdiler...

Atıl tahta sıralardan birine ilişerek onların oyunlarını izlemeye koyuldu. Karşısındaki sırada beş yaşlarında sevimli bir kız oturuyordu. Kucağında bembeyaz, minicik bir kedi yavrusu vardı. Atıl kızın yanına gidip kediyi okşamak için izin istemeyi düşündü. Ama yapamadı. Kız ondan yana bakmıyordu bile... Yeniden bakışlarını öteki çocuklara çevirdi; öyle güzel oynuyorlardı ki, kimi kaçıyor, kimi kovalıyordu. Atıl onların arasında olmayı çok istiyordu. Ama kovulmaktan korktuğu için yerinden kıpırdayamıyordu. Daha önce birkaç kez Alman çocuklarına sokulmak istemiş, kovulmuştu hep. Yabancı olduğumuzu ne çabuk anlıyorlar, diye içini çekiyordu. Birden yavru kedi küçük kızın kucağından fırlayıp ağaçlıklara doğru koşmaya başladı.

Kızcağız, «Ah, kedim, kedim kaçıyor, yardım edin!..» diye bağırdı. Erkek çocuklar kendilerini oyuna kaptırmışlardı. Onun çağrısına aldırman olmadı. Atıl kararsızlık içinde bir an durakladı. Sonra kedinin peşinden ileriye atıldı. Yavru kediyi yakaladığında, soluk soluğa kalmıştı. Öteler-

den küçük kızın yardım isteyen çöğllkları duyuluyordu. Atıl kediyi bağına bastı. Başını, sırtını okşarken, köydeki tekir kediyi anımsadı. Alman kedileriyle Türk kedileri arasında hiçbir ayrılık yok. Bizim tekir burada olsaydı, bu beyaz yavru da ona tepeden bakar mıydı, diye düşünüyordu. O böylece dalmışken, küçük kız çıkageldi.

Atıl suçüstü yakalanmış gibi hemen yavruyu ona uzattı. Küçük kız yavruyu alırken, sıcak sıcak gülümsedi ona. Sonra içtenlikle teşekkür etti. Dönüp gideceksen, birden durdu.

«Adın ne senin?»

Atıl küçük kıza kekeleyerek yanıt verdi.

«Atıl.»

Kız bu sözcüğü hecelelemeye çalıştı. «A...til A...til... Atıl.»

Atıl gülümseyerek «oldu» gibisinden başını salladı. Sonra dilinin ucuna dolanan soruyu sordu.

«Eva... Benim adım Eva...»

Atıl, «Eva, çok kolay ad,» dedi. O da birkaç kez yineledi. «Eva... E...va... E...va...»

Bu kez Eva gülümseyerek, «Oldu,» dedi. «Adımı çok iyi öğrendin. Gel, eski yerimize gidelim.»

Yan yana yürürlerken, Eva, «Pamuk Yumağı'nı okşamak istersen kucağına verebilirim,» dedi.

Atıl buna pek sevindi.

«İstiyorum, hem çok istiyorum...»

Eva yavru kediyi Atıl'a uzattı.

«Al. Dilediğin gibi sev, okşa. Ama canını yakma sakın. Annesi geçen gün öldü. Benim annem de öldü. Onu ben besliyorum. Bana da anneannem bakıyor. Senin annen var mı?»

Atıl, Eva'nın sözlerini yarım yamalak kavrayabiliyordu. Ama kızın anasız olduğunu anlamakta güçlük çekmedi.

«Annem var,» dedi yavaşça.

«Ya baban?»

«Babam da var.»

«Ne iyi, benim de babam var. Ama bizden uzakta yaşıyor. Onu

çok az görüyorum. Pamuk Yumağı'nın da babası yok. Yani ikimiz de anasız ve babasızız.»

Bunları söylerken, Eva'nın gözleri dolu dolu oldu. Atıl bir şeyler söyleyip onu avutmak istedi. Ama içinden geçenleri dile getirecek sözcükleri bilemiyordu. Ona dostlukla elini uzattı. İşte o anda oğlan çocuklar çılgin gibi üstüne saldırdılar. Yavru kediyi elinden alıp Eva'ya verdiler. Sonra gelişigüzel yumruklamaya giriştiler.

Atıl neye uğradığını anlayamamıştı. Saldırgan çocuklar yaşıtı gibiydiler. Ama beş kişi olduklarından onlarla başa çıkamıyordu.

«Durun, vurmayın! Ben kötü bir şey yapmadım!» diye bağırip duruyordu. Fakat aldırın olmuyordu. Çünkü Atıl kendini Türkçe sözcüklerle savunuyordu. Eva şaşkınlığı geçince, kavgayı ayırmak için araya girdi. O sırada oğlanlardan birinin dirsek vuruşuyla dengesini yitirip sırtüstü yere yıkıldı. Çocuklar kavgayı bırakıp yardıma koştular. O zaman Eva, «Hey,» dedi. «Kavgayı bırakın. O çocuk arkadaşım benim.»

Ağabeyi Hans öfkeyle kardeşine sokuldu.

«Doğru konuşmuyorsun. Onu dayaktan kurtarmak için yalan söylüyorsun. Hep böyle yaparsın zaten!» diye bağırdı.

Eva doğrulup kalktı.

«Hayır, gerçeği söylüyorum!..»

Adolf araya girdi.

«Ama demin kedini elinden almış, seni ağlatıyordu.»

«Oh,» dedi Eva. «Yanlış iş yaptınız. Pamuk Yumağı'nı okşamaması için ben verdim ona. Biraz önce elimden kaçmıştı. Ağaçların arasında yitip gidecek, sokak kedisi olacak diye korktum. Size seslenip yardım istedim. Aldırmadınız. Atıl peşinden koşup yakaladı onu...»

«Neden ağlıyordun öyleyse?» diye sordu.

Eva gözlerini yere dikip baktı. Yeniden ağlamaya başladı. Ağabeyi Hans hemen varıp babacan bir tavırla kolunu kardeşinin omzuna dayadı.

«Eva'nın gerçeği söylediğine inandım, çocuklar. Yanlış iş yaptık.»

Hans böyle konuşunca, çocuklar dönüp utana utana Atıl'a baktılar. Atıl'ın dudağı patlamıştı. Mendiliyle bastırarak kanı dindirmeye çalışıyordu. Hans onun yanına gitti.

«Bağışla bizi. Kardeşimin kedisini elinden aldığını sandık. Seni boş yere dövdük...»

Atıl yan gözle öteki çocuklara baktı. Hepsi de Hans'ın sözlerini doğrular biçimde başlarını sallıyorlardı. Atıl ağlamakla gülmek arası bir ifadeyle, çevresini saran çocukları selamladı.

Hans, «Adın ne?» diye sordu.

Atıl korka korka yanıtladı. «Adım Atıl.»

Hepsi birden, «Atıl... Atıl... Atıl...» diye yinelediler.

Adolf hangi ulustan olduğunu sordu.

Atıl, «Türk'üm,» dedi.

Herbert söze karıştı.

«Ooo! Türksün demek? Babamın çalıştığı fabrikada pek çok Türk işçi varmış. Evde sık sık onlardan söz eder.»

Hans, «Bizimle arkadaşlık etmek istersen oyuna girebilirsin.. Hırsız polis oynuyoruz,» dedi.

Adolf, «İyi ama,» dedi. «Onun dudağı kanıyor.»

Eva koşarak uzaklaşırken, «Evden tentürdiyotla pamuk getireceğim, bekleyin...» diye bağırdı. Döndüğünde, tentürdiyotla pamuğu Atıl'ın dudağına bastırırken, «Yanacak,» diyerek telaşla üfledi.

Atıl ona sevgiyle baktı.

Hans, Atıl'ın kolunu tuttu.

«Haydi, oynayalım. Sen benden ol. Polisiz biz. Elinde tabancan varmış gibi yap. Önünden kaçan hırsızları acımadan vur.»

Atıl «olur» gibilerinden başını salladı. Sonra elini arka cebine sokarak tabancasını çıkardı.

«Bak,» dedi Hans'a, «Benim tabancam var.»

Hans'ın gözleri parladı.

«Ooo! Ne güzel bir tabanca bu. Oyuncak değil de gerçek sanki...»

«İstersen kullan biraz.»

«Olur,» dedi. «Benimki çok külüstür. Anneanneme böyle bir tabanca alması için yalvarıyorum. Ama almıyor.»

Tabancaları değişince, Hans daha bir coştı. Atıl'la kimi kez el ele, kimi kez de arkalı önlü koşturmaya başladılar. Atıl oyunun kurallarını pek kavrayamamıştı. Ama belli etmiyordu hiç.

O gün Almanya'daki en güzel günlerinden birini yaşadı. Ertesi gün olanları Bayan Frida'ya anlatınca, Bayan Frida, «Arkadaş edinmene çok sevindim,» dedi. «Artık yalnız değilsin. Sakın beni unutma!»

«Sizi nasıl unutturum, Bayan Frida? Bana biraz olsun Almanca öğretmeseydiniz, çocuklarla nasıl anlaşırdım? Adın ne, dediklerinde, soruyu anlamayıp yüzlerine boş boş baksaydım, 'Aptal!' diye kovarlardı yanlarından. Size çok teşekkür ederim.»

Ana babası da Atıl'ın Alman çocuklarla arkadaşlık kurmasına çok sevindiler.

Kaçak Hasan'ın Öyküsü

Babanın izni başlayınca, Atıl yalnızlıktan iyice kurtuldu. Bir sabah birlikte bakkala gittiler.

Atıl Bayan Frida'nın kapısının önünde babasından ayrılırken, «Bir saate kalmaz dönerim. Beni bırakıp da bir yerlere gitme sakın,» dedi.

Babası bakkal dönüşü kendisini evde beklemeye söz verdi.

Öğleden sonra baba oğul tramvaya binip uzak bir semte gittiler. Sora sora, fotoğraf makinesi fabrikasını buldular. Orada pek çok Türk vardı. İçlerinden birkaçı babanın arkadaşıydı. İşten çıkınca, Atıl'lara fabrikanın yanındaki «haym» denen yatakhaneleri gezdirdiler. Daha sonra onları haym'daki konuk odasına buyur ettiler. Atıl orada ilk kez televizyonla karşılaştı. Şaşırdı kaldı. Dik dik yüzüne bakan konuşmacı, kendisine tatlı tatlı gülümseyen güzel şarkıcı, küçücük kutunun içinden gelip geçen trenler, otomobiller, hele hele futbolcular. Atıl'ı şaşkınlıktan şaşkınlığa sürükledi. Futbol karşılaşmasına bakarken, kaç kez boş bulunup elleriyle yüzünü kapamaya kalkıştı. Sanki top kutudan çıkıp kendisine çarpacakmış gibi geliyordu ona... Babası ve arkadaşları, Atıl'ın davranışlarına bakıp bakıp köyden ilk geldikleri günleri anımsıyor, birbirlerine gülünç anılarını anlatarak katılasıya gülüyorlardı. Atıl sonunda dayanamadı.

«Baba,» dedi. «Bunca adam, araba, tren... şuncacık kutunun içine nasıl sığıyor?»

Babası şöyle bir düşündü. Bu konuda pek fazla bir şey bilmiyordu. Fotoğraf makinesi fabrikasında teknisyen olan arkadaşı Halil'e seslendi.

«Halil usta, bak hele benim oğlan ne soruyor!»

Halil usta yanlarına gelince, Atıl sorusunu yineledi. Usta gülümseyerek onun başını okşadı.

«Bak oğlum, şu gördüğün adamlar, kadınlar, taşıtlar... aslında bu kutunun içinde değil.»

«Eeee?» dedi Atıl.

«Kutunun içinde güçlü bir alıcı aygıt var. Çevresine yaklaşan görüntü ve ses dalgalarını kendine çekip beyaz cama yansıtıyor.»

İşçilerden biri şaka yollu söz attı.

«Bakın hele, ne diyor Halil Usta? Televizyon kutusunun içinde, sinek kâğıdı gibi, ses ve resim kapan bir aygıt varmış.»

Öteki işçiler Halil Usta'yı gücendirmekten çekindikleri için şakacı işçinin sözlerine gülmediler. Halil Usta arkadaşının çıkışına hiç kızmadı. Tersine, bıyık altından gülerak takıldı ona.

«Sakin kutuya yaklaşayım deme! Seni de kendine çeker, sinek gibi cama yapışır kalırsın!..»

Bu kez hep birlikte gülüştüler. Atıl, Halil Usta'yı çok sevmiştir. Gözlerini ondan ayırmıyordu hiç.

«Eeee?» dedi. «Görüntü ve ses dalgaları diyorsun, bunlar nereden geliyor?»

«Vericiden,» dedi Halil Usta. «Televizyon programlarının yapıldığı yerlerde, çok güçlü vericiler var. Bunlar görüntüleri ve sesleri dalgalar halinde çevreye yayıyorlar. Bu dalgaların geçtiği yerlerde bulunan alıcı aygıtlar, görüntü ve sesleri hemen kapıyorlar.»

Atıl gülerak, «Sinek kâğıdı gibi,» dedi.

Halil Usta, «evet» dercesine başını salladı. Sonra açıklamasını sürdürdü. «Alıcı tarafından toplanan bu ses ve görüntü, 'ekran' dediğimiz cama yansıtılıyor. Biz de oradan resimleri görüyor, sesleri duyuyoruz.»

Halil Usta'yı dinlerken Atıl'ın gözleri pırl pırl parlıyordu.

«Bu aygıttan bizim köye götürsek, buradaki gibi her bir şeyi camın üstünde görebilir miyiz?»

«Yok,» dedi Halil Usta. «İşte bu olmaz!»

«Neden?»

«Verici istasyonlarındaki aygıtlar, görüntü ve ses dalgalarını belli bir alana dağıtabilirler. Bu alanın sınırları dışına konan alıcı aygıtta hiçbir görüntü ve ses çıkmaz.»

«Sinek olmayan yerde sinek kâğıdı boş kalır elbet.»

«Aferin, işte onun gibi... Alıcı kutular ile de vericinin yolladığı dalgaların yolu üstünde bulunacak. Yoksa bu kutu koyduğun yerde süs gibi durur.»

«Yaa!» dedi Atıl. «Demek bizim köydekiler televizyonu göremeyecekler?..»

Baba söze karıştı. «Dertlenme oğul. Zaten bizim köyde elektrik bile yok. Televizyon nemize gerek!..»

Halil Usta kaşlarını çatarak bakışlarını babaya çevirdi.

«Öyle deme, Osman! Oğlanın gözü açık. Böylesi gördüğünü sorar, sorduğunu öğrenir, öğrendiklerini birbirine ekleyerek kafasında pişirir. Bakarsın, okur eder de köye hem elektrik, hem televizyon getirmeye kalkışır. Deminden beri boşuna mı üşenmeden dil döktüm oğluna!... Bizde iş kalmadı gayrı. Pazılarımızın gücünü, beynimizin ışığını, gözlerimizin pırlıtlısını hep üç kuruş uğruna Almanya'da tükettik. Posamız kaldı. Umut yeni kuşakta, ürkütüp söndürmeyelim onları...»

Orada bulunanlar, «Doğru,» dediler. «Hem de çok doğru.» Sonra iç çekerek bakışlarını televizyondaki futbol karşılaşmasına çevirdiler. Atıl da boynunu kaz gibi uzatmış, yutarcasına maçı izliyordu. Halil Usta ona takılmadan duramadı.

«Oğul, dikkat et de, top kutudan çıkıp kafana çarpmasın!»

Atıl utanarak gülümsedi.

«Televizyonun ne olduğunu öğrendim gayrı. Bundan sonra yüzüme doğru silah çekseler, yine korkmam.»

Baba oğul karşılaşma sona erinceye dek televizyona baktılar. Kapı-

dan çıkarken bile Atıl'ın gözü ekrandaydı. Tramvayda giderken, deminden beri kurup durduğu soruyu soruverdi babasına. «Baba, biz de televizyon alsak ya!»

Babası bu sözlere pek kızdı.

«Ben gurbette yediğimiz ekmeğe verdiğim paraya bile acıyorum. Sen kalkmış televizyon alalım diyorsun. İleriye geriye ermiyor aklın.»

«Halil Usta'lar almış ya,» diye direndi Atıl.

Babası, «Onların değil ki,» dedi. «Halil Usta'da televizyon alacak göz var mı?»

«Öyleyse kimin televizyonuna bakıyorlar?»

«Orada gördüğün her şey fabrikanın.»

Atıl susup önüne baktı. Babasına, «Sen de o fabrikada çalışsana!» diyecekti, ama paylanmaktan korktuğu için vazgeçti.

Birkaç gün sonra babası Atıl'ı yüzme havuzuna götürdü. Ananın izni de başlamıştı. Ama o gelmek istemedi. Atıl üsteleyince, «Utanırım,» diye kesti attı. Atıl, utanacak ne var ki, diye geçirdi içinden. Ama havuzun bulunduğu alana varınca, gördüklerini kendisi de yadırgadı. Genç yaşlı, kadın erkek, şişman zayıf, büyük çocuk karmakarışık olmuş, yarı çıplak dolaşıp duruyorlardı ortalarda... Atıl, hamam gibi, diye düşündü. Sonra kendi kendini eleştirdi. Hamam gibi olur mu? Hamamda kadın erkek birlikte yıkanmazlar ki!

Baba oradan Atıl'a ucuz bir mayo aldı. Kendisi geçen yıldan kalma mayosunu giydi. Soyunma odasından çıkınca, Atıl babasının kara kuru bedenine, çarpık bacaklarına, dizi dizi kaburga kemiklerine baktı baktı da, kıkır kıkır gülmeye koyuldu.

Babası saf saf sordu.

«Neye gülüyorsun, oğul?»

«Hiç,» dedi Atıl. «Çevreye baktım da gülesim geldi.»

Baba şaşırdı.

«Çevrede gülecek ne var ki? Herkes mayolu. Kimsenin gülünç bir yanını göremiyorum.»

Atıl, «Mayo dediğin bu allı yeşilli iç donları mı?» diye sordu.

«Evet,» dedi baba. «Köylü kafanı bir yana koy gayrı. İç donu değil bunlar. Mayo anladın mı?»

Geçen yıl arkadaşıyla yüzme havuzuna geldiği gün, benzer soruları kendisi de sormuş, arkadaşı, «Köylü kafanı bir kenara koy,» demişti ona. Şimdi aynı şeyleri oğluna öğütüyordu...

«Anladım,» dedi Atıl. «Mayo, yüzme donu demek.»

Babası şöyle bir düşündü. «Hemen hemen öyle. İçimize giydiğimiz dona iç donu dediğimize göre, yüzerken giydiğimiz dona da yüzme donu diyebiliriz.»

Birlikte havuz kenarında ilerlerken baba bir Türke rastladı.

«Oooo Halil İbrahim, ne arıyorsun burada?» diye bağırdı.

Atıl dönüp baktığında, babasının kendisi gibi kara kuru kırmızı mayolu bir adamla sarmaş dolaş olduğunu gördü. Bir süre onların söyleşilerini dinledi. Halil İbrahim'den sonra, daha pek çok Türkle karşılaştılar. Baba her gördüğüyle ayaküstü dereden tepeden konuşuyordu. Atıl'ın canı sıkılmaya başlamıştı.

Baba, «Gel,» dedi Atıl'a. «Şuraya uzanalım da, güneşlenelim...»

Atıl, «Ayakta duracak yer bile yok baba,» dedi. «Nereye uzanacağız?»

«Buluruz,» dedi baba.

Gerçekten kadınlı erkekli bir sürü insan boylu boyunca yerlere yatmış, güneşleniyorlardı.

Atıl, «Bu insanlar, göbeklerini güneşe verip ne demeye yatarlar böyle. Tümünü de güneş çarpacak,» diye söylenmekten kendini alamadı.

Baba, «Dediklerine göre, güneş insanı sağlamaştırırmış,» dedi.

«Madem öyle de, bizim köyde insanlar neden güneşten korunmak için kat kat bürünüp sarınırlar?»

«Güneşin değerini bilmedikleri için,» diyecek oldu baba.

Atıl, «Yok,» dedi. «Bizim güneş dağlar adamı. Buranın güneşi bizimkine benzemiyor. Işıkları ölgürt. İnsanları okşar gibi ısıtıyor.»

Baba, Atıl'ı dinlemiyor, uzanmak için uygun bir yer arıyordu çevrede.

«Gel, gel,» dedi. «Şuraya serilelim...»

Bir süre sırtüstü yatıp güneşlendiler. Sonra havuza girdiler. Atıl yüz-

me bilmediği için sığ yerlerde ördek gibi suya dalıp çıkıyordu. Babasıysa yüzmeyi su yüzünde durabilecek denli öğrenmişti, ama birkaç kulaç atınca batıyordu.

Havuzun karşı kıyısında, Türk olduğu her halinden belli olan bir adam oturuyordu. Suyun üstünde bata çıka durmaya çalışan babayı görünce, «Osman, Osman!» diye seslendi.

Baba doğrulup sesin geldiği yöne baktı. Karşıdaki adamı görünce, «Hasan!» diye coşkuyla el salladı.

Hasan da sevinçliydi.

«Gel, Osman, gel hele, yanıma gel!» diye bağıırken, dengesini yitirip suya düştü.

«Yüzme bilmiyorum, Osman. Kurtar beni.»

Baba onu kurtaracak gücü kendinde bulamadı. Hasan'ın Türkçe imdat çağrısını çevredekiler anlamıyorlardı. Atıl tehlikeyi görünce, Bayan Frida'nın öğrettiği gibi, Almanca, «İmdat! Yardım edin!» diye bağırmaya başladı. Dönüp kendisine bakanlara eliyle boğulmak üzere olan Hasan'ı gösteriyordu. Birkaç Alman genci onu sudan çıkardılar. Baba oğul hemen varıp yanına oturdular...

Hasan babanın çocukluk arkadaşıydı. Atıl'ların köyüne çok yakın bir köyden gelmişti. Korkusu yatışınca, babayla baş başa verip dertleşmeye giriştiler. Atıl o zaman, Hasan'ın Almanya'ya kaçak olarak geldiğini öğrendi. Yurt dışına işçi olarak yazıldıktan sonra üç yıl sıra beklemiş, günü gelince, hazırlıklarını tamamlamak üzere İstanbul'a çağırılmıştı. Fakat sağlık denetiminde akciğeri özürlü çıkmıştı. İlgililer Almanya'ya gidemeyeceğini bildirince, köye dönememiş, birtakım çıkarıcı kişilerin aklına uyararak, «Turist» gibi gelmişti Almanya'ya. Kendi köyünden bir arkadaşının evinde kalıyordu. Arada bir iş buldukça, kaçak olarak çalışıyordu.

«Polise yakalanırsam yandım,» dedi Hasan. «Dönüş param yok. Üç beş kuruş kazansam çekip gideceğim. Ama, kaçmaktan çalışmaya fırsat bulamıyorum. Ne yapacağımı şaşırdım. Bugünlerde polis denetimi sıklaştı. Arkadaşın başını da derde sokmaktan korkuyorum. Bugün ekmek paramı verip buraya geldim. Bir gün olsun korkusuz yaşarım,

diye düşündüm. Arkadaşın yerlerinde kaçak işçi avcılığına girişmiyor-
muş.»

Baba onu dinlerken dalıp gitmişti. Kaçak Hasan'ın sözü bitince,
ayağa kalktı.

«Karnın açtır, değil mi?» diye sordu.

Hasan utanarak önüne baktı.

«Dün akşamdan beri ağzıma bir şey koymadım.» Sonra tez tez
ekledi. «Yardım edeceksen, önce bir sigara ver.»

Baba fırladı, soyunma yerinden sigarasını getirdi. Paketiyle
Hasan'ın eline tutuşturdu. Sandviç almak üzere büfeye itti.

Hasan sigaraları önce derin derin kokladı. Sonra içlerinden birini
çekip dudaklarının arasına yerleştirdi. Bunları yaparken, elleri titriyordu.
Baba kibriti unutmuştu. Hasan yanında oturan Alman gencinden ağzın-
daki sigarayı göstererek ateş istedi. Genç adam anlamazlıktan gelip
başını öte yana çevirdi. Kaçak Hasan dondu kaldı. Atıl'ın içi burkuldu.

«Bekle, Hasan Emmi. Soyunma yerine gidip babamın kibritini geti-
reyim,» dedi.

Kaçak Hasan «olur» gibilerden başını salladı. Biraz önceki coşkusu
silinip gitmişti.

Atıl soyunma yerine giderken, baba sandviçlerle geliyordu. Duru-
mu ona anlattı. Baba, «Allah vere de Alman kuşkulanmış olmasa,» diye
mırıldandı. «Polise haber verirse, zavallının yandığı gündür!»

Atıl, Hasan'ın yanına dönünce, hemen kibriti çakıp sigarayı yakma-
sına yardım etti. Hasan art arda üç beş soluk çekti, ciğerlerini dağlayıp
geçen dumanları burnundan dışarıya püskürttü. Yeniden birkaç soluk...
Derken sigara dibine vardı.

Baba, «Yak bir daha,» diyerek paketi uzattı.

Hasan üst üste üç sigara içti.

«Gözü kör olsun bu alışkanlığın. Karnım aç. Ama ekmekten, sudan
önce tütünü arıyor bedenim. Alışmamak en iyisi. Ama olmuş bir kez.
Zararlarını bile bile tutsak oldum sigaraya... 'Alışmak kudurmaktan
beterdir,' diyen atalarımız doğru söylemişler.

Böyle konuşurken bir yandan da sandviçleri yiyip bitirdi.

Baba, «Dikkatli ol Hasan,» dedi. «Durumu sezen olmasın. Polise bile direbilirler. Bunlar acımaz insana.»

Kaçak Hasan ateşe basmış gibi oldu.

«Biliyorum kardeşim, hem de çok iyi biliyorum. Burada bile diken üstündeyim. N'olur, yardım et de yol parası kazanıp köyüme döneyim. Fare gibi kaçıp köşe bucak saklanmaktan kurtulayım. Köy sokaklarında göğsümü gere gere dolaştığım günler düşlerime giriyor. Meğer ne değerli günlermiş o günler!... Burada tutsak sayıyorum kendimi. Ölesiyeye bunalıyor, boğulacak gibi oluyorum.»

Bunları söylerken, Hasan'ın gözleri dolmuştu. Titreyen dudaklarını büzerek kendini sıkıyor, gözyaşlarını tutmaya çalışıyordu.

Baba, «Olur,» dedi. «Sana yardım etmeye çalışacağım. Emme elimden pek fazla bir şey geleceğini sanmıyorum. Neden dersen, sabahın köründe evden çıkıp işe gidiyorum. Gün boyunca fabrikada göz açtırmıyorlar. Akşam eve döndüğümde, ölü gibi oluyorum. Bacaklarım cansız birer kütük oluyor. Etlerim sızım sızım sızlıyor. Ölmeyecek kadar bir tıkım aş yiyip kendimi yatağa atıyorum. Sabahleyin kalkmak istemiyorum. Hep yatsam, bin yıl yatıp uyusam, yorgunluğum geçmeyecekmiş gibi geliyor. O yüzden arkadaşlardan kimseyi gördüğüm yok. Emme bugünlerde izindeyim. Senin için hemen yarın bizimkileri arayacağım. İş bulma umudu belirirse, adresini ver, gelir seni bulurum.»

Kaçak Hasan'ın yüzü aydınlandı.

«Sağol, hemşerim, sağol. Bana ettiğim iyilikleri köye dönünce bir bir öderim. Köprü olsan üstünden geçmem. Tanrı seni bunaltmasın. Nerden düştüm bu dolaşık ağın içine, bilemiyorum. İstanbul'da kandırıldılar beni. 'Almanya'da iş bol, yeter ki, oraya gitmeyi başar,' dediler. Başardım, emme halime bak!... Aman hemşerim, yoruluyorum, diye yakınma. Çalışıp çalışıp yorulmanın ve yorulup yorulup dinlenmenin tadını çıkar. Sabahtan akşama dek arkadaşın evinde pinekliyorum. Yorulmadan dinlenmenin tadı yok ki! Hep dinlenmek sıkıyor insanı. Sıkılmaktan öte, hasta ediyor. Aklımı yitirmekten korkuyorum!..»

«Doğru dersin, Hasan, çok doğru,» dedi bana. «İnşallah, arkadaşlarla elbirlik olur, seni bu sıkıntıdan kurtarırız.»

Atıl kaçak Hasan'la babasının arasında geçen söyleşileri can kulağıyla dinliyordu. Duydukları onu üzmüştü. Eve dönerlerken, dilinin ucuna gelen soruları art arda sıraladı.

«Nereden tanıyorsun bu adamı?»

Babası, «Uzun bir öykü bu,» dedi. «Çocukluğumda, köy çevresindeki çayırarda davar güderdim. O da çobandı. Kendisiyle sık sık rastlaşırdık. Öğle sıcağında, koyunlarımız birbirlerine sokulup bir köşeye çekildiklerinde, biz de gölgelik bir yere oturur, kaval çalar, türkü söylerdik. Hasan'ın sesi çok güzeldir. Kavalı da benden iyi çalar. Yıllar geçti, ikimiz de askere gidip geldik, sonra evlendik. Okutmadılar bizi. Elimizde bir zanaatımız da yoktu. Köyde ekilip kaldırılan ürünleri kasaba pazarına götürüp satmaya başladım. Hasan da benim gibi yaptı. İkimiz de yoksulduk, ana paramız olmadığı için alışveriş işini yürütemedik. Sonunda Almanya'ya işçi yazıldık.»

Ertesi gün baba erkenden kalkıp arkadaşlarını görmeye gitti. Öğleden sonra eve döndüğünde, «Atıl,» dedi. «Seninle bir yere gideceğiz.»

Atıl sevinçle babasının peşine takıldı.

Ana arkalarından seslendi. «Geç kalmayın. Manti yapacağım. İznimiz bitmeden köy yemeklerimizden pişirip özlemimizi giderelim, diyorum.»

Atıl gözleri parlayarak yutkundu.

«Hamuru açmakta acele etme, ana. Döndüğümde mantıları dürmek için yardım ederim sana.»

Baba oğul kavşakta tramvaya binip Atıl'ın hiç görmediği bir semte geldiler. Baba elindeki kâğıda bakarak kaçak Hasan'ın saklandığı evi buldu. Atıl'a, «Benim gitmem komşuların dikkatini çekebilir,» dedi. «Sen şu kapıdan yavaşça içeriye gir. Dört numaralı daireyi bul, kapısını üç kez tıklat. Bekle, sonra üç kez daha tıklat. Hasan çıkarsa, 'Babam gelebilir mi?' diye sor.»

Atıl pire gibi zıpladı. Dört numaralı kapıyı bulup üç kez tıklattı, ses soluk yoktu içerde. Birkaç kez yineledi bu işi. Umudunu kesmiş gidiyordu ki, birden kapı açıldı. Hasan onu hemen içeriye çekti.

«Gel oğul, gel! Baban haber mi saldı?»

«Babam dışarda. Evin durumu uygunsa gelecek. Yoksa...»

Kaçak Hasan, «Bu saat, en uygun saat.» dedi. «Komşuların çoğu işde. İzinli olanlarsa öğle uykusunda. Tez çağır babanı.»

Atıl yavaşça aşağıya süzülüp dışarı çıktı. Duvar dibinde beklemekte olan babasına «gel» diye el salladı. Baba oğul, Hasan'ın araladığı kapıdan eve girdiler. Hasan çok telaşlıydı.

«Komşular burada saklandığımı bilmiyorlar. Öğrenseler polise haber verirler. Bina da yabancı işçi dolu. Ev sahibi ve komşular, arkadaşımın bu odada tek başına yaşadığını sanıyorlar. Benim varlığımdan kimsenin haberi yok.»

Kaçak Hasan bunları anlatırken, fısıltıyla konuşuyordu. Baba da onun gibi sesini kıstı.

«Bırak bunları şimdi. Sabah erkenden arkadaşlara gittim, durumunu anlattım. Aralarında sizin köyden işçiler de vardı. Elime şu adresi verdiler. Yarın sabah 12 numaralı tramvaya binip adreste belirtilen yere gideceksin. Orada bir haftalık kaçak iş varmış...»

Hasan sevinçle babanın boynuna sarıldı.

«Çok sevindim. Tanrı senden razı olsun.»

«Daha sonra aynı arkadaşlar, sana başka iş de ayarlayacaklar.»

Hasan sevinçle ellerini ovuşturarak, «Olur, olur,» dedi...

Bu sırada Atıl odaya şöyle bir göz gezdirdi. Perdeler kapalı olduğundan içerisi loştu.

Hasan, «Kusura bakmayın. Perdeleri açamıyorum.» dedi. «Karşıdan bir gören olur. Arkadaşın bu saatte işe gittiğini biliyorlar. Beni görürlerse, başımız derde girer. Bu nedenle odanın içinde geçinmeye bile korkuyorum.»

Baba, «Varsın olsun,» dedi, sonra ekledi. «Nerede yatıyorsun?»

Hasan kem küm etti. Gerçekten odada tek kişilik bir divan, küçük bir masa ve iki sandalye vardı. Köşede duvar dibine bir battaniye yayılmıştı. Baba, Hasan'ın yataksız yorgansız, battaniyenin üstüne büzülerek sabahladığını anladı. Sözü değiştirdi hemen...

Eve döndüklerinde, ana onları sevinçle karşıladı.

«Tam zamanında geldiniz. Mantının suyu kaynamak üzere. Sarmısaklı yoğurt da hazırladım.»

Atıl huysuzlandı.

«Beni neden beklemedin? Mantı dürürken, yardım edecektim.»

«Gecikirsiniz diye korktum, oğul. Bir daha yaparsak, o zaman yardım edersin.»

Baba, «Akşam yemeği için erken değil mi?» diye sordu.

Ana, «Emme de söz ettin ha,» dedi. «Şu saat tam tamına köyde akşam aşı yeme saatimiz. Buraya geleli uyarlaştık. Ot aşı yiyecek değiliz, hamur yiyeceğiz. Yatıncaya dek ancak erir...»

Mantıyı yerken hep köyden ve köydekilerden söz ettiler. Atıl, Ayşan kızın diliyle konuşmaya başlayınca, ana kaşığına tabağa bıraktı. Lokmalar boğazına dizilmişti. Gözlerinden yaşlar boşandı. Baba Atıl'a ters ters baktı.

«Ne demeye kardeşinin ağızıyla konuşup ananı çileden çıkarıyorsunuz?»

«Özledim Ayşan'ı. Kardeşimi anmak yasak mı?» dedi Atıl.

Baba büsbütün kızdı.

«Özlemeni uluorta dışa vurma, içinde sakla. Biz evde yokken kendi kendine dilediğin gibi an kardeşini. Ananın haline bak! Bir tıkim aşı burundan getirdin. Ettiğinden utan!...»

Atıl babasının bu sert çıkışına hiçbir anlam veremedi. «Utanacak ne var? Ne yaptım ben?» diyecekti, ancak tartışmanın uzamasından korktuğu için sustu.

Ana, «Alınyazımız böyleymiş,» diye içini çekti.

Baba bu sözlere de öfkeleni.

«Ne varmış alınyazımızda? Çok şükür, elimiz ayağımız tutuyor, gücümüz yerinde. İşimiz de var. Daha ne istiyorsun? Demin Hasan'ın durumunu anlattım sana. Zavallı, alacakaranlık bir odanın içinde soluk almaktan korkarak yaşıyor. Aç susuz, işsiz ve de sağıksız...»

Söz alışverişi uzayıp gidecekti, kapı çalındı. Üçü de şaşkın şaşkın birbirlerinin yüzlerine baktılar.

Baba hemen ayağa kalktı. Kapının arkasına dikilip, «Kim o?» diye seslendi.

Ana, «Almanca sorsana. Kapının dışında bir Alman varsa, senin sorundan ne anlar?» diye çıkıştı.

Baba ters ters anaya baktı, sonra Almanca, «Kim o?» dedi.

İncecik bir çocuk sesi duyuldu. «Atıl, Atıl' i istiyorum.»

Baba kapıyı açtı. Gelen Eva'ydı. Ağlamaklı bir sesle, «Atıl,» dedi. «Kedim yine kaçtı. Gel, onu bul.»

Atıl güler yüzle kızı eve buyur etti.

«Olmaz,» dedi Eva. «Anneannem, 'yabancı işçilerin evlerine girme. Sana kötülük edebilirler. Onlar çok kaba ve ilkel insanlar', diyor. Evinize girmek isterdim. Ama korkarım. Anneannem duyarsa öfkelenir.»

Atıl' la babası donakaldılar. Ama Atıl kendini çabuk toparladı.

«Girme öyleyse. Ben hemen geliyorum. Üzülme, Pamuk Yumağı' nı arar buluruz.» Sofraya dönüp ayaküstü tabağındaki yemeği bitirdi. Eva' nın elinden tutarak çıkıp gitti.

Yavru kediyi Hans' ın arkadaşları da arıyorlardı. Atıl onlara katıldı. Her gittikleri yerden elleri boş döndüler.

Eva açıldıktan açığa ağlıyordu. Hans arada bir, «Sus, ağlama diyorum sana! Kedini bulacağız,» diyerek kardeşini avutmaya çalışıyordu. Ama kızcağız gözyaşlarını tutamıyor, «Pamuk Yumağı' nı isterim, onsun yaşayamam,» diye yakınıyordu.

Oyun yerinde aramadık köşe bırakmadılar. Yakındaki sokaklara baktıktan sonra biraz daha uzaklara gitmeye karar verdiler. Yavru kedinin semtten uzaklaşarak yolunu yitirmiş olabileceğini düşünüyorlardı. Eva' yı oyun yerinde bırakıp ötelere doğru yola çıktılar. Bir süre yürüdükten sonra, küçük bir mahalle çıktı önlerine.

Atıl, «Yangın yeri mi burası?» dedi.

Hans, «Savaştan kalma bir semt,» diye yanıtladı.

Herbert, «Büyükbabamın söylediğine göre, savaştan önce burası çok güzel bir yermiş,» diye söze karıştı. «Varlıklı kişilerin yazlık evleriymiş bu yıkıntılar. Çevre cennet gibiymiş. Evlerin bahçelerinde, renk renk çiçekler, fiskiyeli havuzlarda kırmızı balıklar varmış. Ama savaşta atılan bombalarla tüm o güzellikler yok olmuş.»

Atıl, Bayan Frida' nın hayvanat bahçesinde söylediği savaşla ilgili sözleri anımsadı.

Hans, «Şimdi burada sokak köpekleri, sahihsiz kediler barınıyor. Arada bir hippilerin gelip göçükler arasında eğlence düzenledikleri söyleniyor,» dedi.

Manfred, «Heyy, çocuklar,» diye bağırdı. «Evlere girmek yok. Üstümüze çökebilir.»

Çocuklar hep bir ağızdan, «Tamam!» dediler. «Pamuk Yumağı'nı açıklık yerlerde arayacağız...»

Sonra hep birden, «Pisi! pisi!..» diyerek yavru kediyi ünlemeye başladılar. Bu çağrıya uyarak yıkıntıların arasından birkaç sıska ve uyuz kedi çıktı. Güçsüz güçsüz miyavlayarak sokulmak istediler. Ama çocuklar onları kovdular...

Atıl, «Arkadaşlar,» dedi. «Pamuk Yumağı bu denli uzaklara gelemez. Onu burada boş yere arıyoruz.»

«Doğru,» dedi çocuklar. «Haydi dönelim!..»

Asfalta doğru hep birlikte koşmaya başladılar. Eva evlerine dönmüş, onları pencerede bekliyordu. Seslerini duyunca, hemen oyun yerine koştu. Ancak oğlanların eli boş döndüğünü görünce sızlanmaya başladı. Çocuklar ona birkaç avutucu söz söylediler. Sonra dinlenmek için tahta sıralara boylu boyunca serildiler. Atıl akasya ağacının altındaki sıraya uzanmış, yorgunluk çıkarıyordu. Birden Pamuk Yumağı'nı gördü. Kedicik akasya ağacının tepesindeydi. Olacak gücüyle, «Buldum, buldum!» diye bağırmaya başladı.

Çocuklar yerlerinden fırlayıp Atıl'ın başına üşüştüler. Eva'cık kuş gibi çırçırıyor, «Yaşasın, Pamuk Yumağı bulundu! Yaşasın!..» diyerek ellerini birbirine vuruyordu. Çocuklar başlarını kaldırıp Atıl'ın gösterdiği yere baktılar. Pamuk Yumağı ağacın en tepesindeki dallardan birindeydi.

Bir ağızdan, «Gel pisi pisi, gel!..» diye bağırmaya giriştiler. Yavru kedi bu sesleri duyunca acı acı miyavlamaya başladı.

Atıl, «Gelecek, ama ağaçtan inemiyor,» dedi.

Hans da ona katıldı.

«Çok tepelere tırmanmış. Korkarım inmeyi beceremeyecek.»

Herbert, «Çıkarken düşünseydi aptal kedi!» dedi.

Eva alındı.

«Ama o, daha çok küçük. Doğalı beri hiç ağaca çıkmadı.»

Adolf söze karıştı, «Öğrenseydi de büyüyünce çıksaydı. Şimdi tepelere tırmanması gerekli miydi?»

Eva kendisini savunmadan edemedi.

«Annesi öldü. Ağaca çıkmayı kimden öğrenecek?»

«Çıkmasına çıkmış. Ama inmeyi kim öğretecek, sen onu düşün.»

Adolf, «Birimiz ağaca çıkalım da, yavruyu aşağıya indirelim,» deyince, çocuklar gülüşmeye başladılar. Manfred, Adolf'a takılmadan durmadı.

«En iyisi bu işi sen yap.»

Adolf şişko bir çocuktü. Yürüyüşlerde bile hep arkada kalırdı. Manfred'in alaylı sözleri ona pek dokundu.

«Ağaca çıkamayacağımı sanıyorsan, yanılıyorsun,» diye çıkıştı.

Manfred inatla şakayı sürdürüyordu.

«Haydi öyleyse, çık da görelim!»

Çocuklar araya girip, «Bırakın çekişmeyi,» dedilerse de, Adolf öfkeyle ileriye atıldı. Etlü gövdesini ağaca yapıştırıp kendini yukarıya doğru çekti. İlk atılım başarılı oldu. Birkaç zorlanmayla ağacın aşağı dallarındaki çatallardan birine ulaşmıştı. Bu başarı ona güç verdi, biraz daha, biraz daha derken, oldukça yükseğe çıktı.

Arkadaşları sevinçle el çırpıyor, «Yaşa Adolf!.. Haydi yılma!.. Biraz daha yukarıya çık!.. Biraz daha, biraz daha!..» diyerek onu körüklüyorlardı.

Adolf soluk soluğa kalmıştı. Yanakları, kolları, bacakları çizilip yüzülmüştü. Bu çiziklerden yer yer kan sızıyordu. Ağacın yarından çoğunu aşmıştı. Ama yavru kedinin bulunduğu yere kadar tırmanması olanak dışıydı. Dallara sıkı sıkı tutunarak, «Hey!» dedi aşağıdakilere. «Benden bu kadar. Daha öteye gidemem. Dallar sıklaşıp inceldi. Düşerim sonra.»

Arkadaşları, «Çık, çık...» diye el çırpıma başlایınca, «Çıkamam,» dedi. «El çırpma şöyle dursun, belediye bandosunu getirip tempo tutursanız, yine de çıkamam. Aşağıya düşüp ölmek ya da sakat kalmak

istemem. Manfred'e ağaca çıkabileceğimi kanıtladım ya, siz ona bakın! Şimdi iniyorum. Bir de onun gücünü görelim. Manfred en tepeye tırmanıp belki kediye ulaşabilir...»

Çocuklar sus pus oldular. Manfred, Adolf'un sözlerinin altında kalmak istemedi.

«Çabuk in. Ben, senin gibi şişko ve korkak değilim. Kediye ulaşabileceğime bahse girerim.»

«Görürüz,» dedi Adolf ve inişe geçti.

Fakat bu, yukarıya tırmanmak kadar kolay bir iş değildi. Adolf ayağının birini aşağıya sarkıttı. Basacak yer aradı, bulamadı. Sonra öteki ayağıyla denedi, yine olmadı. Eğilip arkadaşlarına baktı. Çocuklar gözlerini ona dikmiş, merakla bekliyorlardı. Olduğu yere çömeldi, sağa sola eğilip büküldü... Olmuyordu. Bir adım olsun inemiyordu aşağıya. Yarım saat kadar uğraştıktan sonra korkuya kapıldı. Çekişmeyi falan unutup ağlamaklı bir sesle aşağıdakilere seslendi.

«Hey, çocuklar! İnemiyorum.»

Arkadaşları önce şaka sanarak gülüştüler. Sonra işin gerçek olduğunu anlayınca, onlar da telaşlanmaya başladılar. Eva bize sızlanmayı kesmişti. Tepedeki kedinin sözünü etmiyordu.

Güneş batmıştı, hava kararmak üzereydi. Çocuklar durumu Adolf'un annesine bildirdiler. Bayan Rosi de oğlu gibi şişman bir hanımdı. Soluk soluğa koşarak ağacın altına geldi. Tepede korkudan titreyip durmakta olan oğlunu bir güzel azarladı. Ne yaptılarsa olmadı. Şişko Adolf bir türlü ağaçtan inemedi. Çocukların işten dönen babaları da ağacın altına toplandılar. Adolf'un babasına itaiyeyi çağırmasını önerdiler. İtfaiye kısa süre sonra geldi. Görevliler demir merdiven açtılar. Önce Adolf'u, sonra da yavru kediye aşağıya indirdiler. Adolf sızlanarak evine doğru koşarken, Eva yavru kediye büyük bir sevinç ve coşkuyla bağrına basıyordu...

Atıl Okula Yazılıyor

Okulların açılması yaklaşıyordu.

Bir sabah baba, «İznim bitmeden, senin okul işini yoluna koyalım,» dedi.

Birlikte evden çıktılar. Uzak bir semtte oturan çevirmeni buldular. Baba, Atıl'ın durumunu anlattı.

Çevirmen, «Tamam,» dedi.

Baba oğulu peşine takıp birkaç resmi büroya götürdü. Oralardan verilen kâğıtları birlikte doldurdular. Okul Atıl'ların evinin iki sokak ötesindeydi. Kayıt için oraya gittiler.

Çevirmen, «İşte,» dedi: «Çocuk bu okula gelecek.»

Atıl şöyle bir bakındı. Yeni ve güzeldi okul. Geniş bir bahçesi de vardı.

Çevirmen, «Sevdin mi?» diye sordu.

Atıl, «Sevdim,» dedi.

Birlikte içeriye girdiler. Her yer temiz ve apaydınlıktı. Çevirmen koridora açılan kapılardan birinin önünde durdu.

«Okul müdürüyle görüşeceğim, arkamdan gelin,» diyerek odaya girdi. Baba oğul çekine çekine peşinden yürüdüler. Atıl babasının arkasına saklanıp duruyordu. Bir ara başını uzatıp çevirmenin konuşmakta olduğu okul müdürüne baktı. Bay Gerhard çok zayıf, incecik, upuzun, sarışın bir adamdı. Tel çerçeveli gözlüklerinin ardından gri gözleriyle donuk donuk bakıyordu karşısındakine... Çevirmen sözü bitince, elindeki kâğıtları uzattı. Müdür kâğıtlara şöyle bir göz attı. Sonra, «Olur,» dedi. «Çocuğu göreyim.»

Çevirmen, Atıl'ı elinden tutarak masanın önüne doğru çekti.

Müdür ona elini uzattı. Almanca, «Günaydın,» dedi.

Atıl hemen karşılığını verdi.

«Günaydın.»

«Almanca biliyor musun?»

«Çok az biliyorum.»

«Nasıl öğrendin?»

«Komşumuz Bayan Frida öğretti.»

«Kim bu Bayan Frida? Öğretmen mi kendisi?»

«Yaşlı bir hanım. Öğretmen değil.»

«Bundan sonra Almancayı okulda kurallarıyla öğreneceksin. İyi bir öğrenci olmanı isterim. Terbiyeli, geçimli, uysal, temiz, düzenli, saygılı...»

Müdür konuşurken çevirmen sözcükleri birer birer Türkçeye çeviriyordu.

Atıl, «Olurum,» dedi... «Tam istediğiniz gibi olurum.»

Çevirmenin hiç kekeleymeden Almanca konuşması Atıl'ı çok etkilemişti. Bir an önce okula başlayıp tez günde onun gibi olmak dileğindediydi. İşleri bitince, müdürün elini sıkıp ayrıldılar. Atıl okula kaydolduğuna çok sevinmişti. Çevirmene içtenlikle teşekkür edip elini sıktı.

«Ne iyi insansın. Benim için işini gücünü bırakıp taa nerelere geldin! Sağol.»

Çevirmen, «Hayırlı olsun,» deyip babaya döndü. «Benim işim bitti. Paramı ver de gideyim.»

«Olur,» dedi, baba.

Ceket cebinden para çantasını çıkardı. Çevirmene birkaç tane kağıt para uzattı.

«Az,» dedi adam. «Yarım gün oğlunun işiyle uğraştım. Verdiğin para, emeğimin karşılığı değil.»

Atıl gözlerini iri iri açmış, çevirmenle babası arasında geçen söyleşiyi izliyordu. Birden içi buz gibi oldu. Çevirmenin para karşılığında yardım ettiğini bilmiyordu. Hele kendisini okula kaydettirdi diye babasıyla çekişe çekişe pazarlık edeceğini hiç ummamıştı. Baba çaresiz boynunu büktü. Çevirmenin istediği parayı verdi.

Adam, «Haydi hoşçakal, işin düşerse yine gel. Hiç çekinme. Sana seve seve yardım ederim. Elin gurbetinde birbirimize destek olmalıyız,» diyerek çekip gitti.

Baba öfkeyle baktı arkasından. Sonra Atıl'a döndü.

«Alık alık ne bakıyorsun yüzüme! Adamın ettiğini gördün. Okulda gözünü aç da iyi Almanca öğren.»

Atıl, «Sen hiç tasalanma, öğreneceğim,» dedi. «Hem de tez elden

su gibi Almanca konuşmaya başlayacağım... Bayan Frida, 'Düzenli çalışır, ödevlerini aksatmadan yaparsan, Almanca'yı çok çabuk öğrenirsin,' diyor. Beni çok beğeniyor Bayan Frida...»

«İyi, iyi,» dedi, baba. «Övünüp durma. Okul açılınca görürüz.»

Eve vardıklarında anası onu sevinçle karşıladı.

«Kaydın yapıldı mı, oğul?»

«Evet,» dedi Atıl. «Yapıldı.»

Anası sevgiyle onun başını okşadı.

«Hayırlı olsun. Senin su gibi Almanca konuştuğunu düşledikçe, sevinçten içim içime sığmıyor. Gayrı her işimizi sen görürsün, kimselerden yardım istemeyiz. Allah zihin açıklığı versin.»

Sonra babaya döndü.

«Oğlanın üstü başı iyi değil. İzinlerimiz bitmeden çarşıya gidip ona birkaç parça giysi alalım...»

«Olur,» dedi baba. «Bu ayın kazancını Atıl'a sıvayacağız anlaşılın.»

«Aman,» dedi ana. «Gözünde büyütme. Pek fazla harcamayız. Önümüz kış. Kalınca bir pantolonla kazak ister; üstüne de ucuz yollu bir yağmurluk aldık mı, iş tamam olur.»

Baba içini çekerek ananın sözünü kesti.

«Bir çift de ayakkabı ister.»

«He ya,» dedi ana. «Ben onu unutmuştum.»

Atıl korka korka ekledi.

«Okul çantası, defter, kalem, silgi...»

Baba öfkeyle gürlüdü.

«Daha başka neler istersin? Aman, iyi düşün! Hiçbir eksiğin kalmasın.»

Atıl babasının kendisiyle eğlendiğini anlamıştı. Kızarak baktı. Ana ona göz kırparak babaya çıkıştı.

«Çekişip durmayın şimdi. Hele çarşıya varalım, fiyatlara bakar, kesemize uygun şeylerle eksiklerimizi gidermeye çalışırız...»

Ertesi gün kahvaltıdan sonra evden çıktılar. Çarşı çok kalabalıktı. Atıl şaşkınlığını gizleyemedi.

«Amanın!.. Bunca insan nereden toplanmış buraya. Sokaklar kışın böylesine kalabalık değildi.»

Soruyu baba yanıtladı.

«Bu aylarda pek çok gezgin gelir kente. Sokaklar ve mağazalar onun için dolup taşıyor.»

Binbir zorlukla büyük mağazalardan birine girip Atıl için öteberi aldılar. Her şey tamam olunca, baba, «Kan ter içinde kaldık,» dedi. «Türk lokantasına gidelim de şöyle iyice karnımızı doyuralım.»

Ana şaşırdı.

«Deli mi oldun sen? Üç boğaz Türk lokantasında kaç paraya doyar biliyor musun?»

«Biliyorum,» dedi baba. «Bu ay olan oldu zaten. Nasıl olsa uzun süre buralara gelmeyeceğiz.»

Atıl Türk lokantasında herkesin Türkçe konuşmakta olduğunu duyunca, sevinçten uçacak gibi oldu. Oturacak uygun bir masa arıyorlardı. Yanlarına beyaz önlüklü, beyaz dantel başlıklı, mini etekli genç bir kız geldi.

«Buyrun,» dedi. «Şu köşedeki masaya oturabilirsiniz.» Kızın peşine takıldılar. Genç kız, «Ne yiyeceksiniz?» diye sordu. Bu arada el alışkanlığıyla Atıl'ın başını okşadı. Atıl bu davranıştan güç alarak, «Abla,» dedi. «Türk müsün?»

Genç kız önce ağzını çarpıtarak gülümsedi. Sonra baştan savma bir tavırla yanıtladı.

«Hııı! Türküm ya!..»

Atıl ona bir sürü soru soracaktı. Babası dürtünce sustu.

«Karnıyarık, kuru fasulyeli pirinç pilavı, çoban salata yiyeceğiz,» dedi baba.

Genç kız, alaylı bir ifadeyle sordu.

«Hepiniz de aynı yemekten mi yiyeceksiniz?»

«Evet,» dedi baba. «Hepimiz.»

Fakat o sözünü bitirmeden, genç kız hopluya zıplaya oradan uzaklaştı. Atıl hemen babasına döndü.

«Burası Türklerin mi?»

«Evet, lokantayı Türkler işletiyor. Memleket yemeklerini özleyenler, buraya gelip gönüllerince karınlarını doyuruyorlar...»

Atıl kollarını masaya dayayarak çevreyi gözden geçirmeye girişti. Komşu masalarda oturanların kimi güle söyleye yemeğini yiyor, birasını içiyor, kimi gözlerini bir noktaya dikmiş kara kara düşünüyor, kimileriye baş başa vermiş, alçak sesle konuşuyorlardı. İçlerinden biri de gazete okuyordu. Atıl, boynunu uzatarak birkaç kez gazetenin başlığına baktı. Sonra sevinçle babasını dürtükledi.

«Baba bak! Köyde amcamın okuduğu gazetelerden burada da var.»

Babanın karnı çok acıkmıştı. Yemeğin gecikmesine kızıp duruyordu. Atıl dirsekleyince kabardı.

«Ne demeye dürtükleyip duruyorsun?»

«Gazeteyi gösterecektim. Bak, şuradaki adamın elinde Türk gazetesi var.»

«N'apalım?» dedi baba.

Atıl bir süre sustu. Sonra yeniden konuşmaya başladı.

«Baba, adam gazeteyi masaya bıraktı. Herhalde okuyup bitirdi. Gidip isteyeyim mi?»

Baba, «Allah sabır versin?» diye söylenerek başını öte yana çevirdi.

Ana araya girdi.

«Ne demeye tersleniyorsun? Oğlan aylardır Türkçe bir şey okumadı. Gazeteyi görünce sevindi. Gidip istese ayıp mı olur?»

Baba daha çok öfkeleni.

«Evet, ayıp olur. Türkçe gazete istasyonda satılıyor. Okumak isteyen sayar parayı, alır.»

Atıl kendini tutamadı, «Bugüne dek eve gazete almadın ama...»

«Gazete okuyacak vakit mi var? İşten dönünce, yorgun köpekler gibi yatağa seriliyorum. Hem gazeteye vereceğim paraya acırım doğrusu...»

Onlar tartışıp dururken, birden gazete okuyan adam kalktı. Karnı tok insanların keyifli görünüşüyle kasıla kasıla yürüyerek çıktı gitti.

Atıl, «Adam gazeteyi unuttu,» diyerek yerinden fırladı. Anasının «dur» demesine kalmadan, koşup gazeteyi aldı. Lokanta kapısının önünde, kararsızlıkla sağa sola bakınmakta olan adama götürdü.

«Gazeteyi unuttun, emmi.»

Adam boş gözlerle baktı Atıl'a.

«Ha, ben mi? Yo, yo! Gazete benim değil oğlum, lokantanın...»

Bunları söyler söylemez oradan uzaklaştı.

Atıl adamın kayıtsız davranışına şaşırıp kalmıştı. Kendini toplayıp hemen lokantaya girdi. Babası dişlerini gıcırdatarak çıktı.

«Allah cezanı versin! Her şeye burnunu sokma demiyor muyum sana? Ne demeye düştün elin adamının peşine? Bir tıkim aşı burnundan getirmek için ne gerekse yapıyorsun...»

Atıl suçlu suçlu önüne baktı.

Ana, «Aman,» dedi. «Uzatmayın gayri! Olan olmuş.» Sonra oğluna döndü. «Adam gazeteyi neden almadı? Yoksa sana mı verdi?»

Atıl kırılgan bir sesle yanıtladı, «Yooo, gazete lokantanınmış. Adam öyle dedi.»

Baba bunu duyunca, hemen uzanıp oğlunun elindeki gazeteyi aldı. Merakla okumaya girişti. Ana oğul gülümseyerek birbirlerine göz kırptılar. Baba yemek yerken bile gazeteyi elinden bırakmadı. Her sayfayı iyice gözden geçirdikten sonra, «Al,» dedi Atıl'a. «Deminden beri gözünü gazeteden ayırmıyorsun. Şurayı oku da dinleyelim.»

Atıl son lokmasını yuttuktan sonra gazeteyi eline aldı, babasının gösterdiği başlığı okudu. «Almanya'daki kaçak işçiler sıkı bir şekilde izleniyor.» Atıl hemen kaçak Hasan'ı anımsadı. Bir an babasıyla göz göze geldiler. Babası dudaklarını büzerek susmasını belirtti.

Sonra, «Hadi okusana!» diye payladı oğlunu.

Fakat Atıl başlığın altındaki yazıları doğru dürüst sökemiyordu. Babası zorlayınca kem küm ederek okumaya başladı. Sözcükler anlaşmıyor, tümceler birbirini tutmuyordu. Çünkü Atıl okuyamadığı sözcükleri uydurup kafadan atıyordu.

«Haylaz domuz! Bu ne biçim okumak? Geçen yıl, sınıf birincisiyim, çok çalışkanım, öğretmen beni pek beğeniyor. Elime geçen her yazıyı

su gibi okuyorum,» diye mektuplar yazıyordun buraya. İkinci sınıfın sonunda aldığın karnedeki notları bile yollamıştın bana. Yalan mıydı hepsi? Beni aldattın demek! Dilin kütük gibi. Bu yaşta ben senden daha iyi okuyorum.»

Atıl bunca acı sözü işitince, dondu kaldı. Geçen yıl babasına yazdıkları gerçektir. Amcasının orada bir kasabadan getirdiği gazeteyi köydeyken su gibi okuyordu. Amcası da tanıklı buna. Ama ne olmuştu şimdi? Neden kem küm edip duruyordu?

«Bu duruma bende şaşım,» dedi suçlu suçlu. «Sana yazdıklarım gerçektir. Amcam köydeyken bu gazeteyi kaç kez okuttu bana, hem de uzun uzun yazılardı okuduklarım.»

Atıl bunları söylerken, dokunsalar ağlayacaktı. Baba biraz yumuşadı.

«Doğru olmalı. Mektuplarında yazın inci gibiydi. Sözler yanlışsız ve düzgündü. Korkarım okumayı unutmak üzeresin!..»

Ana telaşla atıldı.

«Gördün mü başımıza geleni? Okumayı böylesine unutan, yazmayı daha çok unutmuştur. Kendimden biliyorum bunun böyle olduğunu...»

Baba söyleşiyi kesip atmak istedi.

«Nasıl olsa, yakında okula başlayacak.»

Atıl araya girdi.

«Orada Türkçe okuyup yazma yok ki. Bayan Frida anlattı bana. Her ders Almancaymış.»

«Doğru ya.» dedi baba. «Gideceğin okul, Alman okulu...»

Genç kız hesabı getirmişti. Sustular. Baba yemek parasını öderken, pek zorlandı. Hesap kâğıdındaki birkaç şeyin fiyatını çok yüksek buldu. Birden sofrada yenen ekmeğin dilimlerine takıldı kafası.

«Burada on dilim ekmeğin yediğimiz yazılı. Biz sekiz dilim yedik. İki dilim fazla yazmışsınız,» diye çıkışmaktan kendini alamadı.

Genç kız alaylı bir gülümseyişle, «Ya öyle mi olmuş? Dikkat etmemişim. Sizin için on dilim getirmiştim. İki dilimi peçetenin arasında kalmış anlaşılabilir,» dedi.

Baba hemen ekmeğin sepetine uzandı. Kâğıt peçetenin arasında

duran iki dilim ekmeği ortaya çıkardı. Genç kız bu kez kaşlarını çatarak babayı tersledi.

«Gördüm, efendim. Lütfen sözü uzatmayın. İki dilim ekmek parasını hesaptan düşünüyorum.»

Garson kız parayı alıp uzaklaşırken, baba, «Tabii düşünceksin! Beni alık mı sandın sen? O paraları ne zorlukla kazanıyorum, biliyor musun,» diye homurdandı. Sonra öfkeyle karısına döndü.

«Kalkın gidelim gayri. Bir daha gelmem buraya. Önce oğun, sonra da yemek taşıyan kız, yediğimi içtiğimi burnumdan getirdiler!..»

Ana oğul ayağa kalkıp babanın peşine takıldılar. Kavşağa gelince, baba birden yön değiştirdi.

Ana, «Tramvay durağı bu yanda, Osman,» diye atıldı.

Baba, «Biliyorum, istasyona uğrayacağım. Peşimden gelin,» dedi. Karşıya geçip bir süre yürüdüler. Sıcakta tok karnına ellerinde paketlerle yürümek, üçüne de zor geldi.

Ana, «Osman,» dedi. «Daha yürüyecek miyiz?»

Baba dönüp ters ters baktı.

«şurada bir yeraltı geçidi olacaktı. Oradan istasyona kestirme gidilir gibime geliyor.»

«İyi olur,» dedi ana. «Hiç olmazsa yeraltı geçidi serindir...»

Merdivenleri inip geçide girdiler. Orada da sağlı sollu dükkânlar vardı. Vitrinler göz alıcı eşyalarla donatılmıştı. Atıl hangisine bakacağını şaşırmıştı. Bir ara öteki, ışıklı camın üstünde «WC» harflerini gördü. Lokantadan çıkalı beri sıkışık durumdaydı. Korkudan babasına söyleyemiyordu. «WC» nin önüne gelince, «Baba,» dedi. «ok sıkıştım.»

Baba yine burnundan soluyordu.

«Bir bu eksikti! şimdi işin yoksa ayakyolu ara!»

Atıl sevinçle onun sözünü kesti.

«Burada, işte! Tam önündeyiz ayakyolunun.»

Baba buna sevindi.

«İyi öyleyse elindekileri ver, hemen gir.»

Atıl koşarak girdi tuvalete. Önüne ilk gelen kapının tokmağına yapıştı. Sağa sola çevirip iteledi. Açılmadı kapı. Uçaktaki gibi üzerinde

«meşgul» işareti var mı diye tokmağı inceledi. Görünürde hiçbir işaret yoktu. Hemen yanındaki kapıya atıldı. Orası da duvar gibiydi. Yan yana dört kapı vardı. Dördünü de yokladı, açamadı. Sıkışıklığı gittikçe artıyordu. Telaşla dışarıya fırladı. Babasına durumu anlattı. Baba elindeki paketleri anaya verip Atıl'la birlikte tuvalete girdi. Kapıları tek tek zorladı.

Sonunda, «Tuh be!» diye başını yumrukladı.

Atıl pantolonunu ıslatmamak için kıvranıırken, «N'olur baba, bir çare bul!» diye yalvarıyordu.

Baba, «Tamam,» dedi. «Şimdi aklıma geldi. Bu kapılar parayla açılır. İşte bak, şuraya para atacağız...»

Atıl, «At,» dedi. «Hemen at da içeriye gireyim!»

Baba cebinden bir avuç bozuk para çıkardı. Her birini kapı tokmağındaki para gözüne sokarak denemeye girişti. Bu sırada Atıl olduğu yerde tepinip duruyordu. Kapı açılır açılmaz kendini içeriye attı...

Yeraltı geçidinde sık sık kavşak çıkıyordu karşılarına. Baba burardan istasyona giden yolu bulmak için zorluğa düşüyordu. Birkaç kez yanlış yöne gidip geri döndüler. Kestirme olsun derken, gidecekleri yolun iki katını yürüyüp istasyona ulaştılar. Ana soluk soluğa kalmıştı. Babaya çıkışmadan duramadı.

«Ne demeye dolaştırdın bizi? Yorgunluktan olduğum yere yığılıverceğim.»

Baba bu sözleri duymazlıktan geldi. Sonunda bir kitapçının önünde durdular. Baba içeriye girdi. İki tane Türkçe gazete aldı. Satıcıya Türkçe kitap bulunup bulunmadığını sordu.

«Yok,» dedi satıcı.

Ana, babanın bu tutumuna şaşırıp kaldı.

«Ne o, hani gazeteye verilen paraya yazık olur, diyordun ya!»

Babanın kaşları çatıldı.

«Öyle diyordum, emme şimdi başka türlü düşünmeye başladım. Oğluma yazık olacağına, parama yazık olsun.»

«Atıl için mi aldın bu gazeteleri?»

Söyleşiyi izlemekte olan Atıl sevinçle gözlerini babasının yüzüne çevirdi.

«He,» dedi. «Atıl için aldım. Oğlancık bizim yüzümüzden okuma yazmayı unutuyor. Bu gazeteleri okursa...»

«Okurum,» dedi Atıl. «Her sözcüğünü bir bir okurum.»

«Öyle yaparsan okuman körelmez. Bunları her gün gözden geçir. Hatta okuduğun yerleri bir daha, bir daha oku. Arada buraya gelir, sana yeni gazete alırım. Okuma yazmayı iyice unutmandan korkuyorum. Aman oğlum, gözünü dört aç!..»

İstasyonda çok kalmadılar. Baba rastlaştıkları tanıdıklara yalnızca selam veriyor, hiçbiriyle söyleşiye girişmiyordu. Eve vardıklarında yoruluktan kendilerini yataklarına attılar...

Okulun açılması yaklaştıkça, Atıl'ın sevinci ve coşkusu artıyordu. Almanca öğrenmeyi çok istiyordu. Babası ikide bir, «Benim oğlum akıllıdır, tezden öğrenir Almanca'yı. O zaman Almanlarla olan ilişkilerimizi, çevirmenin yardımı olmadan yürütebiliriz,» diyordu.

Bir gün Atıl'ı önüne oturtup ona matematikten birkaç işlem yaptırdı. Çarpım tablosunu sordu. Atıl bunları daha kolay anımsadı. Babasının sorduğu işlemleri pek zorlanmadan yaptı. Çarpım tablosunu köydeyken 6'lara kadar öğrenmişlerdi. Baba, ona 10'ların sonuna dek belletti.

Atıl, Bayan Frida'yla yaptığı dersleri de sürdürüyordu. Ona çarpım tablosunu bellekte olduğunu söyleyince, «Çarpım tablosunu Türkçe öğrenmenin pek yararı olmayacak,» dedi. Sonra Almanca bir tablo hazırladı. Atıl bu kez çarpım tablosunun Almancasını bellemeye girişti. 100'e kadar sayıları daha önce öğretmişti Bayan Frida. Almanca çarpım tablosunu bellerken, bu bilgilerin çok yararını gördü Atıl.

Okula kaydolduğunu söyleyince, Hans, Herbert, Adolf, Mafred ve Eva çok sevindiler.

Eva, «Ne iyi?» dedi. «Okulda da birlikte olacağız.»

Atıl, «Sizlerle aynı okulda olacağım için çok seviniyorum,» dedi.

Hans, «Bizimle aynı okulda olacaksın, ama bakalım seni hangi sınıfa verecekler,» diye belirtti.

Herbert, «Bizim sınıfa vermezler sanıyorum,» dedi. «Yabancıları yaşları ne olursa olsun ilk sınıflara alıyorlar.»

Hans, «Evet,» dedi. «Atıl'ın her şeyden önce Almanca öğrenmesi gerek. Onun için ilk sınıfa alırlar.»

Eva sevinçle ellerini çırdı.

«Yaşasın! Belki de Atıl'la aynı sınıfta oluruz.»

Atıl şaşırıldı.

«Nasıl olur? Sen birinci sınıfa başlayacaksın. Ben köyümde ikinci sınıfı bitirdim. Üçüncü sınıfın da yarısına kadar okudum. Burada seninle birlikte birinci sınıfa mı başlayacağım?»

Hans atıldı. «Elbette öyle olacak. Deminden beri bunu tartışıyoruz arkadaşlarla. Nedenini anlayamadın mı?»

«Yok,» dedi Atıl. «Aranızda çok hızlı konuşuyorsunuz, sözlerinizi izleyemiyorum.»

«Almanca ders kitaplarını okuyup anlayabilmen için çok iyi Almanca öğrenmen gerek. Bu da ancak birinci sınıftan başlayarak olur. Bizimle sınıfa gelirsen, ders kitaplarındaki bilgileri anlayıp öğrenemezsin ki...»

Atıl'ın yüzü bulutlandı. «Doğru, Almanca bilmeden ders kitaplarını anlayamam. Anlayamayınca da içindeki bilgileri öğrenemem. Demek bu yıl Eva gibi mini mini çocuklarla birinci sınıfta okuyacağım.»

Arkadaşları onun dertlendiğini anlamışlardı.

Herbert, «Üzülme Atıl,» dedi. «Başka çıkar yol yok. Ders aralarında bahçede ya da oyun salonunda buluşur...»

Hans, Herbert'in sözünü kesti.

«Hey, yanılıyorsun! Bizim sınıfımız bu yıl arka blokta olacak. Biliyorsun, dördüncü sınıflar hep arka blokta.»

Herbert, «Gerçek,» dedi. «Bunu unutmuştum. Bahçelerimiz ve oyun salonlarımız birbirine uzak düşüyor.»

Atıl içini çekerek sordu. «Arada bir Eva'yla beni görmeye gelmez misiniz?»

Hans, «Birinci sınıfta kardeşim olduğu için, ben sık sık gelebilirim,» dedi. «Ama ötekilere benim kadar sık izin vereceklerini sanmıyorum.»

«Neden?» dedi Atıl.

Hans hemen açıkladı. «Sizin tarafın oyun yerleri o bölümdeki

öğrenci sayısına göre yapılmıştır. Arka bölümden gelen olursa, küçükler tedirgin olur.»

«Anladım,» dedi Atıl.

Eva onu üzgün görünce elini tuttu.

«Neden dertleniyorsun. Ben varım ya! Ders aralarında hep ikimiz oynarız.»

Atıl yarım yamalak gülümsedi.

Ana babasının izinleri sona ermişti. Atıl sabahları Bayan Frida'yla Almanca çalışıyordu. Öğleden sonra bazen oyun yerine gidiyor, bazen de evde oturup Türkçe gazeteleri okumaya çalışıyordu. Bu uğraş çok zor geliyordu ona. Fakat okumayı unutmaktan korktuğu için dişini sıkıyordu. Arada bir köydeki arkadaşlarına ve öğretmenlerine mektup yazmaya oturuyor, sonra çabucak sıkılıp bırakıyordu. Masanın üstünde üç beş tane yarım mektup vardı.

Babası ikide bir onu haylazlıkla suçlayıp, «Maymun iştahlısın, haftalardır şu yarım mektupları bitiremedin,» diye paylıyordu.

Aslında mektupları bir an önce bitirip postaya vermeyi Atıl da istiyordu. Ama yapamıyordu. Aklından geçen bazı sözcüklerin yazılışını, bir solukta bulup kâğıda geçiremiyordu. İkide bir durup düşünmek sıkıyordu onu. Kısacası, okumak gibi yazmayı da yarı yarıya unutmuştu. Mektup yazarken bunalmasının, yazdıklarını yarım bırakmasının nedeni buydu.

Okulun açılacağı gün erkenden uyandı. Yeni alınan pantolonla gömleğini ve kunduralarını giydi. Saçlarını Hans'inkine benzer biçimde taradı. Tırnaklarını kesti. Bir gün önce yıkanmıştı. Boynu, kulaklarının içi, elleri, ayakları tertemizdi.

Okulda İlk Gün

Ana babası evden erken çıkıyorlardı. Atıl onları uğurlarken ellerini öptü. Anası dua etti, babası harçlık verdi. Yalnız kalınca kahvaltısını edip okul saatine dek pencerenin önünde oturdu. Bu sırada belleği

ayaklandı. Pek çok şey gelip geçti gözünün önünden. Köyde birinci sınıfa başladığı günü anımsadı. İlk günün eğlenceli saatleri, sınıf arkadaşları, öğretmeni... Okumayı söktüğünde duyduğu büyük coşku... İçinde karmakarışık duygular belirdi. Sanki anımsadığı o günleri hiç yaşamamış gibiydi. Düş görmüştü yalnızca. İlk kez okula o gün başlıyor gibiydi. Sevinçli mi, yoksa tasalı mıydı? Kestiremiyordu bunu... İçinde belli belirsiz bir umut, buna karşın apaçık bir küskünlük vardı. Ne umduğunu, neye küstüğünü yorumlayamıyordu. İçeride dönük düşünceleriyle duygularını açık seçikliğe kavuşturmaya çalışıyordu. Birden saatin zili çaldı. Tırrrr, sesi sürüp giderken, Atıl varıp susturucu düğmeye bastı. Ev yeniden sessizliğe gömüldü. Babası saati kurarken, «Zil çalar çalmaz evden çık. Doğru okula git,» demişti...

Atıl hemen çantasını aldı. Ocağın kapalı olup olmadığına baktı. Cebindeki anahtarı yokladı. Sonra dışarıya çıkıp kapıyı kapadı. Yollar öğrencilerle doluydu. Çocukların çoğu bisikletle gidiyordu okula..

Atıl okul bahçesine girince, ürküntüyle çevresine bakındı. Yüzlerce çocuk, hoplayıp zıplıyor, gülüp oynuyorlardı. Birinci sınıfa başlayan küçüklerse, ana babalarının yanında uslu uslu bekliyorlardı.

Atıl yapayalnız kalmıştı. İçinden bir ses, «Kaç!» diyordu. «Hemen eve dön! Kapıyı pencereyi, hatta perdeleri ört, yatağa gir. Yorganın altına saklan!..» Atıl bu sese uymadı. Çekine çekine öğrencilerin arasına karıştı. Ana babalar ona ters ters bakıyorlardı. Atıl önce aldırmadı. Fakat bulunduğu yerde bekleyenler bir süre sonra onun yanından uzaklaştılar. Bunu sezinleyince Atıl'ın kolu kanadı kırıldı. Ölçüsüz bir eziklikle bahçe kapısına yöneldi. Çıkıp giderek, eve varıp yorganın altına girecek, vargücüyle ağlayacaktı...

Birden ünlendiğini duydu. Dönüp sesin geldiği yöne baktı. Eva yanına çağırıyordu onu. Atıl kalabalığa karışmak istemedi. «Sen gel,» dedi ona. Eva kırmızı çantasını savurta savurta koşup geldi...

«Bak, yeni çantam güzel mi?»

«Güzel,» dedi Atıl. «Yalnız mısın?»

«Anneannem gelemedi. Hans getirdi beni.»

«Yaaa!» dedi Atıl. «O nerede?»

«Kendi bölümüne geçti.»

«Sen sınıfını bulabilecek misin?»

«Komşumuz Hanna Teyze ilgilenecek. Onun kızı da birinci sınıfa başlıyor.»

Onlar konuşurken, mikrofondan yayılan kalın bir erkek sesi bahçeyi doldurdu. Eva hemen Atıl'ın elini tuttu.

«Gel teyzemin yanına gidelim. Şimdi adlarımız okunacak, sınıflarımız bildirilecek. Hans, 'Mikrofonda ad okunurken kulağını dört aç!' dedi. Eva bunları söylerken, bir yandan da Atıl'ı kalabalığa doğru çekiştiriyordu...

Bayan Hanna, Atıl'ı görünce dik dik Eva'nın yüzüne baktı.

«Kim bu yabancı?»

«Arkadaşım,» dedi, Eva. «Pamuk Yumağı bir gün benden kaçıp otların arasına saklanmıştı. Atıl buldu onu. Çok iyi çocuk o...»

Bayan Hanna, Atıl'a bir kez daha baktı. Göz göze geldiklerinde ağzını çarpıtarak yalancıklardan gülümsedi ona. Atıl, insan kaşları çatıkken gülümseyince ne denli çirkin oluyor, diye düşündü. Bayan Hanna işaret parmağını dudaklarına götürerek, «Sus,» dedi Eva'ya. Mikrofondaki ses ad okumaya başlamıştı...

Adı, soyadı söylenen çocuklar, orta yaşlı bir bayan öğretmenin önüne diziliyorlardı. Bir süre sonra Atıl adının çağrıldığını duydu.

«Atıl Yılmaz, Atıl Yılmaz!...»

Atıl şaşkın şaşkın bakınırken, Bayan Hanna onu öne doğru iteledi.

«Git, sıradaki çocukların arasına katıl.»

Atıl fırladı gitti... Mikrofondaki ses ard arda dört Türk adı daha söyledi.

«Ali Menekşe! Ali Menekşe!...»

On bir yaşlarında kara kuru bir çocuk, Atıl'ın yanına gelip durdu...

«Saati Çilli! Saati Çilli!...»

Kalabalık arasından on yaşlarında kumral saçlı, tıknaz bir oğlan sıyrılıp çıktı. Atıl'ın arkasına dikildi.

«Hatice Demir! Hatice Demir!»

Hatice on iki yaşlarında iriyarı esmer bir kızdı. İsteksiz adımlarla

gelip sıraya girdi. Dördüncü Türk'ün adı Burcu Özgür'dü. Altı yaşındaydı. Almanya'da doğup büyümüştü. O da Atıl'ların arasına katıldı.

Atıl'ın sevinçten içi içine sığmıyor, hemen onlarla konuşmak istiyordu. Sırayı düzenlemekte olan öğretmen, bunu sezinlemişti. Çocuklar birbirleriyle konuşmaya fırsat bulamadan, dördünü de sıranın başına, ortasına dağıttı... Atıl öğretmenin bu sert çıkışı karşısında şaşırıp kaldı.

Kısa bir süre sonra öğretmenin peşine takılıp sınıflarına gittiler; burası geniş, aydınlık, tertemiz bir odaydı. Duvarlarda sevimli hayvan resimleri, raflarda çeşit çeşit oyuncaklar vardı. Çocuklar kümelere ayrılarak masaların çevresindeki iskemlelere oturdular. Öğretmen Türk öğrencileri ayrı kümelere yerleştirdi. Atıl birinci sınıf öğrencilerine göre yapılmış olan minicik iskemleye korkarak oturdu. Dizleri masanın altına girmedi. Bacaklarını sağa sola uzatmayı denedi, olmadı. Sonunda iskemlesini geriye çekerek fazlalık gibi duran ayaklarını masanın altına tikiştirdi. Öteki Türkler de Atıl'ın durumuna düşmüşlerdi. Hele Hatice oyuncak iskemlede oturur gibiydi...

Öğretmen çocukları yerleştirdikten sonra, adlarını öğrenmek ve tanışmalarını sağlamak için her birini teker teker ayağa kaldırdı. Alman çocuklar birbirleriyle tanıştıktan sonra, sıra yabancılara geldi. Dört Türk ayrı ayrı ayağa kalkıp dillerinin döndüğüne sınıfa kendilerini tanıttılar. Bu sırada Atıl sınıflarında Kosta, İrini, Hristo adlarında üç Yunanlı, Sergi Solvij, Petro adlarında üç Yugoslav, Rosita ve Sarita adlarında iki İspanyol, Remo ve Anna adlarında iki İtalyan öğrencinin de bulunduğunu öğrendi. Onlar da işçi çocuğuydular...

Atıl, Eva'nın başka bir şubeye düştüğünü anlayınca çok üzülmüştü. Dinlenme zili çalar çalmaz, bahçeye çıkıp onu aramayı kuruyordu.

Öğretmen, «Zil çalınca sınıftan birlikte çıkacağız,» dedi, «Size okulumuzu tanıtacağım. Tuvaletleri, oyun salonlarını, kantini göstereceğim.»

Atıl okulu gezerken Eva'yı gördü. Onlar da sınıfça sıra olmuş okulu tanıma gezisi yapıyorlardı.

Eva, «Atıl, Atıl!» diye bağırarak sıradan çıktı. Koşarak onun yanına geliyordu. Öğretmeni önüne geçti. Kaşlarını çatarak Eva'ya bir şeyler

söyledi. Kızcağız süklüm büklüm geri döndü. Atıl kendi öğretmeninden korktuğu için Eva'nın peşinden gidemedi.

Sınıfa dönünce, oyunlar oynadılar. Şiirler, tekerlemeler söylediler. Plaktan masal, teypten çocuk şarkıları dinlediler. Ara zili çalınca, Atıl hemen Türk çocuklarının yanına gitti. Tam baş başa vermiş, konuşup tanışırken, öğretmen yanlarına geldi.

«Sınıfta birbirinizle konuşmak yasak. Böyle yaparsanız Almanca öğrenemezsiniz. Burada hep Almanca konuşacaksınız. Hiçbir yabancı öğrenci arkadaşlarıyla kendi dilini konuşmayacak...»

Atıl Türklere, «Bahçeye çıkalım!» diye işaret etti. Birlikte sınıftan çıktılar. Burcu onlara katılmadı, çünkü Türkçe bilmiyordu. Birkaç yıl anaokuluna gitmişti. Sınıfta oradan gelme arkadaşları vardı. Onlardan hiç ayrılmıyordu. Hatice, Sati, Ali ve Atıl ayrı ayrı köylerden gelmişlerdi. Ama birbirlerine çabucak ısındılar. Bir süre tatlı tatlı konuştular. Bu arada Atıl'ın aklı Eva'ya takıldı. Arkadaşlarından izin isteyip onu aradı. Bahçenin bir köşesinde yaşıtıyla el ele tutuşmuş, oyun oynuyordu Eva. Atıl'ı görünce coşkuyla koşup yanına geldi.

«Gel, gel! Sen de oyna bizimle.»

Atıl, «Olmaz,» dediyse de Eva üsteledi. Küçüklerin halkasına takılıp onlarla birlikte dönmeye başladı. Kısa sürede çevrelerine çocuklar toplandı. Tümü de Atıl'a bakıp kıkır kıkır gülüyorlardı. Atıl önce bu ilginin nedenini kavrayamadı. Sonra birden ikinci, üçüncü sınıf öğrencilerinin kendisiyle evlenmekte olduklarını sezinledi... Küçük çocukların arasında gerçekten gülünç bir görünümü vardı. Utançtan kıpkırmızı oldu. Sonra yavaşça Eva'nın kulağına eğildi.

«Eva, beni bırak gideyim. N'olursun bırak!»

«Olur,» diye omuz silkti kız. «Hadi git. Ama sonra yine oynarız olmaz mı?»

«Elbette.» dedi, Atıl. Yavaşça halkadan kopup kalabalığa karıştı. Çocuklar arkasından kahkahalarla gülüyorlardı.

İkinci, üçüncü derslerde, öğretmen film gösterdi. Atıl filmdeki konuşmaları anlamıyordu. Ama olayları birbirine bağlayabiliyordu. Bu gösteriden çok hoşlandı. Öğle sırasında ev zili çaldı. Hep birlikte okul-

dan çıktılar. Öteki Türkler Atıl'ların sokağına karşı yönde oturuyorlardı. Kapıda ayrıldılar. Atıl evine yöneldi. Bakkalın önünde Bayan Frida'ya rastladı.

«Ooo! Bayan Frida! Niçin sokağa yalnız çıktınız? Başınıza tatsız bir kaza daha gelmesinden korkarım.»

Bayan Frida sevgiyle onun başını okşadı.

«Sabahleyin seni okula götürmek istiyordum, yetişemedim. Şimdi karşılamaya çıktım,» dedi.

Atıl'ın gözleri sevinçle parladı. Hemen kadının koluna girdi. Konuşa konuşa yola koyuldular...

Atıl okulda geçirdiği saatleri dili döndüğünce anlattı. Bayan Frida'ya. Konuşurken dertlerini ve kuşkularını açığa vurmaktan kendini alamıyordu.

Bayan Frida onu yüreklendirmek için, «Aldırma,» dedi. «Yeni bir çevreye giriyorsun. Elbette biraz yadırgayacaksın. Yurdunda, köyünden çıkıp herhangi bir kente okula başlasaydın, orada da buna benzer zorluklarla karşılaşırdın. Çocukluğumda benzer sıkıntıyı ben de yaşadım. Babam memurdu. Sık sık kent değiştirirdik. Gittiğimiz her yerde yabancılik çekerdim. Kendimi çevremdekilere kabul ettirinceye dek hep aşağıdan alır, onlarla zıtlaşmamaya çalışırdım. Arkadaşlar arasında sevişip arandığımı sezinleyince, rahatlardım. Sen de benim gibi yap. Çevredekilerin sana ters gelen davranışlarına aldırılmamaya çalış. Giderek alışacaklar, sevecekler seni.»

Atıl umutsuzlukla başını iki yana salladı.

«Beni sevmeleri için onlarla konuşup kendimi tanıtmam, onlar için beslediğim iyi duyguları belirtmen gerek. Oysa Almancam yeterli değil. Bu nedenle okulda kendimi kabul ettireceğimi sanmıyorum.»

«Almancayı kısa sürede öğreneceksin.»

«Ah,» dedi Atıl. «Öyle zor ki, bu iş... Hem çok zaman ister. Dili öğrenip kendimi tanıtmaya dek istenmeden, sevilmeden, benimsenmeden okula gidip gelmek çok sıkıcı...»

Bayan Frida bu duruma çok üzülmüştü.

«İstersen bir gün okula gelip öğretmenle görüşürüm,» dedi.

Atıl bunu sevinçle karşıladı. Bir Alman tarafından benimsendiğini, hatta sevildiğini öğretmenin bilmesi, ona güven ve güç verecekti.

«Lütfen Bayan Frida, lütfen geliniz okula! Benim iyi bir çocuk olduğumu, okulu ve arkadaşlarımı sevmek, onlarla dost olmak istediğimi bildirin öğretmenime.»

«Hemen mi?» dedi Bayan Frida.

Atıl bu soruyu kararsızlıkla yanıtladı.

«Bilmem ki! Hemen yarın ya da öbür gün gelmeniz mi iyi olur, yoksa...»

Tümceyi Bayan Frida tamamladı.

«Kanımca, bir süre geçsin derim. Beki de benim gelmeme gerek kalmadan her şey yoluna girecek.»

Atıl, Bayan Frida'yı kapısının önüne getirdi. Ayrılınca, koşarak evine yollandı. Bayan Frida onun arkasından bakarken, zavallı küçük insan, aramızda kendine bir yer bulabilmek için nasıl da çırpınıyor, diye içini çekti.

Akşam üstü ana babası yorgun argın işten döndüler. Babası kapıdan girer girmez, «Nasıl,» dedi. «Okulu sevdim mi?»

Atıl, Bayan Frida'ya anlattıklarını açmadı babasına.

«Okul çok güzel. Bizim sınıfta üç tane daha Türk var.»

Baba bu habere sevindi.

«Yaaaa! Nerelilermiş, öğrendin mi?»

«Bilmiyorum.»

«İnsan sormaz mı?»

«Ne önemi var, baba? Hangi köyden olurlarsa olsunlar, üçü de Türk ya, sen ona bak!..»

«Gerçekten öyle,» dedi baba. «Eee neler yaptınız bakalım? Almanca'yı öğrenmeye başladın mı?»

Atıl acı acı güldü.

«Beni birinci sınıfa aldılar. Altı yaşında çocuklarla beraberim. Öğretmen onları okula alıştırmak için masal söylüyor, şarkı dinletiyor, film gösteriyor, oyun oynatıyor...»

Baba gözlerini Atıl'dan kaçırarak, «Hemen yakınma, oğul,» dedi. «İlk günler böyle olur elbet. Birkaç gün sonra Almanca öğrenmeye başlarsınız.»

«Ben de öyle sanıyorum,» dedi Atıl.

Ana akşam yemeğini hazırlamıştı. Tencereyi masaya koyarken, kolu iskemleye takıldı. Az kalsın yemek devriliyordu. Sıkıntıyla, «Off,» dedi. «Masada yemek yemeye alışmadım bir türlü. İskemleye oturunca kendimi minarenin tepesinde sanıyorum. Yediklerimin nereye gittiğini anlayamıyorum.»

«Ben de,» dedi baba. «Masada yerken, yemeklerde yer sofrasındaki tadı bulamıyorum.»

Sonra Atıl'a döndü.

«Sen seviyor musun masada yemek yemeyi?»

Atı başını öne eğmiş, gözlerini masa muşambasının çiçeklerine dikmişti. Babasının sorusunu duymadı. Baba, «N' oluyor?» gibilerden ananın yüzüne baktı. Ana, «Bilmem,» diye omuz silkti. Baba Atıl'ı dürtüklüyle sorusunu yineledi.

«Hey oğul, sen masada yemek yemeyi seviyor musun?» diyorum.

Atıl boş gözlerle baktı babasına ve soruyu tek sözcükle yanıtladı.

«Sevmiyorum.»

Sözünü sürdürebilseydi, «Sevmiyorum, burada hiçbir şeyi ve hiç kimseyi sevmiyorum!» diye bağıracaktı. Öylesine karamsar, kırık ve bunalmış durumdaydı o gün. Fakat ana babasını tedirgin etmemek için duygularını gizlemeye çalışıyordu. Bu nedenle dudaklarını sımsıkı kapayıp sustu.

Ertesi günler hep birbirine benzer şekilde geçti. Atıl bir ay sonunda okulda, varlığına sabırla katlanılan sevimsiz bir konuk durumunda olduğunun bilincine vardı. Bayan Frida'nın yaptığı konuşmaya karşın, öğretmen iyi davranmıyordu ona. Alman öğrenciler de öğretmenin davranışını benimsiyorlardı. Onlar da yabancı öğrencilere «istenmeyen insan» gözüyle bakıyor, öyle davranıyorlardı.

Öğretmen çocuklara Almanca okuma yazma öğretmeye başlamıştı. Atıl bu dersleri çok seviyordu. Hele aritmetik derslerine büyük ilgi

duyuyordu. Ama nedense öğretmen onun bu sevgi ve ilgisini anlamazlıktan geliyordu. Sınıfa soru sorduğunda, Atıl herkesten önce parmak kaldıran Alman öğrencileri dinlemeyi yeğ tutuyordu. Öteki yabancı öğrenciler de Atıl'ın durumundaydılar.

Yabancı Düşmanlığı

Okul açılalı üç ay olmuştu. Öğrenciler artık okuma kitaplarında üç beş dizelik basit parçaları okuyup yazabiliyorlardı. Bir gün Atıl canını dişine takarak öğrendiği parçayı sınıfta okumak istediğini belirtti. Öğretmene kendisini derse kaldırması için ilk kez rica etti.

Öğretmen kayıtsızlıkla dudak bükerek, «Olur,» dedi. «Madem çok istiyorsun, haydi oku da görelim!»

Atıl büyük bir coşkuyla kitaptaki Almanca parçayı okumaya başladı. Sınıfta ilk kez sesini duyurup varlığını kanıtlayacaktı. Öğretmenin ve öğrencilerin ilgisini toplayıp kendisini kabul ettireceğini umuyordu. Parçayı su gibi okuyup giderken, birden sınıfta fıslılaşmalar ve gülüşmeler başladı. Atıl önce aldırmadı. Sesler yükselince, gözlerini kitaptan kaldırıp yardım istercesine öğretmene baktı. Fakat öğretmen de gülüyordu...

Atıl önce duraksadı. Sonra gücünü toplayarak, «N'oldu?» dedi. «Neden gülüyorsunuz?»

Öğretmen kaşlarını çatı.

«Çünkü gülünçsün! Okuduğun parçadaki Almanca sözcükleri köylü dilinde öylesine gülünçleştiriyorsun ki, arkadaşların kendilerini tutamıyorlar. Sen okurken sözcüklerin anlamları değişiyor. 'Kaz'ı 'Koz', 'Evet'i 'Küvet', 'Baş'ı 'Boş', 'Taş'ı 'Yaş' olarak okuyorsun. Neden güldüğümüzü anlayabildin mi? Haydi otur. İki parmak kaldırıp arkadaşlarını güldürerek sınıfın düzenini bozma! İyi okuyanları dinle. Hep dinle...»

Atıl oturmak değil, gitmek, koşarak kaçıp gitmek istiyordu sınıftan.

Bir daha gelmemek üzere gitmek geliyordu içinden. Fakat Bayan Frida'nın sözlerini anımsadı. «Sabırlı olursan kendini kabul ettirebilirsin,» demişti Bayan Frida... Dişlerini sıkarak yerine oturdu. Bedenini önce dayanılmaz bir sıcaklık sardı. Sonra her yanı buz kesildi. Üşüdü... dondu. Dişleri birbirine vurmaya başladı...

Ara zili çalınca hemen fırlayıp yağmurluğunu giydi. Sırasına büzülüp öylece kaldı. Ders başlamıştı. Öğretmen sınıfa girince, Atıl'a çıkıştı.

«Sınıfımız sıcacık. Niçin yağmurlukla oturuyorsun? Çabuk çıkar onu!»

Atıl, «Üşüyorum,» dedi.

«Yağmurluğu yeni alınmışa benziyor. Belki de onu bize göstermek için giydi.»

Öğrenciler gülüşerek art arda laf attılar Atıl'a.

«Benimki de yeni. Görmek isterseniz kalkıp giyeyim.»

«Benim yağmurluğum dün alındı. Hepinizinkinden yeni sayılır. Giyip göstersem mi acaba?..»

Öğretmen kaşlarını çatarak çocukları payladı. Sonra Atıl'a döndü.

«Garip davranışlarınla sınıfı karıştırıyorsun. Kalk, çıkar şu üstündeki ni!..»

Atıl hemen yağmurluğunu çıkarıp sınıfın dışındaki askılığa astı. Sınıfı adını atar atmaz, öğretmen yine tersledi.

«Dışarıya çık. Kapıya vurmaktan girmel!»

Atıl dışarıya çıkıp kapıyı vurdu. Öğretmen, «Gir!» deyince, süklüm püklüm içeriye girdi. Yerine oturdu. Sıra arkadaşı onu aşağılamak için fırsat kolluyordu. Yüzüne dik dik bakarak, «Hey, öte git biraz,» dedi. «Ne demeye yanıma sokulup duruyorsun?»

Elindeki kalemin silgisiyle sıranın üzerine düz bir çizgi çizdi.

«Buradan ötesi senin! Benim tarafa kolunu ya da kitabını kaydırırsan bozuyoruz.»

O günden sonra Atıl okuldan, öğretmenlerden, hatta tüm yabancılarından soğudu. Artık derslere eskisi gibi önem vermiyordu. Parmak kaldırmıyor, söze karışmıyordu. Öteki yabancı öğrencilerin durumu bazı yönlerden daha iyiydi. Atıl bunu sezinliyordu. Giyim kuşam, davranış ve

tutumlarıyla onlar Almanlara daha yakındılar. Din farklılıkları da yoktu. Haftanın belli günlerinde okula özel giysileri içinde din öğretmeni geliyordu. Türk öğrenciler bu derslere girmiyorlardı. O süre içinde bahçede oynuyor ya da sınıfta ödevlerini yapıyorlardı. Oysa İtalyan, İspanyol, Yugoslav, Yunanlı işçi çocukları din derslerini Alman öğrencilerle birlikte izliyorlardı.

Bir sabah Hatice Demir okula coşku içinde geldi. Bahçede Türk çocukları bulup biraraya topladı. Burcu, Hatice'nin yarım yamalak Almancasıyla yaptığı çağrıya uyup aralarına katıldı. Ama kısa bir süre sonra sıvışıp gitti.

Hatice, «Arkadaşlar, bugün ayın kaçı, biliyor musunuz?» diye sordu.

Türk çocukları soruyu Almanca yanıtladılar. Hatice sabırsızlandı.

«Ayın kaçı olduğunu Türkçe söyleyin!..»

Atıl, «29 Ekim!» diye bağırdı.

«Neee?» dedi çocuklar. «Bugün 29 Ekim haa!»

Hatice sevinçle ellerini çırpı.

«Evet, dünkü gazetede yurdumuzda yapılan bayram hazırlıklarından söz ediliyordu. Bugün biz de bir şeyler yapalım. Cumhuriyet Bayramımızı kutlayalım.»

Atıl coşkuyla söze karıştı.

«Yaşasın Cumhuriyet Bayramı!»

«Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti!»

Çocuklar hep bir ağızdan bağırdılar.

«Yaşasın Cumhuriyetimiz!..»

Çevrelerinde onlara bakıp durmakta olan birkaç Alman öğrenci vardı. İçlerinden biri dayanamadı.

«Ne oynuyorsunuz?»

«Oynamıyoruz,» dedi Hatice. «Cumhuriyet Bayramımızı kutluyoruz.»

Çocuklar dudak bükerek gülüp geçtiler.

Ali Menekşe, «Arkadaşlar,» dedi. «Bugün din dersi var. Ötekiler gidince sınıf bize kalacak. Güzel bir tören yapıp Cumhuriyet Bayramımızı kutlarız...»

Çocuklar sevinçle ellerini çırpıtlar. İlk iki dersin geçmesini iple çektiler. Üçüncü derste sınıf boşaldı. Hatice hemen tahtaya kocaman bir Türk Bayrağı çizdi. Çocuklar bayrağı coşkuyla alkışladılar. Ali, Hatice, Satı, Atıl'la birlikte ikişerli sıra oldular. Burcu yine ortalarda yoktu. Aramadılar onu. Gözlerini bayrağa dikerek dillerinin döndüğünce İstiklâl Marşını söylediler. Dördünün de göğüsleri kabardı, içleri coştı, gözlelerinden yaşlar boşandı. Her biri akıllarında kalan şiirleri okudular. Dizelelerinin çoğu unutulmuştu bu şiirlerin. Fakat Satı Çilli şiirlerini okurken öyle bir coştı ki!.. Şiirin bir yerinde sesi önce titrekleşti, sonra hıçkırığa dönüştü. Sözcükler boğazında düğümlenip kaldı.

Hatice, gözyaşlarını elinin tersiyle silerek, «N'olursun,» dedi. «Bir daha oku bu şiiri.»

Ali'yle Atıl da Hatice'ye katıldılar.

«Hadi, bir daha oku. İçimizi coşturdun!»

Satı şöyle bir düşündü. Sonra dudaklarını ısıarak önüne baktı.

«Okuyamam.»

«Neden?» diye atıldı çocuklar.

«Çünkü hiç böyle bir şiiri bellememiştim.»

«Eeee?»

«Eeese bu. O sözcükler biraz önce burada doğdu. İçimden gelenleri dışı vurdum bir bir. Ama bir daha diyemem onları. Hiçbiri belleğim-de kalmadı.»

«Yaaa!» dedi çocuk. «İşte bu daha güzel...»

Sonra Satı'nın şiirinden kulaklarına takılan birkaç dizeyi mırıldandılar art arda.

Zil çalarken Hatice, «Gelin,» dedi. «Tahtadaki bayrağı öpüp hemen silelim. Belki öğretmen kızar.»

Dördü de tahtadaki Türk bayrağını öptüler. Sonra Hatice el çabukluğuyla tahtayı sildi. Sınıftan çıkıp ellerini yüzlerini yıkadılar. Bu törenden sonra dört Türk çocuğu birbirlerine daha içten bağlandılar. Ne zaman göz göze gelseler, hep 29 Ekim sabahı düzenledikleri Cumhuriyet Bayramı törenini anımsıyorlardı.

Hasan Yakalanıyor

Aralık ayı içinde okul Noel tatiline girdi. Atıl buna pek sevindi. Boş yere okula gidip gelmekten usanmıştı. Okulda Türk çocuklarının dışında, arkadaş edinmek şöyle dursun, gündün güne Almanların gözlerine batan bir diken olmuştu. Yalnız sınıf arkadaşları değil, ikinci, üçüncü sınıf öğrencileri de ona iyi davranmıyorlardı. Oyunlarına almadıkları gibi, uzaktan izlemesini bile hoş görmüyor, sık sık tersliyorlardı onu. Atıl önceleri Alman öğrencilerin, yüzlerce çocuğun içinden, kendilerini nasıl ayırt edebildiklerine şaşır kalmıştı. Sonradan bunu anladı. Türk öğrenciler bahçede ya da oyun salonunda, giyim kuşamlarından, çekingen ve ürkek davranışlarından hemen ayırt ediliyorlardı. Eva'nın sınıfında üç Türk öğrenci vardı. Atıl onları bahçede kolaylıkla bulup yanlarına gidebiliyordu.

Eva kendi yaşında arkadaşlar edinmişti. Atıl'la karşılaşınca, hatırını soruyor, tatlı tatlı gülümsüyordu ona. Bazen de yolda Hans'a, Herbert'e, Adolf'a ve Manfred'e rastlıyordu. Onlar da Eva gibi iyi davranıyorlardı kendisine.

Atıl, bu çocuklar tek tek çok iyiler, ama biraraya geldiler mi, çekilmez oluyorlar, diye düşünüyordu sık sık...

Çok soğuk ve karlı bir gün. Atıl burnunu cama dayamış, dışarıya bakıyordu. Okul tatil olalı beri evden pek ender çıkıyordu. Bayan Frida'yı, Noel için oğullarından biri yanına almıştı. Komşu çocuklar ortalarında görünmüyorlardı. Atıl birden kapı ziliyle irkildi. Bu saatte kim gelebilir, diye düşünerek koştu, dışarı seslendi. «Kim o?»

Birisi fısıltıyla yanıtladı.

«Hasan'ım, Hasan emmin geldi oğul. Aç kapıyı!»

Atıl kaçak Hasan'ı anımsamıştı. Hemen açtı kapıyı. Hasan içeriye girdi:

«Sağol evlat, çok yaşa,» diyerek varıp kendini divanın üstüne attı. Koşmaktan soluk soluğa kalmıştı. Yazdan bu yana yüzü solmuş, elmacık kemikleri daha çok çıkmıştı ortaya. Zayıf ve bitkindi. Atıl acıdı ona.

«N' oldu Hasan emmi? Başında bir iş mi var?»

«Ne demezsin, oğul! Başımda öylesine yunmaz, arınmaz işler var ki!..»

«Anlat, anlat. Geçen gün babama seni sordum. 'Ortalarda görünmüyor,' dedi. Nerelerdesin? İş buldun anlaşılın.»

«Buradan uzaklara, bir köprü yapımında çalışıyordum. Göze batmamak için kente gelmiyordum. Dün polis baskın yaptı. Arkadaşların bir bölümünü yakaladılar. Zaten çoğumuz kaçak çalışıyorduk, işveren az paraya razı olduğumuzdan, bizi çalıştırmayı yeğ tutuyordu. Biri gidip polisi uyarmış. Allahın yardımıyla kaçtım polisten. Dünden beri yollardayım. Geceyi kent kıyısındaki araba mezarlığında geçirdim. Kırk dökük bir arabanın içine sığındım. Ama soğuktan donayazdım...»

Hasan bunları anlatırken ikide bir tıkanırçasına öksürüyordu.

Atıl, «Üşümüşsün Hasan emmi,» dedi.

Hasan, «Boş ver!» gibilerden elini savurttu.

«Hastayım zaten. Üşütsem de, üşütmesem de hastayım.»

Atıl babasının sözlerini anımsadığı için üstelemedi. Hasan kuşku içindeydi.

«Beni burada bulurlarsa, sizin başınız da derde girer, oğul. Bir gün gizlenecek bir yer bulsam, yeniden eski işime döneceğim. Ayrılrken ustabaşıyla konuştum. 'Polis baskın yaptıktan sonra, bir süre bizi rahat bırakır,' dedi.»

Atıl'ın içi burkuldu.

«Bizde kal. Burada olduğunu kimse anlamaz. Birkaç gün gizleriz seni.»

Hasan, «Dur bakalım,» dedi. «Akşam baban gelsin. Onunla bir çıkar yol bulmaya çalışırız. Biraz para biriktirdim. Artırabilirsem, gideceğim buralardan. Yurduma, yuvama döneceğim. Orada açlıktan ölsem bile dert edinmem gayrı. Burada karnım tok, cebimde para var. Ama dirliğim yok. Hep korku, hep hor görülme, aşağılanma, itilip kakılma... Bu durum beni zaten gün be gün öldürüyor.»

O sırada Atıl Hasan'ın yakınmalarını duymuyordu. Gözlerini iri iri açmış, kulaklarını dikmiş, başka bir şey dinliyordu. Birden telaşla ayaklandı.

«Polis!.. Polis arabasının düdüğünü duyuyor musun?»
Hasan deli gibi yerinden fırladı. Odanın ortasına dikilip kulak kesildi.

«Evet, evet!.. Doğru dedin, arka sokaktan geliyor...»

Atıl, «Dur!» demeye kalmadan Hasan kapıya atıldı.

«Polis izimi buldu anlaşılın. Sizin başınız da derde girecek. Gitmeliyim buradan!..»

Atıl, «Sokak kapısından çıkınca, sağa doğru koş. Peşinden geliyorum. Ötede çocuk bahçesi var. Dal oraya. Gelip seni bulurum.»

Hasan bir solukta yok oldu. Atıl kundurlarını ve yağmurluğunu giyip dışarıya fırladı. Hasan çocuk bahçesinde, sıralardan birinin arkasına saklanmıştı. Atıl onu kolayca buldu.

«Ortaya çık, Hasan emmi, peşimden gel,» dedi.

Bahçe kışın yaprağını dökmeyen şimşir çitlerle çevriliydi. Onlara sığınarak bir süre yürüdüler. Hasan ikide bir durup ölesiye öksürüyordu. Bir ara yalvarır gibi sordu.

«Oğul, nereye götürüyorsun beni? Gücüm tükenmek üzere...»

«Sık dişini,» dedi Atıl. «İleride İkinci Dünya Savaşından kalma küçük bir mahalle var. Bu gece orada saklanabilirsin. Hava kararınca, babamla birlikte sana yiyecek getiririz. Gece çevreden el ayak çekilince tahtaları tutuşturup ısınabilirsin.»

«Hay aklınla bir yaşa!» dedi Hasan. «Cin gibi oğlansın. Tanrı seni anana babana bağışlasın.»

Atıl geri dönerken, büyük bir tedirginlik içindeydi. Onun gecede donup ölmesinden korkuyordu...

Hasan soğuktan donmadı. Ama Alman polisine teslim olmak zorunda kaldı! Gece donmamak için ateş yakmıştı. Ötelerden dumanı görenler, «Yıkıntılarda yine serseriler yuvalandı!» diyerek polise haber verdiler. Polis yıkıntıyı aramaya geldiğinde, Hasan canını dişine takıp göçük bir evin çatı katına tırmandı. Polisin bu işi göze alamayacağını biliyordu. İşte ne olduysa o sırada oldu. Yıllar yılı kurtlar tarafından kemirile kemirile çürümüş olan tahtalar çöktü birden. Hasan paldır küldür aşağıya düştü. Fakat hiç sesini çıkarmadı. Polisler evin çatı katının çöktüğü-

nü görünce, içeriye ışık tutup birkaç kez, «Kim var orada?» diye bağırdılar. Ses soluk çıkmayınca, çekip gittiler.

Atıl'la babası gece yarısına doğru göçük semte geldiklerinde, Hasan'ın iniltileriyle irkildiler. Yanına vardıklarında, her şey açığa çıktı. Hasan'ın bacağı kırılmıştı...

Atıl'ın babası olanları öğrenince, acı gerçeği yüzüne söyledi:

«Artık kaçamazsın, hemşerim... Şimdi seni hastaneye götüreceğim. Pasaportunu soracaklar...»

Hasan ağlayarak, «Biliyorum Osman,» dedi. «Oturma iznini, iş belgemi isteyecekler. 'Yok, yok, yok,' diye yazacaklar önderindeki kâğıda. Ve arkasından beni de yok edecekler!»

Atıl'ın babası babacan bir sesle çıkıştı.

«İşin ucunda ölüm yok ya! En kötüsü, sınırdışı edecekler. Varsın etsinler.»

«Emme, köye ulaşabilmem için gerekli yol param bile yok...»

«Olmasın varsın. Yarın arkadaşlara derim. Aramızda denkleştiririz.»

Hasan son bir kez umutla sordu.

«Hastaneye gitmesek de, yarın bizimkilere danışsan, aralarında kırık bacağımı onaracak biri varsa...»

«Olmaz!» diye atıldı Osman. «Sakat kalırsın, kardeşim. Almanya'yı çıkar gayrı kafandan. Aylardır çektiklerin yeter de artar bile.»

Sözünü bitirir bitirmez, onu sırtına aldı.

Hasan önce acı acı inledi. Sonra sesi soluğu kesildi. Bir an acıdan bayılmıştı! Atıl tir tir titriyordu. Konuşurken dişleri birbirine vuruyordu.

«Baba, Hasan emmimi hastaneye biz mi götüreceğiz?»

Baba soluk soluğa kalmıştı.

«Ben de bunu düşünüyorum,» diye mırıldandı.

Bu sırada Hasan kendine gelmişti. Ölgün sesiyle söze karıştı. «Sakın ha! Sen ortaya çıkma. 'Bu adamı nereden tanıyorsun? Ne zamandan beri tanıyorsun? Burada kaçak yaşadığını neden polise bildirmedin?' diyerek ahret sorusu sorarlar sana. Dirliğin bozulur. Beni kavşağa kadar götür. Orada kaldırımın kıyısına bırak...»

Baba oğul düşünüp taşındılar. Çıkar yol bulamayınca, Hasan'ı iste-

meye istemeye kavşakta kaldırım kenarına oturtular. Kendileri geride, tramvay durağının arkasına saklandılar. Bir süre sonra yolda bir araba belirdi. Kaldırımın kenarında karların üzerinde oturmakta olan Hasan Almanca, «Dur, dur!» diyerek vargücüyle bağırmağa başladı.

Şoför aldırmağı, geçti gitti. Ondan sonrakiler de öyle yaptılar.

Ayazda titreşerek bir saat beklediler. Sonra motosikletli bir polis göründü. Hasan, «Polis, polis!.. Cankurtaran yok mu? Ölüyorum, yetişin!..» diye yarı Türkçe, yarı Almanca bağırmağa girişti...

Polis yavaşıca önünde durdu.

«N'oldu sana, araba mı çarptı?»

Hasan bu soruya cansimidi gibi yapıştı. Yarım yamalak Almancasını el kol hareketleriyle destekleyerek derdini anlattı.

«Evet, karşıya geçmek için şurada duruyordum. Hızla gelen bir araba yere yıktı beni. Şoför dönüp bakmadı bile. Bacağım çok ağrıyor. Üstelik çok da üşüyorum...»

Polis hemen telsizini işletti. Cankurtaran istedi. Bir sigara yakıp Hasan'ın tepeşine dikildi. Adını, soyadını, işyerini sordu. Hasan, acı acı inleyerek polisin sorularını savuşturdu. Atıl'la babası durağın arkasında soğuktan ve korkudan titreşiyorlardı. Cankurtaran yaklaşırken, Hasan Türkçe bağırdı.

«Osman, yarın arkamı ara! Kurbanın olayım, unutma beni!»

Polis, «Ne söylüyorsun?» deyince Hasan bir yalan uydurdu.

«Bacağımdaki acıya dayanamıyorum da, Allaha yalvarıyorum acımı dindirsin diye.»

Polisle cankurtaran uzaklaşınca, baba oğul saklandıkları yerden çıktılar. Koşarak evlerine yollandılar.

Ertesi gün baba işten çıkar çıkmaz, Türkiye Temsilciliğine gitti. Hasan'ın adını, soyadını verdi. Kendisinin hastanede olabileceğini söyledi.

Görevli kişi, «Biliyoruz,» dedi. «Biraz önce polisten yazı geldi. Dün gece kaza geçirmiş, bacağı kırılmış. Alçısı çıkar çıkmaz, sınırdışı edilecekmiş.»

Osman, Hasan'ın yattığı hastanenin adresini aldı. Hafta sonunda

Atıl'la birlikte onu görmeye gittiler. Hasan onları gözyaşlarıyla karşıladı.

«Bacağımın nerede kırıldığını soranlara, 'Araba çarptı,' diyorum. Tümü de inandılar. 'Çarpan arabayı tarif et,' dediler. Karanlıkta iyi görmediğimi söyledim. Kimsenin başını derde sokmak istemem. Bakarsın, tarifime uygun bir araba çıkar ortaya. Şoförün canını yakarlar.»

Baba ona para dolu bir zarf uzattı.

«Al bunu. Arkadaşlarla katıştık. Köye kadar bey gibi götürür seni. Hiç üzülme. Köye dönüp küçük bir iş kurabilirsem, seni yardımcı olarak yanıma alacağım. Söz veriyorum.»

Hasan gözpınarlarına dolan yaşları dağıtmak için gözlerini kırıştararak gülümsedi.

«Ölmez sağ kalırsam, Osman, elin gurbetinde bana ettiğin iyilikleri hiç unutmuyacağım. Köye dönmeni dört gözle bekleyeceğim, dua edeceğim sizler için. Tanrı hepinizi kurtarsın. Elimden başka ne gelir ki! Belki diyorum, köye vardığımda muhtar yine köy çobanlığını verir bana...»

«Elbette,» dedi baba. «Vermeyip de ne yapacak? Senden iyisini mi bulacak? Ben gelene dek sık dişini, kendine iyi bak. Döndüğümde sıkıntın kalmayacak...»

Atıl babasıyla Hasan'ın söyleşisini içi burkularak dinliyordu.

Güler yüzlü hastabakıcılar, «Lütfen çıkınız. Görüşme saati bitti. Lütfen çıkınız!» diyerek onlara kapıyı gösterinceye dek Hasan'ın başucunda oturdular.

Hastaneden çıktıklarında Atıl, «Acaba,» dedi babasına. «Hasan emminin bacağının kırılmasında benim suçum var mı?»

«Yok,» dedi babası. «Bizim evden iki üç sokak ötede oturan arkadaşlar, Hasan'ın bize geldiği gün, evlerinin polis tarafından arandığını söylüyorlar. Tümüne de bir bir oturma belgelerini sormuşlar. Kâğıtlarını sıkı sıkı incelemişler.»

«Demek, polis arabasının düdüğünü duyduğum sırada, arka sokaklarda kaçak işçi aranıyormuş. Kimbilir, belki de Hasan emminin bizim semte geldiğini saptamışlardır...»

«Öyle olduğunu sanıyorum. Polisler çürük tahtaya basmazlar. Sen hiç üzülme. O gün polis bizim evimizi de arayabilirdi. Hasan bizde yaka-

lansaydı, kesinkes başımız derde girerdi. Belki de işimden olurdu...»

Eve geldiklerinde, ana onları merakla karşıladı.

«Çok geciktiniz. Başınıza kötü bir iş geldi sandım.»

«Merak edecek bir şey yok,» dedi baba. «Hasan'dan ayrılmadık. Garip çocuk. Ökseye tutulmuş kuş gibi çırpınarak durup durup ağlıyor.»

«Tanrı kimseyi onun durumuna düşürmesin,» dedi ana. Sonra Atıl'a döndü.

«Seni, Eva kızın ağabeyi aradı.»

Atıl sevinçle, «Neee?! Hans evimize mi geldi?» dedi.

«He ya, biraz önce buradaydı.»

«Ne dedi?»

«İnşallah yanlış anlamamışımdır. Seni çaya çağırıyor. Bugün bayramları var ya!»

Atıl sevinçle ellerini cıvrıptı.

«Varıp gideyim. Oh ne iyi!»

«Dur!» dedi anası. «Üstünü değiştir. Hans pek donanıktı. Takım elbise giymiş, boyunbağı takmıştı.»

Atıl dudağını sarkıttı.

«Benim takım elbisem yok ki, boyunbağım olsun!..»

«Sus, dedi babası. Nankörlük etme. Köydeki arkadaşlarını düşün. Senin giysilerin onların yanında ağa çocuklarının giysisinden daha güzel.»

Atıl dişlerini sıkarak önüne baktı. Babası her fırsatta Almanya'daki yaşamlarını köydekiyle karşılaştırıyordu. Ama hiçbir gün çevresindeki Almanların giyim, davranış ve yaşamlarından örnek almaya yanaşmıyordu...

Atıl ellerini, yüzünü sabunladı. Anasının verdiği pantolonla kazağı giydi, çoraplarını değiştirdi. Saçlarını taradı, üstüne yağmurluğunu geçi-rip evden çıktı.

Hansların evinde Herbert, Adolf, Manfred, bir de komşuları Bayan Hanna'nın küçük kızı Linda vardı. Atıl kapıdan girer girmez, cebinden çıkardığı paketi Hans'a uzattı.

«Bayramın kutlu olsun.»

Hans şaşırđı.

«Bu da ne, Atıl?»

«Bayram armağanı. Bizde âdet böyledir. Bayramlarda birbirimize armağan veririz. Eva'ya da üzerinde kedi resmi bulunan küçük bir mendil getirdim. Annem onu, kardeşim için satın almıştı...»

«Bizde de var bu âdet,» dedi Hans. «Biz armağanlarımızı Noel ağacına asarız.»

«Nee? Armağanlarınızı ağaca mı asarsınız?»

«Evet, gel bak. Noel ağacımızı göstereyim sana.»

Atıl ellerini, yüzünü sabunladı. Anasının verdiği pantolonla süslenmiş bir çam fidanı gördü. Dallarında büyüklü küçüklü paketler asılıydı.

Atıl hemen Hans'a verdiği paketi geri aldı.

«Öyleyse bunu da ağaca asalım,» dedi.

Hans renkli sicim getirdi. Atıl, Eva'yla Hans'ın armağanlarını Noel ağacına astı. Çocuklar onu neşeyle alkışladılar.

«Bu paketleri ne zaman açacaksınız?» diye sordu Atıl.

Hans, «Bu gece,» diye yanıtladı.

Hans'la Eva'nın babaları iş nedeniyle Noel'e gelemeyeceğini bildirmişti. Anneanneleri onlara anasız babasızlıklarını unutturmak için Noel günü çaya arkadaşı çağırılmalarına izin vermişti. Uğraşıp yorularak konuklar için güzel bir kahvaltı sofrası da hazırlamıştı. Atıl anneanneyi görünce, hemen ayağa kalkıp elini öptü, alınına götürdü. Anneanne şaşırđı.

«Arkadaşınız sevimli çocuk,» dedi Hans'a. «Hem de saygılı...»

Kahvaltı neşeli söyleşilerle sürdü. Eva sofradakilerden bir lokma kendi yiyor, bir lokma da kucağındaki Pamuk Yumağının ağzına tikiştiriyordu. Büyümüş, kocaman kedi olmuştu Pamuk Yumağı.

Atıl bunu belirtmek için, «Eva,» dedi. «Pamuk Yumağı pek büyümüş! Hem de çok güzelleşmiş.»

Eva içini çekti.

«Büyüdü, ama annesi öldüğü için bu durumunu göremedi.»

Anneanne Eva'nın dertlendiğini anlamıştı.

«Aman, Eva!» dedi. «Benim annem de bugünkü durumumu göremeden öldü. Bak, ben üzülmüyor muyum?»

Eva kayıtsızlıkla omuz silkti.

«Evet, ama senin annen daha birkaç yıl önce öldü.»

Çocuklar gülüşmeye başladılar.

Eva, «Anneanneciğim, senin bir zamanlar bizim gibi çocuk olduğun, 'Anneciğim, anneciğim!' diyerek annenin ayaklarına dolaştığını gözümün önüne getirmeye çalışıyorum. Ama beceremiyorum.»

«Eee?» dedi anneanne. «Haksızlık etme. Ben annemden böyle buruşuk yüzüm ve ak saçlarımla doğmadım ya!»

Çocuklar yine gülüştüler.

Kahvaltıdan sonra anneanne onları baş başa bıraktı. Atıl bir ara, «Noel ne bayramı?» diye sordu.

Çocuklar art arda dinsel bilgilerini anlattılar. İsa Peygamberden söz edilirken, Hans, Atıl'ın elini tuttu.

«Gel bak, sana ne göstereceğim,» dedi. Birlikte öteki odaya geçtiler. Hans'lar bir köşeye minicik temsili bir ağıl yapmışlardı. Otların ve samanların üzerinde alçıdan yapılmış koyunlar ve kuzular vardı. Onların arasında duran, yine alçıdan yapılmış genç ve güzel bir kadın, kucağındaki bebeği sevecenlikle bağrına basmıştı.

Hans, «Burası,» dedi. «İsa Peygamberin doğduğu yeri simgeliyor. İşte bu güzel kadın Meryem ana, kucağındaki bebek de İsa Peygamber...»

Atıl şaşırıp kaldı.

«Neden yaptınız bunları?»

«Dinsel bayramlarda böyle görüntüler yapılır. Bak, şurada da İsa Peygamberin öldürülüp çarmıha gerilişi canlandırılıyor.»

Gerçekten ötede, toplama işareti biçiminde bir tahta çaprazda, bal mumundan yapılmış, yarı çıplak bir erkek heykeli çakılmıştı.

Hans bu konuda pek çok şey anlattı. Onu dinlerken Atıl'ın ağzı açık kaldı.

Bu sırada Eva yanlarına geldi.

«Sizin dinsel bayramınız yok mu?»

«Var,» dedi Atıl. Sonra Ramazan ve Kurban Bayramlarını anlattı.

Hans ona, kendi diniyle ilgili birkaç soru sordu. Atıl iyi Almanca bilmediği için bu soruları ayrıntılı olarak yanıtlayamadı. Tam söz kapanmak üzereyken, Herbert, «Babam diyor ki, Türkler, domuz eti yemezmiş. Doğru mu bu?» diye sordu.

«Evet,» dedi Atıl. «Biz Müslümanız. Domuz eti bize haramdır.»

Herbert şaşırıldı.

«Sen de yemiyor musun?»

«Hayır, yemiyorum.»

Adolf söze karıştı.

«Çok garip. Oysa ben pek severim. Sen neden yemiyorsun?»

Atıl tiksintiyle yüzünü buruşturdu.

«Domuz insan ve hayvan dışkısı yermiş. Eti karnımızda kurt yaparmış...»

Adolf bu sözlere kızdı.

«Tüm uygar uluslar yiyor domuz etini. Yalnızca Müslümanlar yemiyor. Herhalde Müslüman olmayanların tümü de aptal değil. Kafanı işlet. Kötü olsa, biz yer miyiz?»

Atıl tartışacak gücü bulamadı kendinde, boynunu bükerek sustu.

Hans onun sıkıldığını sezinleyince, konuyu değiştirip Noel Baba'dan söz açtı.

«Noel gecesi, Noel Baba sırtında armağan torbasıyla bacalardan evlere girer. Biz uyurken, başucumuza çeşitli armağanlar bırakır. Bunu biliyor muydun?»

Atıl, Hans'ın sözlerini yanlış anlamış olmaktan korkuyordu. Bu nedenle şaşkın şaşkın yüzüne bakarak başını iki yana salladı. Onu zor durumdan Eva kurtardı.

«Atıl bu gece başucuna çorap koy. Noel Baba belki sana da gelir. Çorabın içine armağan koyar.»

Atıl, Hans'ın sözlerini yanlış anlamadığını öğrenince, sevindi. Konuyu daha iyi kavrayabilmek için merakla sordu.

«Noel Baba bu gece herkese armağan bırakır mı?»

Eva bilgiç bilgiç yanıtladı.

«Bize bırakır, ama sen başka dindensin. Belki bırakır, belki de bırakmaz.»

Atıl'ın aklı karmakarışık olmuştu. Eve döndüğünde, duyduklarını, gördüklerini anasına bir bir anlattı.

Anası, «Biz Müslümanız. İnançlarımız, törelerimiz, bayramlarımız ayrıdır,» dedi.

Atıl sözü uzatırsa, annesinin tersleşeceğini seziniyordu. Bu nedenle aklına takılan soruları sormamayı yeğ tuttu.

Alman Çocuklarla Kavga

Noel tatilinden sonra okul açıldı. Atıl ders yönünden günden güne geriliyordu. Öğretmenin ilgisizliği, sınıf ve okuldaki yerli öğrencilerin tutumu, onun tüm coşkularını söndürmüştü. Yasal zorunluk olmasa hiç gitmeyecekti okula. Bu duygularını açtığı anda babası çok kızmış, «Kapımıza polis gelir. Okula kayıtlısın. Zorla götürürler, ceza verirler. Rezil oluruz, elin gurbetinde. Bunca derdin arasında bir de seninle mi uğraşacağım!» diye bağırıyordu...

Atıl o günden sonra düşüncelerini, duygularını, sorunlarını içine gömdü. Okula hiç aksatmadan gidip geliyordu. Ama kabuğuna çekilmişti. Derslerde parmak kaldırmıyor, söze karışmıyordu. Binde bir matematikten kendini tutamayıp söze karışsa, öğretmen hemen, «Dersi bölme!» diyerek tersliyordu.

Öteki Türk öğrenciler de okula konuk gibi gidip geliyorlardı. Ama öğretmen yine de hoşnut görünmüyordu onlardan. İki de bir okul müdürüne, yabancı çocukların sınıf düzenini bozmalarından, dersleri aksatmalarından yakınıyordu. İşin ilginç yanı, öteki öğretmenler de Atıl'ın öğretmeniyle ağız birliği yapmış gibiydiler. Her fırsatta sınıflarında bulunan yabancı işçi çocuklarından yakınıyorlardı. Aslında yabancı işçi çocukları arasında çok çalışkan, terbiyeli, dengeli çocuklar da vardı. Okuldakilerin hepsi, öğretmenlerin dedikleri gibi, «Yetersiz, tembel, den-

gesiz, uyumsuz ve görgüsüz,» değillerdi. Fakat öğretmenler bu tür çocukları bile görmezlikten geliyorlardı. Onların davranışlarının kökeni de velilere dayanıyordu.

Ana babalar çocuklarının yabancı işçi çocuklarıyla aynı sınıflarda ders görmelerine karşıydılar. Yabancı işçi çocuklarının Alman çocuklarını yozlaştırmasından korkuyorlardı. Bu nedenle ikide bir öğretmenlere, hatta okul yöneticilerine baskı yapıyor, «Çocuklarımızın yabancı işçi çocuklarıyla birlikte eğitim ve öğretim görmesini istemiyoruz,» diyerek açıkça baş kaldırıyorlardı. Oysa ülkedeki yasalar, 16 yaşına dek çocukların kesinlikle okula devamını gerektiriyordu. Dil, din, ırk ayrımı gözetmeyen bu yasalar, yabancı işçi çocuklarını da kapsamına alıyordu. Alman yetkililer bu yasa nedeniyle yabancı işçi çocuklarını Alman okullarına almak zorunda kalıyorlardı. İşte öğretmenlerin sınıflarındaki yabancı işçi çocuklarından yakınıp durmaları bundandı. Yabancı işçi çocukları Alman okullarında gerçekten, «istenmeyen» sığıntılardı...

Yabancı işçiler bu durumu bilmiyorlardı. Almanların çocuklarını kendi okullarına almalarından çok hoşnut görünüyorlardı. Almanca konuşurken, büyük zorluk çektikleri için çocuklarının bu dili öğrenmelerine olağanüstü önem veriyorlardı. Hele Atıl'ın babası!.. Büyük umutlar bağlamıştı oğluna. «Bir iki yıl içinde Almanca okuyup yazmayı öğrenir. İş izlerken kimselere muhtaç olmam,» diye keyiflenmekten kendini alamıyordu.

Atıl bilinçli olmamakla birlikte sınıfta kenara itilmekte olduğundan, öğretmenin derslerde kendisi için zaman ayırmaya yanaşmamasından, orada «istenmeyen insan» olduğunu seziniyordu. Bahar başlarında bu sezgileri, tatsız bir olayla apaçık gerçeğe dönüştü...

Dinlenme salonunda sandviç yiyordu. Art arda yuttuğu lokmalar boğazına dizildiğinden hıçkırık tuttu. Hemen cebindeki parayı çıkarıp saydı. Kuruşu kuruşuna bir şişe gazoz parası vardı. Sıraya girip gazozu aldı. Açacak, biraz ötede kalın bir sicimle tezgâha bağlanmıştı. Orada da sıraya girdi, açacağı aldı. Kuyrukta beklerken, şişeyi birkaç kez elinde evirip çevirmişti. Kapak açılır açılmaz gazoz foşlayarak dışarıya fıskırdı. Atıl korkuyla şişeyi kendinden uzaklaştırıp geriye çekildi. Gazoz

köpükleri önde duran Karl adlı, bir üçüncü sınıf öğrencisinin başına sıçradı.

Karl öfkeyle arkasına döndü. Almanca bir şeyler homurdandı. Atıl kekeleyerek özür diledi. Çocuk hınçla yakasına yapıştı.

«Aptal! Özür dilemeyi öğrenmeden önce, gazoz içmeyi öğren. Pis, ilkel yabancı!» diye bağırıp onu hırpalamaya başladı.

Karl'ın arkadaşları çevrelerini aldılar.

«Vur, Karl! Yapıştır bir iki tane! Sonra da gazoz içmeyi öğret ona!..»

Atıl çocukların bu çılgınlıklarını duyunca, gazoz şişesini tezgâhın üstüne bırakıp kendini savunmaya girişti. Karl onu birkaç kez yumrukladı. Atıl yüzünü korumak için ikide bir yumuluyordu.

Çocuklar, «Korkak, korkak yabancı!» diye el çırpmaya başlayınca, bu kez Atıl da saldırıya geçti. Karl'la yumruk yumruğa kapıştıkları sırada, öğretmen yetişip araya girdi. Kavgacıları alıp okul müdürüne götürdü. Karl olayı anlatırken, Atıl'ın gözünün içine baka baka yalan söyledi.

«Yabancı çocuk gazozu bilerek, isteyerek, eğlenmek için üstüme püskürttü. Ben de onu dövdüm.»

Atıl onun söylediklerinin bir bölümünü anlamıştı. Kendini savunmak, saldırgan çocuğun yalanını yüzüne vurmak istiyordu. Ama Almancası yeterli değildi. Bu nedenle kızarıp bozarak kem küm ediyordu. Müdür ikisini de payladı. İyi geçinmeleri için öğüt verip birbirlerinden özür dilemelerini istedi. Atıl hemen elini uzattı. Ama Karl elini vermedi. Ona tiksintiyle bakarak müdüre karşı geldi.

«Ben bu aşağılık yabancidan özür dilemem.»

Müdür öfkeleni.

«Özür dilemeni istiyorum!»

Karl direnince müdür, «Bana karşı gelerek okul kurallarını çiğnedin. Sana ceza vereceğim,» dedi. Karl yine de özür dilemeye yanaşmadı..

Atıl sınıfa döndüğünde, öğretmen çıkıştı.

«Tembelliğin yetmiyor gibi, bir de dövüşe mi başladın?»

Atıl derdini anlatamayacağını bildiğinden, önüne bakarak sustu.

Bu olaydan birkaç gün sonra okuldan eve giderken, Karl'la üç arkadaşı Atıl'ın yolunu kestiler. Onu duvar dibine kıştırıp bir güzel döv-düler. Atıl hemen okula geri döndü. Müdüre çıktı. Karl'ın arkadaşlarıyla birlik olup kendisini dövdüklerini söyledi. Bay Gerhard insancıl bir adamdı. Atıl'ın yüzündeki tırnak yaralarına tentürdiyot sürdü. Sırtını okşadı. Kapıdan çıkarken, Karl'ı bir kez daha cezalandıracağını bildirdi.

Atıl içinde kabaran öfkeyi nasıl yatıştıracağını bilemiyordu. Akşam olunca, babasına her şeyi anlatmaya karar verdi. «Okula git! Bu çocuğun benimle uğraşmamasını söyle!» diyecekti. Ama diyemedi. İşten yor-gun dönen babası, yüzündeki morlukları gözündeki şişlikleri görünce, açtı ağzını, yumdu gözünü.

«Tüh, Allah seni kahretsin! Ahmak domuz! Madem karşıdakiyle baş edemeyip dayak yiyecektin, ne demeye kavgaya giriştin! Uyuşuk, korkak köpek!..» diyerek bağıırıp çağırırdı, sövdü, saydı. Atıl hemen yor-ganın altına girdi. Sabaha dek uyanıp uyanıp ağladı.

Ertesi gün Türk arkadaşları durumu öğrenince, «Bizim elimiz armut mu topluyor? Bugün de biz yağ tulumunun yolunu gözler, onu bir güzel pataklarız!» dediler.

Atıl, «Yapmayalım, elin gurbetinde başımız derde girer. Babam öldürür beni. Üstelik müdüre de rezil oluruz. O, söz verdi, Karl'ı ceza-landırıcacak,» dediyse de Ali, Hatice ve Satı kararlarından dönmediler. O gün okul yolunda pusu kurup Karl'ı beklediler. Ama onu ele geçiremedi-ler. Bunun üzerine akıllarına başka bir aç alma yolu geldi.

Üçüncü sınıflar Atıl'ların sınıfına yakındı. Din dersi saatinde dördü birlik olup Karl'ın sınıfının önüne gittiler. Askılıktaki paltolar arasında Karl'ın yeşil siyah paltosunu buldular. Kollarını gövdeye birleştiren dikiş-leri jiletle söktüler. Sonra çabucak oradan uzaklaştılar.

Ertesi gün Atıl'ı müdür çağırtdı. Elinde Karl'ın söküük kolları paltosu vardı.

«Bunu sen mi yaptın?»

Atıl kızarak önüne baktı.

«Bu doğru bir davranış değil. Karl dün eve paltosuz gidip hasta olmuş. Ama yalan söylemediğin için Karl'ın ailesine karşı seni savuna-çağım...»

Gerçekten Karl'ın ana babası, Atıl'a çok kızmışlardı. Okula geldiklerinde müdür onları tatlı dille yatıştırmaya çalıştı. Konu birkaç gün kapandır gibi oldu. Fakat, ertesi hafta yeniden patlak verdi. Hafta başında okulda Atıl'a arkadaşlarını aşağılayan, yüz kızartıcı bir olay çıktı.

Okulun temizlik işini aileler üstlenmişlerdi. Her gün sırayla okula gelerek süpürüp siliyorlardı. Özellikle hafta sonları dip köşe temizliği yapılıyordu. Yerler siliniyor, tuvaletler ve musluklar ilaçlanıyordu. Hafta başında her yer pırl pırl oluyordu.

Pazartesi sabahı, ikinci dersin sonlarına doğru müdür Atıl'ın sınıfına geldi. Atıl'la üç arkadaşını alıp dışarıya çıktı. Kapının önünde öteki sınıflarda okuyan Türk çocukları vardı. Müdür onları peşine takıp tuvaletlere götürdü. Kapıları teker teker açarak içerdeki iğrenç durumları gösterdi. Sonunda, «Tuvaletleri niçin bu duruma getirdiniz?» diye bağırdı.

Türk öğrenciler korkuyla birbirlerine sokuldular. Birkaçı ileriye atılıp, «Buraları biz kirliletmedik,» dediler.

Müdür, özellikle Atıl'ın önünde durdu.

«Bu da palto kolu sökmek gibi çirkin bir öç alma biçimi,» dedi.

Atıl önce şaşkın şaşkın müdürün yüzüne baktı. Sonra kekeleyerek, «Hayır,» dedi. «Bunları biz yapmadık. İnanın bana! Biz yapmadık!..»

Müdür direndi.

«Tuvaletlere girdiğinizi görenler var. Yalan söyleme! Artık sana inanmıyorum. Birinci teneffüste kimler tuvalete girdi?»

Aralarından üç çocuk, «Biz,» diye parmak kaldırdılar.

«Ama,» dedi müdür. «On tuvaleti üç kişi bu duruma getiremez. Kanımca, birlik oldunuz. Her biriniz birer tuvalete girip bu kötülüğü yaptınız.»

Öteki çocuklar bu sözlere karşı durdular.

«Hayır, biz teneffüste tuvalete girmedik!»

Müdür tiksintiyle yüzünü buruşturdu.

«Gelin, bu konuyu odamda konuşalım.»

Birlikte tuvaletler bölümünden çıktılar. Müdürün odasında, cumartesi günü okulu temizleyen annelerle, o gün temizleyecek olanlar toplan-

mişlardı. Çocuklar odaya girer girmez, hepsi bağırıp çağırmaya başladılar.

İçlerinden biri, «Siz zaten hiçbir gün bizim tuvaletleri doğru dürüst kullanmıyorsunuz,» dedi. «Köylerinizde alaturka tuvaletlere alıştığınızdan, buradakileri yadırgıyorsunuz. Ya üstüne çıkıp tavuk gibi tünüyör ya da aptesinizi yerlere yapıyorsunuz. Bunlar herkesçe bilinen gerçekler. Okul tuvaletini şimdiye dek pek fazla kirletmeden kullandınız. Bugün ilk teneffüste on arkadaş ağız birliği yapıp on tuvaleti de aynı anda iğrenç biçimde kirlettiniz. Yerler, duvarlar, bulantı veriyor insana! Bunu bilerek yaptınız, değil mi?»

Öteki veli dişlerini gıcırdatarak söze karıştı. «Öç almak amacıyla yaptınız, değil mi?»

Çocuklar birbirlerinin yüzüne baktılar. Hiçbirinin de olaydan haberi yoktu.

Atıl kendilerine bağırıp çağıran öfkeli hanımı Karl'a benzetti. Gerçekten Bayan Ute, Karl'ın annesiydi... Atıl'ın yüzünden, oğluna iki kez üst üste disiplin cezası verilmişti. Bir de palto olayı vardı. Bayan Ute yabancı bir işçi çocuğunun, ülkenin sahibi olan, öz ve öz bir Alman çocuğuna böylesine zarar vermesini bağışlayamıyordu. Aslında tuvaletleri çok iğrenç biçimde kirleten Karl'ın çetesiydi. Türklerin alafranga tuvaletlerle başlarının hoş olmadığını bildiklerinden, bu suçu onlara kolayca yükleyebileceklerini düşünmüşlerdi. Amaçlarına ulaşmışlardı da... Karl'ın annesi, çetenin planını kesinkes biliyordu. Okul müdürü bunu sezinlemişti. Ama öteki velilerden çekindiği için de araştırmayı derinleştiremiyordu. Karl'ın suçlu olduğu anlaşılırsa, annesi kentin tüm kadınlarını ayaklandırır, «Okul müdürü yabancıları savunuyor,» diyerek başına olmadık işler açardı. Türk öğrenciler yeterince dil bilmediklerinden kendilerini gereği gibi savunamıyorlardı. Bu durum da, müdürün işini zorlaştırıyordu. Sonunda konuyu kapamak için uzlaşma yoluna gitti.

«Saygıdeğer veliler, izin verirseniz bu çocuklar sizden özür dilesinler. Sonra da gidip tuvaletleri birer birer temizlesinler.»

Hanımlar çabucak yumuşadılar. On çocuk tek tek velilerin ellerini sıkıp özür dilediler. Sonra aşağıya inip tuvaletleri temizlemeye giriştiler.

Bu olay Atıl'a çok dokundu. Artık okula gitmek istemiyordu. İlk günler karın ağrısı bahanesiyle yatağa yattı. Babası sabah akşam tepesine dikiliyor, «Doktora götüreyim mi?» diye soruyordu.

Atıl, «Dur bakalım, belki yarın iyileşip giderim okula,» diyerek oyalıyordu onu. Bu arada üst üste dinsel bayram tatilleri oldu. Atıl da bir süre babasına yalan söylemekten kurtuldu...

Okul kapandığı gün çok üzgündü. Çünkü öğretmen ikinci sınıfa geçemeyeceğini bildirmişti. Ayrılırken, «Gelecek yıl da bu sınıfta çalışacaksın,» demişti Atıl'a.

Babası durumu öğrenince, çok kızdı.

Anası, «Ne kızılıyorsun?» dedi. «Dil öğrenmek kolay mı? Kendin kaç yıldır buradasın. İşyerinde bile doğru dürüst derdini anlatamıyorsun.»

«Gerçek,» dedi baba. «Bu yıl okula alışmış oldu. Gelecek yıl aklını başına toplayıp Almancayı bir iyi öğrenir, sınıfını da geçer.»

Okul konusunun bir süre için de olsa böylece kapanmış olması Atıl'ı sevindirdi. .

Yaşasın Türk Ordusu!

O yaz bir öncekine benzer şekilde geldi geçti. Atıl sabahları Bayan Frida'ya gidiyor, dersten sonra alışverişini yapıyordu. Arada bir, birlikte çevredeki parklara gezmeye gidiyorlardı. Köyden Ayşan kızla ninenin iyi haberlerini alıyorlardı. Ama Türkiye'den gelen haberler çok tatsızdı. Yunanlılar, Kıbrıs adasında yaşayan Türkleri yok etmek için kanlı girişimlerde bulunmaya başlamışlardı. Amaçları Kıbrıs'ı bütünüyle Yunanistan topraklarına katmaktı. Dört yanları ateşle çevrili olan Kıbrıs Türkleri zora düşmüşlerdi. Tek güvenceleri, Türkiye'ce yapılacak yardımdı. Türkiye özgürlükleri Rumlar tarafından kısıtlanan Kıbrıs Türklerine yardım etmeye hazırdı. Bugün anlaşmaları hiçe sayarak Kıbrıs Türklerini egemenliği altına almaya kalkışan Yunanlılar, yarın yanılığa düşerek Türkiye'ye de saldırmaya kalkışabilirlerdi. Onlara tuttıkları yolun haksız, yanlış ve teh-

likeli olduğunu bildirmek görevi, Türk ordusuna verildi. 20 Temmuz günü ordumuz, Kıbrıs Barış Harekâtı'na girdi.

Atıl'ın babası yorgunluğa ve yol parasına aldirmeden işten çıkınca, Türk lokaline gidiyor, televizyonu izleyerek eve çok iyi haberlerle dönüyordu. Oraya birkaç kez Atıl'ı da götürdü. Atıl ordumuzun Kıbrıs'ta kazandığı başarıları duydukça sevinçten uçuyordu. Türk olmanın verdiği onur, onu güçlendiriyordu. Sokaklarda başı dik geziyor, arkadaşlarının yanında artık eskisi gibi ezik durmuyordu. Bu duygularını sık sık babasına açıklamaktan kendini alamıyordu.

«Babacığım, ordumuzun zaferi burada bizi de onurlandırıp yüceltti, değil mi?»

«Gerçek,» diyordu babası. «Gerçek dersin, oğul...»

Evde konuşulan tek konu Kıbrıs savaşıydı. Baba bir gün sevinçle eve geldi.

«Tüm arkadaşlar elbirlik olup yurdumuza telgraf çektik. Kıbrıs'ta savaşmak için gönüllü olduğumuzu bildirdik.»

Atıl bu haberi duyunca, anasının dertlenip sızlanacağını sandı.

Ama tersine gözleri parladı ananın.

«İyi etmişsin,» dedi. «Gerekirse ben bile giderim Kıbrıs'a.»

Anasının bu davranışı da Atıl'ın göğsünü kabarttı. O günlerde, tüm Türk işçileri, orduya yardım için aralarında para toplamaya giriştiler. Bu görevi yerine getirirken, birbirleriyle yarışır gibiydiler. Almanya'daki Türk işçileri, Kıbrıs savaşı nedeniyle birbirlerine daha çok bağlanmışlardı. Yurttan sevinçli ya da üzüntülü bir haber alan kişi, kapı kapı dolaşır bu bilgileri yurttaşlarına ulaştırıyordu.

Atıl her gün, ana babasının iş dönüşünü kavşakta bekler olmuştu. Babasını görür görmez, ilk işi, «Yurdumuzdan haber var mı?» diye sormak oluyordu. Babası o gün duyduklarını ayaküstü oğluna anlatıyordu.

Olaylar sürüp giderken, ağustos geldi. Okullar açıldı. Atıl istemeye istemeye aynı okula başladı. Öğretmeni değişmemişti. İlk gün Atıl'ı karşısında görünce, soğuk soğuk gülümseyerek, «Bu yıl daha çok çalışacaksın, değil mi?» dedi.

Atıl onu sevemiyordu bir türlü. Sorusunu aynı soğuklukla yanıtladı.

«Evet, bu yıl daha çok çalışacağım.»

Arkasından hemen ekledi.

«Kıbrıs'ta kazandığımız başarıdan haberiniz var mı?»

Bunu söylerken, kendisi öğretmene karşı bir başarı kazanmışçasına coşkuluydu. Öğretmen, kayıtsızlıkla dudak büktü.

«Evet, duydum. Ama beni ilgilendirmez.»

Atıl, «Biliyorum,» dedi yalnızca. Aslında, «Türkler sizin sandığınız gibi aptal, geri kafalı, ilkel, yeteneksiz, kısacası üçüncü sınıf insan değildir. Bunu iyice öğrenin!» diyecekti. Ama bilgi dağarcığındaki Almanca sözcükler, henüz bu duygularını belirtecek düzeye ulaşmamıştı. Işıl ışıl kara gözlerini öğretmenin gözlerine dikerek içinden geçenleri ona bakışlarıyla anlatmaya çalıştı. Öğretmen bunu sezinlemişti. Kaşlarını çatarak gözlerini başka yana çevirdi.

İlk günlerin eğlenceli dersleri sona erince, okuma yazma çalışmaları başladı. Atıl bir kez daha Almanca öğrenmek umuduyla derslere sarıldı. İyi bir öğrenci olmak için elinden geleni yapıyordu. Almanca öğrenmeyi babasının hatırı için değil, gerçekten gereksinme duyduğu için istiyordu. Bu arada kimseye sataşmamaya çalışıyordu. Karl'la arkadaşları dördüncü sınıfa geçmişlerdi. Dersaneleri Hans'ların bulunduğu arka blokta olduğu için onları hemen hiç görmüyordu. Öteki Türk öğrencilerden yalnız Ali geliyordu okula. Hatice ile Satı yurda dönmüşlerdi. Almanlar, Burcu'nun ana babasının işlerine son vermişlerdi. Bu nedenle onlar da yurda dönmek zorunda kalmışlardı. Atıl, Burcu'nun Alman çocuklarıyla birlikte ikinci sınıfa geçtiğini babasından saklamıştı. Onun Türkçe bilmediği için köyünde nice zora düşeceğini düşünüp için için seviniyordu. Çünkü Burcu'nun sınıftaki Türk çocuklarını benimsememesi çok gücüne gitmişti. Geçen yıl birinci sınıfa devam eden İspanyol, Yunanlı, Yugoslav ve İtalyan işçi çocuklarının birkaçı evlerinde özel ders aldıkları için ikinci sınıfa geçmeyi başarmış, geri kalanlar Atıl'la birlikte yeniden birinci sınıfa başlamışlardı.

Öğretmen yabancı öğrencilere karşı ilgisizliğini sürdürüyor, bu arada var gücüyle minik Almanlara okuma yazma öğretmeye çalışıyordu. Atıl onun bu tutumuna alabildiğine içeriyor, bu nedenle yine günden güne okuldan soğuyordu.

Babası da oğlunun bu koşullar altında Almanca öğrenmesinden umudu kesmişti. Geçen yıl olduğu gibi onu, «İlle de okula git!» diyerek sıkıştırmıyordu.

Atıl çoğu sabahlar ana babası işe gidince, yorganı başından aşırıp öğleye dek uyuyordu. Havanın açık olduğu günler ya sokaklarda ve çevredeki parklarda geziyor ya da evin önünde üç aşağı beş yukarı dolaşarak zaman öldürüyordu. Bayan Frida onun durumuna çok üzülüyordu. Evine geldiğinde, dostluk göstererek, öğütler vererek kendini toplamasına yardım etmeye çalışıyordu. Atıl'ı, ana babasından daha iyi anlıyordu. Ne var ki, gösterdiği anlayış ve hoşgörü yetmiyordu Atıl'a. Üstelik Bayan Frida'nın iyilik öğütleri, son günlerde Atıl'ı sıkımsaya başlamıştı. Koskoca ülkede tek başına tutsak kalmış gibiydi. Ölesiye bunalıyor, ama babasına anasına açamıyordu duygularını...

Ana İşsiz Kalınca...

Bir gün anası işten çok üzgün döndü. Atıl nedenini sorunca, ağlamaklı bir sesle yanıtladı.

«Çalıştığım yerde işime son verdiler...»

«Yani, işsiz mi kaldın?»

«Hee,» dedi ana, «He...»

Atıl'ın aklına bir zamanlar iş iş diye çırpınıp duran, kaçak Hasan geldi. İçi cız etti.

«Eee? N'olacak şimdi?»

Bu soruyu baba karşıladı.

«Ben çalışıyorum ya!.. Anana da işsizlik sigortasından üç beş kuruş verirler elbet. Şimdilik geçiniriz. Belki ilerde ona başka bir iş bulunur.»

Atıl sorularını sürdürmeden duramadı.

«Anamı işten ne demeye çıkardılar?»

Ana köylü diliyle art arda birkaç kez ilendikten sonra, «İşveren,

satışların azaldığını söylüyor,» dedi. «Benimle birlikte birçok yabancı işçinin işine de son verdiler.»

Baba kaşlarını çatarak söze karıştı.

«Susun gayrı! Kapatın konuyu! Çocuk ağzına düşecek sözler değil bunlar!.. Dert kocaman. Hem de günden güne daha çok büyümekte!..»

Ana oğul suspus olup başlarını öne eğdiler...

Anaya iş bulunamıyordu bir türlü. Ama baba umudunu yitirmiyordu. Gücünün yettiğince direnmeye kararlıydı. Anası arada bir, «Haydi oğlum, okula git,» diye yalvarıyordu.

Atıl'sa, «Başım ağrıyor,» ya da «Geç kaldım. Bu saatte gidersem, almazlar!» diyerek anasını oyalıyordu. Her geçen gün okuldan biraz daha uzaklaşıyordu. Yöneticiler de onun arkasını aramıyorlardı. Atıl, beni istemedikleri apaçık ortada. Okula gitmeyen Alman çocukların ailelerine hemen mektup yazıyorlarmış. Beni arayıp soran yok. Köydeyken bu şekilde okuldan kaçsam öğretmenim peşimi bırakmazdı, diye içleniyordu. Yol parasından çekindikleri için büyük mağazaların bulunduğu semte inemiyorlardı. Ana oğul sabahtan akşama dek evin içinde dolaşarak duruyorlardı.

Ana ilk günler evi temizlemiş, tüm kirileri yıkayıp ütulemişti. Giysileri ve yatak takımlarını elden geçirmiş, söküklere dikip delikleri, yırtıkları yamamıştı. Bu arada hazırlanması uzun süren hamurlu köy yemeklerinden de yapmıştı sık sık... Ama hepsi bu kadardı. Daha sonraki günler boşluktan sıkılmaya başladı. Babaya, «Komşu yok, gezip tozma olanağı yok, deliresim geliyor!..» diye yakınmaya başlamıştı...

Bir gün can sıkıntısını gidermek için bavulları ve dolapları yerleştirmeye girişti. O sırada Atıl'ın köyden gelirken giydiği giysiler çıktı ortaya. Atıl hemen eline alıp bağına bastı onları. Kaba kumaştan yapılmış pantolonu, soluk, yıpranmış gömleği, el örgüsü kazağı ve nakışlı yün çorapları, dirsek yerleriyle yakası yamalı ceketini, lastik ayakkabıları... Ona köyü ve oradaki yaşamını anımsattı. Pantolonun paçasındaki kurumuş çamurlar çarptı gözüne. «Köyümün çamuru,» diyerek parmaklarının arasına alıp ovaladı. Avucuna dolan topraklara bakarken, daldı gitti...

Köyündeki insanlar birer birer gözünün önüne geldi. Yaşlı, genç,

çocuk, erkek, kadın... Onların konuşmaları, davranışları, sevinçleri, dertlenişleri, kavgaları, eğlenceleri... Sonra, sokaklarda özgürce gezip duran kedileri, köpekleri, tavukları, horozları, çeşme ayaklarında eşinen ördekleri, kazları, sığırları anımsadı. Onların mo'ları, me'leri, vak vak'ları, gıt gıt'ları doldu kulaklarına... Öylesine yürekten bir «Ah!..» çekti ki, anası yerinden fırladı.

«N'oldun oğul? Bir yerin mi acıdı?»

Atıl uykudan uyanmışcasına dalgın dalgın baktı anasına. Sonra elini yüreğinin üstüne bastırarak, «Şuram,» dedi. «Tam şuram, ateş düşmüş gibi yanıyor.»

Anası telaşlandı.

«İstersen uzan biraz. Ya da pencereyi açayım, derin derin soluk al.»

«I, ih,» dedi Atıl. «Hiçbir şey istemem.»

Anası meraklanmıştı.

«Her zaman böyle oluyor musun?»

Atıl «evet» gibilerden başını salladı.

«Oluyorum elbet. Emme son günlerde içimdeki yangın daha bir çoğaldı, dayanılmaz oldu.»

Bunları söylerken, gözlerinden yaşlar boşandı. Ana Atıl'ın önündeki giysileri gördü.

«Tuh, sana! Yoksa bunlara bakıp bakıp da, köyü mü anımsadın? Bağrındaki ateş, sıra sızısı olmasın?»

Atıl buruk buruk gülümsedi.

«Sen özlemedin mi köyümüzü?»

Ana dertli dertli içini çekti.

«Açma bu sözleri şimdi, ört gitsin. Özlesem ne olacak, özlemesem ne olacak? Elinden bir şey gelmiyor ki. Aslını sorarsan, Ayşan kız burnumda tütüyor. Her gece düşümdе, yüzümü, kara kıvırcık saçlarına gömüp doyaya kokluyorum. Sonra ağlayarak uyanıyorum... Bir de bakıyorum ki, ne Ayşam kız var, ne de kıvırcık saçları!»

Ana bunları söylerken, burnunu çeke çeke ağlıyordu. Atıl onun gözyaşlarına dayanamazdı. Önündeki giysileri tez tez dürüp dolabın

diplerine doğru tikiştirdi. Sonra sordu. «Neden saklıyorsun bunları?»

«Bilmem,» dedi ana. «Burada kimse beğenip giymez. Çöpe atmaya ya da tahta bezi yapmaya elim varmadı...»

Bu olay Atıl'ın içindeki yurt özlemini alevlendirmişti. Ama yine de babasına hiçbir şey söylemiyordu. Birkaç kez Almanya'dan bıkip usan-dığını söylemeye kalkışmış, babası, «Seni buraya gezip eğlenerek key-fedesin diye getirmedim. Almanların vergi indirimi ve çocuk parasına kandım da doladım başıma. Ye, iç rahatına bak. Tariada, harmanda çalıştırmıyorum. Dağa, bayıra, çobanlığa salmıyorum. Karnın tok, sırtın pek. Başın çatı altında. Çocuk nazı çekemeyecek kadar yorgun ve bez-ginim. Apırsan da, köpürsen de, aklıma koyduğum kadar para kazan-madan, gitmem buradan!.. Dişini sık, çeneni tut. Gücümü kıracak söz-ler etme!» diye sert çıkışlarla susturmuştu onu. Bu nedenle hep susu-yordu Atıl. Kaygılarını, dileklerini, düşünelerini içine gömüp susuyordu.

Baba bir gün eve neşeli döndü. Kapıdan girer girmez, «Haydi,» dedi. «Giyinin de sizi karnavala götürüyem.»

Atıl isteksiz isteksiz sordu.

«Karnaval ne ki?»

Baba sabırsızlıkla konuştu.

«Şimdi anlatamam. Ne olduğunu gidince görürsün.»

Ana Atıl'a göz kırparak, «Almanların ölçüsüz biçimde coşkuya kapılıp eğlenmek için kurdukları şenlik,» dedi.

Ayaküstü akşam yemeklerini yediler. Tramvaya binip karnaval şenliklerinin yapıldığı yere vardılar. Her yer renk renk ampullerle donatılmıştı. Sokakları dolduran binlerce insan, coşku içinde kaynaşmış duruyorlardı. Atıl'lar bir kenara çekilip onları izlemeye koyuldular. Çeşitli çalgılardan çıkan coşkulu sesler, yeri göğü çınlatıyordu. Ötelerden bir yerde, gökyüzündeki havai fişekler belirdi. Renkli ışıklar, fişkiye gibi bulutlara doğru fişkırıyordu. Kadınli erkekli kümeler, koca koca bardaklarla bira içip şarkı söylüyorlardı. Kadınlar dallı güllü, büzgülü, kırmalı ve fırfırlı giysiler, erkekler renk renk urbaları ve tüylü şapkalarıyla göz alıyorlardı...

Birden yolun taa ötelerinde gümbür gümbür davul sesi duyuldu.

Baba, «İşte,» dedi. «Karnaval geçidi başlıyor!»

Gerçekten bando Atıl'lara doğru yaklaşıyordu. Çalgıcıların ardından gelen üstü açık arabalarda Atıl'ı şaşırtan, hatta korkutan canlılar vardı. Ellerindeki renkli kâğıt kırpıntılarıyla şeritleri yolun iki yanındaki halka doğru serpiştiriyorlardı. Üstü açık arabalar yaklaşıncaya, Atıl'ın aklı gitti. İçindekilerin bedenleri insana benziyordu, ama başları aslan, kaplan, fil, deve, zürafa, domuz, at... başıydı.

«Baba,» dedi. «Bunlar ne böyle?»

Baba töreni ilgiyle izliyordu. Çevredekilere uyararak önlerinden geçenleri hiç durmadan alkışlıyordu. Atıl art arda, «Bunlar ne?» diye dürtükleyince, istemeye istemeye ona döndü.

«Tümü de sen, ben gibi insan. Maske takmışlar. Yani at, eşek, kaplan başına benzer kılıflar yapıp kafalarına geçirmişler.»

«Kadın mı, erkek mi bunlar?»

«Karışık,» dedi baba. «Renk renk kırmalı etekliği olanlar kadınlar. Tulum giyenlerse erkek olmalı... Haydi onlarla birlikte biz de ilerleyelim. Yolun sonundaki parkta arabalardan inip halkın arasına karışacaklar. Herkes önüne gelenle dans edecek, coşup eğlenecek...»

Gerçekten de parka vardıklarında, maskeli göstericiler arabalardan inip kendilerini alkışlamakta olan halka katıldılar. Bir anda ortalık karıştı.

Baba Atıl'a döndü. «Dikkat et, yanımızdan uzaklaşma!..»

Birden çevrede itiş kakışla birlikte dalgalanma başladı. Atıl o anda kendini insan selinin ortasında buldu.

«Baba, baba,» diye bağırırken, biri onu kucağına aldı. Kendisini kucaklayana şöyle bir dönüp baktığında, aslan başlı adamla burun buruna geldi. Korkulu bir düşte sandı kendini. Vargücüyle yeniden bağırırmaya koyuldu.

«Babaaa! Babaaa!..»

Aslan başlı adam, onu kurt başlı adamın kolları arasına attı. Oradan file fırlatıldı... Atıl bağıra bağıra ağlıyor, sarhoşlar onun haline gülüyorlardı. Kucaktan kucağa atılmaktayken, baba yetişti. Atıl'ı adamların elinden çekip aldı. Çevresindekiler garip sesler çıkararak babaya bağırıyorlardı.

«Kucağındakini bana At!»

«Bana at!..»

«Bana at!..»

Atıl korkudan titreyerek babasının boynuna sımsıkı sarıldı. Gözlerini yumdu. Karnavalla ilgili hiçbir şey görmek istemiyordu. Tek dileği, bir an önce oradan kaçıp kurtulmaktı...

Eve vardıklarında, baba açtı ağzını, yumdu gözünü.

«Ne kadar aptal bir çocuksun sen! Karnavalın göbeğinde işin ne? Sarhoşların arasına ne demeye karıştın? Yanımızdan niçin ayrıldın? Haylaz, yaramaz, tembel!.. Nedir senden çektiğim? Her şeyi burnumdan getiriyorsun? Adam olmayacak mısın sen? Okulu da başaramadın. Her gittiğin yerde olmadık işler ediyor, beni yerin dibine geçiriyorsun. Utanır oldum senden. Bunca rahat battı sana...»

Atıl zaten çok korkmuştu. Babası haksız yere azarlayınca, iyice bozuldu. O güne dek babası kendisini paylarken, hep önüne bakıp susardı. Bu kez öyle yapmadı.

«Her şeyde haksız yere beni suçluyorsun, baba. Bugüne dek başıma gelen abuk sabuk işler, ilgisizlik ve görgüsüzlükten oldu. Köyde doğup büyüdüm. Hemen hop diye Münih'li olamam ya! Okulda istemediğim, horlanıp aşağılandığım için başarılı olamadım. Tembelliğimden ya da aptallığımdan değil. Aslını sorarsan, uyamıyorum buraya. Sevemedim Almanya'yı, hem de hiç sevemedim. Daha ilk gününden yurdumu özledim. Bu özlem her gün biraz daha artıyor. Elimden gelse, her şeyi göze alarak kaçıp gideceğim buralardan. Köyüme gitmek istiyorum. Orada tarlada, harmanda çalışmak, çobanlık etmek, bence burda tutsak gibi boynu bükük yaşamaktan çok daha iyi. Köyümde yavan ekmek yemeye ve yamalı giysilerle gezmeye gönüllüyüm. Yeter ki, buradan kurtulayım. Dört duvar arasında ökseye tutulmuş tarlakuşu gibi yaşamaktan usandım. Köyüme dönüp gönlümce yaşamak istiyorum.»

Atıl bunları söylerken, içini çeke çeke ağlıyordu.

Ana yanına varıp başını göğsüne bastırdı. «Ağlama, oğul! Elbette gideceğiz. Kalıcı değiliz buralarda. Ben de özledim köyümüzü. Hele Ayşan'ı!..» diyerek hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı...

Baba ilk kez böyle bir çıkışla karşılaşılıyordu. Bir süre nasıl davranması gerektiğini düşündü. Sonra Atıl'la anasına döndü.

«Yeterin gayrı,» dedi. «Ağlamayı kesin! Oğlanın dedikleri doğru. Bunları bilmiyordum. Emme dile getirecek gücü bulamıyordum kendimde. Yerinde dursun Almanya. Burada itile kakıla çalışarak üç beş kuruş kazanmaya çabalıyoruz. Emme insanlığımızdan oluyoruz. Onurumuz kırılıyor. Onlara uymak, onlar gibi olmak, daha doğrusu onlara yaranmak ve hoş görünmek için ister istemez kendimizi yozlaştırıyoruz. Yet-sin gayrı!.. Demin oğlan söylenirken dank etti kafama. Varsın paramız kıt, yiyeceğimiz katıksız, giyeceğimiz eski olsun. Emme insan gibi yaşayalım. Göğsümüzü gere gere yaşamının tadına, ancak kendi topraklarımızda varabiliriz. Bu tadı burada ezilerek kazanacağım milyonlara değişmem gayrı. Oğlan beni uyardı. Yeter bel! Gerçekten yeter! Fabrikada ustabaşı, çarşıda tezgâhtar parkta hiç tanımadığım insanlar, mahallede konu komşu, okulda öğretmen... hep tepeden bakıyorlar bize. Bu halleri öldürüyor beni. Sanki biz onlar gibi insan değiliz de, başka bir yaratıgız. Kaç yıldır hep içime attım bu duygularımı. Oğlan benden yürekli çıktı. Çok bile dayandı yavrucak. Gidelim, hem de tezden dönemlim yurdumuza. Ölümlü dünyada insana bu kadar çile yeter de artar bile!..»

Atıl'la anası önce babanın bu sözlerine inanamadılar. Sonra varıp coşkuyla boynuna sarıldılar.

Atıl, «Babam, canım babam!» diye bağırdı. «Çok yaşa emi! Deminki sözleri söylerken, senden ölesiye dayak yemeyi göze almıştım. Öyle bir usandım ki buralardan!.. Yüzüne karşı bağırp çağırıldığı için utanıyorum. Bağışla beni.»

Babası dudak bükerek omzunu okşadı.

«Az bile ettin. Bunca yıl çektiklerimizi hep birbirimizden saklamaya çalıştık. Üçümüz de gurbetçiliğe aldırıyor görüldük. İnsanoğlu bu kadar dayanır işte. Sonunda açılıp birbirimize içimizi döktük...»

Sonra anaya döndü.

«Bak hele, yarından tezi yok, yolculuğa hazırlan. Ben de para işlerimizi düzenlemeye girişeceğim. Son bir kez daha çevirmen adama baş-

vuracağım. Yanlış işler etmekten korkarım. Sigorta, vergi ve banka işle-
rimizi bitirir bitirmez yola çıkarız. Ben bunlarla uğraşırken, sen de Atıl'la
çarşıya git. Köydekilere ufak tefek armağanlar al. Elimiz boş gitmeye-
lim.»

Ana bu öneriye karşı durdu.

«Köydekilere buradan bir kuruşluk armağan almam. Binbir zorlukla
kazandığımız paraları, yine onlara geri mi vereceğim? Yok öyle şey!
İşyerimde Arife adında bir kadın vardı. Dediğine göre, kocasıyla izine
çıkarken, boş bavulla giderlermiş Türkiye'ye. Yakınlarına İstanbul'dan
ya da Ankara'dan aldıkları armağanları götürürlermiş. Biz de öyle yapar-
ım...»

«Olur.» dedi baba. «Hem de çok iyi olur.»

Eskiden olsa, Atıl, «Oyuncak alacağım,» diye sızlanırdı. Babasının
bu kararı karşısında hiç sesini çıkarmadı. Çünkü onların doğru düşün-
düklerine inanıyordu.

Ver Elini Türkiye!..

Ertesi gün Atıl çakısını, tabancasını ve çarşıya gittiklerinde aldıkları
küçük otomobillerle topunu bavulun dibine yerleştirirken, birden köy-
den ayrılırkenki coşkusunu ve sevincini anımsadı. Arkadaşlarına övünür-
ken, ağzından çıkan sözcükler bir bir kulağına doldu. «Gözümde nasıl
da büyütmüşüm Almanya'yı!» diye mırıldanmaktan kendini alamadı.
İçin için utandı. Öğretmeninin verdiği bayrakla Atatürk resmini duvar-
dan alıp saygıyla dudaklarına götürdü. Naylon torbaya sarıp bavulun
başka bir köşesine yerleştirdi. Bunları yaparken, içi içine sığmıyordu.
Hemen gitmek, bir solukta köye ulaşmak istiyordu. Sabırsızlığı, gün
geçtikçe daha da arttı. Yola çıkmadan üç gün önce, Bayan Frida ve
arkadaşlarıyla vedalaştı. Onun gidişine gerçekten üzülen iki kişi vardı
Almanya'da. Bayan Frida ve Eva...

Atıl uçağa adımını atıncaya dek yurduna dönebileceğine inanama-

di. Uçakta tüm kuşukuları silindi gitti. İçini o güne dek hiç tatmadığı bir coşku sardı. Yolculuk çok rahat geçti. İstanbul'a varıp Yeşilköy Havaalanına inince, üçü de yere diz çöküp vatan toprağını öptüler. Yalnızca onlar değildi toprağı öpenler. Yurt özlemiyle yanıp tutuşan pek çok Türk işçisi, toprağı öpmek için yerlere kapanmışlardı.

Gümrük görevileri Atıl'ların bavullarını açınca şaşkırdılar. İçlerinden biri şaşkınlığı gizleyemedi.

«Almanya'dan hiçbir şey getirmemişsiniz. Köyünüzde sizden armağan umarak, elinize bakacak kimse yok mu?»

Baba, görevliyi göğsünü gererek yanıtladı.

«Var, hem de pek çok kişiye armağan vermemiz gerekir. Ama her şeyi İstanbul'dan alacağız. Paramız yurdumuza yarasın, diye düşündük.»

Görevli onları içtenlikle kutladı. Hiç bekletmeden bavullarına tebeşirle «**görüldü**» işareti koydu. Sonra güler yüzle çıkış kapısını gösterdi.

İstanbul'da iki gün kaldılar. Geceleri Sirkeci'de bir otelde yatıp gündüzleri Kapalıçarşı'ya ve Mahmutpaşa'ya giderek yakınlarına armağanlar alıyorlardı, Atıl sokaklarda ikide bir duraklayıp çevresinde konuşanları dinliyordu. Türkçeyi öylesine özlemişti ki, hiç tanımadığı kimselerin birbiriyle konuşmalarını dinlerken bile kendinden geçiyordu. Sokaklardaki reklamlara, film afişlerine, hatta sokak ve dükkân adlarına bakarken bile göğsü kıvançla kabarıyordu. İki yıldır özlemine çektiği şeylere birden kavuşmanın coşkusu içindeydi. Hele yediği yemekler... İlk gün işkembeciye götürmüştü babası. Orada işkembe çorbasıyla baş ve kokoreç yemişlerdi. Ertesi gün çarşı içinde bir börekçiye girmiş, tabak dolusu sıcak su böreğiyle karınlarını doyurmuşlardı...

Yeni Ufuklara Doğru

Alışverişleri bitince, bayram sevinci içinde Haydarpaşa'dan trene bindiler. Atıl yol boyunca gözünü kırpmadan dışarılara baktı. Böylece

yurdunun dağını, taşını, köyünü, kentini yüreğine sindirip içindeki özlemi gidermeye çalışıyordu. Tren il'e vardığında, güneş doğmak üzereydi. Baba hemen bir cip tuttu. Bavullarını yükleyip köye doğru yola çıktılar. Yolculuk bitip tükenmeyecekmiş gibi geliyordu Atıl'a. Sabırsızlığı giderek artıyordu. İkide bir, «Köyümüze ne zaman varacağız? Daha çok var mı?» diye sormaktan kendini alamıyordu...

Cip evlerinin önünde durunca, Atıl sevinçle yere atladı.

«Ayşan kız!.. Kardeşim!.. Nineee!.. Biz geldik, biz!..» diye bağırarak kapıyı yumruklamaya başladı. Onun sesini duyan konu komşu evlerinden dışarıya fırladılar. Bir anda kapının önü bayram yerine döndü.

Atıl kardeşi Ayşan'ı omzuna oturtmuş, oradan oraya koşturuyor, sevinç çığlıkları atarak sevdiklerine kavuşmanın tadını çıkarıyordu. Bir ara Ayşan'ı sırtından indirip ninesini kucakladı. Avluda koşturmaya başladı.

Ninesi, «Dur oğul. Kemiklerimi kıracaksın, etme!» diye bağırıyor, bir yandan da buruşuk dudaklarıyla torununun yanaklarını öpüyor, saçlarını kokluyor, güçsüz kolları ve kemikli elleriyle Atıl'a sımsıkı sarılıyordu.

Daha sonra, kapının önüne çıkıp çevresine bakındı. Arkadaşlarını arıyordu. Ama görünürde kimse yoktu. Önce bu durumu yadırgadı. Sonra çocukların o saatte okulda olduklarını akıl etti. Koşarak okulun yolunu tuttu. Soluk soluğa varıp beşinci sınıfın kapısında durdu. İçeriden öğretmenin sesi duyuluyordu. Elini yüreğinin üstüne bastırarak soluğunu yatıştırdı. Sonra kapıyı tıklattı.

«Gel!» dedi öğretmen.

Atıl titreyen elleriyle kapıyı açıp sınıfa girdi.

Arkadaşları hep bir ağızdan, «Aaa! Atıl gelmiş!» diye bağırdılar. Öğretmen içtenlikle gülümseyerek ellerini ona doğru uzattı. Atıl hemen davranıp öğretmenin elini öptü, alnına götürdü. O sırada öğrenciler ayaklandılar. Hepsini birer birer gelip Atıl'ın boynuna sarıldılar. Öğretmen sınıftaki bu olağanüstü karışıklığı hoşgörüsüyle karşıladı.

Kucaklaşma sona erince Atıl, «Kimin yanına oturayım öğretmenim?» diye sordu.

O zaman öğretmenin yüzü bulutlandı.

«Bugün konuğumuz olarak istediğin yere otur. Ama yarın hangi sınıfa alınacağını bilemiyorum...»

Atıl'ın yüreği ağzına geldi.

«Bu sınıfta okumayacak mıyım, öğretmenim?»

«Sanmıyorum,» dedi öğretmen. «Almanya'da okula gittin mi?»

Atıl tiksintiyle yüzünü buruşturdu.

«Gittim sayılmaz.»

Öğretmen onun dertlendiğini görünce bu konuyu kapadı.

«Her neyse. Yarın babanla konuşurum. Gireceğin sınıfı saptamak için seni sınavdan geçirmek zorundayız. Yönetmelik bunu gerektiriyor.»

Atıl'ın kolu kanadı kırıldı. Ayaklarını sürüyerek varıp en arka sıraya çöktü. Başını ellerinin arasına alıp öylece kaldı. Sınıfın sessizliğini yırtan hıçkırıkları, kurşun gibi oradakilerin yüreklerine işliyordu...

Okulun kapanmasına iki ay vardı. Birkaç gün içinde gerekli işlemler yapıp Atıl sınava alındı. Matemetiği iyiydi. Fakat okuma yazmayı hemen hemen unutmuştu. İkinci sınıfa başlaması uygun bulundu. Atıl bunu öğrenince beyninden vurulmuşa döndü. Arkadaşları iki ay sonra beşinci sınıfı bitireceklerdi. Bu yüzden günlerce ağladı. Anası babası onun gözyaşlarına dayanamıyorlardı.

Anası iki de bir, «Suç bizde,» diyordu. «Seni götürmemeliydik Almanya'ya. İşin sonunu düşünemedik...»

Babası da en az Atıl kadar dertleniyordu bu duruma. Bir gün onu karşısına oturttu, «Pişmanım,» dedi. «Kendi çilemize seni de ortak ettiğimize çok pişmanım. Birkaç yılın boşu boşuna yandı gitti. Okulundan geri kaldın. Elin gurbetinde ezildin, aşağılandın, onurun zedelendi. Cahillik ettim. Kârlı bir iş yapıyorum sanarak alıp götürdüm seni. Bu duruma düşeceğini akıl edemedim.»

Atıl babasının kendisi için içtenlikle üzülüğünü anlamıştı.

«Olsun varsın, baba. Tut ki, üç yıl hasta oldum da okula gidemedim. Ya daha uzun yıllar kalsaydık orada?.. Almanya'daki yaşamım korkulu bir düş gibi geldi geçti. Uyandım gayrı, yurduma, sevdiğime kavuştum. İkinci sınıfta küçücük çocuklarla okuyorum. Emme Almanya'daki gibi kötü durumda değilim!..»

Babanın gözleri parladı.

«Gerçek mi diyorsun, oğul? Arkadaşlarından geri kaldığın için ağlayıp durman çok dokunuyordu bana.»

«Artık ağlamıyorum, baba. Arkadaşlarımdan gerideyim ya, sevinmem gereken çok şey var ortada. Kendi topraklarımda yaşıyorum. Horlanmıyorum, aşağılanmıyorum, dövülüp sövülmüyorum. Almanya'nın insanları, taşı toprağı, sokakta gezen kedisi köpeğı, daldan dala uçuşan serçeleri bile yabancıydı bana. Onların arasındayken diken üstünde yaşıyordum. Orada iki yıl süreyle hiçbir gün sokakta, parkta, evde, okulda gönlümce koşup coşamadım. Merdivenlerden inip çıkarken bile suçlu gibi ayaklarımın ucuna basarak yürüyordum. Hep dikkatli, hep ölçülü ve korkulu yaşamak çok zor geliyordu bana. Kısacası, sığıntı gibiydim Almanya'da. Köyüme adım atar atmaz, özgür yaşamının tadına vardım. Düşünüyorum da, bunca iyilik, güzellik ve özgürlük yanında, okuldan üç yıl geri kalmış olmam, fazla üzülmenecek bir durum değil.»

Baba onun başını içtenlikle göğsüne bastırdı.

«Sağol, oğlum. İyi dedin. İçime su serpildi. Sana baktıkça, suçlu gibi tedirgin oluyordum. Dirliğim bozuluyordu. İş güç düşünemez olmuştum. Bugünden tezi yok orman kıyısında, bıçkı işliğı açmak için çalışmaya başlayacağım.»

Atıl sevinçle ellerini çırpı.

«Yaşasın! Demek artık gücünü kendi işinde tüketeceksin?»

Babası ayağa kalkmış, kararlı adımlarla oda kapısına yönelmişti.

Atıl, «Baba,» dedi. «İş kurunca, komşu köye haber salıp Hasan emmiyi ünletecek misin? Çok yardımı olur sana. Almanya'daki hastanede, 'İş kurar kurmaz seni yanıma alacağım!' diye söz vermiştin ona. Unuttun mu?»

Babanın alnı kırıştı, gözleri buğulandı. İçini çekerek konuştu.

«Verdiğimiz sözü unutmadım. Emme Hasan emmin yok gayrı.»

Atıl'ın yüreğı cız etti.

«Yoksa öldü mü?»

Baba dudaklarını ısırarak, «He,» dedi. «Dün kahvede söylediler.

Almanya dönüşü çok yaşamamış. Biliyorsun, hastaydı zaten. Orada korku içinde, yarı aç, yarı tok yaşadığı günler hastalığını artırmış anlaşılabilir.»

Atıl gözlerinden süzülen yaşları elinin tersiyle silerek belli belirsiz gülümsedi.

«Okul kapanınca ben gelirim yardıma.»

«Olur,» dedi baba. «Hem de çok iyi olur.»

Baba oğul sevinçle evden çıktılar. Çarşıya doğru gidiyorlardı. Atıl duvar dibinde güneşlenmekte olan bembeyaz bir kedi yavrusu gördü. Eva'yı anımsadı birden. Sonra Almanya'daki tertemiz ve düzgün sokaklar, dizi dizi beton evler, renk renk çiçeklerle bezenmiş parklar, boyunları tasmalı köpeklerle besili ev kedileri, öfkeli, onurlu, çatık kaşlı, bazen de yalancıkıtan gülümseyen yerli halk geldi, geçti gözünün önünden...

Bakışlarını, beyaz kedi yavrusundan ayırıp başka yanlara çevirdi. Yamru yumru taşlarla örülmüş olan sokak, çamurlu kerpiç evler, birbirlerinin üzerine yıkılacakmış gibi çarpık çurpuktu. Duvarlarında yazdan kalma benek benek tezek izleri vardı. Öteden geçen köpeğin karnı sırtına yapışmış, tüyleri birbirine karışmıştı. Ama boynunda tasma yoktu, gönlünce gezip dolaşıyordu köy sokaklarında. Kendisine bir çanak yal vermek isteyenler, herhalde her mahallede başka bir adla ünlüyorlardı onu...

Ya köyün insanları!.. Onlar bambaşkaydı. Her şeyleriyle bambaşka!.. İnsancıl, konuksever, hoşgörülü, gösterişten uzak, alçak gönüllü, saygılı ve sevecen... «Ah!» dedi Atıl. «Yabancılar bir gelseler de, görseleler bizim insanımızı!.. Koca koca kentleri, düzgün yolları, beton evleri, akla gelmedik araçları var. Emme sevgileri kıt. Yurtlarından, yuvalarından kopup gelmiş yabancı işçilere, insanca davranmayı beceremiyorlar. Giyim, kuşam, düşünce ve davranışları kendilerinininkine uymuyor diye sevmiyorlar onları... Hele çocukları...»

Atıl bu noktada, Almanya'daki okul yaşamını anımsadı. Yüreği buz kesildi, tüyleri diken diken oldu. «Varsın olsun,» dedi. «Yollar çamurlu, evler yıkık dökük, insanların giysileri yırtık ya da yamalı, kediler köpekler bakımsız olsun. Bacalardan çıkan dumanlarla sokaklara tezek koku-

su yayılsın varsın... Köyümüzün insanı bizim, yolları evleri bizim, kedileri, köpekleri ve de tpezekleri bizim. İnsanlarımızın yürekleri sevgi yüklü. Yolları düzeltip evleri yenilemek, elektrik getirip her yeri aydınlatmak, evin içine musluk takip su akıtmak, odalara televizyon kurmak... Zor değil ki! Elbet bir gün onları da yaparız.»

Atıl böylece dalmışken, babası çarşıya doğru ilerliyordu. Birden dönüp arkasına baktı. Atıl'ın yol ortasında durup beyaz bir kedi yavrusunun önünde oyalanmakta olduğunu görünce, «Hey oğul! Orada ne demeye dikilip duruyorsun? Hiç ak tüylü kedi yavrusu görmedin mi?» diye bağırdı.

Atıl ok gibi fırladı yerinden. Bir solukta varıp babasının elini tuttu.

Babası, «Bir de okul kapanınca sana yardım ederim, diyorsun. Sokaklarda ikide bir çocuk gibi kedi yavrularına takılır kalırsın, işin gücün üstesinden gelemeyiz,» dedi.

Atıl sıcak sıcak gülümsedi.

«Öyle deme, babam! Ak kediyi görünce birden Almanya geldi aklıma. Hani o Eva kızın ak kedisi vardı ya!..»

Baba sözünü kesti.

«Unut gayrı Almanya'yı. Buraya ver aklını. Elimizdeki üç beş kuruşu birleştirip iş kuracağız. Nereden başlayıp neler yapabileceğimizi düşünelim.»

Atıl parmaklarını babasının parmaklarına geçirip onun nasırlı elini sınımsız kavradı.

«Sen hiç tasalanma. Göreceksin, neler yapacağız, neler!..»

Baba oğul umut ve sevinçle başlarını dikleştirip adımlarını sıklaştırarak çarşıya doğru uzaklaştılar.

BİTTİ

Ahmet Tural'ın birbirinden güzel kitaplarını okudunuz mu?
*Bu eserleri okurken serüvenden serüvene koşacak,
bilmediğiniz d r.yaları keşfedeceksiniz...*

YAŞASIN ARKADAŞLIK

UZAY ÇOCUKLARI

KÜÇÜK GEZGİNLER

ALTIN DÜNYALAR

GÜNEŞ ÇOCUK (Hatti)

Jack London'un bu kitabını okumanızı diliyoruz.
*Bu romanı okuyunca hayatınızdan kesitler bulacak, kitabı
daha severek okuyacaksınız.*

ORMANDAN GELEN SES

